

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu • Alueelliset kehitysnäkymät • 2024:18

Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2024

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:18

Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2024

Jouko Nieminen ja Satu Tolonen (toim.)

Työ- ja elinkeinoministeriö Helsinki 2024

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-327-913-1

ISSN pdf: 1797-3562

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotantos

Helsinki 2024

Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2024

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:18		Teema	Alueelliset kehitysnäkymät
Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Toimittaja/t Kieli	Jouko Nieminen ja Satu Tolonen suomi	Sivumäärä	230

Tiivistelmä

Alueelliset kehitysnäkymät 1/2024 on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys alueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsauksen arviot on tuotettu kuluvan vuoden maaliskuun ja huhtikuun alun aikana.

Talouden taantuma näkyy alueilla työllisyyden heikkenemisenä ja heijastuu varovaisuutena kuluttajien ja yritysten toiminnassa. Venäjän hyökkäyssodan suorat vaikutukset ovat edelleen merkittäviä metsäteollisuuden lisäksi esimerkiksi matkailussa, palveluissa ja logistiikassa. Rakentamisen hiljeneminen kerrannaisvaikutuksineen koskee kaikkia alueita ja kevään lakkoaalto loi uutta epävarmuutta vientiteollisuuteen. Maatilojen kannattavuushaasteet jatkuvat, vaikka tuotantokustannusten nousu on taittunut. Kuntien taloustilanteen vaikeudet sekä hyvinvointialueiden säästötoimet nousevat useilla alueilla merkittäviksi haasteiksi.

Positiivista on, että uusiutuvan energiatuotannon ja vihreän siirtymän investoinnit ovat vahvassa kasvussa koko maassa. Nato-jäsenyyden myönteisinä vaikutuksina aluekehityksen kannalta ovat Suomen maariskin pieneneminen ja puolustusteollisuuden avautuneet mahdollisuudet. Lapissa talouden ja työllisyyden hyvä kehitys jatkuu edelleen matkailun, kaivosteollisuuden ja metsäsektorin vetämänä.

Taloustilanteen heikkenemisen myötä työvoiman kysyntä on hiipunut, minkä myötä avointen työpaikkojen määrä on selvästi alemmalla tasolla kuin vuosi sitten. Työttömien työnhakijoiden määrä on lähtenyt kasvuun ja erityisesti lomautettujen määrä on noussut.

Asiasanat alueelliset kehitysnäkymät, alueet, aluekehitys, ennakointi, työllisyys, elinkeinoelämä

ISBN PDF 978-952-327-913-1 **ISSN PDF** 1797-3562

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-913-1>

Regionala utvecklingsutsikter våren 2024

Arbets- och näringsministeriets publikationer 2024:18		Tema	Regionala utvecklingsutsikter
Utgivare	Arbets- och näringsministeriet		
Författare	Jouko Nieminen ja Satu Tolonen		
Språk	finska	Sidantal	230
Referat	<p>Regionala utvecklingsutsikter 1/2024 är närings-, trafik- och miljöcentralernas och de andra regionutvecklarnas gemensamma bild av nuläget och utsikterna för den närmaste framtiden. Bedömningarna i denna översikt har gjorts i mars-april i år.</p> <p>Den ekonomiska recessionen syns i regionerna i form av minskad sysselsättning och återspeglas dessutom som försiktighet hos konsumenterna och företagen. Rysslands anfallskrig har fortfarande betydande direkta konsekvenser förutom för skogsindustrin också till exempel inom turism, tjänster och logistik. Det minskade byggandet och dess multiplikatoreffekter gäller alla regioner, och vårens strejkväg skapade ny slags osäkerhet inom exportindustrin. Jordbruksföretagens lönsamhetsutmaningar fortsätter trots att produktionskostnaderna har slutat stiga. Kommunernas svåra ekonomiska läge och välfärdsområdenas sparåtgärder innebär betydande utmaningar i flera regioner.</p> <p>En positiv aspekt är att investeringarna i förnybar energiproduktion och grön omställning ökar kraftigt i hela landet. Som Natomedlemskapets positiva konsekvenser för regionutvecklingen kan man nämna Finlands mindre landsrisk och de nya möjligheterna inom försvarsindustrin. Ekonomin och sysselsättningen fortsätter att utvecklas positivt i Lappland tack vare turismen, gruvindustrin och skogssektorn.</p> <p>I och med det sämre ekonomiska läget har efterfrågan på arbetskraft avtagit, vilket innebär att antalet lediga jobb är på en klart lägre nivå än för ett år sedan. Antalet arbetslösa arbetssökande har börjat öka, och i synnerhet antalet permitterade har ökat.</p>		
Nyckelord	regionala utvecklingsutsikter, regionerna, regional utveckling, prognostisering, sysselsättning, näringsliv		
ISBN PDF	978-952-327-913-1	ISSN PDF	1797-3562
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-913-1		

Regional Development Prospects in Spring 2024

Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2024:18	Subject	Regional Economic Prospects
Publisher	Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland	
Editor(s)	Jouko Nieminen ja Satu Tolonen	
Language	Pages	230

Abstract

Regional Development Prospects 1/2024 is a review produced by the Centres for Economic Development, Transport and the Environment (ELY Centres) and other regional developers of the current situation and short-term prospects in the regions. The review was conducted in March–early April this year.

The economic downturn shows in the regions as a decline in employment and cautiousness among consumers and businesses. The direct effects of Russia's invasion of Ukraine remain significant not only in forest industry but also in tourism, services and logistics. The slowdown in construction and its multiplier effects affect all regions, and the strikes of this spring have caused new uncertainty in the export industry. Farms continue to face challenges of profitability, even though the rise in production costs has levelled off. The difficulties in municipal finances and the savings measures introduced by wellbeing services counties are putting significant pressure on many regions.

It is positive that investments in renewable energy production and the green transition are growing strongly throughout the country. From the perspective of regional development, the positive effects of NATO membership include the reduction in Finland's sovereign risk and the opportunities opened up in the defence industry. A favourable trend in the economy and employment continues in Lapland, driven by tourism and the mining and forestry sectors.

With the economic situation deteriorating, demand for labour has slowed and the number of open vacancies is considerably smaller than a year ago. The number of unemployed jobseekers and, in particular, laid-off persons has increased.

Keywords regional development prospects, regions, regional development, foresight, employment, business and industry

ISBN PDF 978-952-327-913-1 **ISSN PDF** 1797-3562

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-913-1>

Sisältö

1	Taustaa.....	7
2	Yhteenveto.....	8
3	Uusimaa.....	18
4	Varsinais-Suomi.....	29
5	Satakunta.....	42
6	Pirkanmaa.....	54
7	Kanta-Häme.....	64
8	Päijät-Häme.....	74
9	Kymenlaakso.....	83
10	Etelä-Karjala.....	94
11	Etelä-Savo.....	105
12	Pohjois-Savo.....	115
13	Pohjois-Karjala.....	127
14	Keski-Suomi.....	136
15	Etelä-Pohjanmaa.....	148
16	Pohjanmaa.....	157
17	Keski-Pohjanmaa.....	168
18	Pohjois-Pohjanmaa.....	178
19	Kainuu.....	190
20	Lappi.....	201
	Liitteet.....	213

1 Taustaa

Alueelliset kehitysnäkymät 1/2024 on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys alueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsauksen arviot on tuotettu kuluvan vuoden maaliskuun ja huhtikuun alun aikana.

Katsausta on laadittu vuodesta 2006 alkaen ja se on keskeinen osa lyhyen aikavälin alue-ennakointia. Kyseessä on laadullinen arvio, jossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Laadullista arviota tukevat tilastotiedot sekä alueelliset kyselyt ja barometrit mm. pk-yritysbarometri ja Ammattibarometrin korvannut Työvoimabarometri. Alueellisten katsausten laatimisessa on monilla alueilla tärkeässä roolissa alueilla toteutetut keskustelupaneelit, joissa osallistujat muodostavat yhteisen näkemyksen alueen nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Katsauksessa nimeltä mainittujen yritysten tiedot perustuvat pääosin mediaseurantaan.

2 Yhteenveto

Taulukko 1. Koko maan avainluvut

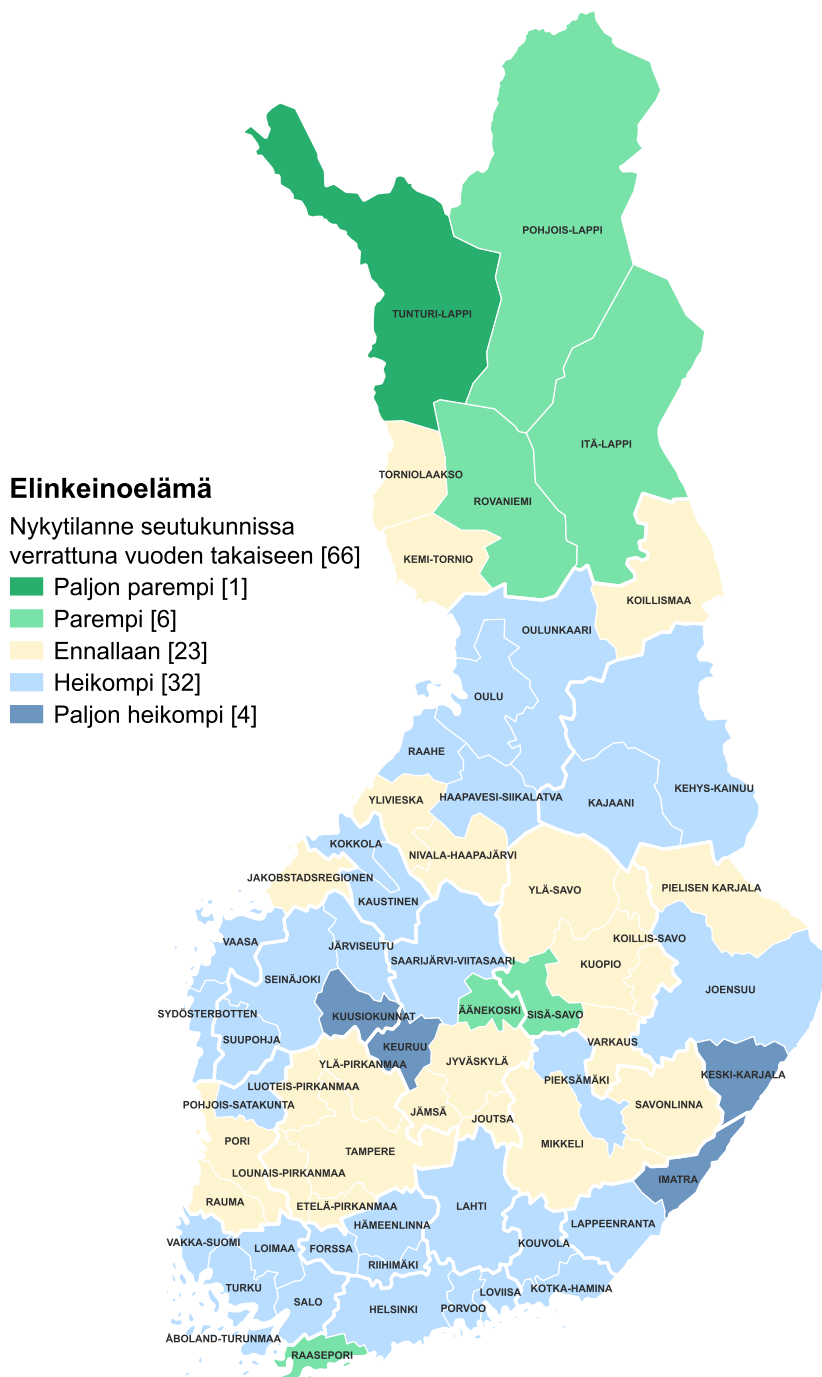
	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	5 563 970	5 548 241	5 513 130	0,3 %	0,9 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	289 673	258 064	245 840	12,2 %	17,8 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	31 964	26 975	30 488	18,5 %	4,8 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	92 170	85 149	64 675	8,2 %	42,5 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	10,8	9,7	9,4	1,1 %-yks.	1,4 %-yks.

Talouden taantuma näkyy alueilla työllisyyden heikkenemisenä ja heijastuu varovaisuutena kuluttajien ja yritysten toiminnassa. Kolmatta vuotta jatkuvan Venäjän hyökkäyssodan suorat vaikutukset ovat edelleen merkittäviä metsäteollisuuden lisäksi esimerkiksi matkailussa, palveluissa ja logistiikassa. Rakentamisen hiljeneminen kerrannaisvaikutuksineen koskee kaikkia alueita ja kevään lakkoaalto loi uutta epävarmuutta vientiteollisuuteen. Kuntien taloustilanteen vaikeudet sekä hyvinvointialueiden säästötoimet nousevat useilla alueilla aluekehityksen kannalta merkittäviksi haasteiksi. Lapissa talouden ja työllisyyden hyvä kehitys jatkuu edelleen matkailun, kaivosteollisuuden ja metsäsektorin vetämänä.

Elinkeinoelämän tilanne on heikentynyt viime vuoden kevääseen verrattuna 36 seutukunnassa ja heikon kehityksen odotetaan jatkuvan useimmilla alueilla vielä ensi syksyyn saakka. Seuraavan kuuden kuukauden aikana odotetaan elinkeinoelämässä heikkenevää kehitystä kahdeksassa seutukunnassa ja nykyisellä tasolla pysyttäisiin 48 seutukunnassa. Paranevaa kehitystä ennakoidaan kymmenessä seutukunnassa. (Kuvat 1 ja 2)

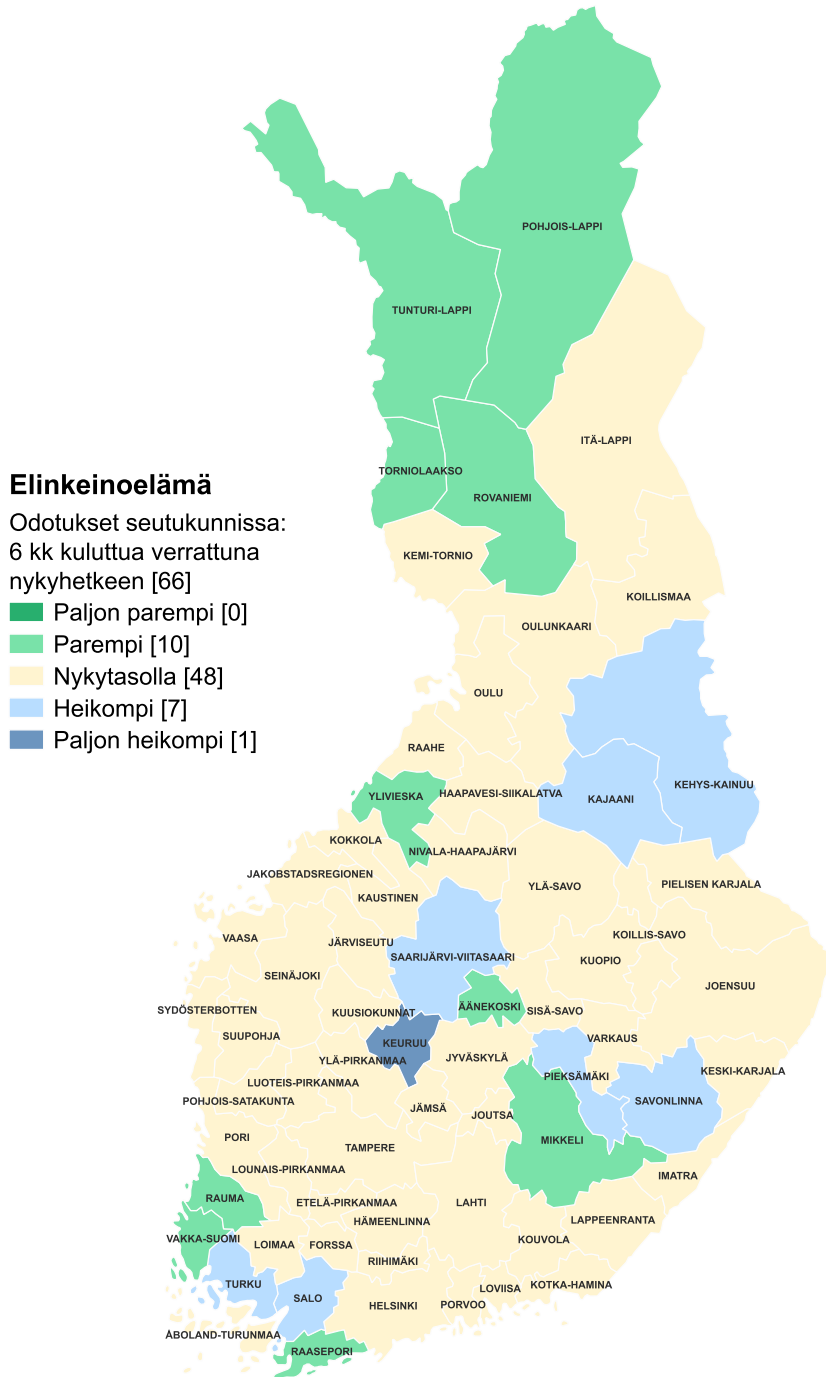
Arvioitaessa tilanteen kehittymistä vuoden aikajänteellä ovat näkymät selvästi positiivisemmat kuin puolen vuoden sisään ulottuvat näkymät. Elinkeinoelämässä uskotaan tapahtuvan myönteistä kehitystä 50 seutukunnassa ja vain Keuruun seutukunnassa näkymät ovat vuoden kuluttua nykyistä heikommat. (Kuva 3)

Kuva 1. Seutukuntien näkemykset elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanteesta verrattuna vuoden takaiseen¹

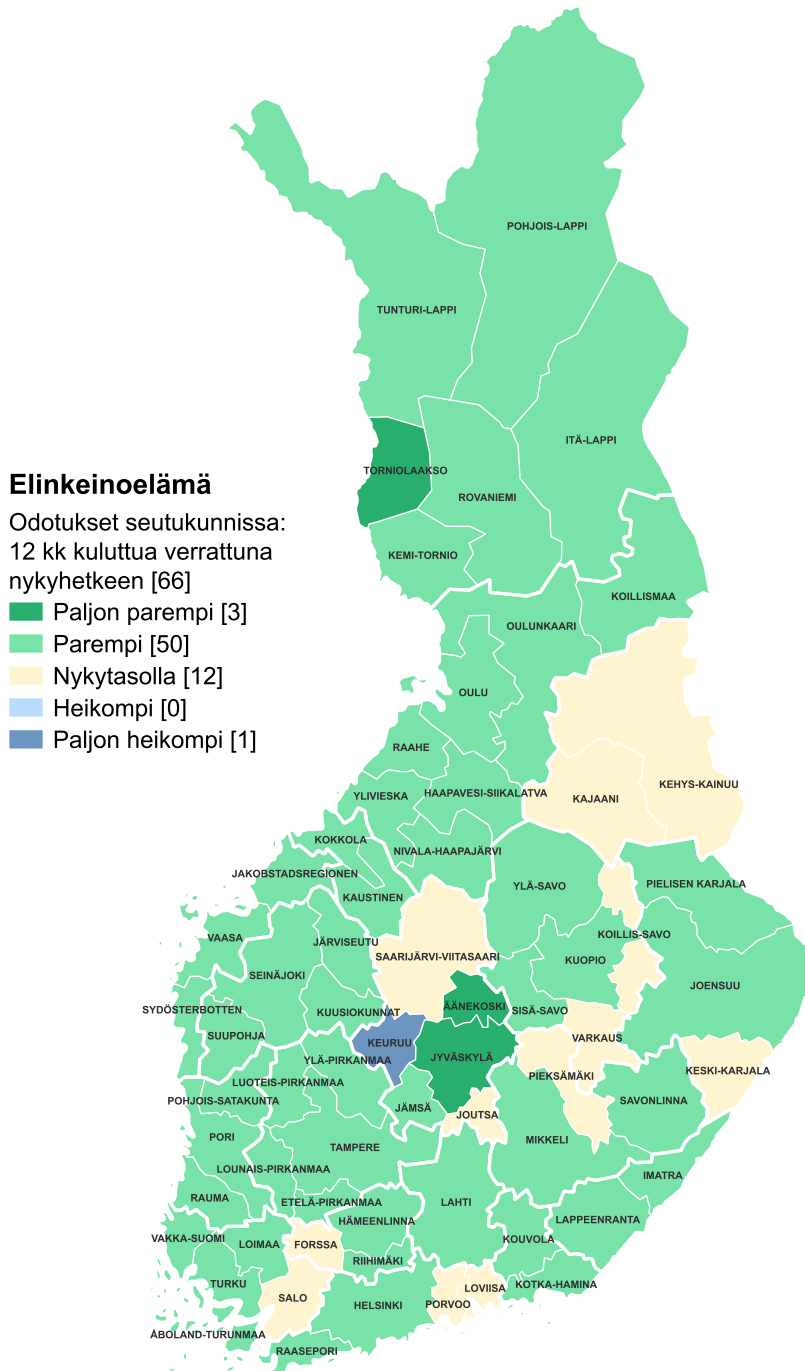
1 Karttapohja: Kuntapohjaiset tilastointialueet, aineisto on ladattu Tilastokeskuksen rajapintapalvelusta 21.2.2023 lisensillä [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Kuva 2. Seutukuntien odotukset elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanteesta puolen vuoden päästä²

2 Karttapohja: Kuntapohjaiset tilastointialueet, aineisto on ladattu Tilastokeskuksen rajapintapalvelusta 21.2.2023 lisenssillä [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Kuva 3. Seutukuntien odotukset elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanteesta vuoden päästä³

3 Karttapohja: Kuntapohjaiset tilastointialueet, aineisto on ladattu Tilastokeskuksen rajapintapalvelusta 21.2.2023 lisensillä [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Rakentaminen, varsinkin asuntorakentaminen, on syvässä taantumassa ja asunto-kauppa seisahtanut. Myös korjausrakentaminen on hiljentynyt. Rakentamisessa ei käännettä parempaan ei kuluvan vuoden aikana ole vielä nähtävissä. Rakennusyrityksiä on ajautunut konkurssiin ja rakennusalan työttömyys kasvanut nopeasti.

Uusiutuvan energiatuotannon ja vihreän siirtymän investoinnit ovat vahvassa kasvussa koko maassa. Mittavia tuulivoimahankkeita ja aurinkoenergiainvestointeja on rakenteilla ja suunnitteilla useissa kunnissa, mutta painottuen läntiseen osaan maata. Sähkön siirtoverkon kapasiteetin lisääminen on tärkeää. Vihreään siirtymään liittyviä vetolaitossuunnitelmia on useita eri puolilla maata.

Nato-jäsenyyden tuoma puolustuksellinen tuki on vähentänyt Suomen maariskiä. Jäsenyys on myös avannut uusia mahdollisuuksia puolustusteollisuuteen.

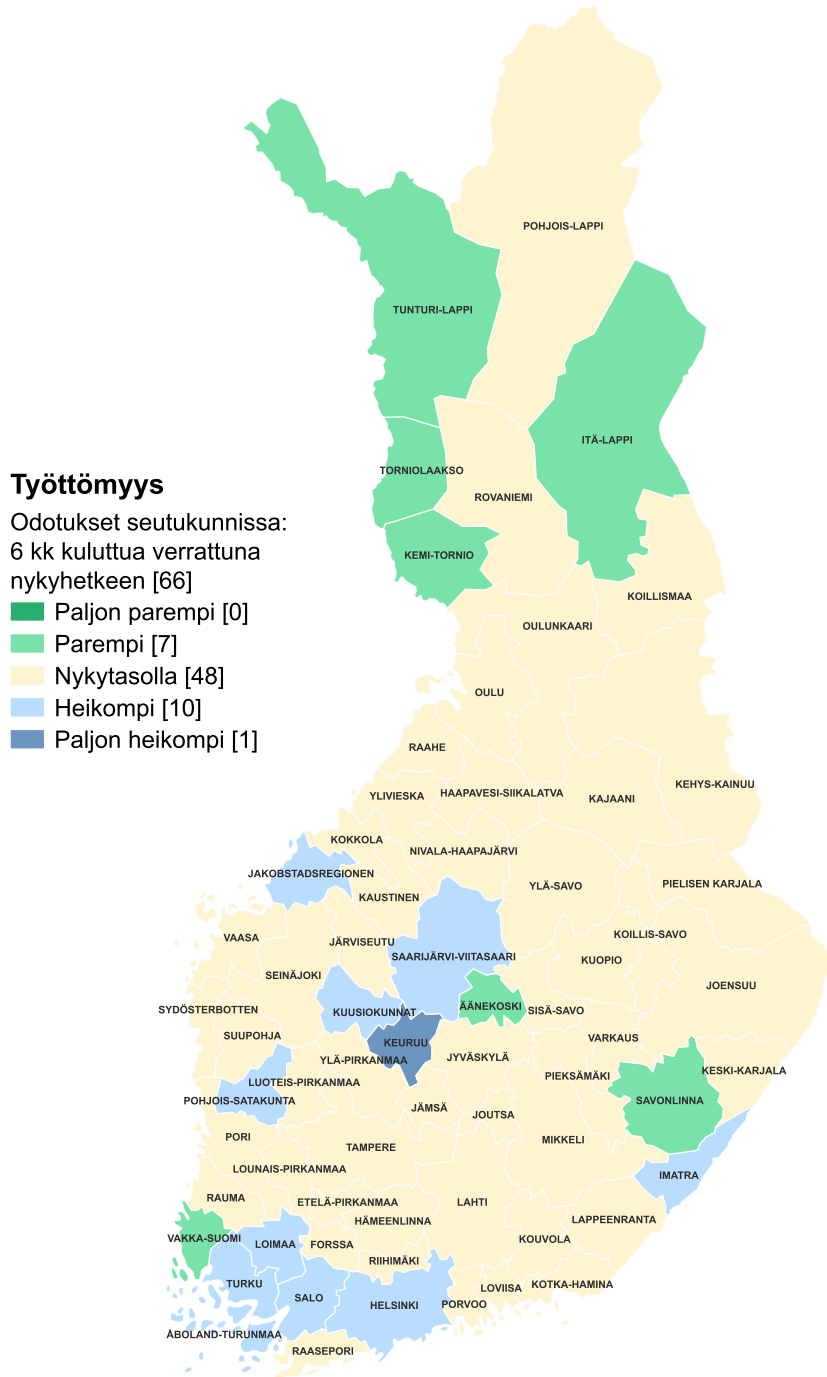
Alkutuotannon merkitys huoltovarmuudessa on tärkeä. Maatilojen kannattavuus- haasteet jatkuvat, vaikka tuotantokustannusten nousu on taittunut. Tuottajahintojen kääntyminen laskuun heikentää tilojen kannattavuutta entisestään. Marja-alalla haasteena tulevalla satokaudella on työvoimapula ulkoministeriön keskeytettyä viisumihakemusten vastaanoton Suomen Bangkokin suurlähetystön toimipiiriin kuuluvilla alueilla alan väärinkäytösten vuoksi.

Taloustilanteen heikkenemisen myötä työvoiman kysyntä on hiipunut, minkä myötä avointen työpaikkojen määrä on selvästi alemmalla tasolla kuin vuosi sitten. Työttömien työnhakijoiden määrä on lähtenyt kasvuun ja erityisesti lomautettujen määrä on noussut. Lomautuksiin turvautuminen kertoo myös siitä, että yritykset haluavat pitää kiinni työntekijöistään ja ennakoivat suhdanteiden kääntymistä.

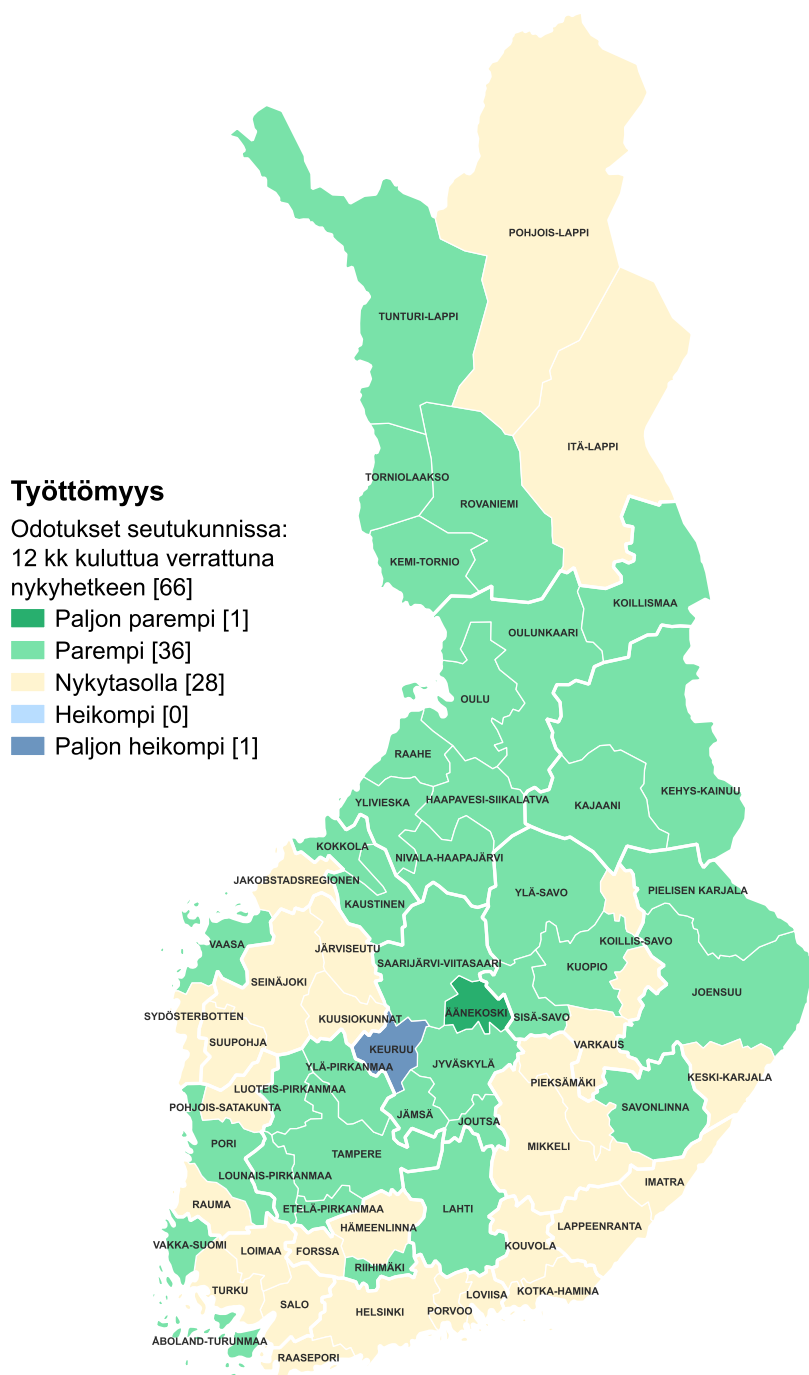
Alueilla ennakoitaan työttömyyden kasvavan 11 seutukunnassa seuraavan puolen vuoden aikana ja paranevan vain seitsemässä seutukunnassa. Työttömyyden arvioidaan pysyttelevän nykyisellä tasolla 48 seutukunnassa. (Kuva 4) Vuoden päähän ulottuvat arviot ovat hivenen positiivisemmat ja työttömyyden nähdään helpottuvan 37 seutukunnassa (Kuva 5).

Osaavan työvoiman saatavuus on suhdannetilanteen myötä helpottunut, mutta vain lyhytaikaisesti. Heikkenevä väestökehitys ja työvoiman määrän supistuminen ovat rakenteellisia ongelmia, jotka haastavat yhä voimakkaammin alueiden elinvoimaisuutta.

Kuva 4. Seutukuntien odotukset työttömyyden määrästä puolen vuoden päästä⁴

4 Karttapohja: Kuntapohjaiset tilastointialueet, aineisto on ladattu Tilastokeskuksen rajapintapalvelusta 21.2.2023 lisenssillä [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Kuva 5. Seutukuntien odotukset työttömyyden määrästä vuoden päästä⁵

5 Karttapohja: Kuntapohjaiset tilastointialueet, aineisto on ladattu Tilastokeskuksen rajapintapalvelusta 21.2.2023 lisensillä [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Lisätietoja

Uudenmaan TE-toimisto

tutkija Niko Vähäkuopus
p. 0295 040 868
etunimi.sukunimi@te-toimisto.fi

Varsinais-Suomen ELY-keskus

työelämäkoordinaattori Timo Vahtonen
p. 0295 020 035
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Satakunnan ELY-keskus

ylivohtaja Marja Karvonen
p. 0295 022 111
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi
työmarkkina-asiantuntija Hannu Ahvenjärvi
p. 0295 022 114
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pirkanmaan ELY-keskus

ennakointiasiantuntija Juha Salminen
p. 0295 036 208
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Hämeen ELY-keskus

Team Finland kasvu- ja kansainvälistymiskoordinaattori Tuomo Kauha
p. +358 295 025 147
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi
viestintäkoordinaattori Hanna-Kaisa Yrjölä
p. +358 295 041 655
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi
erikoissuunnittelija Kerttu Valanta
p. +358 295 025 102
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

erikoistutkija Tarja Paananen
p. 0295 029 076
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Savon ELY-keskus

yrittäjäasiantuntija Kristiina Laatikainen
p. 0295 024 261
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Savon ELY-keskus

yksikön päällikkö Jan Blomberg
p. 0295 026 552
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

koordinaattori, jatkuva oppiminen, Tuukka Arosara
p. +358 295 026 040
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Keski-Suomen ELY-keskus

johtava asiantuntija Päivi Hamarus
p. 0295 024 657
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

strategiapäällikkö Timo Takala
p. 0295 027 708
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjanmaan ELY-keskus

suunnittelija Meeri Koski
p. 0295 028 686
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

asiantuntija Jarkko Pietilä
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kainuun ELY-keskus

työvoima-asiantuntija Atte Laitinen
p. 029 5023 886

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

johtava asiantuntija Taina Leinonen
puh. 029 502 3065

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Lapin ELY-keskus

strategiapäällikkö Heino Vasara
p. 0295 039 689

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

tutkija Tuula Uusipaavalniemi

p. 0295 037 142

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

KEHA-keskus

strategiajohtaja Jouko Nieminen
p. 0295 022 769

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

3 Uusimaa

Taulukko 2. Avainluvut Uudellamaalla.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	1 733 033	1 714 741	1 655 624	1,1 %	4,7 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	95 166	83 912	70 304	13,4 %	35,4 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	8 474	7 104	6 475	19,3 %	30,9 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	35 221	33 348	21 847	5,6 %	61,2 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	10,5	9,4	8,2	1,1 %-yks.	2,3 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	19 172	27 119	26 686	-29,3 %	-28,2 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Uudenmaan alue koostuu 26:sta väkiluvultaan ja elinkeinorakenteeltaan hyvin erilaisesta kunnasta. Uudellamaalla asuu väestön ennakkotilaston mukaan 1,8 miljoonaa ihmistä, joista 675 000 asuu Helsingissä, 314 000 Espoossa ja 247 000 Vantaalla. Uudenmaan väestöluvultaan pienimmät kunnat ovat Lapinjärvi (2 500 asukasta), Pukkila (1 800 asukasta) ja Myrskylä (1 800 asukasta). Alue kokonaisuutena edustaa kolmannesta koko Suomen väestöstä ja työpaikoista sekä 40 prosenttia bruttokansantuotteesta. Alueen bruttokansantuote per asukas ylittää reilulla viidenneksellä koko maan keskiarvon, mikä kuvastaa sen taloudellista merkitystä ja asemaa verrattuna muihin alueisiin Suomessa.

Uusimaa on pääkaupunkiseutuna vahva aluetaloudellisesti ja hyötyy laaja-alaisesti niin yritystoiminnan monipuolisuudesta, osaamisintensiivisten palveluiden merkittävästä osuudesta kuin valtionhallinnon keskittymästä. Yli 75 prosenttia Uudenmaan työpaikoista sijaitsee pääkaupunkiseudulla. Alueen elinkeinoelämä on rikasta, ja se erottuu positiivisesti eurooppalaisella tasolla useiden mittareiden mukaan. Euroopan komission alueellisen kilpailukyvyn indeksi asettaa Uudenmaan peruskoulutuksen, korkeakoulutuksen ja elinikäisen oppimisen osalta Euroopan toiseksi parhaaksi alueeksi. Vankalle hopeasijalle Uusimaa pääsee myös instituutioiden laadun eli hyvän hallinnon osalta.

Uusimaa on Suomen suurin väestö- ja kasvukeskus ja merkittävin yhtenäinen työssäkäyntialue. Uudenmaan keskeisimpiin vahvuuksiin kuuluu huomattava väestöpohja ja jatkuva kasvu. Alueen väestö kasvaa määrällisesti eniten Suomessa sisäisen muuttoliikkeen, luonnollisen väestönlisäyksen ja maahanmuuton seurauksena. Väestörakenne alueella sisältää valtakunnallisesti korkeimman osuuden 15–64-vuotiaita samalla kun keski-ikä on maan matalampia, minkä ansiosta Uudellamaalla on erityisen paljon työikäisiä. Lisäksi korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus väestöstä on 40 prosenttia, mikä on Suomen suurin.

Uudenmaan väestöennuste vuodelle 2040 on 1,9 miljoonaa asukasta. Ulkomaalaisten suorat rekrytoinnit, työperäinen sekä muu maahanmuutto kohdentuvat voimakkaasti juuri Uudellemaalle, minkä johdosta vieraskielisten määrän ennustetaan lähes kaksinkertaistuvan vuoteen 2040 mennessä. Suomen vieraskielisistä vajaa 60 prosenttia asuu Uudellamaalla ja heidän väestöosuutensa kasvaa ennusteen mukaan Uudellamaalla nykyisestä 17 lähes 30 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä. Maakunnan väestönkasvun ennustetaan keskittyvän kuluvaan vuosikymmeneen aikana kokonaisuudessaan Helsingin seutukuntaan.

Uudenmaan liikenneyhteydet ovat kansallisesti tarkasteltuna korkealla tasolla, mutta samalla on huomioitava alueelliset erot Uudenmaan sisällä. Yhteyksien kehittämiseen panostetaan laajentamalla ja monipuolistamalla raideliikennettä voimakkaasti, mistä uusimpana on pääkaupunkiseutua palveleva uusi pikaraitiolinja, ns. Raide-Jokeri. Lisäksi Vantaan suunnitelma rakentaa raitiovaununrata, joka olisi uusi yhteys Helsinki-Vantaan lentoasemalle ja kytkentä pääraataa Tikkurilassa, on hyvin pitkällä toteutuksessa ja rakentaminen voi alkaa syksyllä 2024. Istuva hallitus edistää myös Turun tunnin juna -hanketta, joka käynnistyessään parantaisi Salo–Kupittaa-väliä helpottaen Uudenmaan ja Varsinais-Suomen välistä pendelöintiä, sekä rakentamalla Espoo–Lohja-rata, kytkisi Lohjan ja Vihdin tiiviiksi osaksi Helsingin työssäkäyntialuetta.

Suomen muihin maakuntiin verrattuna Uudenmaan asema kansainvälisen henkilöliikenteen saavutettavuuden ja logistiikan näkökulmasta vahvistuu entisestään investointien myötä jo olemassa oleva infrastruktuuri huomioon ottaen. Helsinki-Vantaan lentoasemaa on kehitetty palvelemaan entistä paremmin kansainvälisiä lentoyhteyksiä niin henkilö- kuin tavaraliikenteen osalta. Maakunnan viisi satamaa omalta osaltaan palvelevat myös matkustaja- ja tavaraliikennettä. Erityisesti Helsingin satama on selkeästi Suomen suurin ja eurooppalaisessa mittakaavassa merkittävä matkustajasatama, ja samalla suurin yleissatama. Palautuminen pandemian aiheuttamasta liikenteen laskusta on alkanut ja vaikka kaikilta osin esimerkiksi henkilöliikenteen osalta ei ole vielä päästy aikaisempien vuosien huippujen tasolle, paranee tilanne askeleittain.

Talouden taantumana takia epävarmuus ja varovaisuus ovat leimanneet yleistä tunnelmaa voimakkaasti, vaikka Uudellamaalla ei ole nähty äkillisiä muutoksia talouden tai työllisyyden osalta. Epävarmuus näkyy myös liikepankkien, valtiovarainministeriön ja Suomen pankin talouskasvun arvioissa, jotka ovat heikentyneet tasaisesti. Jälkimmäisen ennuste taantumana jatkumisesta vuoden 2024 ajan, jolloin bruttokansantuote supistuu 0,5 prosenttia, vastaa alueasiantuntijoiden arvioita kokonaistilanteesta. Lisäksi myös arvio talouden elpymisen alkamisesta jo loppuvuodesta ja positiivisen kasvun jatkumisesta vuodesta 2025 alkaen noudattaa näitä näkemyksiä.

Tilastokeskuksen tuottamien Suomen talouden kehitystä koskevien tietojen mukaan arvonlisäys eri toimialoilla on edellisenä vuonna 2023 ollut negatiivinen 0,7 prosenttia eli laskenut 1,6 mrd.€. Voimakkainta lasku on ollut rakentamisen- ja teollisuuden toimialoilla, vaikka tilanne jälkimmäisen sisällä on vaihdellut riippuen tuotantoalasta. Palvelut ovat kannatelleet taloutta ja arvonlisäys pysyi kokonaisuudessa positiivisena mutta kääntyi negatiiviseksi loppuvuodesta niin yksityisten kuin julkisten palveluiden osalta. Tilannetta kuvaa elinkeinoelämän luottamuksen lasku kaikilla päätoimialoilla teollisuutta lukuun ottamatta Elinkeinoelämän keskusliiton luottamusindikaattorien mukaan. Erityisen voimakkaasti luottamus on laskenut rakentamisen toimialalla mutta myös palveluiden ja vähittäiskaupan osalta.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan edellisen vuoden aikana myös kotitalouksien kulutus on laskenut kolmella viimeisimmällä neljänneksellä mutta työllisyystilanteen pysyessä suhdannetilanteeseen nähden hyvänä, inflaation laskiessa ja palkan korotusten johdosta kotitalouksien ostovoima vahvistuu ja yleisesti myös luottamus alkaa palautumaan. Kotitalouksien ja myös muiden talouden toimijoiden kulutusta saattaa nostaa Euroopan keskuspankin ohjaukskorkeiden laskeminen, mitä monet taloustieteilijät pitävät todennäköisenä kesän 2024 alussa.

Odotetun talouden palautumisen esteenä olevat riskit liittyvät suurelta osin maailmanpoliittiseen ja euroalueen kokonaistilanteisiin. Geopoliittiset jännitteet niin Euroopassa kuin Lähi-idässä ovat korkealla, kun samalla taloudellispoliittiset suhteet Itä-Aasiaan luovat laajempaa keskustelua Euroopan unionissa. Riskien realisoitumisella voi siten olla monimuotoisia vaikutuksia tulevaisuuden kehitykseen. Euroalueen pitkittyvä inflaatio ja korkojen laskun lykkääntyminen myös tekisivät taantumasta pitkäkestoisemmän. Kotimaassa konkreettiset riskit liittyvät erityisesti asuntorakentamisen ja -markkinoiden vaikeaan tilanteeseen, jos se pitkittyy tai syvenee. Lisäksi epävakaus työmarkkinoilla uudistamisen johdosta luo epävarmuutta ennustamiseen, koska uudistusten lopullista laajuutta ja vaikutuksia on vaikea arvioida.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yritysten suhdannenäkymät Uudellamaalla ovat kohentuneet vuodentakaisesta, mutta saavat Elinkeinoelämän keskusliiton tammikuun 2024 suhdannebarometrissa mollivoittoisen saldoluvun -15. Vastaajista 58 prosenttia tunnistaa heikon kysynnän olevan suurin kasvun este. Molemmat arviot noudattava valtakunnallista arviota hieman pessimistisemmin.

Kevään 2024 Pk-yritysbarometrin mukaan yleiset suhdannenäkymät vaihtelevat maakunnan sisällä jonkin verran. Helsingissä saldoluku oli positiivisin -8 ja negatiivisin Vantaan seudulla luvulla -20, kun koko maan saldoluku oli -14. Helsingissä näkemykset liikevaihdon ja kannattavuuden kehityksestä olivat myös muuta Uuttamaata ja valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla. Yritykset ennakoivat liikevaihtojen kasvavan mutta kannattavuus tulee laskemaan tästä huolimatta.

Uudenmaan Pk-yritysbarometriin vastanneet arvioivat investointien arvon sekä tuotannon ja tuotteiden kehityksen laskevan tulevana vuonna. Keskimäärin arviot olivat maltillisesti valoisempia kuin muualla maassa, mutta erityisesti investointien arvon katsottiin laskevan selkeästi. Samoin OP:n suuryritystutkimuksessa vastaajat arvioivat pääosan investoinneista turvaavan ensi sijassa nykyistä toimintaa uuden liiketoiminnan kehittämisen sijaan. Arviot ovat heikentyneet merkittävästi viime vuoden vastaavista ja erityisesti tuotantoon kohdistuvat investoinnit tulevat laskemaan.

Euroopan keskuspankin tuottamien tietojen mukaan euroalueen inflaatio on jatkanut hidastumistaan ja tipahti helmikuussa 2024 Suomessa 1,1 prosenttiin, mitä voidaan pitää merkittävänä muutoksena verrattaessa reilun vuoden takaiseen huippuun marraskuussa 2022, jolloin inflaatio oli 9,1 prosenttia. Kuluttajien ostovoimaa parantavasta käänteestä huolimatta, inflaatio on edelleen merkittävä haaste

elinkeinoelämälle. Rahoituskustannusten nousu on myös merkittävä rasite. Tilanne näkyy konkreettisesti esimerkiksi asuntorakentamisessa, missä asunnonostajat ovat epävarmoja uusien lainojen ottamisessa, valmiit tai valmistumassa olevat asunnot rasittavat rakennusliikkeiden taloudellista tilannetta ja uuteen tuotantoon on vaikea saada rahoitusta.

Uudenmaan alueasiantuntijoiden arvioissa rakennusalan tilanne nousee säännöllisesti keskusteluun. Pandemian jäljiltä yritysten kriisinkestävyys on heikko ja todennäköisesti tilanteeseen joudutaan etsimään merkittäviä ratkaisuja. Rakentamisen volyymi vaihtelee alueella suuresti ja erityisesti pääkaupunkiseudulla, jolloin on todennäköistä, että nousu tulee olemaan myös hyvin jyrkkä käänteen tapahtuessa. Hyvin negatiivisesta nykyhetkestä huolimatta usko tulevaisuuteen on voimakas. Sen vuoksi myös osaavasta työvoimasta ollaan huolissaan, koska nykyisessä tilanteessa tapahtuu alanvaihtoa, mikä nähtiin esimerkiksi jo 90-luvun laman aikana. Lisäksi paljon asiantuntijatehtävissä toimivia on eläköitymässä. Opiskelijamäärät niin ammatillisella kuin korkeakoulutasolla ovat laskeneet, ja tilanteesta huolimatta nähdään tärkeänä ylläpitää alan vetovoimaa ja houkutella tulevaisuuden tekijöitä koulutukseen.

Vaikka asuntorakentaminen onkin ollut vaikeuksissa, Uudellamaalla rakennetaan kuitenkin myös paljon uutta. Esimerkiksi uusia datakeskushankkeita on suunnitteilla ja valmistelussa ainakin Länsi-Uudellamaalla Lohjalle ja KUUMA-alueella Järvenpäähän, Keravalle, Mäntsälään ja Vihtiin. Vastaavasti myös investointeja ja toiminnan laajennusta tehdään, kun esimerkiksi maailman suurin kaapelinvalmistaja Prysmian Group laajentaa Kirkkonummella sijaitsevaa tehdastaan 220 milj. euron investoinnilla tuplaten sen tuotannon. KUUMA-alueen entisestään vahva asema logistiikan alalla on myös vahvistumassa, kun Keskon hankkeet rakentaa uudet logistiikkakeskukset niin Hyvinkäälle kuin Nurmijärvelle etenevät ja myös Tokmanni rakentaa uutta logistiikkakeskusta Mäntsälään.

Rakennusteollisuuden kevään 2024 suhdannekatsauksessa todetaan, että tänä vuonna odotetaan kasvua julkiseen palvelurakentamiseen. Alueasiantuntijat kertovatkin panostuksista kuntapalveluihin, kuten esimerkiksi Askolassa ja Lohjalla, joissa on suunnitteilla uusien lukiodien rakentamiset. Näiden lisäksi myös muissa kunnissa kaavoitetaan koulutus- ja yrityskampuksia sekä muita palveluita.

Kunnallisten toimijoiden ja elinkeinoelämän yhteistyö nousee alueasiantuntijoiden puheenvuoroissa esiin, kun valtion vastuulla olleet yrityspalvelut siirtyvät lakiuudistuksen myötä uusille työllisyysalueille vuodesta 2025 alkaen. Kunnat pääsevät

kehittämään paikallisia ratkaisuja yksin ja yhteistyössä muiden kanssa, mikä vahvistaa alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä asiakaslähtöisillä palveluilla sekä hyödyntämällä kuntaekosysteemin mahdollisuuksia.

Yrityspalvelut tulevat olemaan tärkeässä osassa, koska uusia yrityksiä perustetaan kiitettävästi ympäri Uuttamaata, vaikka valtakunnallisesti määrät ovat laskeneet. Alueasiantuntijat kertovat, että esimerkiksi pienemmissä kunnissa kuten Askolassa, Loviisassa, Karkkilassa ja Mäntsälässä perustettujen yritysten määrä kasvaa tai on pysynyt huippuvuosien tasolla. Yrityspalveluita kaivataan myös johtuen siitä, että kentällä on nähtävissä kahtiajakautumista niiden välille, joilla menee paremmin ja toisilla huonommin, joten tuki molemmille on tarpeellinen.

Kaupanalalla toimijat rakentavat uusia toimipisteitä useissa Uudenmaan kunnissa mutta viime vuosien positiivinen kehitys on hidastunut, millä on vaikutusta jatkossa myös työllisyyteen. Alueella on eriytymistä siinä, kuinka kivijalkakauppa on voitu pitää elinvoimaisena. Helsingin keskustan ongelmat ovat jatkuneet ja kaupan alan yritysten määrä on jopa kääntynyt laskuun. Toisaalta Itä-Uudellamaalla Porvoossa kivijalkaliikkeitä yhdessä muun kaupan sekä matkailualan toiminnan kanssa ovat kehittyneet hyvin ja uusia yrityksiä syntyy alueelle.

Matkailualalla tilanne on ollut haasteellinen, vaikka kotimaan matkailun tilanne on parantunut ja myös ulkomaalaisten turistien määrä on lisääntynyt viime vuosina. Itärajan sulku ja Aasian matkailijoiden raju väheneminen näkyy selkeästi alalla. Pandemian vuodet olivat raskaat ja viimeaikainen kustannusten nousu on iskenyt voimakkaasti alaan. Esimerkiksi Helsingissä hotelliyöpymisten määrä on vähentynyt reilun viidenneksen vuoteen 2019 verrattaessa, mikä on enemmän kuin muissa Pohjoismaiden pääkaupungeissa. Tukholmassa ollaan myös edelleen kymmenyksen miinuksella, mutta Kööpenhaminassa ja Oslossa tilanne on kääntynyt jo positiiviseksi. Matkailua joka tapauksessa kehitetään Uudellamaalla esimerkiksi Porvoonjoen mitalla -hankkeen avulla.

Vihreän siirtymän mahdollisuudet ovat pinnalla alueasiantuntijoiden arvioissa. Rahoituksen saatavuus eri hankkeisiin on tunnistettu ja kunnalliset sekä yksityiset toimijat etsivät aktiivisesti vaihtoehtoja. Itä-Uudellamaalla on käynnissä useita merkittäviä investointihankkeita kuten Nesteen Porvoon Kilpilahdessa sijaitseva vihreän vedyn tuotantolaitos. Toinen laajalti uutisoitu hanke on norjalaisen Blastr Green Steelin neljän miljardin euron investointi vihreän teräksen tehtaaseen Inkoossa. Alkuperäinen aikataulu oli hyvin kunnianhimoinen ja varsinainen päätös rakentamisesta tehdään todennäköisesti vuonna 2025.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Talouden taantuma ja heikko suhdannetilanne näkyvät alueen työmarkkinoiden tilanteessa, mutta tämä huomioon otettuna voidaan työllisyystilannetta pitää hyvänä. Pahimmat ennusteet eivät ole toteutuneet ja selkeästi nähdään lomautusten olevan suosituimpi keino työnantajille sopeuttaa kuin irtisanomiset.

Työttömyys Uudellamaalla kääntyi lievään nousuun keväällä 2023 ja kiihtyi syksyn aikana. Nousu tasaantui joulukuun jälkeen ja helmikuussa 2024 työttömien kokonaismäärä oli 13,4 prosenttia edellisvuotta korkeammalla, mikä oli muuta maata 1,2 prosenttiyksikköä suurempi. Työttömien osuus työvoimasta oli vastaavana kuukautena 10,5 prosenttia, mikä alittaa hieman valtakunnallisen keskiarvon. Lomautettujen määrän kasvu on kuitenkin ollut suhteellisen voimakasta ja valtakunnallisesti joka neljäs heistä on uusimaalainen. Lomautusten suosiminen voi olla merkki siitä, että lomautusprosessi on tullut koronapandemian johdosta tutummaksi työkaluksi irtisanomisten sijaan ja mahdollisen talouden palautumisen vuoksi työnantajat eivät ole valmiita luopumaan osaavasta työvoimastaan. Tätä vahvistaa oppilaitosten havainto yritysten lisääntyneestä mielenkiinnosta lomautettujen työntekijöiden lisäkoulutukseen.

Alueelliset erot työttömyyden määrässä ja laadussa ovat kuitenkin merkittäviä. Itä- ja Länsi-Uudellamaalla työttömien työnhakijoiden määrän kasvu on ollut valtakunnalliseen keskiarvoon verrattuna hyvin matalaa ja työttömyyden kasvu selittyy pitkälti lomautuksilla.

OP:n alkuvuodesta 2024 toteuttaman suuryritystutkimuksen mukaan vain joka kymmenes kyselyyn osallistuneista yrityksistä tähtää pääsääntöisesti toiminnan laajentamiseen ja edelleen kehittämiseen. Työllistäminen on heikentynyt edellisten neljän vuoden ajan, ja työntekijöiden määrä suuryrityksissä on laskenut eikä tämä trendi muiden arvioiden pohjalta ole kääntymässä lyhyellä aikavälillä. Toisaalta työvoiman saatavuusongelma on helpottanut ja pudonnut ensimmäiseltä sijalta kolmannelle, kun arvioidaan liiketoiminnan merkittävimpiä haavoittuvuuksia. Kohtaanto-ongelma onkin helpottunut niin muiden kyselyiden kuin alueasiantuntijoidenkin mukaan väliaikaisesti, vaikka tulee taas nopeasti esiin talouden piristyessä.

Tammikuussa 2024 julkaistun Pk-yritysbarometrin mukaan Uudellamaalla näkymät henkilökunnan määrän kehityksestä ovat pääsääntöisesti koko maan -3 saldolukua positiivisemmat. Negatiivisin näkemys oli Vantaalla, jossa saldoluku oli -6. Espoon seudun yrittäjät taas näkivät henkilöstön määrän kasvun jopa positiivisena ja saldoluku oli 3.

Vastaavasti Elinkeinoelämän keskusliiton tammikuussa 2024 julkaiseman suhdannebarometrin mukaan odotus henkilökunnan määrän muutoksesta saa saldoluovun -7, eli työntekijöiden määrän odotetaan laskevan. Tilanne on heikentynyt esimerkiksi vuoden takaiseen arvioon, jossa työvoiman määrän odotettiin pysyvän samana. Arvio oli kuitenkin kolmanneksi positiivisin eri alueista ja vain Pohjanmaalla sekä Pohjois-Suomessa tilanne nähtiin parempana.

Koronapandemian jäljessä nähtiin voimakas uusien työpaikkojen määrän kasvu, joka saavutti huippunsa maaliskuussa 2022. Tämän jälkeen kehitys lähti vastakkaiseen suuntaan ja määrän kehitys muuttui negatiiviseksi syksyn 2022 aikana. Absoluuttisissa määrissä saavutettiin alin taso joulukuussa 2023, jolloin uusien työpaikkojen määrä Uudellamaalla laski alimmilleen seitsemään vuoteen.

Uudenmaan TE-toimiston muutosneuvotteluja koskevien tietojen mukaan muutosneuvottelujen määrät ovat olleet nousussa erityisesti menneen syksyn aikana ja myös alkuvuoden luvut näyttävät kasvua. Alkuvuoden neuvotteluiden vaikutukset tulevat näkyviin työllisyyden osalta kuitenkin viiveellä pitkin kevättä ja kesän aikana. Painotus on selkeästi lomautuksissa, vaikka myös irtisanomisia on odotettavissa. Toimialoista muutosneuvotteluita on kohdistunut eniten hallinto- ja tuki-palvelutoimintaan, koska heikossa suhdannetilanteessa työnantajat sopeuttavat helposti näistä toiminnoista ja Uudellemaalle keskittyy paljon esimerkiksi yritysten pääkonttoreita, jolloin vaikutukset näkyvät Uudellamaalla, vaikka tuotanto sijaitsisi muualla.

Toimialoista merkittävin muutos on nähty rakentamisen puolella. Työttömyys on noussut tasaisesti ja vuoden 2024 alun perusteella työttömyyden kasvu on tasaantunut, mutta aikaisempiin vuosiin verrattuna se ei ole laskenut kausivaihtelun seurauksena, vaan jäännyt korkealle tasolla. Vuosi 2024 on alkanut hieman positiivisemmin, mutta nopeaa nousua ei ole nähtävissä. Rakennusteollisuuden maaliskuussa julkaistun kevään 2024 suhdannekatsauksen mukaan rakentaminen on heikentynyt kaikilla sektoreilla ja erityisen dramaattinen muutos on tapahtunut asuntorakentamisessa, jossa pudotusta on ollut 11 % vuonna 2023, mikä on selvästi enemmän kuin finanssikriisin aikana. Käynnissä olevat työmaat kannattelevat toimintaa vielä, mutta työllisyys- ja työttömyyskehityksessä pahin on vielä arvion mukaan edessä. Ensi vuoden loppuun mennessä alalta on poistumassa 20 000 työpaikkaa, mutta on vielä vaikeaa arvioida, miten tämä vaikuttaa Uudenmaan tilanteeseen kokonaisuudessa.

Rakennusalan tilanne heijastuu myös työllisyyteen logistiikan ja kaupan, erityisesti tukkukaupan, toimialoille. Esimerkiksi helmikuussa 2024 rahdinkäsittelijöiden, varastotyöntekijöiden ym. uusien työpaikkoja oli Uudellamaalla 55,5 prosenttia

edellisvuotta vähemmän ja työttömien työnhakijoiden määrä oli noussut 13,6 prosenttia. Teollisuuden toimialalla on ollut myös heikentymistä tilauskantojen heikentymisen vuoksi, mutta alalla on näkyvissä jakautumista riippuen kohdemarkkinoista.

Pääkaupunkiseudulla tilanne on monitahoinen ja vaikka näkymät ovat paikoin synkkiä, on myös toivoa tulevasta elpymisestä. Esimerkiksi väestönkasvu jatkuu positiivisena, alueella myös investoidaan edelleen ja sen infrastruktuuria kehitetään monin tavoin. Yhteistyö eri alueellisten toimijoiden välillä on tärkeää ja nousee esiin keskusteluissa erityisesti koulutuksen osalta. Tätä voidaan toteuttaa monella tapaa eli tarjoamalla muutos-, täydennys- tai jälleenkoulutusta suhdannetilanteesta kärsineelle työvoimalle, mutta samalla panostaen nuorten ja maahanmuuttajien koulutukseen vastaten osaavan työvoiman kysyntään.

KUUMA-alueella nousee paljon samoja teemoja työvoiman koulutukseen liittyen kuin pääkaupunkiseudulla, ja alueen yritykset nostavat toiseksi suurimmaksi kasvun esteeksi juuri osaavan työvoiman saatavuuden. Muutokset luovat painetta uusien toimintamallien kehittämiseksi jatkossa, kun esimerkiksi työllisyyspalvelut siirtyvät valtiolta kunnille vuoden 2025 alussa tai kuinka jatkossa järjestetään koulutusta jo työelämässä oleville aikuiskoulutustuen poistumisen johdosta. Positiivisena näkymänä alueelle kohdistuu paljon muuttoliikettä ja maahanmuuttajien määrän kasvu näkyy niin alueen asukkaissa kuin opiskelijoissa. KUUMA-alueella on myös merkittävä määrä peruskoulun varassa olevia nuoria, joissa nähdään potentiaalia.

Länsi-Uudellamaalla lomautusten suuri kasvu on taittunut ja esimerkiksi teollisuuden toimialalla on jopa menty vastakkaiseen suuntaan nopeasti, kun pessimistiset odotukset eivät olekaan toteutuneet ja päinvastoin kansainvälisille markkinoille suuntautuvien toimijoiden tilanne on ollut hyvä. Työvoiman tarpeissa näkyy selkeästi se, mille markkinoille yritykset suuntaavat.

Itä-Uudellamaalla on käynnissä positiivinen kierre, joka ruokkii alueen yleistä tunnelmaa hyvään suuntaan. Vaikka alueen sisällä on merkittäviä eroja, on alueella paljon suuria työnantajia ja investointeja asumiseen sekä koulutukseen. Suuret hankkeet kuten Kilpilahden teollisuusalue, ovat avanneet merkittäviä mahdollisuuksia alueen paikallisille toimijoille. Kuten muilla alueilla, samoin Itä-Uudellamaalla valmistaudutaan työllisyyspalveluiden siirtymiseen valtiolta kunnille vuoden 2025 alusta ja rakennetaan uusia toimintamalleja kuntien väliseen yhteistoimintaan.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Uusimaa

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Helsingin seutukunta

Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Järvenpää, Karkkila, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Lohja, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Siuntio, Tuusula, Vantaa, Vihti

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	-	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Loviisan seutukunta

Lapinjärvi, Loviisa

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Porvoon seutukunta

Askola, Myrskylä, Porvoo, Pukkila

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä	0	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Raaseporin seutukunta

Hanko, Inkoo, Raasepori

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0

4 Varsinais-Suomi

Taulukko 3. Avainluvut Varsinais-Suomessa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	485 567	483 477	477 677	0,4 %	1,7 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	22 993	20 738	19 882	10,9 %	15,6 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	2 557	2 174	2 364	17,6 %	8,2 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	6 611	6 618	5 378	-0,1 %	22,9 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	9,8	9,0	8,7	0,8 %-yks.	1,1 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	5 607	8 492	6 942	-34,0 %	-19,2 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Varsinais-Suomen vahvuutena ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus; lääkkeiden valmistuksen, meri-, auto- ja teknologiateollisuuden, ohjelmistoalan sekä kaupan ja palveluiden keskittymät. Alueen rooli on merkittävä maatalo- ja puutarhataloudessa, mikä on lähiruoan suosion myötä edelleen aktivoinut toimintaa ja luonut pohjaa myös luomutuotannon etenemiselle. Myös logististen palveluiden saatavuus ja monipuolisuus on alueella hyvällä tasolla. Pk-yrityssektori on myös monilla aloilla hyvin elinvoimainen. Ammatillisen ja korkeakoulutasoisen koulutuksen tarjonta on monipuolinen ja se on eri seuduilla turvaamassa osaavan työvoiman saatavuutta. Tätä samaa voi merkitä parhaimmillaan myös viime vuosina voimakkaasti kasvanut maahanmuutto erityisesti Turun mutta osittain myös Salon seudulle.

Varsinais-Suomi sai selkeää muuttovoittoa (reilut 5 000 henkeä) vuonna 2023. Lähes kaikki muuttovoitto tapahtui Turun kaupunkiin ja sen lähialueen kasvukeskuksiin. Myös Salon seutu punnersi plussan puolelle muiden seutukuntien kärsiessä lievästä muuttotappiosta. Valtaosa muuttovoitosta oli seurausta voimistuneesta maahanmuutosta. Varsinais-Suomi saa tällä hetkellä myös maan sisäistä muuttovoittoa mutta se yksistään ei riitä kattamaan luonnollisen väestönmuutoksen negatiivisuutta. Kotikunnan saaneita ukrainalaispakolaisia on sijoittunut Varsinais-Suomeen noin 2 800. Maakunnassa on vielä vajaat 5 000 ukrainalaista, jotka voivat halutesaan hakea kotikuntaa ja jotka ovat tällä hetkellä Migrin vastaanottokeskusten palveluiden piirissä. Keväällä ukrainalaisia tulee todennäköisesti edelleen kausityöhön, mutta osa palanee syksyllä takaisin kotimaahansa. Maahanmuutto Varsinais-Suomeen säilynee voimakkaana myös kuluvana vuonna.

Varsinais-Suomen tuoreessa maakuntaennusteessa koetaan talouden viimevuotinen pohjakosketus jo ohitetuksi ja yrityselämän odotukset ovat selkeästi kohentuneet. Positiivisimmalta tilanne näyttää Turunmaan seutukunnassa, jossa kaikki arvioidut talousmittarit näyttävät yrityksiä näkövinkkelistä positiivisilta. Liikevaihdon kasvua povataan myös Loimaan seudulla, Vakka-Suomessa ja Turun seudullakin, vaikka arvio seudulla putoaa hieman viime vuodesta. Kannattavuudessa jäädään arvioidussa saldoluviissa miinukselle muissa seutukunnissa paitsi Turunmaalla. Henkilöstömäärän kehitykseen liittyvät odotukset ovat yrityksissä maltillisia tämän vuoden osalta ja investointi-into nähdään varmasti korkean korkotason takia melko laimeana. Toimialojen välisissä kasvuodotuksissa nähtiin maakuntaennusteessa merkittäviä eroja. Liikevaihdossa selkeästi korkeimmat odotukset ovat ladattuna tietotekniikka-alalle mutta myös kaupanalalla, palvelualoilla ja teollisuudessa odotetaan positiivista vuotta 2024. Toki kannattavuuden paranemista ei näilläkään toimialoilla odoteta tänä vuonna. Latteimmat odotukset nähdään rakennusalalla ja kuljetusalalla, joissa tulevaisuuden odottamat ovat todella vaisuja. Henkilöstömäärän uskotaan kasvavan paljon työllistävistä toimialoista teollisuudessa, kaupassa ja palvelualoilla. Rakennus- ja kuljetusalalla henkilöstön määrä nähdään putoavan reilusti.

Kauppakamarin kyselyssä vuoden alkupuolella maakunnan yritykset näkivät tilanteen hieman pessimistisempänä kuin maakuntaennusteessa, mutta vuoden 2023 talouden pohjakosketus nähtiin selkeästi ohitetun myös tässä kyselyssä ja selkeä askel parempaan suuntaan jo otetun. Odotukset kannattavuuden kehityksestä olivat aavistuksen kyselyssä kohentuneet, mutta edelleen oli enemmän vastaajayrityksiä, jotka uskoivat kannattavuuden heikkenemiseen kuin niitä, jotka uskoivat sen paranemiseen. Helmikuussa julkaistussa maakunnan PK-yritysbarometrissä näkyvät ovat negatiiviset ja odotukset edelleen heikot mutta parantuneet silti syksystä huomattavasti. Varsinaissuomalaisen pk-yritysten tunnelmat ovat kuitenkin

hieman koko maata ja lähialueita positiivisemmat. Myös arviot työllisyydestä ja innovaatioiden kehityksestä ovat koko maata optimistisemmat. Sen sijaan työllistymistä kuvaava odottama on edelleen hienoisessa laskussa ja kasvua hakevien yritysten määrä supistumassa.

Investointien määrä on ollut Varsinais-Suomessa ilahduttavassa kasvussa, vaikka muualla maassa tilanne näyttääkin synkemmältä. Tilanne on huomattu mm. Finneveralla, jossa kerrotaan varsinkin pk-yrityksissä investointihalukkuutta löytyvän. Turun alueelle sijoittuvista hankkeista voidaan mainita esimerkiksi kaivoskonevalmistaja Sandvikin investoinnit uuteen tehtaaseen Turkuun, teollisuuden robotteja valmistavan Yaskawa Finlandin panostukset uusiin tuotantotiloihin Lietoon ja muoviteollisuuden sopimusvalmistaja Okartekin päätös rakentaa uusi tehdas Kaarinaan. Kupliva investointi-innokkuus on aika lailla ristiriidassa tuoreen maakuntaennusteen arvion kanssa.

Isoja konkursseja ei Varsinais-Suomessa olla vallinneesta matalasuhdanteesta huolimatta koettu, mutta jo viime vuonna alkanut muutosneuvottelujen lisääntyminen on ottanut vahvoja lisäkierroksia ja tilanne on alkuvuoden osalta jopa viimevuotista ikävämpi. Toimialoista eniten neuvotteluja on jouduttu käymään teollisuudessa sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnoissa. Viimemainittuun alaan kuuluva henkilöstönvuokraus on erittäin vahvoissa vaikeuksissa. Rakentamisessa ei muutosneuvottelujen määrä ole kohonnut vielä kovin korkeaksi, koska yritykset ovat osittain pystyneet sopeuttamaan toimintaansa ilman niitä. Turun seutukunnassa on jonkin verran vielä rakennushankkeita kesken ja julkisen puolen rakentaminen on osittain kompensoinut kovan rahan rakentamista. Matalasuhdanteessa vielä ainakin tämän vuoden puskevan rakentamisen osalta kevään/syksyn aikana nähtäneen muutosneuvotteluja myös lisääntyvässä määrin. Rakentamisen hiljentymisen heijastusvaikutukset ovat jo nyt nähtävillä kaupanalalla ja kuljetuksissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön jakama lisärahoitus tohtorikoulutettavien määrän nostamiseksi suosi Turun yliopiston kärkialoja. Yliopisto sai 136 uutta tohtorinkoulutuspaikkaa ja Åbo Akademiin lisäksi 26 paikkaa. Turun yliopistolle myönnetystä uudesta rahoituksesta suurin osa jakautuu lääketieteen eri sektoreille. Rakennusalan positiivinen uutinen liittyy Turun ammattikorkeakoulun äskettäin saamaan koulutusvastuun laajennukseen koskien rakennusarkkitehtien koulutusta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Varsinais-Suomen teknologiateollisuudessa vallitsee melko pessimistinen näkymä tulevaisuuteen, jota mm. vientiin ja tuontiin vaikuttavat lakot eivät ainakaan paranna. Globaalisti sekavana jatkuva tilanne sotineen ja korkeine korkoineen ei

myöskään luo hirveän otollista tilannetta uusien investointien tekemiselle. Osalla maakunnan yrityksistä on silti kohtuullisen hyvänkin tilanne tällä hetkellä, mutta monet ovat joutuneet turvautumaan työvoimansa lomauttamisiin. Tuoreessa teknologiateollisuuden talousnäkyimiä käsittelevässä raportissa kuitenkin uskotaan, että taloutta uhannut pahin skenaario pysytään välttämään ja vaikean alkuvuoden jälkeen suhdanteet lähtevät pikkuhiljaa paranemaan. Henkilöstömäärän odotetaan jatkavan alkuvuonna pienessä laskussa ja lomautusten määrä tulee todennäköisesti edelleen kasvamaan. Tilauskirjat lähtivät yrityksissä elpymään viime vuoden kolmannen neljänneksen romahduksen jälkeen, vaikka edelleen ne ovat selvästi viime vuosien tasoa heikommat. Inflaation kehityksellä ja korkotasojen laskemisella nähdään olevan ratkaisevaa merkitystä toimialan kehityksen kannalta.

Varsinais-Suomen isoimmista teknologiayrityksistä muutosneuvotteluja on käyty ainakin autotehdas Valmet Automotivella, kaivoskonevalmistaja Sandvikilla sekä mm. hallittuihin tietoyhteiskunnan ratkaisuihin panostavalla Telestellä. Positiivisempia signaaleja on kantautunut esimerkiksi vihreästä siirtymästä hyötyvältä ja hitsausratkaisuihin erakoituneelta Pemamekilta sekä NATO-liittymisestä synergiaa ammentavalta viranomaisvenevalmistaja Marine Alutechilta.

Valmet Automotive ilmoitti tämän vuoden alussa päättyneiden muutosneuvottelujen johtaneen 20 toimihenkilön irtisanomiseen ja vajaan sadan lomautukseen auto-tehtaasta. Yhtiö ilmoitti myös uusista muutosneuvotteluista maaliskuussa, johon kevään lakkoilulla on ollut myös oma vaikutuksensa. Autotehdas on joutunut viime vuosina sopeuttamaan toimintaansa markkinatilanteeseen, jossa autojen sopimusvalmistukseen on tullut selkeää globaalia laskua. Lisäksi Valmet Automotiven kanssa sopimuksen jo tehneet aurinkokennoautojen valmistusta suunnitelleet yhtiöt joutuivat perumaan tilauksensa. Tällä hetkellä autotehtaalla on sopimus Mercedesen kahden automallin valmistuksesta, joista Mersun A-sarjan sopimus ulottuu enää vuoteen 2025 saakka. Akkujen ja akkujärjestelmien valmistus on sen sijaan kasvussa, joka siivittää yhtiötä sekä Uudessakaupungissa, Salossa että Saksan Kirchartin tehtaalla. Yhtiön strategiassa on pyrkiä monipuolistamaan tuotevalikoimaansa jatkossa muihin korkean teknologiatason tuotteisiin autojen, akkujen ja kinematiikkatekniikan lisäksi.

Autoalan kansainvälisen matalasuhdanteen takia Uudenkaupungin alueelle myönnettyä rakennemuutostukea ollaan käyttämässä ensin akuutteihin hankkeisiin (mm. työllisyysmahdollisuuksien etsiminen ja maahanmuuttajataustaisten työllistyminen pk-yrityksiin) ja sitten hankkeisiin, joilla pidemmällä tähtäimellä edistetään yritysten kilpailukykyä, uusien teknologioiden ja tuotteiden kehittämistä sekä elinkeinorakenteen monipuolistumista.

Koronavuodet rapauttivat pahasti loistoristeilijöitä tilaavien varustamojen taloutta ja pahimmasta selvittyään ”tilaustulppa” näyttää nyt purkautuvan uusina tilauksina. Turun telakan tilauskirjat eivät ole toistaiseksi kasvaneet uusilla alustilauksilla, mutta loistoristeilijöiden tilauksia on saatu jo mm. Meyerin Saksan Papenburgin telakalle sekä Ranskassa sijaitsevalle Chantiers de l’Atlantiquen telakalle, joten positiivista väreilyä on selkeästi ilmassa. Meyer Turun tilauskanta ulottuu nykyisellään vuoteen 2026 asti. Seuraavana telakan luovutusvuorossa on TUI Cruisesin tilaama Mein Schiff 7 (2024), jonka jälkeen tilauskirjassa on vielä kaksi Royal Caribbeanin tilaamaa risteilijää. Alan tulevaisuuden uskoa lisää laivoja tilaavien varustamoyhtiöiden hyvä matkavarustustilanne sekä Business Finland -rahoitusta saanut, kehitteillä oleva ilmastoneutraali risteilijäkonsepti. Viking Linen mahdollisia uusia laivatilauksia ja Ruotsin valtion jäänmurtajapäätöksiä odotetaan alalla kuumeisesti. Kysymyksiä ilmoille heittää kuitenkin Meyer Werftin uutisoidut talousvaikeudet. Meyer Turku (Turun telakka) toimii samassa laivanrakennuskonsernissa saksalaisen Meyer Werftin kanssa.

Lääkealalla menee kohtuullisen hyvin ja osalla alan isoista toimijoista jopa vahvasti. Biologisten lääkkeiden valmistaja ja juuri fuusiostaan espanjalaisen lääkeyhtiön kanssa ilmoittaneelle Biovianille on rakentumassa reilut 50 miljoonaa maksava lääketehdas Turkuun, jossa toiminta pääsisi käyntiin näillä näkymin tämän vuoden aikana. Yritys ilmoitti tosin joutuvansa mahdollisesti lomauttamaan osan henkilökunnastaan tänä vuonna heikentyneiden markkinoiden takia. Orionin tilanne on säilynyt positiivisena eturauhassyöpälääkkeen kehityskäyrän osoittaessa vahvasti ylöspäin. Bayer vihki viime vuoden puolella käyttöön Turkuun modernin lääketehdään, jonka kokonaiskustannusarvio oli 250 miljoonaa. Isona haasteena alalla nähdään markkinoilta puuttuva riittävä pääomarahoitusta, joka heijastelee erityisesti startuppeihin ja pieniin kehittyviin yrityksiin. Turkulainen pörssilistautunut Faron Pharmaceuticals joutui hakemaan omistaja-annilla lisärahoitusta toimintansa tukemiseen, vaikka sen kehittämän uuden syöpälääkeaihion tulokset ovat olleet erinomaisia. Koronan aikana vahvaa kautta elänyt diagnostiikkateollisuus on joutunut vähentämään työntekijöitään tilanteen rauhoituttua. Näin on käynyt mm. koronatestauksessa kunnostautuneessa Revvityssä (ent. Wallac), jossa on käyty muutosneuvotteluja. Turkuun perustettuun lääkekehityskeskukseen on valittu toimitusjohtaja ja tänä vuonna tullaan rakentamaan keskuksen organisaatio ja kirkastamaan liiketoimintasuunnitelmaa. Valtaosa Suomessa kehitetyistä lääkkeistä on kehitetty juuri Turun alueella, jota keskuksen toiminta hyvin tukee.

Rakennusmarkkinoiden odottama ei Varsinais-Suomen tuoreen maakuntaenusteen valossa näytä hyvältä tälle vuodelle, jota tukee myös valtakunnallinen rakennusteollisuuden tuore suhdanneraportti sekä elinkeinoelämän keskusliiton tuoreimmat suhdannekatsaukset. Siinä nähdään rakennusalan kriisin syvenevän

vielä kuluvan vuoden aikana ja uudisrakentamisen pysyvän historiallisen alhaisella tasolla. Poikkeuksellisen nopeasti noussut korko- ja kustannustaso, asuntokaupan hiljaiselo sekä luottopolitiikan tiukentuminen ovat iskeneet etenkin asuntorakentamiseen. Rakennusteollisuuden valtakunnallisessa katsauksessa nähdään jonkinlaiseen nousuun päästävän vasta ensi vuoden aikana. Maakuntaennusteessa niin liikevaihto- ja kannattavuusodotukset kuin henkilöstömäärän kehitys ovat vielä reilummin miinuksella kuin viime vuonna. Ainoastaan investointiaikeita kuvaava saldoluku oli hieman parantunut vuodentakaisesta, ollen silti edelleen tukevasti pakkasella. Korjausrakentaminenkaan ei näytä paljon madaltavan uudisrakentamisessa kohdattua kuoppaa sen laskettua voimakkaasti lähes koko viime vuoden. Paraisten isoimmat teollisuusyritykset toimivat rakennusbisneksessä, joka luo huolestuttavaa lähiajan odottamaa niihin liittyen. Kaikesta huolimatta täytyy huomioida, että rakentaminen on muuttovoittoisessa Varsinais-Suomessa edelleen korkeammalla tasolla kuin maassa yleisesti ja siksi rakennusalalla koetaan myös kroonista pulaa tietynlaisista osaajista kuten työnjohto, rakennusinsinöörit, monipuolista osaamista omaavat rakennusalan työntekijät sekä korjausrakentamiseen erikoistuneet työntekijät esimerkiksi linjasaneerauksessa.

Vauhdilla kasvavassa Turussa ja muuallakin maakunnassa rakentaminen keskittyy lähinnä julkisten hankkeiden kuten päiväkotien ja koulujen kunnostamiseen ja rakentamiseen. Turun musiikkitalo Fuugan rakentaminen alkoi syksyllä, Paraisten mantereeseen yhdistäviä siltoja rakennetaan kovaa vauhtia ja esimerkiksi Salossa työstetään uutta sairaalaa, poliisitaloa, koulutuskeskusta sekä uudistetaan jäähallia. Lisäksi maakunnassa on vireillä monia suurinvestointeja: Länsirata, raitiotie, tiedepuiston kansi, Taito-kampus, historian ja tulevaisuuden museo, sataman yhteisterminaali, lähijunaliikenteen kehittäminen, Artukaisten liikuntapaikkahanke, matkakeskus ja pari askelta lähemmäs toteuttamista nytkähtänyt ratapihan areena.

Finnlinesin Kiinassa rakennettavista uusista aluksista myös jälkimmäinen on aloittanut liikennöinnin välillä Naantali-Långnäs-Kapellskär (Swe). Uusien ropax-laivojen matkustajakapasiteetti kohoaa 50 prosentilla vanhoihin aluksiin verrattuna ja ne kykenevät kuljettamaan esimerkiksi 250 rekkaa ja 200 henkilöautoa sekä 1 100 matkustajaa kerralla. Keski-Eurooppaan johtavan logistisen käytävän pullonkaulan muodostaa Naantalin ja Raision välinen tieosuus, johon tarvittaisiin valtiovalalta pikaisia toimia. Tavara näyttää liikkuvan entistä enemmän kumipyörillä, jolloin tiestön olisi oltava hyvässä kunnossa. Tällä hetkellä rakentamisen matalasuhdanne näkyy selkeästi logistiikan ja kuljetusten hiljentyneenä markkinatilanteena.

Kuluvana vuonna teiden päällystyksiin on käytössä hallituksen korjausvelan vähentämiseen osoitettua lisärahoitusta ja päällystysmäärät ovatkin tänä vuonna viime vuotta selkeästi suuremmat. Maakunnan alueella peruskorjataan/uusitaan viisi

siltaa (mm. Paraisten ja mantereen väliset sillat), jonka lisäksi uusitaan useita putkisiltoja. E18 Turun kehätien Raision kohdan parantaminen on ELY-keskuksen kärkihanke, joka odottaa ensimmäisenä toteutusrahoitusta, toteutuspäätös saadaan toivottavasti vuoden 2024 aikana kuten myös maantien 180 Kurkela-Kuusisto hankkeen kohdalta. Joukkoliikenteen toiminta turvataan hankkimalla alueellista liikennettä. Joukkoliikenteen järjestämisen noussut kustannustaso on kasvattanut tilaajan kustannuksia sekä käynnissä olevien hankintojen indeksinousun että uusien kilpailutusten myötä. Tulevina vuosina palvelutason ylläpitäminen edellyttäisi rahoitustason selkeää nostoa.

Hallitusohjelmaan kirjauksen saaneessa Länsiratahankkeessa hakee Länsirata Oy Turun ja Helsingin välisen nopean junayhteyden toteuttamiseen EU:n CEF-rahoitusta lähes 180 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi valtio hakee samaiseen ratayhteyteen kuuluvan Espoon kaupunkiradan rakentamiseen vielä 30 miljoonaa euroa samaa rahoitusta. Koko Länsiradan investointikokonaisuus tulee olemaan arviolta 2,8–3,0 miljardia euroa. Radan rakentamissuunnittelu, rakentaminen ja käyttöönotto ajoittuvat vuosille 2025–2032. Turun raideliikenne on muutenkin vahvojen muutosten alla, sillä Turun rautatieaseman ratapihan ja Kupittaa–Turku-kaksoisraiteen rakentaminen on parhaillaan käynnissä runsaan EU-rahoituksen tukemana. Hankekokonaisuuteen kuuluvat myös Aurajoen ratasillan uusiminen sekä tavallaan myös yksityisenä hankkeena toteutettava ja alkuvuodesta 2026 käyttöön otettava Logohub-niminen asema- ja pysäköintirakennus. Kokonaisuuden kustannusarvio on noussut hankkeen aikana vajaalla 70 miljoonalla, kokonaisarvion ollessa nyt reilut 170 miljoonaa euroa. Uuden asemarakennuksen olisi tarkoitus palvella junamatkustajia suunnitellun Matkakeskuksen valmistumiseen (mahdollisesti 2029) saakka. Länsiradan panostusten lisäksi valtiolta tarvittaisiin panoksia myös taajama- ja lähijunaliikenteen käynnistämiseksi. Nopeimmin liikennöinti olisi käynnistettävissä kaukoliikenteen pysähdyksillä Turun ja Tampereen välillä tai Helsingin ja Turun välisten kaukojunien ulottamisella Raision kautta Naantaliin.

Vihreän siirtymän energiahankkeista maakunnassa on eniten julkisuudessa paistatellut Naantalin vihreän vedyn voimalaitos, joka on edennyt ympäristövaikutusten arviointiin. Hankkeen takana olevan Green North Energyn on tarkoitus saada hanke maaliin ja tehdas toimintaan mahdollisesti jo vuonna 2026. Turkulainen yritys on tehnyt myös aiesopimukset kahden vastaavan voimalaitoksen toteuttamisesta Kemiin ja Poriin. Kolmen laitoksen yhteisarvo nousisi toteutuessaan yli kahteen miljardiin euroon. Laitoksilla on tarkoitus tuottaa vihreää ammoniakkaa, jota käytetään mm. lannoitteiden valmistukseen. Vihreää vetyä on mahdollista käyttää myös polttoaineena tai sähkön tuotantoon. Naantaliin on suunnitteilla myös pari muuta mittavaa vihreän siirtymän hanketta. Infraa sekä siirtoyhteyksiä niitä varten parannetaan aktiivisesti koko ajan. Pöytyälle on suunnitteilla jätti-investointi

biokaasulaitoksen muodossa, joka kuuluisi kokoluokassaan Suomen suurimpiin. Rahoitus (100–150 milj.€) laitokselle on jo varmistettu ja rakentaminen on tarkoitus aloittaa heti kun luvitus on saatu kuntoon. Rakentamaan päästäneen vuoden 2025 aikana. Raaka-ainetta laitokselle ammennetaan maakunnan maataloilta ja elintarviketeollisuudesta. Suunnittelun alla olevia aurinkopuistohankkeita on maakunnassa todella runsaasti, joista suurin on rakentumassa Uudenkaupungin Kalantiin. Voimalan viereen on rakentumassa akkuvarasto tasaamaan sähkön hinnan heilahteluja.

Vähittäiskaupan myynnin povataan olevan tänä vuonna hieman vajaan prosentin miinusmerkkinen, mutta ensi vuonna määrän ennakoidaan kääntyvän noin prosentin kasvuun. Työllisyyden ennakoidaan jatkavan lasku-urallaan ja sen on ennakoitu supistuvan 2023–2025 vajaan kolme prosenttia. Korkotason lasku parantanee kuluttajien ostovoimaa tosin loppuvuodesta. Rakentamisen kanssa tekemisissä olevat kaupanalan osat kärsivät selkeästi rakennusalan notkahduksesta. Turun seudun isoissa kauppakeskuksissa on havaittavissa kuitenkin varovaista optimismia tälle vuodelle. Turun Osuuskauppa (40 milj.€/v.) ja Kesko (25 milj.€/v) ilmoittavat investoivansa reippaasti Varsinais-Suomeen seuraavina vuosina. Turun Osuuskauppa aikoo panostaa voimakkaasti mm. ruuan verkkokauppaan ja suunnittelee isoa automaatioavusteista verkkokaupan keräilykeskusta Kaarinaan. Rakentaminen on suunnitelmissa aloittaa jo ensi vuonna. Muita tiedossa olevia isompia avauksia maakunnassa ovat ainakin K-Supermarketin asemakaavoitus Turkuun, Naantalien suunniteltu suurkauppakeskittymä ja Paraisten K-Supermarketin mahdollinen siirto tien toiselle puolelle.

Varsinais-Suomen tuleva matkailukesä näyttää etukäteen arvioituna lupaavalta. Yöpymisten määrällä mitattuna Varsinais-Suomen viime kesäkuusi oli vilkkain 30 vuoteen, kasvaen hyvästä edellisestä vielä kolmella prosentilla. Ensi heinäkuussa Turussa järjestetään Suomen suurimmaksi kesätapahtumaksi ennakoitu Tall Ships Race, joka keräsi edellisellä kerralla (2017) noin puoli miljoonaa kävijää. Lisäksi ohjelmassa on jokavuotinen Ruisrock, joka jo perinteisesti tultaneen myymään loppuun (yli 100 000 kävijää) sekä lukuisia muita jo kohdeyleisönsä löytäneitä pienempiä tapahtumia ja festivaaleja. Ongelmia matkailukesään saattaa aiheuttaa Turun ja Helsingin välisen junaliikenteen katkeaminen viideksi viikoksi keskellä parasta matkailusezonkia Espoon kaupunkiradan rakennustöiden takia. Myös Turun saaristoon odotetaan parempaa matkailukesää kuin kelien puolesta vaihtelevana viime kesänä ja toiveissa olisi saada sinne myös lisää ulkomaalaisia turisteja. Muutama edellinen kesähän on pärjätty pitkälti kotimaisten turistien voimin. Mielenkiintoisena avauksena voidaan mainita Turun alueen matkailutuotteille perustettu uusi Book Turku & Archipelago -verkkokauppa, jonka kohderyhmänä ovat kansainväliset ja kotimaiset

matkanjärjestäjät sekä myös paikalliset asukkaat, matkailijat ja kansainväliset kävijät. Työvoiman (kokit, tarjoilijat) saanti sesongiksi on saaristossa muuttunut jo krooniseksi haasteeksi.

Turun hotellikapasiteettiin on suunnitteilla paljon parannusta, mikäli kaikki suunnitelmat muuttuvat konkretiaksi. Tulevan kesän matkailusesonkiin ehtii mukaan jo huoneistohotelli Bob W Turku City Centre, joka on avaamassa hotellin kauppatorin laidalle. Torin laidalle on suunniteltu myös toista hotellihanketta, josta esisopimus on jo tehty. Rakentamaan päästäisiin aikaisintaan vuonna 2026. Norjalainen Strawberry-ketju on puolestaan avaamassa hotellinsa lähivuosina Turun ratapihalle suunnitellun tapahtuma-areenan yhteyteen. Synkempiä uutisia on saatu lukea Turun ravintolamaailmasta, jossa on koettu ravintoloiden lopettamisia sekä kuutta ravintolaa Turussa pyörittävän tanskalaisen yrityksen muutosneuvottelut. Pörssinoteerattu Noho-Partners sen sijaan teki viime vuonna mainion tuloksen ja sillä on runsaasti ravintolatoimintaa myös Turussa.

Maatalousmarkkinoilla vallitsee edelleen epävarmuutta korona-ajan ja Ukrainan sodan vaikutusten myötä. Energian ja lannoitteiden hinnat vaikuttavat jääneet pysyvästi aiempaa korkeammalle tasolle. Sen sijaan monien maataloustuotteiden hinnat ovat pudonneet, mikä yhdessä edellä mainitun kustannusten nousun kanssa on aiheuttanut poikkeuksellisen huonon kannattavuustilanteen useimmille maatalouden tuotantosuunnille. Ukrainasta ja edelleen myös Venäjältä tuotavat maataloustuotteet aiheuttavat haasteita EU-markkinoilla. Edellä mainitut markkinavaikutukset yhdistettynä kasvukauden 2023 olosuhteisiin ovat luoneet joidenkin maataloustuotteiden osalta hyvin vaikean tilanteen. Märästä syksystä huolimatta syyskylvöisiä kasveja onnistuttiin kylvämään ilahduttavan paljon. Kokonaisuudessaan elintarvikekauppa on muuttunut edullisten hintojen ja ”laputettujen tuotteiden” suuntaan. Elintarvikkeiden vähittäiskauppa on kehittynyt laadullisesti välttävästi, vaikka kohonneiden hintojen takia myynnin arvo on kasvanutkin. Koronan jälkeisenä aikana lounasruokailu kodin ulkopuolella on jatkanut kasvuaan. Maatalouden investoinnit ovat kohtuullisella tasolla etenkin Suomen läntisen osan maakunnissa mutta painottuneet enimmäkseen energiaan. Maatalouden investointeja jarruttavat heikko kannattavuus, yleinen epävarmuus, korkotason nousu sekä yksittäiset kysymykset koskien esim. metsäkatoasetuksen soveltamista. Erilaiset vastuullisuuskyymykset ovat nousseet toimialalla keskiöön. Pöytyän suureen bio-kaasuinvestointiin kohdistuu paljon odotuksia koko maakunnassa. Metsätaloudessa kysyntä perustuu energiapuun käytön pysymiseen korkealla tasolla. Vuoden 2023 kevään jälkeen taittunut yleinen puutavaran hinnan notkahdus on kääntynyt pienen nousuun vuoden 2024 alussa.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Varsinais-Suomessa koko viime vuoden jatkunut ja lähes lineaarinen työvoiman kysynnän heikentyminen alkoi vasta vuoden lopulla näkyä lisääntyvänä työttömyytenä ja lomautuksina. Alkuvuonna 2024 on työvoiman kysyntä pirstunut jonkin verran, mutta työttömyys on lähtenyt laskemaan aika vaisusti, vaikka normaalisti työttömyyden pitäisi supistua trendinomaisesti juuri alkuvuonna. Työttömyysaste on maakunnassa ollut silti selkeästi alhaisempi kuin koko maassa yleisesti. Seutukunnittain tarkasteltuna ovat erot työttömyysasteessa isoja. Salon seudun työttömyysaste (helmikuu: 10,2 %) on viimeisinä kuukausina kohonnut Turun seutua (10,0 %) suuremmaksi mutta mitään selittävää isoa tekijää ei löydy taustalta vaan negatiivinen kehitys koostuu Salon seudulla pienistä puroista. Turunmaan työttömyysaste on pienyritysvaltaisena seutukuntana (6,6 %) ollut yleensä selkeästi maakunnan alhaisin. Työttömyys on lisääntynyt vuoden aikana selkeästi eniten nuorten (18 %) ja miesten (13 %) kohdalla, mikä juontanee juurensa rakennussektorin matlasuhdanteeseen. Myös ulkomaalaisten työttömien määrä on lisääntynyt vuoden aikana noin 10 prosenttia, minkä lisäksi on huomattava, että paljon ulkomaalaisia poistuu maasta töiden loputtua esimerkiksi heitä paljon työllistävältä rakennussektorilta. Pitkäaikaistyöttömien määrä on pysynyt viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna suhteellisen identtisenä.

Työvoiman kysynnän lasku on alkuvuonna ollut toimialoista poikkeuksellisen voimakasta teollisuudessa (pl. metalliteollisuus), rakentamisessa ja muissa kaupan alan tehtävissä paitsi puhtaissa myyntitehtävissä, joita on alkuvuonna ollut auki jopa enemmän kuin viime vuonna samaan aikaan. SOTE-sektorilla paikkojen määrä on pudonnut myös todella rajusti viime vuodesta, mutta se heijastelee enemmänkin Varsinais-Suomen hyvinvointialueen VARHA:n YT-neuvotteluja ja rekrytointikieltoja kuin poistunutta tarvetta työntekijöistä. Parhaiten alkuvuoden aikana ja viime vuonnakin ovat asemiaan maakunnassa säilyttäneet palvelualat sekä metalliteollisuus. Kuljetus- ja logistiikkapuoli heijastelee selvästi rakennusteollisuuden alamäkeä, sillä rakennusteollisuus tarjoaa normaalisti paljon varastoitavaa ja kuljetettavaa tälle toimialle.

Työttömyys on lisääntynyt toimialoista voimakkaimmin alkuvuodesta yllättäen SOTE-sektorilla. Myös kuljetus- ja opetusaloilla sekä teollisuudessa (pl. metalliteollisuus) on työttömien määrä lisääntynyt reilusti verrattuna vuoteen 2023. Rakennusteollisuudessa ei työttömien määrä ole noussut niin rajusti kuin edellä mainituilla aloilla, mutta tässä kohdin täytyy muistaa ulkomaalaisen työvoiman mahdollisesti poistuneen osittain maasta työmaiden päättyttyä.

Työ- ja elinkeinohallinnon ylläpitämä Työvoiman tiekartta indikoi työvoimapu-
laa löytyvän Varsinais-Suomessa lähinnä SOTE-alan ammateista (mm. lähihoita-
jat, sairaanhoitajat, lääkärit, hammaslääkärit) sekä osasta alemman koulutustason
ammatteja, lähinnä myynti- ja palvelusektorilta. Jos verrataan vuoden takaiseen
tilanteeseen, on pula-ammattien määrä pudonnut ja kohtaannonkin voidaan kat-
soa parantuneen, koska työttömiä työnhakijoita on selvästi enemmän tarjolla kuin
vuosi sitten ja kilpailu niistä pienempää.

Työttömyyden voidaan arvioida pahenevan vielä, vaikka vuoden loppupuolella
näky jo valon kajastustakin horisontissa osalla toimialoista. Rakennusteollisuuden
suhteen täytyy muistaa Varsinais-Suomen laskusuhdanteen alkaneen muuta maata
myöhemmin, mikä saattaa vaikuttaa myös alan elpymisnopeuteen.

Maakunnan työllisyysdenhoitoa tullaan koordinoimaan vuoden 2025 alusta kah-
den eri työllisyysdenhoitoalueen toimesta. Toisen alueen muodostavat Salo, Somero,
Koski TI sekä Marttila ja toisen Turku sekä loput 22 Varsinais-Suomen kunnista. Val-
tioneuvosto vahvisti työllisyysdenhoitoalueet helmikuussa 2024. Uudistuksessa julki-
set työllisyyspalvelut siirtyvät valtiolta muodostettaville työllisyysdenhoitoalueille ja
samalla myös TE-toimistojen työntekijät sekä osa ELY-keskusten työntekijöistä siir-
tyy kuntien palvelukseen vanhoina työntekijöinä. Työllisyyspalvelujen toimipiste-
verkkoa tultaneen laajentamaan Varsinais-Suomessa uudistuksen seurauksena.

Tilastokeskuksen keräämä työllisyysasteen trendiluku muuttui maakunnassa 2 pro-
senttiyksikköä huonompaan suuntaan verrattuna viime vuoteen. Työllisyysaste oli
Varsinais-Suomessa koko valtakunnan kanssa sama vuoden 2023 viimeisellä kvar-
taalilla eli 73,1 prosenttia.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Varsinais-Suomi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	+
Työttömyyden määrä	-	-	0
Työvoiman saatavuus	+	+	0

Turun seutukunta

Kaarina, Lieto, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Paimio, Raisio, Rusko, Sauvo, Turku

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	+
Työttömyyden määrä	-	-	0
Työvoiman saatavuus	+	+	0

Salon seutukunta

Salo, Somero

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä	-	-	0
Työvoiman saatavuus	+	+	0

Turunmaan seutukunta

Kemiönsaari, Parainen

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	0	-	+
Työvoiman saatavuus	0	+	0

Loimaan seutukunta

Aura, Koski TI, Loimaa, Marttila, Oripää, Pöytyä

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	-	0
Työvoiman saatavuus	+	+	0

Vakka-Suomen seutukunta

Kustavi, Laitila, Pyhäranta, Taivassalo, Uusikaupunki, Vehmaa

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä	-	+	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

5 Satakunta

Taulukko 4. Avainluvut Satakunnassa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	212 556	214 281	220 398	-0,8 %	-3,6 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	9 987	9 249	9 625	8,0 %	3,8 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	1 238	1 069	1 268	15,8 %	-2,4 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	2 878	2 490	2 051	15,6 %	40,3 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	10,4	9,7	9,7	0,7 %-yks.	0,7 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	2 164	2 440	2 406	-11,3 %	-10,1 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Satakunnassa työllistävimmät toimialat ovat sosiaali- ja terveyspalvelut, teollisuus, tukku- ja vähittäiskauppa sekä rakentaminen. Satakunta on teollisuuden palveluksessa olevalla henkilöstöllä ja vientiosuudella mitaten Suomen teollisuusvaltaisimpia maakuntia. Satakunnan vahvoja teollisuuden aloja ovat mm. teknologiateollisuus, elintarviketeollisuus ja metsäteollisuus. Meriteollisuudessa on ollut viime vuodet voimakasta kasvua erityisesti Rauman seudulla. Porin ja Ulvilan seuduille keskittyneen automaatio-, robotiikka- ja ohjelmointialojen klusterin kasvu on pitkään ollut voimakasta, joskin viime aikoina kasvu on taittunut. Energiantuotanto on Satakunnan vahvuus, sillä Olkiluoto 3:n valmistuttua Satakunta tuottaa parhaimmillaan 35 % Suomen sähköstä. Muita kehittyviä aloja ovat mm. liike-elämän palvelut, hyvinvointiala sekä elämys-, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut ja matkailu. Monipuolisen elinkeinorakenteen ansiosta maakunnan ja seutujen muutosjoustavuus on koko maahan verrattuna hyvää tasoa.

Valtiovarainministeriön talouskatsauksen mukaan taantuma väistyy ja talous alkaa kasvaa vuonna 2024. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku yhdessä kotitalouksien kohtuullisen hyvän tulokehityksen kanssa lisäävät kotitalouksien ostovoimaa. Yksityinen kulutus kääntyy vaimeaan kasvuun. Korkojen lasku tukee investointeja samoin kuin investoinnit energiasiirtymään ja puolustukseen. Viennin odotetaan kasvavan, kun maailmankauppa toipuu. Vuonna 2024 työllisten määrä vähentyy tilapäisesti, sillä työvoiman kysyntä on heikkoa talouden taantuman vuoksi. Talouden odotetaan toipuvan loppuvuotta kohti ja samoin varsinkin palvelualojen työllisyys elpyy.

Satakunnan talouden käännekohdaksi näyttäisi muodostuneen vuoden 2023 kevät. Tuolloin teollisuuden liikevaihto alkoi pudota voimakkaasti. Myös kaikilla muilla päätoimialoilla liikevaihto laski huhti-kesäkuussa 2023. Heinä-syyskuussa liikevaihdon lasku Satakunnassa syveni. Tilastokeskuksen tuoreimpien suhdannetietojen mukaan Satakunnan yritysten yhteenlaskettu liikevaihto laski viime vuoden kolmannella vuosineljänneksellä 7,4 % vuoden 2022 vastaavaan aikaan verrattuna. Koko maassa pudotus oli samaa luokkaa. Yritysten henkilökunnan määrä kaikilla toimialoilla yhteensä kuitenkin kasvoi hieman kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä vuonna 2023 niin Satakunnassa kuin koko maassa.

Satakunta tunnetaan myös kulttuuritapahtumistaan ja matkailussa nähdään paljon kasvupotentiaalia. Tapahtumien työllistävä vaikutus Satakuntaan on suuri. Tapahtumat piristävät majoitus-, ravitsemis- ja matkailusektoria ja kauppaa etenkin kesäaikaan. Porin merkittävimmät tapahtumat ovat Pori Jazz, SuomiAreena ja Porispere. Porissa matkailun kehittämisen kärkikohteita ovat Yyteri ja Kirjurinluoto. Rauman merkittävimpiä vetovoimakohteita ovat mm. Unescon maailmanperintökohteisiin kuuluva Vanha-Rauma ja kesätapahtumat Pitsiviikko ja RMJ. Yhtenä tapahtumana elämys-, tapahtuma- ja matkailualalla on Rauman Pitsikaupungin joulu, jota kehitetään tavoitteena lisätä ympärivuotista vetovoimaa ja houkuttelevuutta. Pohjois-Satakunnassa luontomatkailun kehittäminen jatkuu kansainvälisen, Unescon alaisen Geopark-brändin mukaisena ja alueen yhdeksän kunnan muodostaman yhteenliittymän Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark ry:n johdolla. Geoparkin ytimen alueella muodostavat Lauhanvuoren ja Kauhaneva-Pohjankankaan kansallispuistot sekä Hämeenkankaan harjoitus- ja monikäyttöalue.

Vuonna 2023 Satakunnan väkiluku väheni Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan noin 800 hengellä. Väestötappio oli pienin lähes kymmeneen vuoteen. Luonnollinen väestömuutos oli lähes 1 700 henkeä miinuksella, mutta Satakunta sai muuttovoittoa yli 900 henkeä. Satakunnan kunnista peräti yhdeksän sai kokonaisnettomuuttoa vuonna 2023. Ilmiön taustalla ovat mm. lisääntynyt työ- ja

koulutusperäinen maahanmuutto sekä ukrainalaisten kotikuntavalinnat. Porin muuttovoitto oli suurin, 537 henkeä. Rauma oli kuitenkin ainoa kunta, jossa koko väkiluku vuonna 2023 kasvoi, 170 hengellä.

Satakunnan kaltaiselle vientimaakunnalle hyvien liikenne- ja kuljetusyhteyksien turvaaminen on yksi alueen kilpailukyvyyn avainkysymyksistä. Raideliikenteen kehittämistä edistetään yhteistyössä Väyläviraston kanssa. Tampere–Pori-radalla on käynnissä tasoristeysten poistohanke. Pori–Mäntyluoto–Tahkoluoto-rataosuudella tasoristeyskysä poistetaan perusväylänpidon rahoituksella. Rauma–Kokemäki-henkilöjunaliikenteen käynnistämisen liikenteellisiin selvityksiin pohjautuva hankearviointi alkaa alkuvuodesta 2024. Myös Pori–Parkano–Haapamäki-radon tarveselvitys on käynnistynyt vuoden 2024 alussa. Harjavallan liikennepaikan ratasuunnitelman laadinta aloitetaan syksyllä 2024. Valtakunnallisen Digirata-hankkeen kaupallinen pilotointi tehdään Satakunnan radoilla vuosina 2025–2026. Raideliikenteen kehittämisen ohella maakunnassa on priorisoitu VT 2:n kehittäminen ja VT 8:n perusparannus sekä Porin ja Rauman satamien kehittäminen. Merkittävimmistä tiehankkeista VT 8 Rauma–Eurajoki-tieosuudella ympäristövaikutusten arviointi on valmistunut ja yleissuunnitelmaa laaditaan, ja valtatielle 2 laaditaan Porin keskustan kohdan YVA:a ja tiesuunnitelmaa, joka tähtää tieosuuden nelikaistaistamiseen ja turvallisuuden parantumiseen. Satamat ovat saaneet kehittämistoimiinsa EU:n CEF-rahoitusta. Vientimaakunnalle tärkeitä lentoliikenneyhteydet Porista Helsinkiin jatkuvat vuonna 2024 Porin kaupungin tukemina ja vuoden 2025 alusta valtion kilpailuttamina.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

EK:n suhdannebarometrin mukaan Lounais-Suomen (Varsinais-Suomi ja Satakunta) suhdannetilanne oli tammikuussa selvästi normaalia heikompi (saldoluku -41). Myös lähikuukausien suhdannenäkymät olivat edelleen vaisut, sillä alueen teollisuuden, rakentamisen ja palveluiden yrityksistä vain 9 % ennakoivat suhdanteiden paranemista ja 34 % odotti tilanteen heikkenevän. Myös helmikuussa julkaistussa kevään 2024 Pk-yritysbarometrissa suhdannenäkymät olivat Satakunnassa selvästi miinusella (saldoluku -15). Pk-yritysten suhdanneodotukset ovat laskeneet viime syksystä niin valtakunnallisesti kuin Satakunnassakin. Rauman seudulla odotukset olivat hieman muuta Satakuntaa paremmat. Heikoimmat näkymät olivat Pohjois-Satakunnassa. Satakunnassa pk-yritysten liikevaihdon ja henkilöstömäärän arvioitiin hieman yleisemmin pienevän kuin kasvavan. Kannattavuuden arvioitiin paranevan. Nykyinen taloustilanne näkyy myös investointihaluttomuutena.

ELY-keskuksen myöntämän rahoituksen valossa pk-yritysten investoinneissa ja kehittämishankkeissa on havaittavissa selvää vilkastumista rakennerahastojen osalta verrattuna viime vuoden lopun tilanteeseen. Maaseuturahaston haut

avautuivat keväällä 2023 ja vuoden aikana investointiavustusten kysyntä oli selvästi tavanomaista vähäisempää. Alkuvuodesta 2024 kysyntä on jonkin verran vilkastunut ja Leader-rahoituksella tuettavien pienien kehittämistukien kysyntä on ollut vilkasta. Satakunnassa Finnveran rahoitus laski vuonna 2023. Positiivista kuitenkin oli, että Finnveran rahoittamien investointien määrä kasvoi Satakunnassa selvästi.

Satakunnassa liikevaihdon lasku vuoden 2023 heinä-syyskuussa oli suurinta teollisuudessa, jossa pudotusta edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan oli 15,6 %. Teollisuuden vientiliikevaihdon pudotus oli samaa luokkaa. Yritysten henkilöstömäärä kuitenkin jatkoi kasvuaan viime vuoden kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä.

Poliittiset lakot ovat aiheuttaneet kuluvana keväänä suuret taloudelliset menetykset etenkin vientiteollisuudelle ja koko Suomelle. Satakunnassa lakkojen vaikutukset ovat kohdistuneet erityisesti vientiyhtiöihin sekä satamiin, mutta kerrannaisvaikutukset koskettavat laajasti kaikkia toimialoja ja myös ihmisten arkea. Lakoista on aiheutunut Satakunnassa etenkin teollisuudessa ja logistiikka-alalla mittavia poikkeusjärjestelyjä, jotta tuotantoprosessit on kyetty pitämään käynnissä. Laajoilta tuotannon alasajoilta on Satakunnassa toistaiseksi vältytty, joskin UPM:n Rauman paperitehdas joutui tilapäisesti ajamaan alas paperikoneiden tuotannon lakkojen takia. Useat yritykset ovat kuitenkin raportoineet asiakastoimitusten häiriöistä, ja logistiikkatilanteen normalisoituminen saattaa kestää vielä pitkään lakkojen päätymisen jälkeen. Satakunnan teollisuus on erittäin verkostoitunutta, ja lakot ovat vaikuttaneet merkittävästi myös alihankintaa suuremmille yrityksille tekevään pk-sektoriin tilausmenetyksinä. Lakkojen pelätään heikentävän myös Suomen maanetta vakaana toimintaympäristönä ja investointikohteena.

Metsä Fibre ilmoitti alkuvuodesta lakkauttavansa Merikarvian sahan. Sahaustointi on jo käytännössä loppunut Merikarvialla ja osa työntekijöistä on irtisanottu. Yritys on ollut Merikarvian kunnan suurin työllistäjä ja sahan toiminnan päättyminen koskee välittömästi 79 työntekijää. Toiminnan loppumisen arvioidaan vaikuttavan negatiivisesti myös sahan käyttämiin ulkoistettuihin palveluihin. Irtisanomisuhan alaisista ainakin osa työllistyy Metsä Fibren muihin yksiköihin, mm. Rauman sahalle. Useat yritykset lähikunnissa ovat kiinnostuneita sahalta vapautuvasta työvoimasta, joten uudelleen työllistymisen mahdollisuudet ovat kohtuullisen hyvät. Sahan lakkauttaminen aiheuttaa Merikarvialla äkillisen rakennemuutostilanteen, jolla on erittäin merkittäviä vaikutuksia kunnan työllisyyteen ja talouteen. Metsä Fibre purkaa kaikki koneet ja laitteet ja myös suuren osan rakennuksista, mutta on halukas myymään tai vuokraamaan omistamaansa aluetta, jonka kilpailuetuna ovat mm. kauppasatama ja hyvät liikenneyhteydet. Myös kunta omistaa sahan lähellä teollisuuskaavoitettua maata. Merikarvian kannalta on tärkeää

löytää sahan alueelle uusia työllistäviä yrityksiä ja kartoittaa olemassa olevien yritysten kasvu- ja työllistämismahdollisuudet. Merikarvialle on haettu työ- ja elinkeinoministeriöltä koordinaattorahoitusta paikallisen äkillisen rakennemuutoksen hoitamiseen.

Maataloudessa vuoden 2023 sato jäi tavanomaista vähäisemmäksi lähes kaikissa viljelykasveissa ja eniten satomäärät laskivat ohran ja perunan osalta. Maatilojen taloustilanne jatkuu haastavana ja tuottajahinnat kääntyivät selvään laskuun tammikuussa 2024. Satakunnan siipikarjaketjulle merkittävän uhan muodostavan lintuinfluenssan pahin tautihuippu Suomessa laantui loppuvuodesta, mutta kevään muuttolintukausi kasvattaa riskiä uusille epidemioille. Suomen naapurimaissa jo esiintyvän afrikkalaisen sikaruton leviäminen Suomeen aiheuttaisi erittäin suuren taloudellisen riskin myös satakuntalaisille tiloille ja elintarviketeollisuudelle. Maatila-investointeihin on haettu rahoitusta aktiivisesti ja investoinnit ovat kohdistuneet erityisesti uusiutuvan energian investointeihin. Sen sijaan uusia tuotantorakennuksia ei juurikaan ole rakenteilla.

Turvetuotannon työpaikkojen arvioidaan vähentyvän Satakunnassa noin 250:llä, joista suurin osa Pohjois-Satakunnassa. Korvaaviksi tulonlähteiksi ja aluetalouden uudistajiksi pyritään löytämään liiketoimintamahdollisuuksia vihreästä kasvusta, kiertotaloudesta ja resurssiviisaudesta sekä digitaalisuudesta. Toimia voidaan rahoittaa mm. EU:n oikeudenmukaisen siirtymän tuen (JTF, Just Transition Fund) avulla, jonka tukitoimet ovat käynnistyneet.

Rakentamisessa on jo pitkään vallinnut hiipuva suhdannekuva. Satakunnassa rakentamisen liikevaihto laski kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä vuonna 2023. Heinä-syyskuussa laskua oli 2,9 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Henkilöstömäärä sen sijaan kohosi vielä ensimmäisellä vuosineljänneksellä viime vuonna, mutta laski toisella ja kolmannella neljänneksellä. Koko maassa keskimäärin rakennusalan kehitys on ollut Satakuntaa heikompaa. Rakennusteollisuus RT ry:n maaliskuun suhdannekatsauksen mukaan käynnissä olevan asuntorakentamisen volyyymi putosi viime vuonna koko maassa 35 prosentilla. Toimitilarakentamisessa, korjausrakentamisessa ja maa- ja vesirakentamisessa pudotus oli maltillisempaa. Kuluvana vuonna asuntoaloitusten määrä vähenee edelleen. Toimitilarakentamisessa ennakoidaan tänä vuonna pientä kasvua.

Satakunnan palvelualojen kehitys jatkui vuoden 2023 aikana vaihtelevana. Satakunnassa tukku- ja vähittäiskaupassa liikevaihto kasvoi edelleen todennäköisesti hintojen kohoamisen vuoksi vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä. Tämän jälkeen liikevaihto on hieman supistunut. Henkilöstömäärä kuitenkin kasvoi viime

vuoden toisella ja kolmannella vuosineljänneksellä. Muissa palveluissa liikevaihto kääntyi huhti-kesäkuussa 2023 laskuun ja lasku syveni heinä-syyskuun aikana. Myös henkilöstömäärä hieman laski toisella ja kolmannella vuosineljänneksellä.

Sotealan tilanne on ollut pitkään haastava. Satakunnassa sote-alalla työskentelee 16 600 työntekijää, joista yksityisen sektorin piirissä on noin 3 200. Satakunnan hyvinvointialue käynnisti maaliskuussa yhteistoimintaneuvottelut, joiden tavoitteena on saavuttaa 15 miljoonan euron vähennys henkilöstökuluista. Laskennallisesti vähentäminen tarkoittaa enintään 400 henkilötyövuoden vähentämistä. Henkilöstökulujen vähentämisen osalta mahdollisia keinoja ovat irtisanomiset, lomautukset ja palvelusuhteen ehtojen muutokset. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattitehtävissä sekä pelastustoimen lakisääteisissä tehtävissä ei tavoitella henkilöstövähennyksiä. Lomautusten arvioidaan kohdistuvan enintään 1 000 henkilöön kuluvan vuoden aikana. Toteutuessaan ne kohdentuisivat pääasiassa hallinnon henkilöstöön ja hallinnollisia tehtäviä sekä tukipalveluja tekevään henkilöstöön. Satakunnan hyvinvointialueen mittavat säästötavoitteet kohdistuvat todennäköisesti myös hyvinvointialueelle palveluja tuottaviin yksityisen sektorin toimijoihin. Palvelujen ostoja ja esim. vuokratyövoiman käyttöä saatetaan vähentää tai kohdistaa uudelleen osana muutosohjelmaa.

EK:n ylläpitämän dataikkunan mukaan Satakunnassa on suunnitteilla ja osin jo toteutumassa yritysten vihreän siirtymän investointeja eniten Suomen maakunnista investointien kokonaisarvon ollessa tällä hetkellä yli 39 miljardia euroa. Summaan eivät sisälly maatuulivoimainvestoinnit ja energiaverkkoinvestoinnit, joten kokonaissumma on vielä mainittuakin suurempi. Pääosa investointiaikamuksista liittyy merituulivoimaan. Muita vihreän siirtymän investointeja on vireillä noin kolmen miljardin arvosta liittyen mm. aurinkovoimaan, vetyteknologiaan, kiertotalouteen, biotuotteisiin ja akkuteknologiaan. Investointien toteutumisen aikajänne on pitkä johtuen mm. ympäristövaikutusten arviointi- ja luvitusmenettelyistä sekä rahoituksen järjestymisestä. Lupa- ja valvontaprosessien sujuvoittaminen on tärkeää, jotta suuri osa suunnitelluista investoinneista toteutuu. Investointien työllistävä vaikutus Satakuntaan arvioidaan hyvin huomattavaksi, parhaimmillaan puhutaan noin 2 000 työpaikasta.

Suuria aurinkoenergia- ja tuulivoimahankkeita on rakenteilla ja suunnitteilla eri puolilla maakuntaa. Suomen Hyötytuuli Oy on vahvistanut yhtiöjärjestelyllä valmiuksiaan kasvattaa merituulivoimatuotantoa. Tahkoluoto Offshore Oy keskittyy Tahkoluodon demonstraatio- ja laajennushankkeen toteuttamiseen. Demonstraatiohankkeelle, jossa rakennetaan kaksi merituulivoimalaa, on saatu työ- ja elinkeinoministeriöltä 30 miljoonan euron tuki. Tahkoluodon laajennus käsittää

kokonaisuudessaan neljäkymmentä yli 15 megawatin voimalaa ja hankkeen arvioitu valmistumisajankohta on vuonna 2027. Kahta mittavaa merituulipuistoa suunnittelee Satakunnan rannikkoon rajoittuen myös ruotsalaistaustainen Eolus Vind.

Suomen Hyötytuuli Oy:n ja Gigawatin Porin ja Eurajoen rajalle sijoittuva Oosinselän tuulipuistohanke on valmistumassa. Tuulivoimahankkeita on suunnitteilla myös Säskylään, Huittisiin, Kokemäelle, Kankaanpähän, Karviaan, Siikaisiin ja Merikarvialle. Toteutumassa ovat myös mm. CPC Finland Oy:n Lakarin ja IBV Suomen Lapin mittavat aurinkovoimalat Raumalla. Neoen Renewables Finland Oy suunnittelee Raumalle teollisen mittaluokan sähkövaraston rakentamista. Yhtiöllä on vireillä myös Kankaanpäässä ja Nakkilassa merkittäviä aurinkovoimalainvestointeja, jotka ovat etenemisvalmiudessa odottaen investoijien lopullista rakentamisen käynnistämispäätöstä. Isoja aurinkovoimaloita on suunnitteilla myös Euraan, Eurajoelle, Säskylään, Huittisiin, Kokemäelle ja Ulvilaan.

Porin kaupunki sekä kaupungin konserniyhtiöt Porin Satama ja Suistokiinteistöt ovat solmineet Fortumin kanssa kehityssopimuksen Tahkoluodon alueen kehittämiseksi erityisesti vihreän siirtymän teollisuuden käyttöön. Suomalainen vihreän energian hankekehitysyhtiö Green North Energy julkisti hiljattain Porin kaupungin kanssa tekemänsä aiesopimuksen vety- ja ammoniakkitehtaan perustamisesta Porin Tahkoluotoon. Investointi olisi toteutuessaan suuruudeltaan yli puolen miljardin suuruinen. BioEnergo Oy:n bioetanolia ja nesteytettyä biokaasua tuotava laitos on ollut pitkään suunnitteilla Meri-Poriin samoin kuin australialaisyhtiö Critical Metalsin vanadiinin talteenottolaitos. Kummastakaan ei toistaiseksi ole tehty investointipäätöstä.

P2X Solutions -yhtiön vihreän vedyn tuotantolaitoksen rakentaminen Harjavaltaan on myös käynnistynyt ja sen on määrä valmistua kesällä 2024. STEP Oy puolestaan suunnittelee Harjavaltaan kiertotalousvoimalaitoksen rakentamista. BASF:n akkumateriaaleja valmistavan tehtaan käynnistymistä Harjavallassa on viivästyttänyt ympäristölupaan liittyvä valitusprosessi, joka jatkuu edelleen. Aesir Technologies suunnittelee Kokemäelle akkumateriaalitehdasta. Nornickel Harjavalta puolestaan vastaa sähköautojen akkumetallien kasvavaan kysyntään yli kaksinkertaistamalla tuotantonsa lähivuosina.

Metsä Group suunnittelee Raumalle pakkaustehdasta. Jos satojen miljoonien eurojen investointipäätös tehdään, voisi rakentaminen alkaa jo ensi vuonna.

Kankaanpäässä Knauf Oy investoi vähäpäästöisempään kipsilevytuotantoon tavoitteenaan energiatehokkuuden parantaminen ja tuotantoprosessien hiilijalanjäljen pienentäminen. Hankkeen on määrä valmistua vuoden 2025 loppuun mennessä.

Kankaanpäässä Honkajoen Kirkkokallion teollisuusalueella Honkajoki Oy investoi 30 miljoonaa euroa uuteen ympäristöystävälliseen tuotantolaitokseen. Maanrakennustyöt alueella käynnistyvät huhtikuussa. Uuden tuotantolaitoksen suunniteltu käyttöönotto tapahtuu vuoden 2025 lopussa.

Porin keskustassa on alkanut kaksi merkittävää julkisen puolen rakennushanketta, uuden oikeustalon ja Porin ruotsinkielisen kulttuurikampuksen rakentaminen. Rauraman keskusta-alueelle rakennetaan suurta Karin kampus -hankekokonaisuutta.

Vuoden 2023 kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä Satakunnassa perustettiin 925 uutta yritystä. Yritysten perustamisaktiivisuus hieman laski edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta. Starttirahalla tai työttömyysetuudella yritystoiminnan aloittaneita vuonna 2023 oli noin 270. Lopettaneita yrityksiä oli kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä 829, mikä oli lähes 180 enemmän kuin vuonna 2022 vastaavaan aikaan. Konkurssiin haettuja yrityksiä oli Satakunnassa viime vuonna noin 120. Määrä kasvoi edellisvuodesta parilla kymmenellä. Yhteenlaskettu henkilöstömäärä konkurssiin haetuissa yrityksissä kasvoi selvästi.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työllisyysaste (15–64-vuotiaat) vuonna 2023 oli Satakunnassa 74,1 %, kun koko maassa se oli 73,6 %. Työllisiä (15–74-vuotiaat) oli Satakunnassa viime vuonna keskimäärin 94 000 henkeä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana työllisten määrä on pysynyt ennallaan, vaikka työikäisen väestön määrä on koko ajan laskenut.

Satakunnassa oli helmikuun lopussa 9 990 työtöntä työnhakijaa. Vuoden takaiseen verrattuna työttömien määrä on noussut 740 hengellä. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli helmikuussa 10,4 %, mikä oli alempi kuin koko maassa keskimäärin. Työttömyys on nousussa lähes kaikissa ryhmissä. Määrällisesti eniten on kasvanut työttömien miesten ja toisen asteen koulutuksen saaneiden työttömien työnhakijoiden määrä. Suhteellisesti eniten nousua on ollut nuorten työttömyydessä ja pitkäaikaistyöttömyydessä. Ammattiryhmittäin tarkasteltuna työttömyys on kasvanut eniten rakentamisen ja teollisuuden ammattialoilla, joilla myös lomautukset ovat lisääntyneet.

Viime vuonna päättyneissä muutosneuvotteluissa irtisanottujen määrä oli noin 330 henkeä. Irtisanomiset kasvoivat pariin edelliseen vuoteen verrattuna, mutta pysyivät kuitenkin matalammalla tasolla kuin useimpina muina vuosina tällä ja viime vuosikymmenellä. Alkuvuoden aikana irtisanomisia ja lomautuksia koskevien muutosneuvottelujen määrä on ollut kasvussa viime vuoteen verrattuna.

TE-toimiston kautta hakuun tulleiden uusien avoimien työpaikkojen määrä Satakunnassa vuonna 2023 väheni 23 % edelliseen vuoteen verrattuna. Vaikka työvoiman kysyntä on heikentynyt vuosien 2021 ja 2022 huippulukemista, on se silti pysynyt varsin korkealla tasolla tätä aiempiin vuosiin verrattuna.

Satakunnassa on vastaanottokeskustoiminnan piirissä noin 1 500 henkilöä. Ukrainan kansalaisia oli helmikuun lopussa työnhakijoiksi ilmoittautuneina noin 560 henkilöä. Tilapäisen suojelun mukaisen oleskeluluvan saaneiden työllistymisen tueksi on järjestetty erilaisia työllistymistä tukevia kieli- ja ammatillisesti suuntautuvia koulutuksia ja työllistymistä on tapahtunut sekä suoraan yrityksiin että vuokratyön kautta.

Vaikka rekrytointiongelmat ovat Tilastokeskuksen työ- ja elinkeinoministeriölle tuottamien työnantajahaastattelujen perusteella helpottuneet aiemmasta, ovat ne silti edelleen korkealla tasolla. Vuonna 2023 oli 46 % työvoimaa hakeneista toimipaikoista Satakunnassa kokenut vaikeuksia työpaikkojen täyttämässä. Työmarkkinatorilta (työmarkkinatori.fi) löytyvän ja kuukausittain päivittyvän Työvoiman saatavuus ja kohtaanto -raportin avulla on voitu tarkastella työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa toimialaryhmittäin ja ammattiteittain. Tilastollisen tarkastelun perusteella viimeisen vuoden aikana (2/2024 asti) varsinaista työvoimapulaa, eli kun kyseisessä ammatissa avoimien työpaikkojen määrä on ollut suurempi vapaana olevan työvoiman määrä, on Satakunnassa ollut vain pienessä osassa ammatteja. Eniten työvoimapula-ammattiteiteja on liiketoiminnan ja hallinnon, sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan sekä teknologiateollisuuden ja -palveluiden toimialaryhmissä. Ammattiteittain tarkasteltuna määrällisesti suurinta pulaa on sairaanhoitajista. Työvoimapulaa useammin eri aloilla on ns. kohtaanto-ongelmaa, eli samanaikaisesti ammatissa on sekä paljon avoimia työpaikkoja että korkea työttömyys. Satakunnassa kohtaanto-ongelmat ovat yleisimpiä majoitus-, ravitsemis- ja matkailupalvelut toimialaryhmän ammattiteiteissa.

Pitkään jatkunut negatiivinen väestönkehitys ja kasvava työvoimapula edellyttävät panostuksia kaiken käytettävissä olevan työvoimapotentialin hyödyntämiseen ja työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton edistämiseen. Maakunnan isona haasteena on alueen työmahdollisuuksien viestiminen ja tunnettuuden parantaminen. ELY-keskus pyrkii helpottamaan yritysten kasvavaa osaajapulaa työmarkkinälähtöisellä ammatillisella työvoimakoulutuksella sekä yritysälhtöisellä RekryKoulutuksella, jonka kysyntä on vähentynyt verrattuna edeltävään vuoteen. Työmarkkinälähtöisessä ammatillisessa työvoimakoulutuksessa pilotoidaan uutta koulutusta vieraskielisen työvoiman työllistymisen edistämiseksi sekä ICT-alan tehtäviin kouluttamista.

Työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton ja osaajahoukuttelun kehittämiseen panostetaan monin eri tavoin maakunnan toimijoiden yhteistyönä. Satakunnassa on meneillään useita kansainvälisten rekrytointien lisäämiseen tähtääviä toimia. Raumalla on käynnistynyt ns. yhden oven palvelumalli, International House Rauma -palvelupiste maahanmuuttajille ja kansainvälisestä työvoimasta kiinnostuneille yrityksille. Vastaava palvelu, International House Pori, on käynnistynyt Porissa alkuvuonna 2024. Satakuntaliiton johdolla on käynnissä kansainvälisen osaamisen ja työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton strategisen toimintaohjelman laatiminen.

Satakuntaan on saatu viime vuosina useita merkittäviä koulutuspanostuksia kohdistuen erityisesti maakunnassa voimakkaasti kasvaneeseen automaatio- ja robotiikkaklusteriin. Ohjelmoinnin ja rakennustekniikan koulutusta on järjestetty Satakunnan ammattikorkeakoulussa (SAMK) osaajapulan helpottamiseksi. Lisäksi SAMK:ssa on järjestetty tieto- ja viestintätekniikan insinöörikoulutusta. Elintarvikkeinsinöörin koulutus puolestaan vastaa alueen elintarviketeollisuuden yritysten työvoimakysyntään. Syksyllä 2024 SAMK:ssa alkaa prosessi- ja materiaalitekniikan AMK-insinöörikoulutus. Vaasan yliopisto ja SAMK ovat myös allekirjoittaneet aiesopimuksen energia-alan robotiikkasovelluksiin liittyvän professuurin perustamiseksi ja maisteriohjelman käynnistämiseksi. Maisteriohjelma alkaa suunnitelmien mukaan 2024 syksyllä. Professori vahvistaa Pohjanmaan ja Satakunnan yhteistyötä vihreän siirtymän ja robotiikan tutkimuksessa sekä akkuklusterin kehittämisessä. Porin yliopistokeskuksessa alkoi viime syksynä Tampereen ja Turun yliopistojen yhdessä Porissa toteuttama tietotekniikan kandidaattikoulutus.

Ylioppilaspohjaisen korkeakoulutuksen vahvistuminen parantaa maakunnan elinvoimaa tarjoamalla koulutusmahdollisuuksia oman maakunnan nuorille ja toimii vetovoimatekijänä tänne muuttaville. Satakunnan kannalta merkittävää on esimerkiksi Turun yliopiston opettajankoulutuksen jatkuminen Rauman kampuksella. Rauman kaupungin tuella on toiminnan jatkumiselle suuri merkitys. Diakonia-ammattikorkeakoulu on syventänyt yhteistyötään Porin kaupungin ja Satakunnan hyvinvointialueen kanssa. Viime syksynä Porissa alkoi terveydenhoitajakoulutus. Yhteisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen ja opiskelupolkujen rakentamiseen toiselta asteelta ammattikorkeakouluun ja amk-tutkinnoista maisteriopintoihin eri asteen oppilaitosten yhteistyötä syventämällä on Satakunnassa hyvät mahdollisuudet. SAMK on jo käynnistänyt väyläopinnot alueen ammatillisista oppilaitoksista ammattikorkeakoulun opintoihin. SAMK on myös mukana Vaasan yliopiston suoraväylä DI-opintoihin pilottihankkeessa. Suoraväylän kautta SAMKin insinööriopiskelija voi saada paikan Vaasan yliopiston DI-ohjelmaan suorittamalla AMK-opintojen aikana Vaasan yliopiston opintoja.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Satakunta

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Porin seutukunta

Harjavalta, Huittinen, Kokemäki, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Pori, Ulvila

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Rauman seutukunta

Eura, Eurajoki, Rauma, Säskylä

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä	0	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Pohjois-Satakunnan seutukunta

Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Siikainen

Arviointasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	-	0
Työvoiman saatavuus	0	0	-

6 Pirkanmaa

Taulukko 5. Avainluvut Pirkanmaalla.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	532 671	527 478	514 333	1,0 %	3,6 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	27 943	22 154	22 888	26,1 %	22,1 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	3 308	2 359	3 286	40,2 %	0,7 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	7 962	6 055	5 335	31,5 %	49,2 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	10,8	8,7	9,3	2,1 %-yks.	1,5 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	7 511	13 472	7 967	-44,2 %	-5,7 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Maakunta muodostuu viidestä seutukunnasta sekä 23 kunnasta. Pirkanmaan väestö oli vuoden 2023 joulukuussa yli 539 000 henkilöä ja huoltosuhte 60 %. Työvoiman määrä oli lähes 259 000 henkilöä. Alueen työpaikkojen määrä oli vuoden 2023 lopussa noin 230 000 kpl. Vuoden 2023 ensimmäisen neljänneksen lopulla yrityskanta oli Pirkanmaalla 42 200 kpl, joissa työskenteli yli 146 000 henkilöä. Aloittaneita yrityksiä samaisena aikana oli noin 900 kpl. Konkurssien määrä vuoden 2023 aikana oli hieman korkeampi kuin vuotta aiemmin, mutta henkilöstön määrän muutos ei poikennut edellisen vuoden tilanteesta. Konkurssien määrä vuonna 2023 oli 305 kpl ja konkurssiin ajautuneiden yritysten henkilöstön määrä yhteensä 1 250. Tosin toimialojen välillä oli eroavaisuuksia tämän osalta. Työttömien ja lomautettujen määrät nousivat vuositasolla vertailtaessa. Myös signaalit osaavan työvoiman

saatavuuden ongelmista ovat hieman vähentyneet. Avoimien työpaikkojen keskimääräinen kertymä oli vuoden 2023 tammi-joulukuun aikana 8 633 kpl. Se oli kolmanneksi suurin mittaushistorian 15 vuoteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pirkanmaan talouden näkymät heikkenivät suurimmalla osalla toimialoista vuoden 2023 loppuun mennessä. Taloudessa merkittäviä muuttujia olivat työttömyysasteen nousu sekä yritysten liikevaihdon ja tuloksen laskeva kehityssuunta. Velka-aste säilyi kuitenkin lähes entisellään. Ulkomaiset investoinnit painoutuivat alueellisesti Tampereen seutukunnan keskusalueelle. Yritysten lukumäärä kasvoi vuositasolla 2 %. Viennin arvo oli vastaavasti vuonna 2023 laskeva, eli Pirkanmaan vientiyritysten tilanne näyttää muuttuneen heikompaan suuntaan. Ongelmaksi koetaan edelleen osaavan työvoiman saatavuus mm. teknologiateollisuudessa sekä liike-elämän palveluissa.

Alkuvuoden 2024 osalta on tiedossa enemmän haasteita, jotka osittain johtuvat investointituotteiden kysynnän vähenemisestä, korkeasta korkotasosta, matalalla olevasta investointi- ja tuotekehitystasosta sekä eläköitymisen ja henkilöstöresursien muutoksista. Vuoden 2024 toinen vuosipuolisko saattaa olla teollisuudelle selvästi liikevaihtoa kasvattavaa aikaa. Odotukset kohdistuvat EU:n ja Yhdysvaltain markkinoihin. Kokonaisuudessaan Pirkanmaan merkitys tavaraliikenteessä on noin 10 % koko maan tavaraliikenteestä ja liikennemäärät ovat Tampere-Helsinki välillä maan kolmanneksi suurimmat. Tieverkon monipuolinen kunnossapito olisi tärkeintä, sillä valtaosa tavaraliikenteestä alueella kulkee rekkaliikenteen muodossa, jonka osuus on yli 2/3 koko tavaraliikenteestä. Myös alemman tieverkon kunnossa pitäminen auttaisi maaseutumaista asumista sekä maaseututajamien elinkelpoisuutta. Pitkällä aikavälillä tiestön kunnossapidon kannalta riittävä rahoitus puuttuu. Tieverkoston toimivuuden merkitys nähdään myös investointihalukkuuden muutoksissa.

Talouden kasvu tarvitsee työvoimaa, kuten on yritysten työpaikkailmoitusten mukaan nähtävissä. Kansainvälinen kauppa on kuitenkin ratkaiseva kasvun kannalta. Haaste Pirkanmaalla on yleisesti heikko investointihalukkuus. Yrityskauppojen määrä oli vuoden 2023 aikana jatkunut samaan suuntaan, jonka vuosi 2022 aloitti, joten määrä oli kasvusuunnassa. Suuret konepaja-alan toimijat ovat kiinnostuneet suomalaisista pienehköistä konepajayrityksistä ja niiden ostoista entistä enemmän tarvittavien osien saatavuuden turvaamiseksi. Hankintaa Suomesta on lisätty maailmanpoliittisen tilanteen vuoksi. Tämä on näkynyt konepajojen tilauskannoissa myös Pirkanmaalla.

Yrityskentän tilanteesta yleisesti: Investointien suhteen koko vuoden 2024 tilanne näyttäisi tulevan olemaan samankaltainen kuin vuosi 2023. Investoinnit ovat melko matalalla tasolla Pirkanmaalla kokonaisuutena. Investoinnit on suunnattu pääsääntöisesti ohjelmistoihin, koneisiin ja kalusteisiin sekä uusiin toimipaikkoihin. Uutena lisänä ovat yritysfuusiot ja -ostot. Monen yrityksen toiminta oli kuitenkin säilynyt vakaana tai jopa merkittävästi kasvanut, varsinkin informaatio- ja viestintäalan sekä rahoitus- ja vakuutustoiminnassa olevien yritysten osalta. Investoinneista muutamia esimerkkejä: Konepaja Metson uusien tilakokonaisuuksien rakentaminen, Metsä Groupin investointi paperikoneiden uusimiseen sekä XO- Metal Oy:n panostus toimitiloihin, koneisiin, laitteisiin, henkilöstön osaamiseen sekä tuotannon ohjaamiseen ja digitalisoimiseen. Myös Laitex Oy laajentaa pneumaattikaosaamistaan Pirkanmaalle ja Finncont kasvattaa suurasiakastoimintojaan. Toijala-Works on mukana Patrian suurtilauksessa. Odottavat myös jatkotilauksia mm. ulkomailta.

Pirkanmaa hyötyy myös F-35 hankinnoista, sillä Nokialle rakennetaan moottoreiden kokoonpano- ja huoltotiloja. Nammo-konserni kasvattaa kapasiteettiaan ja investoi tuotantolinjoihin. Toijala-Works rakensi uudistilaa korvaamaan vanhaa toimitilaa. Yrityksessä odotetaan kasvua koko vuosikymmenelle. Avant Tecno muuttaa tuotteet jatkossa valtaosin akkuteknologialla toimiviksi, ja tämä aiheuttaa investointitarvetta tuotantoprosessiin. Agco-Power jätti investointi maakuntaan tuo myös lisätyöpaikkoja merkittävästi. Kannattavuus konepaja-alan yritysten osalta oli hyvä ja kevään 2024 osalta odotetaan kasvua. Ongelmia syntyy jonkin verran alihankinnan haasteista. Tämä on osaltaan hidastanut toiminnan ylläpitoa ja tarvittavaa kasvua. Myös liike-elämän palveluiden tilanne näyttää hyvältä. Vähittäiskauppa tekee edelleen hyvää tulosta niin liikevaihdon kuin kannattavuudenkin osalta. Muun kuluttamisen kauppa oli piristynyt vuonna 2023 vuoden 2022 tilanteesta. Rakentamisen osalta tilanne ei ole kuitenkaan kovin valoisa. Tosin henkilöstöstä yritetään pitää kiinni ja mahdollisuuksien mukaan muutosneuvotteluiden tuloksina yritetään pitää lomautuksia sekä tehdä muita tehtäväjärjestelyjä irtisanomisten sijaan.

Pirkanmaalla ulkomaan kauppaan suuntautuneita yrityksiä on noin 1 500 kpl. Tulevaisuuteen katsominen ja asiakastarpeiden ennakointi on yrityksissä jatkuvan kehittämisen kohde, vaikkakin asian pitäisi olla osana päivittäistä arkityötä. Markkinatilannetta yritetään mahdollisuuksien mukaan korjata. Vuoden 2024 haasteiksi koetaan rakennusalan kerrannaisvaikuttavuus muiden toimialojen kannattavuuteen ja työllistävään kantokykyyn. Tilanteen uskotaan rauhoittuvan keväällä 2024. Omistajavaihdoksia suunnitellaan yleisesti saman verran kuin aiemminkin. Säästöjä yritetään tehdä järkevästi. Investoinnit em. yritysryhmässä suuntautuvat kone- ja laitehankintoihin merkittäväällä osuudella. Vahvoja toimialoja vientisektorilla ovat metsä-, muovi- ja kumiteollisuus sekä kemikaalien valmistus että konepaja- ja metallituoteollisuus. Pk-yritysbarometrin mukaisesti neljännes yrityksistä tekee,

tai suunnittelee tekevänsä, vienti- tai tuontikauppaa. Uusien osaamisalueiden yritysten tilanne näyttää hyvältä kokonaisuus huomioiden. Näiden yritysten vientikysyntä on jopa kasvanut ja kotimaan markkinat ovat olleet kiinnostuneita niin investointiosaamisen kuin kuluttajaosaamisenkin suhteen. Niiden merkitys on kasvussa. Useimpien toimijoiden tarve henkilöstön nopeaan palkkaamiseen sekä alihankintaketjun luomiseen on ollut asiakokonaisuutena esillä. Teollisuusvaltaisena alueena yritysten investointien merkitys on erittäin tärkeää. Kehittämistoimilla on rajallinen vaikutus talouteen. Kokonaisuutena suurimmat toimialat kuten teollisuus, rakentaminen, kaupan eri tasot, liike-elämän palvelut sekä yksityinen terveydenhuoltosektori tulevat olemaan talouden ja ennen kaikkea viennin vetureita. Näkymät kuitenkin koettiin haasteellisiksi ja odotukset ovat vain lievästi positiiviset. Konepajojen osaaminen korostuu investointihyödykkeiden tuottamisessa, joiden kysyntä on tällä hetkellä kohtalainen. Liike-elämän palvelut ovat säilyttäneet tasonsa ja näkyvissä on kasvua, kuten myös finanssisektorilla. Rakentaminen hidastuu nopeasti myös kasvukeskuksissa. Toivottavaa olisi, että korjausvelkaa pienennetään vanhan rakennuskannan osalta. Myös julkisten korjaushankkeiden aloittamisen aikataulua olisi syytä nopeuttaa.

Pk-sektorin näkymät ovat samankaltaiset kuin aiemmin, hieman yritysten kokoluokasta ja toimialasta riippuen. Henkilöstön määrä ja liikevaihto säilyvät entisellään, mutta kannattavuuden odotetaan hieman laskevan. Kasvuhakuisuus sekä ulkomaan kaupan merkitys ja siihen panostaminen pysyvät entisellä tasolla. Vienti koetaan tärkeäksi kasvureitiksi kaikissa kokoluokissa. Osaavan työvoiman saatavuusongelmat ovat hieman helpottuneet. Panostuksia ovat mm. alihankinnan kasvattaminen ja kehittäminen, nykyisen työvoiman osaamisen vahvistaminen sekä panostus hyvinvointiin. Jos tilanne muuttuu, lomautukset ja työajan sopeuttaminen sopivat ratkaisuksi. Yritysten rahoitustarve on vähentynyt merkittävästi jo korkotason nousunkin takia ja niiden oma maksukyky on hyvällä tasolla. Kasvuhakuisuutta Pk-yritysbarometrin mukaan löytyy kolmanneksella haastatelluista yrityksistä. Investointihalukkuudessa oli nousua, lähinnä tekniikkaan ja henkilöstön osaamiseen liittyen. Haasteita maksupolitiikassa oli 15 % yrityksistä.

Alueen palvelutarjonta rakentuu voimakkaasti Tampereen seutukunnan ympärille muodostuneen taajamakehän sekä maaseutumaisten keskusten läheisyyteen. Suurin osa kauppakeskuksista tai hyvinvointikeskuksista sijaitsee Tampereen seutukunnan alueella. Näiden lisäksi reuna-alueiden kunta-/kaupunkikeskustojen liepeillä palveluverkko on hyvällä tasolla ja sitä pidetään yllä.

Asuntomarkkinat olivat vuonna 2023 selvästi alemmalla tasolla kuin aikaisempina vuosina on ollut. Arvioiden mukaan tilanne korjautuu vuoden 2024 loppupuolella, jolloin saattaa syntyä uudiskohteiden osalta tarjontapulaa. Tuotanto- ja

varastotilojen kysyntä on pysytellyt kohtalaisena. Vanhojen toimistotilojen tarve on vähentynyt ja suunnitelmissa onkin muuttaa niitä mahdollisuuksien mukaan asuinkäyttöön. Tonttikysyntää ja uudisrakentamista esiintyy parhailla sijainneilla jonkin verran, kun yritykset tarvitsevat ajanmukaisempia tiloja. Tampereen läntisen kehätien varteen sijoittuvat alueet ovat kysytyjä hyvien liikenneyhteyksien ansiosta. Vireillä on useita mittavia investointeja, jotka kehittävät Tampereen keskustan toimivuutta ja ilmettä huomattavasti. Kahden tunnin ajomatkan sisällä Tampereen kaupunkiseudusta toimii 3/4 Suomen teollisuudesta, tehdään noin 3/4 patenttihakemuksista, investoidaan noin 80 % tutkimus- ja kehittämistoiminnan menoista, asuu yli 80 % työikäisestä väestöstä sekä lähes 75 % korkea-asteen koulutuksen saaneista. Tampereen seudulla on 1 350 ICT-yritystä, noin 6 000 AI:n ja analytiikan parissa työskentelevää asiantuntijaa, sekä yli 50 000 opiskelijaa korkeakouluissa ja ammattiopistoissa. Joka kuudes tamperelainen on opiskelija, suurimmat tampere-laisten ikäluokat ovat 20–34-vuotiaat. Tämän tekijän pitäisi vaikuttaa tulevaisuuden kasvuun ja maakunnan merkityksen korostumiseen talousalueena. Kysyntää asuntojen osalta tulee kyllä riittämään, koska muuttoliike muualta vaatii jotain asumisen muotoa ja samalla vuokraaminen lisääntyy. Maakunnan reuna-alueiden asuntomarkkinat saavat tästä mahdollisen kasvusykäyksen.

Pirkanmaalla kone- ja metallialan koulutuksen kiinnostavuus koko alan jatkon kannalta aiheuttaa myös suuria taloudellisia haasteita. Hyvälaatuisen koulutuksen ja työmarkkinoiden laajuuden sekä monipuolisen yritysverkoston ansiosta uusio- käyttö ja kierrättäminen sekä ekologisuus ovat päivän sanat. Suurin osa toimialoista oli nostanut kasvuodotusta niin liikevaihdon, kannattavuuden kuin henkilöstön määrän kasvun osalta. Vihreän siirtymän sekä mikrosiruosaamisen kaupallistaminen olisivat mahdollisesti maakunnan vientiä vahvistavaa toimintaa. Pirkanmaalaiset yritykset ovat vahvoja erityisesti bioenergiaa, puhtaita prosesseja ja energiatehokkuutta koskevissa ratkaisuissa. Kasvua haetaan huoltovarmuuden ja puolustusteollisuuden tuotteiden kautta. Kehitystyötä ja kasvua on odoteltavissa älyteknologian osalta. Pirkanmaa tekee merkittävää ilmastotyötä sekä siihen liittyvää kiertotalouden osaamisen kehittämistä niin julkisen kuin yksityisen sektorin osalta. Tämä osaltaan luo mahdollisuuksia olla kärkimaakunta uusien innovaatioiden syntymiseen. Osaamista tulisi kehittää ja taloudellisia resursseja olisi lisättävä.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Yritysten viestit vuoden 2024 kahdelle ensimmäiselle neljännekselle: Työvoiman osalta tarve helpottuu, mutta eläköityminen ja uudet toimenkuvat vaativat jatkuvia toimenpiteitä henkilöstön osaamisen kehittämiseen sekä uusien henkilöiden rekrytointiin. Tilanteeseen vaikuttaa osaltaan toimiala sekä työnantajan kokoluokka. Tällä hetkellä pienempien yritysten mahdollisuudet rekrytoida ovat aikaisempaa

paremmat, koska tarjontaa osaajista on tällä hetkellä enemmän. Uusia avoimia työpaikkoja on tarjolla edelleen poikkeuksellisen paljon, tosin monet tarjotut työpaikat eivät välttämättä ole heti täytettäväksi tarkoitettuja. Koulutustasosta ja toimialasta riippumatta osaajien tarve säilyy tulevaisuudessakin. Tavoitteena ongelmakentän helpottamiseksi on auttaa yrityksiä tehostamalla yhteistyötä työ- ja elinkeinohallinnon, oppilaitosten ja yritysten välillä muun muassa omaehtoisella kontaktin otolla, edesauttamalla yhteistyöverkoston syntymistä yritysten ja muiden organisaatioiden välillä sekä ottamalla vastaan tietopohjaa siitä, millaisia palvelutarpeita yrityksellä on ja auttaa asian ratkaisemiseksi niillä keinoilla, joita työ- ja elinkeinohallinnolla sekä oppilaitoksilla on antaa yritysten käyttöön. Perusosaamisen taso, kyvykkyys vihreässä siirtymässä ja murrosteknologioissa sekä osaajien saatavuus huolestuttavat laajalti. Erityisesti vientialoilla korostuu ohjelmisto-osaaminen ja laiteosaaminen. Sähkö- ja automaatio-osaaminen sekä peruskonetekniikan osaamisen taso huolettavat. Kriittisen osaamisen tarpeet eri toimialoilla ovat yritysten tilasta kertovan selvityksen perusteella hyvin monialaisia. Vahvimmin esiin nousevat tarpeet murrosteknologioihin kuten kvanttiteknologiaan ja tekoälyyn liittyen, vihreässä siirtymässä, kokonaisuuksien hallinnassa ja systeemissä ajattelussa. Tarpeita on myös perusosaamisen tasosta ja työelämätaidoista lähtien. Lisäksi tarpeita nähdään jatkuvan oppimisen vahvistamiselle, lisäkoulutukselle ja joustaville koulutusratkaisuille. Pirkanmaan koulutuspolitiikan haaste on valmistuneiden muuttaminen pois Pirkanmaan talousalueelta lähinnä PK-seudulle sekä lähtömaakuntiinsa. Syinä tähän ovat mm. se, että Pirkanmaalla on koulutettujen määrään suhteutettuna vähän korkean teknologian osaamista tarvitsevia yrityksiä ja lisäksi yritysten pääkonttorit sekä valtionhallinnon toiminnot sijaitsevat pääsääntöisesti pk-seudulla.

Panostukset erilaisten rahoitusinstrumenttien hyödyntämiseen tulevat myös kysymykseen, joten erilaisia toteuttamis- ja kehittämistapoja sekä hyviä rahoituksen toimintamalleja on oltava tarjolla ja niitä pitää jatkossakin kehittää sekä ylläpitää. Rahoituksella tuetaan myös työvoiman osaamisen kehittämistä niin yrityksien sisällä, kuin täydentämään työvoimatarpeita. Työllisyys kehittyy suotuisaan suuntaan, mutta vaatii myös panostuksia julkisen vallan osalta, sekä kotimaan yritysten halukkuutta lisätä henkilöstöä tai säilyttää nykyisen työvoiman osaaminen.

Pk-yritysbarometrin mukaan tarpeita työllistää lisää henkilöstöä oli noin kolmanneksella yrityksistä. Osaavan työvoiman saatavuus on ollut haaste. Pk-sektorilla on haasteita kilpailla työvoimasta suurempien yhtiöiden kanssa. Uhkakuvia löytyy rakentamisen hidastumisen tuomasta kerrannaisvaikutuksesta, kiinteistöjen arvon alenemisesta, sukupolvenvaihdoksien vähenemisestä sekä tilakoon kasvun hidastumisesta. Sitä kautta työikäinen väestö muuttaa kasvukeskuksiin. Myös työvoimatarpeet ja osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen korostuvat. Tällä hetkellä olisi edelleen tarjolla kilpaileville yrityksille henkilöstöä, jolla olisi taitoa ja

tietoa. Osaamisen parantaminen kaikilla koulutustasoilla koetaan mahdollisuutena. Nopeasti tilanteen haltuunotto edellyttää työvoimakoulutuksen vahvaa osallistumista yhteishankintakoulutukseen sekä täydennys-, että perustehtäviin vaadittavan perusosaamisen tarjoamista. Tämä vaatisi merkittävää rahoituksen määrän kasvua. Myös työnantajien olisi syytä käyttää omalta osaltaan yrityksen sisäisiä resursseja, jotta yritykseen tulisi uutta osaamista, jota voisi kutsua henkiseksi investoinniksi. Alat, joilla on selviä rekrytointiongelmia ovat: sosiaali- ja terveysala, kone- ja metalliala, sähköala, liikealan palvelut koulutustasosta riippumatta, majoitus- ravitsemisala, koulutussektori sekä ICT-alan eräät osa-alueet. Asiaan vaikuttavat mm. palkkauspolitiikka sekä epätyypilliset työsuhteet.

Pk-yritysbarometrin mukaan ilmastotavoitteet eivät ole yrityksille suurin huolenaihe, mikä on aivan ymmärrettävää. Myöskään ilmastonmuutosta ei nähdä merkittävänä liiketoimintamahdollisuutena ainakaan vielä, koska markkinoiden todellisuus on epäselvä sekä osaajakenttä on rajallinen. Kierrätystä vastaavasti on kehitetty lähes puolella vastanneista yrityksistä.

Työttömien tilanne on muuttunut osittain huolestuttavaan suuntaan, koska jokaisen talouden taantumien jälkeen osa työllisistä jää työttömiksi. Tällä hetkellä työttömien lukumäärä on korkeampi kuin vuotta aiemmin. Seutukuntien osalta tilanne on lähes kaikissa samankaltainen. Muutokset ovat lievästi negatiivisia, sillä työttömien työnhakijoiden sekä pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrä, sekä suhteellinen osuus kaikista työttömistä työnhakijoista kasvaa. Suurin kysymys on laaja työttömyys, johon kuuluvat työttömien työnhakijoiden lisäksi erilaisissa työhallinnon palveluissa olevat henkilöt. Heidän työmarkkina-asemaansa kannattaa kiinnittää huomiota. Osaavan työvoiman tilannetta arvioidessa ja eri toimialoja käsiteltäessä on todettava, että osaavan työvoiman ongelmat olivat edelleen yleisesti kohtalaiset, joillain aloilla merkittävät. Työvoiman liikkuvuus on ollut myös ongelma. Koulutukselle asetetaan jatkossa entistä suurempia paineita. Oppiminen on edelleen tärkeää työmarkkinoille pääsemiseksi. Tärkeää olisi varmistaa kaikille vähintään toisen asteen tutkinto.

Toinen merkittävä osa-alue on yhteistyö yritysten kanssa, henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä koulutustarpeet. Yritysten sisäisen roolituksen ja luottamuksen merkitys kasvaa työvoiman kysyntää ajatellen. Suurimpia ongelmia pk-sektorilla ovat rahoituksen saatavuus sekä vakuuksien puuttuminen, jotta rahoitus järjestäisi. Rahoituksen puute vaikuttaa suoraan kykyyn rekrytoida, vaikka siihen olisi tarvetta. Samalla uskallus palkata lisää henkilöstöä myös normaalioloissa on haaste. Asian helpottaminen ja keventäminen olisi välttämätöntä. Rahoitustarpeet kohdistuvat investointihyödykkeisiin ja kasvun rahoittamiseen sekä toiminnan ylläpitoon että henkilöstön kustannuksiin. Pirkanmaan työllisyystilanteen ongelmasta

vaikein korjattava on kohtaanto-ongelma, joka osittain liittyy työvoiman liikkuvuuden, yritysten kasvaneen vuokratyövoiman käytön ja etuusjärjestelmän haasteisiin. Myös rakennetyöttömyyden nähdään olevan tilanne, jonka korjaamiseen vaaditaan lisäpanostuksia

Kehityssuuntia koskevat arviot

Pirkanmaa

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Tampereen seutukunta

Hämeenkyrö, Kangasala, Kuhmoinen, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Pälkäne, Tampere, Vesilahti, Ylöjärvi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	--	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Etelä-Pirkanmaan seutukunta

Akaa, Urjala, Valkeakoski

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Lounais-Pirkanmaan seutukunta

Punkalaidun, Sastamala

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Luoteis-Pirkanmaan seutukunta

Ikaalinen, Kihniö, Parkano

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Ylä-Pirkanmaan seutukunta

Juupajoki, Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Virrat

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

7 Kanta-Häme

Taulukko 6. Avainluvut Kanta-Hämeessä.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	169 537	170 213	172 720	-0,4 %	-1,8 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	8 016	7 051	6 887	13,7 %	16,4 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	888	771	902	15,2 %	-1,6 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	2 331	2 507	1 868	-7,0 %	24,8 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	10,2	9,0	8,7	1,2 %-yks.	1,5 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	1 750	2 587	2 074	-32,4 %	-15,6 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Epävakaa maailmantilanne poliittisine epävarmuuksineen, haastava korkotaso, raaka-aineiden ja komponenttien hintojen nousu, osaavan työvoiman saatavuuden haasteet sekä usean eri tason pito- ja vetovoiman ongelmat ovat heikentäneet suhdannenäkymiä myös Kanta-Hämeessä. Maaliskuun 2024 laajat lakot ovat entisestään heikentäneet suhdannenäkymiä eri teollisuuden alojen piirissä. Julkisessa keskustelussa on väläytelty lomautus- ja irtisanomisuhkia ja jopa konkurssivaroituksia.

Kanta-Hämeen keskeisimpiä vahvuuksia on sen hyvä logistinen sijainti niin kutsutun kasvukolmion sisällä. Suomen väestöllinen keskipistekin sijaitsee edelleen Kanta-Hämeessä. Kolmen seutukunnan kokonaisuus ja kuntien keskinäinen kilpailu tosin toisinaan vaikeuttavat yhteisemmän maakunnallisen näkökulman löytämistä ja kilpailuedun maksimaalista hyödyntämistä.

Maakunnassa on kolme erilaista seutukuntaa: Hämeenlinna, Riihimäki ja Forssa. Työpaikkaomavaraisuus on kokonaisuutena Suomen pienin. Hämeenlinnan seutukunnalta liikutaan Pirkanmaalle ja Uudellemaalle ja Riihimäen seutukunnalta erityisesti Uudellemaalle. Maakunnan vahvuuksia ovat hyvän logistisen sijainnin ohella vahvat kärkialat ja monipuolinen yritys rakenne. Toimialoista korostuvat erityisesti rakentaminen ja kiinteistöala, henkilökohtaiset palvelut sekä tukku- ja vähittäiskauppa.

Yhteisiä elinvoimarakenteita pyritään luomaan muun muassa valtiollisten ja seudullisten toimijoiden yhteistyön ja maakunnallisen yhteisen korkeakoulun, Hämeen ammattikorkeakoulun avulla. HAMK pyrkii uuden rakennettavan Biotalouden tutkimusyksikön ja RUN EU-korkeakouluverkostonkin täysimittaisen hyödyntämisen kautta luomaan uusia liiketoimintamahdollisuuksia alueen yrityksille ja elinkeinoelämälle.

Hämeen ammattikorkeakoulun vastikään julkaistut suunnitelmat perustaa uusi keskustakampus Hämeenlinnan ydinkeskustaan sekä aiemmat suunnitelmat Riihimäen osalta sijoittautua nykyisen Matkakeskuksen tiloihin ovat saaneet innostuneen vastaanoton ja synnyttäneet vilkasta alueellista keskustelua. Erityisesti Hämeenlinnassa aiottujen muutosten osalta suunnitelmien on arvioitu aktivoivan muitakin investointeja esimerkiksi toimitila- ja asuntomarkkinoilla sekä yleiseen keskustakehittämiseen, kuten niin sanottuun Hämeenlinnan ykköskorttelin ja Hämeensaaren alueelle.

Maakuntaan sijoittumisten osalta kehitetään monipuolisesti erityisesti kolmostien varrella olevaa kasvukäytävää muun muassa Industrial Park MORE- yritysalueen osalta Hämeenlinnassa ja Janakkalassa. Myös Riihimäen aktiivinen sijoittumistoiminta moottoritien läheisillä alueilla on tuottanut hedelmää. Kaavoituksen merkitys seutujen elinkeinopolitiikassa korostuu edelleen. Samaan aikaan raideliikenteen kehittämiseen pääradan osalta toivotaan, että hallituksen ehdotus 22 miljoonan euron lisärahan osoittamiseksi Riihimäki–Tampere-välin kehittämisen osana pääradan kehittämishanketta lisäksi maakunnassa kasvutoimenpidepanostuksia.

Työttömyyden kasvun osalta haasteita on ollut jo pidempään, eritoten rakentamisen ja teollisuuden aloilla. Rakennussektorin haasteet ovat alkaneet vaikuttaa myös valmistavaan teollisuuteen. Rakennusteollisuuden haasteet vaikuttavat välillisesti myös muihin toimialoihin, kuten kuljetusalaan, kauppaan ja palvelusektoriin. Maakunnallinen työllisyyskehitys on ollut alavireistä. Maakunnallisesti työttömien ja lomautettujen määrät ovat olleet kasvussa, vaikka samaan aikaan joillakin toimialoilla podetaan jo kroonista pulaa osaavasta työvoimasta.

Taustalla vaikuttaa pidempään jatkunut riittämätön kysyntä, joka on Kauppakamarin suhdannebarometrien mukaan noussut yleisimmäksi kasvun esteeksi. Heikko kannattavuus tämän rinnalla on haastanut maakunnan yritysten kasvukykyisyyttä ja –halukkuutta. Yritys- ja toimialakohtaiset erot ovat tässä kuitenkin merkittäviä. Esi-merkiksi puolustusteollisuuden toimijat ovat saaneet merkittäviä kauppoja ja suhdannenäkymät tämän teollisuuden piirin linkittyvien yritysten osalta ovat lupaavat. Maakunnan suurimpia investointeja on kohdistunut Patrian puolustusajoneuvojen tuotantoon. Patrian tilauskantaa ovat paisuttaneet sekä kotimaiset että ulkomaiset asiakastilaukset. Tämän lisäksi alueelle on kohdistunut suuria investointeja bio- ja kiertotalouteen.

Tuoreimman, keväällä 2024 toteutetun Suomen yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön Pk-yritysbarometrin Kanta-Hämeen seuturaportin mukaan suhdannenäkymät ovat Kanta-Hämeen seutukunnista selvästi heikoimmat Forssan seudulla ja positiivisimmat Hämeenlinnan seudulla. Forssan seudun odotukset erityisesti liikevaihdon ja henkilökunnan määrän kehityksen osalta ovat merkittävästi maakunnan ja koko maan tasoa heikommat. Kannattavuuden osalta sekä Forssan että Hyvinkään-Riihimäen seudulla odotukset ovat kokonaisuudessaan heikot. Hämeenlinnan seudulla kannattavuusodotukset ovat koko maan tasolla. Kasvuhakuisuudessa Hämeenlinnan seudun odotukset nousevat selvästi koko maan tasoa korkeammalle, ollen harvoja koko maan tasoa ylittäviä suhdanneodotustasoja. Riihimäen seudulla oletusarvo kasvuun liittyen on koko maan tasolla ja Forssan seudulla selvästi koko maata heikommalla. Yritysten kasvuhakuisuus on Kanta-Hämeessä kokonaisuudessaan valtakunnan tasoa.

Yritykset ovat olleet varovaisia investointien ja muiden kehityshankkeiden suhteen, mutta valoa on ollut eritoten puolustusteollisuuteen liittyvissä investointitarpeissa. Suuri osa pyrkii keskittymään ennemminkin kannattavan perusliiketoiminnan edistämiseen ja varmistamiseen kuin panostamaan voimakkaasti kasvuun. Valio on Patrian tapaan yksi Business Finlandin uusista veturiyrityksistä, jolla on suunnitelmia kasvattaa merkittävästi omia ja kumppaniensa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan investointeja. Isommista toimijoita muun muassa alueen osuuskaupalla, Osuuskauppa Hämeenmaalla, on myös käynnissä oma investointiohjelmansa.

Yritysten kiinnostus hyödyntää investointi- ja kehittämistukia on ollut Kanta-Hämeessä laskussa tai ainakin päätös hakea kehittämisrahoitusta on pitkittynyt ja selvästi odotetaan taloudellisesti suotuisampia aikoja. ELY-keskuksen yritysrahoituksen osalta viime vuoden lopulla päättyneet yritysten kehittämispalvelut ovat näkyneet strategisen täsmäkehittämisen mahdollisuuksien sekä erityisesti alkavien tai mikro-yritysten kehittämismahdollisuuksien kaventumisena.

Tänä vuonna yritystukirahoitusten painoa kohdennetaan enemmän yritysten TKI-toimenpiteiden aktivointiin. Digitaalisuuden edistäminen, vastuullisuuskysymykset ja vihreään siirtymään kohdentuvat toimenpiteet tulevat todennäköisesti korostumaan ainakin läpileikkaavina teemoina yritysten kehittämiskokonaisuuksissa. Maaseudun hanketukien osalta on päästy varsinaisesti käyntiin vasta viimeisen puolen vuoden osalta, mutta hanketuissa näkyvät esimerkiksi ympäristö- ja ilmatoratkaisuihin kohdentuvat investointi- ja kehittämiskokonaisuudet. Maataloudessa maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä noudattaa Hämeessäkin kansallista kehityssuuntaa, eli suunta on laskeva.

ESR+ -hankkeiden keskiössä on maakunnassa ollut työllisyyden parantaminen eri muodoin. Finnveran myöntämät luotto- ja takausrahoitukset ovat olleet edelleen alhaisella tasolla Kanta-Hämeessä.

Käynnistynyt hyvinvointialueuudistus ja tuleva TE24-uudistus haastavat alueen elinvoima- ja työllisyystoimijoita yhä tiiviimpään ja tuloksellisempaan yhteistyöhön. TE24-uudistus siirtää työ- ja elinkeinopalveluiden toteuttamisen kuntien vastuulle eduskunnan maaliskuussa 2023 hyväksymän lain (HE 207/2022) mukaisesti 1.1.2025 alkaen. Kanta-Hämeeseen on syntymässä kaksi työllisyshoitoaluetta. Etelä-Häme (Janakkala ja Riihimäen seutu) sekä TyöHäme (Hämeenlinnan ja Forsan seutu). Molempien osalta on käynnistynyt laajamittainen työryhmätyöskentely, joilla tavoitetaan palvelujen saumatonta yhteensovittamista.

Kanta-Hämeessä väestönkehitys on pysynyt vuoden sisään kutakuinkin ennallaan. Luonnollisen väestönlisäyksen ollessa pakkasella, on nettomaahanmuutto ollut tasoittamassa tilastoja. Väestömäärä on ollut paikoin kasvussa pääosin ukrainalaisten kotikuntaoikeuden vuoksi. Merkittävää maahanmuuton kasvua tapahtui Hämeenlinnan kaupungin osalta vuonna 2023, mutta nyt odotukset vastaavaan ovat pessimistisemmät.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysten odotukset ovat heikentyneet viime syksystä. Taustalla on muun muassa yleinen maailmantalouden epävarmuus, korkea korkotaso, kustannustason nousu ja Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen. Viimeisimmän Suomen Yrittäjien Pk-yritysbarometrin Kanta-Hämeen alueraportin mukaan Kanta-Hämeessä suhdannenäkymät sekä arviot työllisyyden, liikevaihdon, kannattavuuden ja innovaatioiden arvon kehityksestä alittavat koko maan tason. Myös korkotaso heikentää yritysten näkymiä kasvumahdollisuuksien suhteen. Kasvuhakuisten yritysten määrä on edelleen laskemaan päin. Hämeenlinnan seudun odotukset ovat maakunnan positiivisimmat. Päijät-Hämeeseen verrattuna suhdannenäkymät olivat selvästi heikommat

Kanta-Hämeessä ja muun muassa arviot henkilökunnan määrän ja kannattavuuden kehityksestä ovat selvästi lähialueita ja koko maata heikkommat. Investointihaluttomuus on myös merkillepantavaa.

Maakunnan yrityskantaa tarkasteltaessa on havaittavissa positiivinen tendenssi. Hämeenlinnan seudulla yrityksiä perustettiin edellisvuoden kolmannella vuosikvartaalilla (Q3/23) selvästi enemmän kuin yrityksiä lopetettiin. Myös Riihimäen ja Forssan seudulla aloittaneita yrityksiä oli lopettaneita enemmän. Hämeen Kaupakamarin ja Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n tuorein suhdannebarometrikysely tukee Pk-yritysbarometrin kertomaa ja toteaa, että Kanta- Hämeessä teollisuuden, rakentamisen ja palvelualojen yritysten suhdannetilanne on pysynyt vaikeana. Kannattavuuden odotetaan heikkenevän ja Kanta- ja Päijät-Hämeessä yleisnäkymät ovat pessimistisimpiä koko Suomessa. Tammikuussa 2024 kyselyyn vastanneista yrityksistä 66 prosenttia odotti suhdanteiden pysyvän ennallaan tai paranevan, kun vastaava osuus lokakuussa oli 46 prosenttia. Vastaajista 34 prosenttia arvioi suhdanteiden vielä heikkenevän. Hieman yli kolmannes vastanneista yrityksistä arvioi tuotannon vähenevän lähikuukausien aikana.

Kanta-Hämeen kehitysnäkymät keväällä 2024 vaikuttavat siis kysely- ja barometritiedon ja maakuntien yrityspalvelutoimijoiden näkemysten pohjalta varsin negatiivisilta. Odotettavissa on myös yritysten kannattavuuden heikentymistä kuluvan vuoden aikana.

Rahoituksen tarve ei ole kadonnut mihinkään maakunnassa, joskin se vaihtelee hieman seutukunnittain. Forssan ja Riihimäen seudulla yritykset aikovat hakea rahoitusta koko maata useammin. Hämeenlinnan seudulla löytyy eniten investointihalukkuutta. Käyttöpääomatarpeet korostuvat puolestaan Forssan seudulla kireän taloudellisen tilanteen vuoksi. Maakunnan kasvurahoitustarpeet jäävät selvästi koko maan tarpeista.

Forssan seutu on ollut perinteisesti teollisuusvetoinen. Viimeisen parin vuoden aikana alue on kuitenkin kohdannut suuria menetyksiä rakennustuoteteollisuudessa. Tämä on johtanut seudullisesti niin sanotun paikallisen äkillisen rakennemuutoksen tilaan muun muassa konkurssien ja tehtaan lopettamisen kautta (Consolis Parma, FM House). Valtion erillirahoituksen avulla on käynnistetty seudullisia tukitoimenpiteitä. Forssan seutukunnalle on myönnetty paikallisen äkillisen rakennemuutoksen tukirahoitusta kokonaisuudessaan 1,65 miljoonaa euroa, joista 800 000 euroa myönnetään yrityksen kehittämisavustuksena (EAKR). Forssan seudulla ollaan parhaillaan laatimassa seudullista elinkeinopoliittista ohjelmaa yhteistyössä kuntien ja yrittäjäjärjestöjen kesken.

Forssan seudun haasteiden rinnalla alueella on kuitenkin positiivisia signaaleja investointien suhteen. Jokioisten leipä on laajentanut tuotantotilojaan Forssaan ja Rio Tinto Explorations Finland -kaivosyhtiö selvittää malminlouhinnan mahdollisuuksia Tammelan ja Forssan alueilla. Lisäksi Envor Groupilla on edelleen suunnitella biokaasulaitoksen rakentaminen Humppilaan. Nordic Advanced Compositesin uusi tuotantolaitos on myös käynnistynyt ja HK Scanin viiden miljoonan euron investointi Forssan tehtaaseen valmistuu kesäksi 2024.

Forssan seudun yleistilanne näyttäytyy erityisen haasteellisena elinkeinorakenteen äkillisten muutosten ja työttömyyden kasvun takia. Seudun väkiluku kasvoi poikkeuksellisesti kesän ja syksyn 2023 aikana, suuren maahanmuuton ja ukrainalaisten kotikuntaoikeuksien hakemisen vuoksi. Vuodenvaihteessa väkiluku on lähtenyt laskuun. Työpaikkaomavaraisuus on tosin ollut viime vuosina Kanta-Hämeen seutukuntien osalta vahvinta Forssan seudulla.

Hämeenlinnan kaupunki jatkaa Postin kanssa neuvotteluja logistiikkakeskuksen sijoittumisesta alueelle. Hämeenlinna pudotti jatkokeskusteluista kilpailussa mukana olleen Janakkalan ja Akaan. Yksittäisistä sijoittumisista Hämeenlinnaan voi ottaa esimerkiksi muun muassa metallialan yrityksen Avetakin, joka laajentaa toimintaansa Hämeenlinnaan. Ensimmäisessä vaiheessa yritys työllistää neljä metallialan osaajaa. Hämeenlinnan toimipisteen työntekijämäärän odotetaan kuitenkin kasvavan lähivuosina noin kymmeneen. Myös Etola-yhtiöihin kuuluva Etra laajentaa nykyistä logistiikkakeskustaan noin 12 000 neliömetrillä. Laajennuksen jälkeen logistiikkakeskuksen kokonaispinta-ala on 41 000 neliometriä. Valmistumisen on arvioitu tapahtuvan keväällä 2024.

Hämeenlinnan ja Janakkalan Industrial Park MORE-yritysalueen kehittäminen etenee edelleen sekä Hämeenlinnan kaupungin ja rakennusyhtiö SRV:n yhteistyösopimuksella, että Hämeenlinnan kaupungin ja Väyläviraston aiesopimuksella Moreenin eritasoliittymän rahoituksesta ja rakentamisesta.

Matkailun osalta maakunnallisempaa yhteistyötä on viritetty jo pitkään. Hämeenlinnassa välitön matkailutulo eli yritysten matkailijoilta saama liikevaihto on viime vuonna kasvanut merkittävästi ja Hämeenlinnassa ylitettiin reilusti pandemiaa edeltävä matkailutulo. Huone- ja vuodekäyttöaste on pysynyt maakunnassa helmikuuhun 2023 verrattuna kutakuinkin ennallaan.

Gasum on tehnyt merkittävän investointipäätöksen laajentaa Riihimäen biokaasulaitostaan noin 7,5 miljoonan euron investoinnilla. Riihimäellä puolustusalan ekosysteemikokonaisuus etenee. Asuntomessut järjestetään vuonna 2027 Riihimäellä Jokikylän ja Kokonmäen alueilla.

Liiketoiminnan uusien mahdollisuuksien nähdään keskittyvän pitkälti kiertotalouden ja energiaratkaisujen ympärille. PK-yritysbarometrin mukaan lisärahoitustarpeet Kanta-Hämeessä keskittyvät kone- ja laiteinvestointeihin ja käyttöpääomaan. Yrityksen kasvuun ja kansainvälistymiseen kohdentuu tarpeita joka kymmenennellä vastanneista yrityksistä.

Omistusjärjestelyt tai yrityskaupat puolestaan kiinnostavat hiukan koko maata enemmän. Omistajanvaihdoksia pohtii seuraavan kahden vuoden aikana 18 prosenttia vastaajista, hieman valtakunnan tasoa enemmän. On toivottavaa, että maakunnan yrityskauppoihin kohdistuvat intressit etenevät suotuisasti ja hyvät yritykset löytävät ammattitaitoiset jatkajat. Uudet omistajat saattavat olla kiinnostuneita ja resursseiltaan kyvykkäitä toimijoita, joita kiinnostaa kasvun ja kansainvälistymisen aktiviteetit toisella tasolla kuin aiempien omistajien.

Team Finland -toiminnassa korostui loppuvuoden 2023 ja alkuvuoden 2024 aikana sekä uusien kansainvälistä kauppaa tekevien yritysten aktivointi ja tunnistaminen, että ensimmäisiä vientikauppoja tekevien, kotimaassa pitkään toimineiden kotimarkkinayritysten aktivointi. Business Finlandin rahoituksia oli tauolla pitkään ja niiden avauduttua alkuvuodesta 2024 ne tulevat todennäköisesti aiheuttamaan lievää kysyntäpaineen purkautumista, mikäli muutoin yleiset toimintaedellytykset kasvuun ja kansainvälistymiseen liittyen ovat olemassa.

Taloudellisina epävarmoina aikoina korostuvat tavallista enemmän lähimarkkinoiden mahdollisuudet ja niinpä Hämeessäkin on toteutettu näitä markkina-alueita aktivoivia toimenpiteitä (esim. Ruotsi). Tänä vuonna aktivointia kohdistetaan erityisesti Saksan, Iso-Britannian, Alankomaiden ja Yhdysvaltojen markkinoihin liittyen. Vienti kiinnostaa alueen yrityksiä ja monen aloittelevan yrityksen, jolla markkinat eivät ole paikallisia, tähtäimessä on kasvua kansainvälistymisen kautta. Myös Ukrainan uudelleenrakentaminen kiinnostaa edelleen maakunnassa ja Hämeen osalta ollaan aktiivisia valtakunnallisen Team Finland Ukraina Deskin toiminnassa.

Loppuvuodesta 2023 ja alkuvuodesta 2024 uutisoitiin niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin erilaisten tekoölyalustojen voimakkaasta esiinmarssista. Kanta-Hämeen suurimmassa kasvutapahtumassa, Kasva ja kansainvälisty -tapahtumassakin maaliskuussa 2024 oli teemana tekoölyn hyödyt ja haasteet yritysten liiketoiminnassa. Viime vuoden syksyllä Hämeen kauppakamarin talouskyselyssä tiedusteltiin yritysten tekoölyn hyödyntämiseen liittyviä toimenpiteitä ja kyselyssä kävi ilmi, että yli 55 % yrityksistä ei ole tai ne eivät aio hyödyntää tekoölyä lähitulevaisuudessa. Vastauksista ilmenee, että tekoölyä on kuitenkin hyödynnetty jo muun muassa markkinointiin, viestintään sekä asiakaspalveluun. Onkin todennäköistä,

että tekoölyavusteisten ohjelmien ja ohjelmistojen sekä muu tekoölyn aktivointiin liittyvä kiinnostus ja ratkaisutarjonta tulee voimakkaasti lisääntymään kuluvan vuoden aikana.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Yleisen suhdannetilanteen huonontuminen näkyy Kanta-Hämeessä työmarkkinoiden heikentyneinä yleisnäkyminä. Lomautusmäärät ovat kääntyneet Kanta-Hämeen alueella merkittävään kasvuun; lomautettujen määrä kasvoi maakunnassa helmikuusta 2023 helmikuuhun 2024 peräti 85 prosenttia. Lomautustilanne on erityisen synkkä Forssan seutukunnassa, jossa lomautettuja nyt peräti 138 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Lomautettujen määrä on kasvanut edellisvuodesta eniten prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Lomautuksista ovat kertoneet muun muassa SSAB Hämeenlinnassa, Stera Tammelassa, Parmarine Forssassa ja Sako Riihimäellä. Suomen Yrittäjien kevään 2024 Pk-yritysbarometrin Kanta-Hämeen alueraportin mukaan 23 prosentissa kyselyn tavoittamista kantahämäläisistä pk-yrityksistä koetaan tarvetta sopeuttaa toimintaa. Yleisimmin pk-yrityksissä harkitaan juuri lomautuksia ja erilaisia työaikajärjestelyitä. Lomautustilanteita odotetaan erityisesti Hämeenlinnan seudulle, mutta lomautuksia suunnittelevien osuus oli kaikissa Kanta-Hämeen seutukunnissa valtakunnallista osuutta suurempi.

Kanta-Hämeen työttömyys on myös kääntynyt hienoiseen kasvuun, sillä työttömiä työnhakijoita oli helmikuussa kuusi prosenttia enemmän kuin samaan aikaan edellisvuonna. Työttömyydenkin kasvu on ollut suurinta juuri Forssan seutukunnassa, jossa työttömiä työnhakijoita on tällä hetkellä peräti 14 prosenttia edellisvuotta enemmän. Myös työttömien työnhakijoiden työvoimaosuus on kasvanut maakunnassa. Työllisyysaste on kuitenkin säilynyt kausivaihtelun sisällä suurehköstä muutosneuvottelumäärästä huolimatta. Työttömien määrä on kasvanut useimmissa pääammattiryhmissä, mutta kasvu on ollut määrällisesti suurinta prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ryhmissä. Myös ulkomaalaisten työttömien määrässä on nähtävissä hienoista kasvua. Positiivisena ja koko maan kehitykseen nähden poikkeuksellisenä kehityksenä voidaan pitää Kanta-Hämeessä edelleen jatkunutta pitkäaikaistyöttömyyden laskua, sillä maakunnan pitkäaikaistyöttömyys on supistunut peräti 12 prosenttia edellisvuodesta.

Alentunut työvoiman kysyntä on jo heijastunut uusien avointen työpaikkojen määrään. Tuoreimman tilastointikuukauden aikana työnvälitykseen ilmoitettiin uusia avoimia työpaikkoja peräti 32 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Kanta-Hämeessä on ollut näin vähän uusia avoimia työpaikkoja tähän aikaan vuodesta viimeksi vuonna 2020.

Tuoreimman Suomen Yrittäjien Pk-yritysbarometrin Kanta-Hämeen alueraportin mukaan Kanta-Hämeen alueen suurimmat työllistämisen esteet liittyvät tällä hetkellä tarpeen puuttumiseen ja kysynnän riittävyyteen tai epävakaisuuteen. Yritysten työvoiman saatavuustilanne on parantunut hieman edellisvuodesta. Työvoimaa on tarjolla aiempaa paremmin, kun työttömyys on kasvanut ja yrityksillä on aiempaa vähemmän kilpailua työvoimasta. Osaavan työvoiman saatavuus on Kanta-Hämeessä silti edelleen mainittava työllistämisen ja kasvu este. Suomen Yrittäjien kevään 2024 Pk-yritysbarometrin Kanta-Hämeen alueraportin mukaan maakunnassa on jonkin verran valtakunnallista tasoa enemmän pk-yrityksiä, joissa osaavan työvoiman saatavuuden koetaan rajoittavan yrityksen kasvua. Osaajapulassa on myös merkittävää toimialakohtaista vaihtelua.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Kanta-Häme

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Forssan seutukunta

Forssa, Humppila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	+	+	0

Hämeenlinnan seutukunta

Hattula, Hämeenlinna, Janakkala

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	+	+	0

Riihimäen seutukunta

Hausjärvi, Loppi, Riihimäki

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

8 Päijät-Häme

Taulukko 7. Avainluvut Päijät-Hämeessä.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	204 528	205 124	208 048	-0,3 %	-1,7 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	12 378	11 290	11 695	9,6 %	5,8 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	1 277	1 085	1 562	17,7 %	-18,2 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	4 088	4 623	3 616	-11,6 %	13,1 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	13,3	12,2	12,3	1,1 %-yks.	1 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	2 046	2 679	2 319	-23,6 %	-11,8 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Suomen talous on taantumassa. Vaikka talousnäkymien on ennustettu kirkastuvan loppuvuonna, ovat esimerkiksi Suomen Pankki ja Pellervon Taloustutkimus ennustaneet Suomen talouden supistuvan kuluvana vuonna. Talouskehitystä jarruttavat muun muassa tavara- ja palveluviennin vaikeudet, yleinen inflaatiokehitys, rakennusalan ja etenkin asuinrakentamisen ahdinko, heikko kotimainen kysyntä ja yritysten heikentyneet investointihalut. Venäjän aloittama Ukrainan hyökkäyssota jatkuu kolmatta vuotta, Kiinan, ennätyksiäkin rikkonut talouskasvu on hidastunut ja Yhdysvalloissa yksityinen kulutus on vähentynyt korkean korkotason ja kuluttajahintojen nousun myötä. Kotimaassa kuluttajien luottamus jatkuu heikkona; kuluttajien arviot oman taloutensa nykytilasta ja Suomen talouskehityksestä ovat hyvin heikot. Julkisen talouden alijäämän kasvun odotetaan jatkuvan ja valtion talouden heikko tilanne näkyy esimerkiksi vähenevinä julkisina investointeina ja kuluttajien

ostovoimaa leikkaavina sosiaaliturvaleikkauksina. Käynnissä olevilla poliittisilla lakoillakin voi olla pitkittyessään merkittäviä heikentäviä vaikutuksia Suomen talouskehitykselle.

Kauppakamarin talouskatsauksesta (1/24) ilmenee, että toimialoista rakentaminen on kärsinyt eniten kiristyneestä rahapolitiikasta. Korkojen nousu on painanut asuntojen hinnat laskuun. Kotitaloudet eivät ole uskaltaneet tehdä päätöksiä asuntojen tai kiinteistöjen hankinnasta, kun korkojen sekä suhdanteen kehitys ovat olleet epävarmoja. Korkoshokkiin on yhdistynyt samanaikainen rakennuskustannusten nousu. Korkojen ja kustannusten nousun lisäksi asuntomarkkinat ovat kärsineet inflaation aiheuttamasta palkansaajien ostovoiman laskusta. Oman lisänsä on tuonut myös suhdannetilanteen yleinen heikkous ja siihen liittyvä epävarmuus. Asuntomarkkinoita vaivanneet vastavoimat alkavat asteittain kuitenkin helpottaa. Myös varainsiirtoveron lasku saattaa vauhdittaa asuntomarkkinoita. Aikaa kuitenkin tulee kulumaan ennen kuin uudisrakentaminen vauhdittuu, koska uusia asuntoja on jo valmiiksi runsaasti myymättä.

Heikko suhdannetilanne heijastuu myös päijäthämäläisten pk-yritysten suhdannenäkymiin. Tuoreimman, keväällä 2024 toteutetun Suomen yrittäjien, Finnveeran ja työ- ja elinkeinoministeriön Pk-yritysbarometrin Päijät-Hämeen alueraportin mukaan päijäthämäläisten pk-yritysten suhdanneodotukset ovat laskeneet hieman viime syksystä. Päijät-Hämeessä ollaan valtakunnalliseen tasoon verrattuna hieman pessimistisempiä työllisyyden ja yritysten liikevaihdon kehityksen osalta. Päijät-Hämeen pk-yrittäjien kokonaisnäkemys yleisestä suhdannetilanteesta on silti hieman valtakunnallista tasoa parempi.

Päijät-Hämeen keskeisinä vahvuuksina ja vetovoimatekijöinä jatkavat vahvat kärkialat, panostukset ympäristöosaamiseen, logistisesti hyvä sijainti ja LUT-yliopiston kehittyminen Lahdessa. Alueen kärkialoihin lukeutuvat elintarviketeollisuus, sähköinen liikenne, ympäristöteknologia ja kiertotalous sekä urheilu- ja virkistyspalveluiden toimiala. Kärkiklusterit ovat vetäneet alueelle yritystoimintaa ja tukevat myös alueen elinvoimaa. Alueen yritysdynamiikka on hyvä: perheyrityksiä on paljon sekä pienten ja keskisuurten yritysten kanta on vahva.

Sähköisen liikenteen veturiyritys, pikalatausratkaisuita tarjoava Kempower, laajentaa ja kasvattaa huomattavasti omaa tuotannollista valmistusta Lahdessa edelleen, mikä näkyy tulevaisuuden investointeina ja verkostoyritysten kasvuna. Globaalin myynnin kasvu näkyy alueella yrityksen alihankkijayritysten tarpeena kehittää ja kasvattaa omaa valmistuskapasiteettiaan.

Alueella on vireillä useita merkittäviä investointisuunnitelmia. Lahdessa odotetaan edelleen Fazerin uuden suklaatehtaan lopullista investointipäätöstä. Lahden kaupungin ja Fazerin välisiä yhteistyö- ja kiinteistökaupan esisopimuksia on jatkettu vuoden 2025 loppuun asti. Toteutuessaan tehdashanke toisi alueella satoja pysyviä työpaikkoja. Nordic Ren-Gas taas suunnittelee vetylaitosta Lahteen. Hankkeen toteutuessa laitos työllistäisi rakennusaikaan Lahden seudulla 200 henkilöä ja valmistuessaan ainakin 20 henkilöä. Suunnitellun mukaan vedyn tuotannon pitäisi alkaa vuonna 2026. Maakunnan elinvoimayhtiön LADECin uusien sijoittumisasiakkaiden määrä on jatkanut kasvuaan. Alueen vetovoiman kasvu näkyy LADECille tulevien yhteydenottojen määrässä. Lopullisten sijoittumis- ja investointipäätösten aikataulu on kuitenkin joidenkin yrityksen osalta viivästynyt johtuen markkina- ja rahoitustilanteesta.

Lahden yliopistokampuksen kehittyminen luo alueella uutta merkittävää työllisyyden kasvupotentiaalia. Yliopisto tuo alueelle korkean tason tutkimustoimintaa ja korkeakoulutettua työvoimaa alueen elinkeinoelämän tarpeisiin. Yliopistokaupunkistatus voi myös vauhdittaa maan sisäistä muuttoliikettä ja houkutella alueelle myös aiempaa enemmän ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita. Alueen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta kasvaa ja kehittyy edelleen, kun LUT-yliopisto perustaa Lahteen lahjoitusvaroilla uuden kestävän mekatroniikan professuurin. Uusi professuuri tulee vahvistamaan älykkäiden järjestelmien suunnittelun ja valmistuksen osaamista kestävän kehityksen näkökulmasta. Uudella professuurilla pyritään kouluttamaan uusia osaajia ja siten edistämään uusien käytännöllisten ratkaisuiden kehittämistä koneiden ja laitteiden energiatehokkuuden sekä käytettävyyden parantamiseksi. Lappeenrannan-Lahden yliopisto on saanut myös 5 miljoonan euron suuruisen lahjoituksen lahtelaiselta yrittäjäpariskunnalta Jalo ja Anja Paanaselta. Lahjoitusvarat käytetään yliopiston myynnin ja markkinoinnin koulutukseen ja tutkimukseen. LUT-yliopiston Lahden kampukselle perustetaan uusi myynnin ja markkinoinnin maisteriohjelma sekä myyntiteemainen MBA-täydennyskoulutusohjelma. Koulutukset tulevat alkamaan syksyllä 2025.

Heinolan, Kärkölen ja Sysmän liittymispäätösten myötä LADECin toiminta-alue ja palvelut kattavat vuoden 2025 alusta alkaen koko Päijät-Hämeen maakunnan. Heinolan kaupunginvaltuusto ja Sysmän kunnanvaltuusto päättivät maaliskuussa liittyä Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n rahoittajasopimukseen. Kärkölen kunnanvaltuusto oli tehnyt vastaavan päätöksen jo aiemmin helmikuussa. Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy on alueen kuntien omistama ja rahoittama elinvoimayhtiö, joka auttaa yrityksiä perustamisessa, kasvussa, kehittämisessä ja kansainvälistymisessä sekä Lahden seudulle sijoittumiseen liittyvissä asioissa. Yhtiön tavoitteena on kehittää Lahden seutua yritysten toimintaympäristönä ja edistää uusien

investointien toteutumista alueella. Kuntien liittymispäätös laajentaa ja monipuolistaa Heinolan, Kärkölan ja Sysmän yrityksille tarjolla olevia neuvonta- ja kehittämisspalveluita merkittävästi.

Korkeat energiahinnat aiheuttivat vuoden vaihteessa haasteita valmistavan teollisuuden yrityksille, erityisesti energiaintensiivisillä aloilla, kuten muovin lämpömuovausalalla. Monissa yrityksissä aiemmat sähkösopimukset olivat katkolla, ja näihin liittyvää hinnannousua ei ollut huomioitu riittävästi. Lisäksi keväällä uusien määräaikaisten sähkösopimusten tarjonta oli vähäistä, ja jos sopimuksia oli saatavilla, niiden hinnat olivat moninkertaisia verrattuna aiempiin hintoihin.

Myös tuotannon valmistuksessa käytettyjen lähtöraaka-aineiden hankintakustannukset ovat laskeneet hieman viime kuukausina. Useissa yrityksissä tuotevalmistuksen hinnoittelua on korjattu ja suhteutettu alkuvuodesta 2023 alkaen. Tämä tulee näkymään viiveellä parempana katteena yrityksissä, kun tuotehinnoittelua on pysytetty sopeuttamaan korkeamman valmistuskustannuksen ajanjaksoon.

T-Media tutki tammikuussa Suomen kymmenen asukasluvultaan suurimman kaupungin veto- ja pitovoimaa kaupunkien potentiaalisten ja nykyisten asukkaiden näkökulmasta. Lahti sijoittui vertailun kahdeksanneksi Helsingin ja Vantaan edelle, mutta huolestuttavasti menetti suhteellisesti eniten vetovoimaansa. Tampere jatkoi mittauksen vetovoimaisimpana kaupunkina.

Vuoden 2025 alussa julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnille eduskunnan maaliskuussa 2023 hyväksymän lain (HE 207/2022) mukaisesti. TE24-uudistuksessa Päijät-Hämeeseen on syntymässä kaksi työllisyysdenhoitoaluetta; Lahden kaupunki sekä Päijät-Hämeen työllisyysalue. Päijät-Hämeen työllisyysalueeseen kuuluvat Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä. Vastuukuntana Päijät-Hämeen työllisyysalueella toimii Hollola. Uudistus haastaa alueen elinvoima- ja työllisyystoimijoita yhä tiiviimpään ja tuloksellisempaan yhteistyöhön.

Valtakunnallisesti vertailtuna Päijät-Hämeen aluetalouden tilanne on edelleen haastava. Maakunnan väkiluvun lasku on jatkunut, vaikka keskuskaupunki Lahden väkiluku onkin ollut hienoisessa nousussa. Päijät-Hämeessä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on edelleen selvästi koko maan keskiarvoa korkeammalla tasolla. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on Päijät-Hämeessä maan kolmanneksi korkein heti Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen jälkeen ja Lahdessa työttömien työnhakijoiden osuus kymmenen suurimman kaupungin korkein. Alueen työttömistä suuri osa on matalasti koulutettuja ja maakunnassa pitkäaikaisesti työttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on hieman valtakunnallista

tasoa korkeampi. Alueella näkyy edelleen korostuneesti rakennemuutoksen ja ylisukupolvisen syrjäytymisen vaikutukset. Alueen väestöllinen ja siten taloudellinen huoltosuhde ovat heikentyneet työikäisen väestön osuuden vähentyessä. Tulevaisuudessa väestön ikääntyminen voi heikentää työvoiman saatavuutta ja lisätä kilpailua osaavasta työvoimasta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän yleisnäkökulma on muuttunut pessimistisemmäksi. Muutoksen taustalla vaikuttavat edellä kuvatut ja julkisuudestakin tutut globaalit, kansalliset ja alueelliset haasteet. Poikkeukselliset viime vuodet ja heikko suhdannetilanne heijastuvat myös hämäläisten pk-yritysten suhdannenäkymiin. Tuoreimman, keväällä 2024 toteutetun Suomen yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön Pk-yritysbarometrin Päijät-Hämeen alueraportin mukaan päijäthämäläisten pk-yritysten suhdanneodotukset ovat laskeneet hieman viime syksystä. Päijät-Hämeessä ollaan valtakunnalliseen tasoon verrattuna hieman pessimistisempiä työllisyyden ja yritysten liikevaihdon kehityksen osalta. Päijät-Hämeen pk-yrittäjien kokonaisnäkemys yleisestä suhdannetilanteesta on silti hieman valtakunnallista tasoa parempi.

Suomen yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön Pk-yritysbarometrin kevään 2024 Päijät-Hämeen alueraportista ilmenee, että kasvuhakuisten yritysten määrän lasku on jatkunut Päijät-Hämeessä. Päijät-Hämeessä on vähemmän voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä kuin koko maassa keskimäärin. Ulkopuolisen rahoituksen hakua suunnittelevien pk-yritysten osuus on kasvanut maakunnassa ja on korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Seuraavan 12 kuukauden aikana ulkopuolista rahoitusta aikoo hakea vajaa neljännes alueen pk-yrityksistä. Suurin ulkopuolisen rahoituksen käyttötarkoitus on kone-, laite- tai rakennusinvestoinnit (67 %). Käyttöpääomaa yrityksen kasvuun tai kansainvälistymiseen aikoo hakea enää vajaa kymmenes alueen pk-yrityksistä.

Heikentynyt työmarkkinoiden tilanne ja tilauskantojen ohentuminen näkyvät maakunnassa muutosneuvotteluina. Suomen Yrittäjien kevään 2024 Pk-yritysbarometriin vastanneet päijäthämäläiset pk-yrittäjät ovat koko maan tasoon verrattuna hieman pessimistisempiä henkilökunnan määrän kehityksen suhteen. Esimerkiksi Ormaxin kattotiilitehdas Orimattilassa aiotaan sulkea kuluvan vuoden aikana ja PunaMustan arkkipainotuotanto kesäkuun loppuun mennessä. Irtisanomisista ovat kertoneet esimerkiksi keittiökalusteita valmistavan Nobia Finlandin tehdas Nastolassa sekä Kemppi oy ja Kemppi Group oy. Lahdessa toimiva Sandvik ilmoitti helmikuussa aloittavansa muutosneuvottelut irtisanomisista ja lomautuksista. Stora Enson Heinolan tehtaalla käynnistyivät muutosneuvottelut huhtikuussa. Aiemmin muutosneuvotteluista ovat ilmoittaneet Orimattilan kaupunki ja lahtelainen

energiateknologiayritys Oilon. Sahatavarayritys Versowood taas aloitti muutosneuvottelut satamien poliittisten lakkojen vuoksi. Muutosneuvotteluilmoitusten määrä voi kasvaa, jos pitkittynyt lakkotilanne jatkuu. Alkuvuoden 2024 aikana konkurssien määrässä ei viime vuoteen verraten ole kuitenkaan tapahtunut kasvua.

Lahden alueella on tehty alkuvuoden aikana merkittäviä investointipäätöksiä ja -suunnitelmia. Kuitenkin korkotaso ja rakentamisen kustannukset ovat osaltaan hillinneet ja viivästyttäneet investointien käynnistymistä. Elinkeinoelämän tilannekuva ja tulevaisuusnäkymät ovat yleisesti jatkuneet epävarmoina, ja yritysten tilauskanta on ohentunut.

Erityisen epävarma tilanne vallitsee rakentamisessa, eikä alalla ole odotettavissa piristymistä ainakaan lähiaikoina. Rakennussektorilla yleisesti tiedossa olevat toimialan ja hankkeiden viivästyttämisten aikatauluhaasteet voivat alkaa säteillä nykyistä vahvemmin myös alan alihankkijoihin ja siten Päijät-Hämeen valmistavaan teollisuuteen. Rakennusteollisuus linkittyy myös moniin muihin toimialoihin. Rakennusten rakentamiseen tarvitaan kuljetuksia, materiaalitoimittajia, rautakauppoja ja muita palveluita. Tilanne vaikuttaa myös suoraan metsätalouteen ostomäärien ja hintojen vaihtelun osalta.

Huolimatta haastavasta taloussuhdannetilanteesta, Heinolan elinkeinoelämä kehittyy myönteiseen suuntaan. Vierumäen alueen vapaa-ajanrakentaminen, Holiday Clubin kylpylä -hanke, kiertotalousalan yrityksen merkittävä tonttiosoite ja pääomasijoittajien kiinnostus Heinolan keskustan alueen kaavoitushankkeisiin luovat positiivista viivettä alueelle. Rakennusalan vaikea tilanne näkyy eri puolilla Suomea toimivien yritysten kiinnostuksena Heinolan kaupungin kohteiden purku-urakoihin, joiden edullinen tarjoushinnoittelu selvästi heijastelee vallitsevaa taloustilannetta. Heinolan elinvoimalautakunnassa hyväksyttiin keväällä asemakaavan muutos Tähtiiniemen kauppa-alueita varten. Asia on päätettävänä valtuustossa huhtikuussa ja, jos asia etenee ilman valituksia, pääsee Hämeenmaa edistämään Prisma-hanketta Heinolaan. Lisäksi Versowoodin pääkonttoria varten on päivitetty kaava, joka mahdollistaa uudisrakentamisen. Vierumäen Laviassuolle suunnitellaan aurinkovoimaa. Asiaa edistetään yhdessä pääomasijoittajien ja Vierumäellä toimivien tahojen kanssa luonnonsuojelulliset ja luontoliikunnan mahdollisuudet huomioon ottaen.

Saviria Palvelukodit investoi 6,2 miljoonaa euroa Lahteen ja laajentaa toimintaansa Päijät-Hämeessä. Vuoden 2023 syksyllä Lahden Metsäkankaalla aloitti toimintansa Suomen ensimmäinen yhteisöllisen palveluasumisen kohde. Vastaavanlainen kohde valmistuu ensi kesänä Asikkalaan ja kolmas on suunnitteilla Orimattilaan. Asikkalan osalta positiivisina kehityssuuntina ovat Rapalan kiinteistöön toteutettava RapalaHub, jossa kootaan uutta yritystoimintaa täyttämään osin tyhjentyneitä tiloja ja

uuden kerrostalon rakentaminen, joka on lähdössä liikkeelle. Asikkalalaisen matkailuyritys Lehmonkärjen näkymissä on myös positiivista virettä. Matkailualan näkymät Päijät-Hämeessä ovat positiivisia ja Lehmonkärjessä on tehty uudisrakennus- ja korjausinvestointeja. Hollolan osalta SEW-EURODRIVE Oy investoi kokoonpanotehtaan ja huoltokeskukseen sekä rekrytoi samalla lisää henkilöstöä.

Lahdessa tänä vuonna pidettävien tapahtumien järjestäjille myönnettiin avustuksia Lahden kaupungin elinvoima- ja työllisyysjaoston toimesta. Musiikkifestivaaleille sekä urheilutapahtumille myönnetty avustukset yhdessä myynnin ja markkinoinnin yrityspalveluseteleihin osoitettujen eurojen muodossa vahvistavat alueen älykkään erikoistumisen kärkiä.

Kempower ja LUT-yliopisto avasivat Lahden kampukselle vuonna 2023 uuden sähköisen liikenteen tutkimuskeskuksen. Tutkimuskeskuksen tavoitteena on monialaisesti vahvistaa sähköisen liikenteen tutkimusta ja kehittää koulutusta vastaamaan toimialaa sekä alan tulevaisuuden tarpeita. Lisäksi Kempower avaa uuden tuotantolaitoksen Lahdessa asteittain vuonna 2024. Uusiin tiloihin sijoitetaan tuotannon lisäksi muun muassa tuotekehitystä ja toimistotiloja. Tilojen kasvattaminen kaksinkertaistaa Kempowerin tuotantotilat Lahdessa. Laajennus on ensimmäinen osa yhtiön kapasiteettilaajennuksia Euroopassa vuosien 2024–2025 aikana.

Business Finland on myöntänyt Kempowerin Heavy Electric Traffic Ecosystem -ohjelmalle 10 miljoonan rahoituksen veturiyritysten haastekilpailussa. Business Finland on varautunut lisäksi myös rahoittamaan 20 miljoonalla eurolla ohjelman ekosysteemikumppaneiden hankkeita. Rahoitus vauhdittaa erityisesti kuorma-autoille tarkoitettujen suurteholatausratkaisujen kehitystyötä. Kempowerin tavoitteena on kasvattaa raskaan sähköisen liikenteen ekosysteemi, johon Kempower Veturi-yrityksenä hakee mukaan yli 60 osallistujayritystä. Kempowerin raskaan liikenteen ohjelma sisältää yli 10 kotimaista yhteisinnovaatiohanketta ja Euroopan unionin tutkimusrahoituksella rahoitettua projektia.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Yleisen suhdannetilanteen huonontuminen näkyy myös Päijät-Hämeessä työmarkkinoiden heikentyneinä yleisnäkyminä. Työmarkkinoiden tilanteen voi silti arvioida pysyneen heikkoon suhdannetilanteeseen nähden yllättävän hyvänä.

Päijäthämäläiset työnantajat näyttävät sopeutuneen heikentyneeseen taloudelliseen kehitykseen ensisijaisesti lomautusten avulla. Lomautusmäärät ovatkin kääntyneet Päijät-Hämeen alueella merkittävään kasvuun; lomautettujen määrä kasvoi helmikuusta 2024 helmikuuhun 2024 peräti 70 prosenttia. Lomautusmäärissä

näkyvät etenkin rakennusalan vaikeudet, sillä lomautettujen määrä on kasvanut edellisvuodesta määrällisesti eniten juuri rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Suomen Yrittäjien kevään 2024 Pk-yritysbarometrin Päijät-Hämeen alueraportin mukaan peräti 25 prosenttia kyselyyn vastanneista päijät-hämäläisistä pk-yrittäjistä suunnittelee sopeuttamistoimia. Yleisimmin pk-yritykset ovat harkinneet lomautuksia ja erilaisia työaikajärjestelyitä. Voikin olla, että lomautusmäärän maakunnallista huippua ei ole vielä nähty.

Päijät-Hämeessä on myös koko maan keskiarvoa enemmän pk-yrittäjiä, jotka suunnittelevat henkilöstökustannusten karsimista irtisanomisilla. Maakunnan työttömyys onkin jo kääntynyt hienoiseen kasvuun, sillä työttömiä työnhakijoita oli helmikuussa neljä prosenttia enemmän kuin samaan aikaan edellisvuonna. Myös työttömien työnhakijoiden työvoimaosuus on kasvanut. Työttömien määrä on kasvanut useimmissa pääammattiryhmissä, mutta kasvu on ollut määrällisesti suurinta rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ryhmässä. Tilanteeseen reagoidakseen Lahden kaupunki käynnisti haastekilpailun yhdessä Jyväskylän ja Kuopion kaupunkien kanssa. Haastekilpailussa etsittiin tiimejä kehittämään uudenlaisia palveluita, joiden avulla rakennusalan työttömät ja lomautetut voisivat löytää uuden työpaikan. Myös ulkomaalaisten työttömien määrässä on nähtävissä hienoista kasvua. Positiivisena ja koko maan kehitykseen nähden poikkeuksellisenä kehityksenä voidaan pitää maakunnassa edelleen jatkunutta pitkäaikaistyöttömyyden laskua. Päijät-Hämeen pitkäaikaistyöttömyys on supistunut peräti 12 prosenttia edellisvuodesta.

Alentunut työvoiman kysyntä on jo heijastunut uusien avointen työpaikkojen määrään. Tuoreimman tilastointikuukauden aikana työnvälitykseen ilmoitettiin uusia avoimia työpaikkoja lähes neljännes vähemmän kuin vuotta aiemmin. Viimeksi Päijät-Hämeessä on ollut näin vähän uusia avoimia työpaikkoja tähän aikaan vuodesta vuonna 2020.

Tuoreimman Suomen Yrittäjien Pk-yritysbarometrin Päijät-Hämeen alueraportin mukaan Päijät-Hämeen alueen suurimmat työllistämisen esteet liittyvät tällä hetkellä tarpeen puuttumiseen ja kysynnän riittävyyteen tai epävakaisuuteen. Yritysten työvoiman saatavuustilanne on parantunut hieman edellisvuodesta ja yhä aiempaa harvempi pk-yritys kokee työvoiman saatavuuden työllistämisen esteeksi. Työvoimaa on tarjolla aiempaa paremmin, kun työttömyys on kasvanut ja yrityksillä on aiempaa vähemmän kilpailua työvoimasta. Osaavan työvoiman saatavuus on Päijät-Hämeessä silti edelleen mainittava työllistämisen ja kasvu este. Suomen Yrittäjien kevään 2024 Pk-yritysbarometrin Päijät-Hämeen alueraportin mukaan

Päijät-Hämeessä on jonkin verran valtakunnallista tasoa enemmän pk-yrityksiä, joissa osaavan työvoiman saatavuuden koetaan rajoittavan yrityksen kasvua. Osaajapulassa on myös merkittävää toimialakohtaista vaihtelua.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Päijät-Häme, Lahden seutukunta

Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä.

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	+

9 Kymenlaakso

Taulukko 8. Avainluvut Kymenlaaksossa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	159 488	161 391	168 691	-1,2 %	-5,5 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	9 065	8 283	9 330	9,4 %	-2,8 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	1 000	807	1 249	23,9 %	-19,9 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	2 666	2 372	2 482	12,4 %	7,4 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	12,8	11,6	12,5	1,2 %-yks.	0,3 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	1 387	1 561	1 819	-11,1 %	-23,7 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Teollisuudella on merkittävä rooli Kymenlaakson elinkeinoelämässä. Metsäteollisuudella ja sen uudistumiskyvyllä on edelleen keskeinen merkitys elinvoimaan ja bkt:n muodostumiseen. Maakunnassa on vahva logistiikan keskittymä ja paljon toimialaan liittyviä työpaikkoja. Terveys- ja sosiaalipalveluiden, teollisuuden ja logistiikan ohella muita merkittäviä työllistäjiä ovat julkinen hallinto, maanpuolustus sekä tukku- ja vähittäiskauppa.

Kymenlaakson pidempään jatkunut rakennemuutos kärjistyi vuoden 2023 aikana useiden alueen isojen yritysten muutosneuvotteluihin, toimintojen siirtämiseen ja lakkauttamiseen. Kerrannaisvaikutukset ovat suuret mm. alihankintaketjuissa ja logistiikassa. Rakennemuutoksesta selviämistä tuetaan ÄRM-rahoituksella. Osana ÄRM-pakettia Kotkaa, Haminaa ja Pyhtäätä esitetään nostettavaksi tukialueeseen

1. Uudistumisen potentiaalia on erityisesti puhtaan energian edistämässä, elintarviketeollisuudessa, kehittyvässä akkuklusterissa ja vetytaloudessa. Myös älykkäässä logistiikassa, datataloudessa ja eri turvallisuuden teemoissa on kasvumahdollisuuksia. Käynnissä oleva rakennemuutos on monipuolistanut elinkeinorakennetta, mutta erityisesti kasvuhakuisten pk-yritysten määrää ei ole onnistuttu kasvattamaan riittävästi. Maakunnalla on haasteita mm. väestörakenteessa, kansainvälistymisessä ja osaamisen varmistamisessa. Tavoitteena on parantaa alueen elinvoimaisuutta sekä houkutellessa uusia yrityksiä, osaajia ja innovaatioita Kymenlaaksoon. Veto- ja pitovoimatekijöiden parantaminen on merkittävä haaste, johon vastaaminen edellyttää panostuksia myös maakunnan edunvalvontaan ja imagon kehittämiseen.

Viime vuonna väestökehitys oli negatiivista kaikissa Kymenlaakson kunnissa. Ennakkotilastojen mukaan maakunnan väestö vähentyi kaikkiaan noin 850 henkilöllä. Väestö väheni ennen kaikkea luonnollisen väestönkehityksen takia. Syntyvyys on alhaista; Kymenlaaksossa syntyi noin 800 lasta. Nettomuutto oli positiivista maahanmuuton ansiosta.

Taantuma, taloudellisen tilanteen epävarmuus ja yleinen kustannusten korkea taso näkyvät niin yritystoiminnassa kuin kuluttajien käyttäytymisessäkin. Kevään työtaistelutoimet heikentävät monien teollisuus- ja logistiikkayritysten taloudellista tilannetta. Venäjän hyökkäyssodan suorat vaikutukset ovat edelleen merkittäviä metsäteollisuuden lisäksi esimerkiksi matkailussa, palveluissa ja logistiikassa. Itärajan sulkeminen ei ole aluetalousvaikutuksiltaan verrattavissa esimerkiksi koronapandemiaan tai Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainassa, vaikka yksittäisille yrityksille rajan sulkeminen on voinut aiheuttaa suuriakin vaikeuksia. Nato-jäsenyys puolestaan lisää paineita turvata elinvoimaista ja taloudellisesti vahvaa rajaseutua.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viimeisimmässä PK-barometrissa Kymen pk-yrittäjien yleiset suhdannenäkymät ovat heikompia kuin koko maassa. Saldoluku oli -18 (koko maa -14). Arviot työllisyyden, liikevaihdon, kannattavuuden ja investointien arvon kehityksestä jäävät myös koko maan keskiarvosta. Finnveran rahoittamien investointien määrä laski viime vuonna matalimmalle tasolle viiteen vuoteen. Investointien määrä väheni lähes kaikilla päätoimialoilla, mutta suurin pudotus tapahtui teollisuudessa. Myös EK:n suhdannebarometrin mukaan suhdannenäkymät ovat mollivoittoiset. Viime vuoden kolmella ensimmäisellä neljänneksellä uusia yrityksiä perustettiin 6 % vähemmän kuin edellisvuonna. Lopettaneita yrityksiä oli 22 % enemmän. Aloittaneita yrityksiä on kuitenkin ollut lopettaneita enemmän, joten yrityskanta pysyi viime vuoden tasolla.

Muutosneuvotteluja on viime vuotta enemmän. Tuoreimpien konkurssitilastojen mukaan maakunnassa pantiin viime vuonna vireille 81 konkurssia eli 23 % edellisvuotta enemmän (koko maa +25 %). Henkilötyövuosien määrä konkurssiin haetuissa yrityksissä oli noin 320. Eniten konkurssseja laitettiin vireille muiden palveluiden ja rakentamisen toimialoilla.

Metsäteollisuuden heikentynyt tilanne on monen tekijän summa. Puupula ja puun korkea hinta ovat syöneet tehtaiden kilpailukykyä. Tähän vaikuttaa muun muassa Venäjän puuntuonnin lakkaaminen. Samoilla puumarkkinoilla on myös entistä enemmän energiayhtiöitä, koska niiltä katosi venäläinen hake. Kartongin, paperin ja sellun kysyntää heikentävät yleisen taloudellisen tilanteen lisäksi asiakkaiden kertyneiden varastojen purkamiset. Metsäyhtiöiden alamäki taittuu, kun vienti (erityisesti Eurooppaan) piristyy.

Metsäyhtiöt ovat käyneet lisää muutosneuvotteluja tuotannollisten ja taloudellisten haasteiden takia. Kaikki isot metsäyhtiöt ovat varautuneet tuotannon tilapäiseen sopeuttamiseen, mikäli toimintaympäristön epävarmuus jatkuu. Mahdolliset lomautukset ajoittuvat koko vuodelle 2024, painottuen kuitenkin vuoden ensimmäiseen vuosipuoliskoon. Metsäyhtiö Kotkamills sulki Kotkan sahan lopullisesti viime vuoden lopussa kannattamattomuuden takia. Sulkemisen takia noin 60 henkilöä irtisanottiin. Noin 70 % sahan työntekijöistä on työllistynyt tai työllistymässä kevään aikana. Sunilan tehdasalueelle pyritään löytämään uutta käyttöä Stora Enson päätettyä lopettaa Kotkan tehtaansa toiminnan. Kovahiilipohjaisen akkumateriaalin pilottilaitos jatkaa toimintaansa, mutta yhtiö etsii uutta sijoituspaikkaa kovahiilen kaupalliselle tuotannolle. Stora Enson säästöohjelma realisoituu myös Kouvolassa. Alustavan arvion mukaan irtisanomiset Anjalankosken tehtailla kohdistuvat enintään 25 henkilöön.

Myös parveke- ja terassilaseja valmistava Lumon ilmoitti viime vuoden lopulla vähentävänsä noin 20 työntekijää Kouvolasta ja lomauttavansa vaiheittain koko Kouvolassa olevan henkilöstönsä eli noin 230 työntekijää. Lomautusten pituus on maksimissaan 90 päivää. Tuotannon puolella lomautukset päättyvät toukokuun loppuun mennessä. Luvassa on samaan aikaan myös investointeja noin miljoonalla. Kouvolassa Korian tehtaalla Fazer kävi viime vuonna kahdet muutosneuvottelut. Yhteensä tehtaalta irtisanottiin lähes 150 työntekijää. Tehtaalta on jo loppunut meijeritoiminta ja kaurajuomatuotanto siirretään työpaikkoineen Ruotsiin. Tehtaalle jää noin 40 työntekijää kaurapohjaisten gurttien tuotantoon. Ulkoministeriö aikoo aloittaa yhteistoimintaneuvottelut maahantulolupa-asioiden palvelukeskuksessa Kouvolassa. Koko palvelukeskuksen toiminta henkilöstöineen siirtyy Helsinkiin ensi vuoden alusta lähtien. Kouvolan viisumipalvelukeskuksessa on 40 virkaa. Myös Tulli suunnittelee siirtävänsä jopa 150 työpaikkaa pois kaakkoisrajalta.

Pyhtäläinen kierrätettäviä ja muovittomia paperipäällysteitä valmistava Colombier Finland aikoo moninkertaistaa tuotantonsa. Esimerkiksi muovittomilla kertakäyttöastioilla on maailmalla kova kysyntä. Yritys on investoinut kuusi miljoonaa euroa tuotantolinjansa uudistamiseen. Tuotanto voi materiaalista riippuen jopa viisin- tai kymmenkertaistua. Pyhtään tehdas työllistää tällä hetkellä parikymmentä ihmistä, mutta tehtaalla on jo laajenemissuunnitelmiakin.

Matkailutilastojen mukaan yöpymiset majoitusliikkeissä kasvoivat viime vuonna 1 % (koko maa +4 %). Kotimaisten matkailijoiden yöpymisten määrä kasvoi 1 % ja ulkomaalaisten 0,2 % edellisvuoteen verrattuna. Erityisesti Saksasta, Ranskasta ja Espanjasta tulevien yöpyjien määrä on noussut. Edellisvuotta vähemmän yöpyjiä oli Venäjän lisäksi mm. Skandinaaviasta. Kilpailu keskieurooppalaisista matkailijoista on kovaa ja monille kansainvälisille asiakkaille pääsy Venäjälle ja etenkin Pietariin on ollut aikaisemmin huomattava houkutin. Tämä näkyy mm. tulevan kesän risteilyissä. Kotkassa ja Haminassa vierailevien risteilylaivojen määrä on tippunut merkittävästi. Tänä kesänä alueen satamiin tulee enää seitsemän risteilylaivaa, kun vielä vuonna 2022 niitä vieraili parisenkymmentä. Nyt seutukunta markkinoi itseään yhdessä Tallinnan ja Helsingin kanssa. Lähitulevaisuudessa aiotaan panostaa mm. saaristo- matkailuun. Haminan Ulko-Tammio ja muut Itäisen Suomenlahden saaret valittiin vuoden 2023 kotimaan matkailukohteeksi, mikä nostaa strategisesti tärkeän matkailun näkyvyyttä ja profiilia.

Kotkan Meripäivät oli vuonna 2023 Suomen toiseksi suurin festivaali. Meripäivillä kävi 220 000 festivaalivierasta eli lähes yhtä paljon kuin edellisvuonna. Myös Merikeskus Vellamossa oli huippuvuosi, sillä siellä vieraili noin 153 000 kävijää. Kymi Ringille on löytynyt uusi omistaja. Sen on ostanut unkarilainen yhtiö TRP Hungary, joka on sitoutunut rakentamaan radan keskeneräiset osat loppuun. Kymi Ring aiotaan jatkossa rahoittaa täysin yksityisesti. Yhtiö on jo alkanut etsiä yhteistyökumppaneita ja palveluntarjoajia. Alkuvaiheessa on tarkoitus aloittaa pienillä yksityistilaisuuksilla, urheilutapahtumilla ja konserteilla. Toteutuessaan ne piristäisivät myös Kymenlaakson matkailu- ja ravitsemusaloja.

Etelä-Kymenlaaksoon saadaan lisää kipeästi kaivattua majoituskapasiteettia, kun Kymen seudun osuuskauppa laajentaa Kotkan Seurahuonetta. Hotelliin rakennetaan uusi lisäosa, jolloin saadaan 55 uutta hotellihuonetta. Samassa yhteydessä uudistetaan 70 hotellin nykyistä huonetta. Rakennustyöt maksavat noin 10 miljoonaa euroa. Urakoitsijat ovat pääosin kymenlaaksolaisia yrityksiä. Investointi valmistuu vuoden 2025 kesällä. Haminan vanha Seurahuone ja kaupungintalo on myyty. Suunnitelmassa on jatkaa ja laajentaa Seurahuoneen hotelli- ja ravintolatoimintaa uudistettuna. Virolaisen ÖÖD Hotels-ketjun neljä luksusmökkiä on rakennettu

Pyhtään Verssonkankaalle. Aluetta markkinoidaan luontoretriittikohteena. Koko alueen valmistuttua siihen kuuluu kymmenen peilimökkiä. Hotelliketjulle Pyhtää on yhtiön ensimmäinen kohde Suomessa.

Rakennusalalla on edelleen hiljaista etenkin asuntorakentamisessa. Rakennusalan konkurssien määrä on noussut ja viime vuonna niiden myötä työpaikkansa menetti noin 160 henkilöä. Menossa on joitain suuriakin toimitilahankkeita. Suurimpia rakennustyömaita ovat Kotkan Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kampus, joka valmistuu vuoden 2024 syksyyn mennessä. Kymenlaakson keskussairaalan uudistustyöt jatkuvat vielä vuosikymmenen loppupuolelle asti. Seuraavana on vuorossa koko vanhan osan remontti, ja kustannusarvio on yli 100 miljoonaa euroa. Karhulan paloaseman rakentaminen on aloitettu ja syksyllä alkaa myös Kouvolan Urheilupuiston uimahallin remontti. Parin vuoden sisällä on lähdössä liikkeelle melko mittavia rakennus- ja korjaushankkeita (mm. Kouvolan kaupungintalo ja teatteri, Kotkan koulurakentaminen). Myös Kouvolan monitoimiareenasta on jälleen käynnistetty keskusteluja. Pääasiassa se olisi liikuntapaikka, jossa voidaan kuitenkin järjestää myös erilaisia tapahtumia. Toteuttajien valinta on käynnissä.

Logistiikan näkymät ovat edelleen alavireiset. Raskaan liikenteen määrät Kymenlaakson pääteillä olivat viime vuonna edellisvuotta pienempiä (-9 %, koko maa -5 %). Kouvolan tavaraterminaalissa (RRT) on hiljaista. Hiljentymisestä huolimatta Suomen oloissa jättikokoista tavaraliikenteen terminaalia ei ole suljettu. Railgate Finland Oy on parhaillaan uudistamassa Kouvola RRT:n toiminnan tavoitteita ja julkistaa ne alkuvuoden aikana. Positiivista on, että Auramaa-yhtiöt rakentaa uuden terminaalin Kouvolan Kullasvaaraan. Investoinnin arvo on noin 7 miljoonaa euroa. Infrahankkeista meneillään on Kouvola–Kotka-radnan peruskorjaus, jolla parannetaan yhteysvälin kantavuutta ja turvalaitteita. Jatkossa yhteysvälillä on mahdollisuus operoida lyhyemmällä, mutta raskaammilla junilla, jolloin operoinnin kustannukset laskevat. Hanke valmistuu kokonaisuudessaan vuonna 2025. Kouvolan ja Luumäen välisen radnan kunnostustyöt ovat alkaneet. Varsinaiset raiteiden päällystystöiden rakennustyöt alkavat ensi vuonna. Tavoitteena on pidentää radnan käyttöikä, sujuvoittaa liikennettä ja vähentää rataosan herkkyyttä häiriöille. Päällystetyllä tieverkolla korjausvelan kasvu hidastunee lisämäärärahan ansiosta, mutta investoinnit tieverkkoon ovat lähes pysähdyksissä.

Vuosi 2023 kääntyi HaminaKotkan satamassa loppuvuonna alavireiseksi. Vuosi alkoi ennätysvauhdissa, mutta alkukesästä vienti alkoi sakata. Tilannetta pahensivat sanktiot, jotka näkyivät öljyliikenteen ja metanolin kauttakulkukuljetuksissa. HaminaKotkan satamassa tämä vaikutti merkittävänä liikenteen vähenemisenä. Sataman kokonaisliikenne väheni edellisvuodesta 13 %. Vienti väheni 17 % ja myös tuonti sataman kautta pieneni. Vuoden 2023 lopulla valmistui sataman viime vuosien

suurin investointihanke eli Mussalon D-alue, joka on Itämeren suurin sellukeskus. Satama tiedotti hiljattain myös merkittävästä uudesta sopimuksesta. Lannoitusyri-
tys Yara Suomi ja satamaoperaattori Rauanheimo ovat solmineet pitkäkestoisen
sopimuksen alkuainerikin käsittelystä ja varastoinnista Mussalon satamassa. Sopi-
mus astuu voimaan kesällä 2025. Sopimukseen kuuluu myös uusia investointeja.
Sataman toimintaedellytykset ovat alkuvuonna haastavassa ja epävarmassa tilan-
teessa. Odotettavissa on, että sataman liikenne pysyy hiljaisena ainakin kevään ajan.
Satamaoperaattori Stevecon viime vuoden puolella ilmoitetut lomautukset jatku-
vat: yhtiö lomautti valtaosan henkilöstöstään eli noin 700 henkilöä. Lomautusten
arvioidaan kestävän vuoden 2024 kevääseen. Yhtiö on vastikään kertonut aloitta-
vansa toimihenkilöitä koskevat muutosneuvottelut.

Islantilainen Atnorth-yhtiö aikoo rakentaa datakeskuksen Myllykosken entisen
paperitehtaan ympäristöön. Rakennustöiden toivotaan lähtevän käyntiin jo ensi
kesänä. Tarkkoja lukemia eri kustannuksista ei kerrota, mutta kyseessä on miljar-
diluokan investointi. Keskukseen rakentaminen kestää noin kaksi vuotta. Rakenta-
minen työllistäisi satoja ihmisiä. Yhtiön tavoitteena on työllistää mahdollisimman
paljon paikallisia yrityksiä ja osaajia. Myös suomalainen kiinteistökehitysyhtiö
Hyperco on varannut tontin Korialta mahdollisen datakeskuksen perustamista var-
ten. Hanke on selvitysvaiheessa, eikä kyse ole vielä lopullisesta päätöksestä. Goo-
glolla on nyt Haminassa jo kuusi palvelinkeskusta. Myös seitsemännelle on saatu
ympäristölupa. Tuike Finland on aloittanut selvityksen siitä, millaisia ympäristö-
vaikutuksia olisi neljällä uudella palvelinkeskuksella. YVA-selvitysten yhteydessä
selvitetään, voitaisiinko datakeskuksen merestä ottaman jäähdytysveden hukka-
lämpöä hyödyntää. Yhtiö ei ole vielä tehnyt päätöstä uusien palvelinkeskusten
rakentamisesta.

Uusia energiahankkeita on vireillä runsaasti. Kiinnostus aurinkoenergiaratkaisui-
den kehittämiseen on kasvanut selvästi ja maakunnassa aurinkovoimalaitoshank-
keita on suunnitteilla lähes joka kunnassa. Esimerkiksi Virolahdelle ja Kotkaan on
suunnitteilla teollisen mittakaavan aurinkovoimapuistoja. Sekä Kouvolan biokaasulaitoksen
laajennus että Kotkan uusi biokaasulaitos ovat saaneet tukea työ- ja
elinkeinoministeriöltä. Yhteensä hankkeet työllistävät parisataa henkilöä. Kymen-
laaksossa on paljon potentiaalia vedyn tuotantoon, sillä seudun metsäteollisuus-
laitokset tuottavat paljon bioperäistä hiilidioksidia. Kotkaan suunnitellaan suurta
vihreän vedyn ja uusiutuvan metaanin laitosinvestointia. Kotkan Energia Oy ja
Nordic Ren-Gas Oy ovat allekirjoittaneet hankekehityssopimuksen uusiutuvaa
metaania, vihreää vetyä ja kaukolämpöä tuottavasta tuotantolaitoksesta. Hankkeen
koko on kolminkertaistunut alkuperäisistä suunnitelmista, ja kokonaisinvestointi
on noin 150 miljoonaa euroa. Hankkeen luvitus on aloitettu ja kaupallinen tuotanto
voisi alkaa vuoden 2026 aikana.

Suomen Malmijalostuksen ja Beijing Easpring Material Technologyn yhteisyritys aloitti rekrytoinnit Kotkan katodimateriaalitehtaaseen viime vuoden lopulla. Ensimmäisessä haussa haettiin hallinto-, henkilöstö- sekä työterveys-, turvallisuus- ja ympäristöpäälliköitä. Ensimmäiset työntekijät aloittavat kevään ja alkukesän aikana. Kaupunki on jo tehnyt yhtiöiden kanssa esisopimuksen tontista. Haminan prekurso-ritehdas on saanut ympäristöluvan. Kotkaan kaavaillaan myös akkukennotehdasta, joka työllistäisi 2 500–3 000 ihmistä. Sen YVA-menettely on alkanut.

Suunnittelu- ja konsultointiyritys Sweco perustaa toimipisteen Kotkaan. Tavoitteena on, että toimipisteellä on viisi työntekijää kesään mennessä ja kymmenen vuoden loppuun mennessä. Yritys perustaa uuden toimipisteen, koska alueelle on suunnitteilla akkuteollisuuden tehtaita.

Venäläisten ostosmatkailun menetykset näkyvät konkreettisimmin Vaalimaalla, mutta ostosmatkat ovat kohdistuneet koko Kymenlaakson alueelle. Venäläiset matkailijat käyttivät ostoksiin ennen pandemiaa Kymenlaaksossa noin 58 miljoonaa euroa vuosittain, josta Kotkan-Haminan seudulle kohdistui 80 % ja Kouvolan seudulle 20 %. Vähittäiskaupassa myyntiodotukset ovat edelleen varovaisia, sillä kuluttajat harkitsevat tarkkaan etenkin kestokulutushyödykkeiden ostamista. Kuluttajien ostovoiman ennakoitaan kuitenkin kasvavan tänä vuonna. Maakunnassa myös investoidaan, kun Kouvolan Prismakeskuksen noin 20 miljoonan euron investointi valmistuu alkukevästä. Kotkan Tähti -kauppakeskuksen rakennustyöt on aloitettu Kotkassa. Rakentaminen viivästyi kustannusnousun takia. Kauppakeskus voisi avautua mahdollisesti kevättalvella 2025.

Alkutuotannolla on olennainen rooli maan huoltovarmuudessa. Peräkkäiset kriisit ovat koetelleet maataloja ja heikentäneet niiden jatkuvuusnäkyviä. Erityisesti tuotantokustannusten (esimerkiksi polttoaineet, sähkö, lannoitteet, rehut) nousu on vaikuttanut tilojen kannattavuuteen. Vuonna 2024 lannoitteiden, rehujen ja polttoaineiden hintojen on ennakoitu laskevan yhä maltillisesti, vaikka ne jäävätkin pitkän aikavälin tasoa korkeammalle. Samaan aikaan tuottajahinnat, erityisesti viljojen hinnat, ovat kääntyneet selvään laskuun.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Viime vuonna työllisyysaste oli 68,5 % eli yli kolme prosenttiyksikköä edellisvuotta vähemmän (koko maa 73,6 %). Vuoden lopussa erityisesti miesten työllisyysaste oli alhainen. Maakunnan työttömyysaste (12,8 %) on pysytellyt koko maan keskiarvon (10,8 %) yläpuolella. Helmikuun 2024 tilastojen mukaan Kymenlaaksossa oli noin 9 100 työtöntä. Luku on 9 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa suurempi (koko maa +12 %). Lomautettuja oli maakunnassa noin 1 100, joka on 11 % viimevuotista

enemmän. Työttömiä (ilman lomautettuja) oli 9 % vuoden takaista enemmän. Seutukuntia verrattaessa kokonaistyöttömyys on kasvanut Kouvolan seudulla Kotkan seutua enemmän. Etenkin lomautettujen määrät vaihtelevat paljon kuukausittain. Työttömien määrä oli kasvanut eniten rakennusalan ammateissa.

Koko väestön työttömyysasteen lisäksi myös nuorten työttömyysaste (18 %) oli koko maata (13 %) korkeampi. Pitkäaikaistyöttömiä on noin 2 700 eli 12 % edellisvuotta enemmän (koko maa 8 %). Kouvolan seudulla pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi 19 %, kun taas Kotkan seudulla jäätiin kahdeksaan prosenttiin. Pitkäaikaisyöttömien osuus kaikista työttömistä maakunnassa on kuitenkin koko maan keskiarvoa alhaisempi. Rakennetyöttömiä oli yli puolet kaikista työttömistä.

Työvoiman kysyntä on vähentynyt. Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viime vuonna 24 % vähemmän uusia avoimia työpaikkoja kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa -30 %). Kouvolan seudulla ilmoitettiin 22 % ja Kotkan seudulla 25 % vähemmän uusia avoimia työpaikkoja kuin vuonna 2022. Avoimia työpaikkoja oli eniten myyjille, toimisto- ja laitossiivoojille, lähihoitajille sekä avustaville keittiötyöntekijöille. Avoimien työpaikkojen määrä laski suuressa osassa ammatteja, selvimmän kiinteistöhuollon työntekijöiden, myyjien ja kodinhoitajien osalta. Sen sijaan erityisesti avustaville keittiötyöntekijöille ja lähihoitajille paikkoja oli edellisvuotta enemmän.

Vaikka rekrytointiongelmat ovat Tilastokeskuksen työnantajahaastattelujen perusteella hieman helpottuneet viime vuodesta, ovat ne silti edelleen melko korkealla tasolla. Viime vuoden aikana 41 % työvoimaa hakeneista toimipaikoista Kaakkois-Suomessa oli kokenut vaikeuksia työpaikkojen täyttämässä (koko maa 49 %). Talustilanteen epävarmuudesta huolimatta osaavan työvoiman saatavuus on pysyvä haaste. Rekrytointi- ja kohtaantohaasteet ovat jatkuvia esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla, teknologiateollisuudessa, ICT-alalla, sekä majoitus- ja ravitsemusalalla. Erityisosaamista vaativien asiantuntijatehtävien täyttäminen teollisuudessa ja rakennusalalla on ollut jo pitkään hankalaa. Maakunnassa on pulaa pätevistä tekniikan ja liikenteen alan sekä S2-opettajista. Ylitarjontaa on erityisesti myyjistä, talonrakentajista ja yleissihteereistä. Isoissa akkuteollisuuteen liittyvissä hankkeissa selvitetään tulevien toimijoiden työvoimatarpeita ja pyritään tulevaisuudessa myös niihin vastaamaan.

Tulevaisuudessakin sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tilanne jatkuu haastavana. Alueen ikärakenne kasvattaa palvelutarvetta. Kysyntää on laajasti eri ammattiryhmistä. Julkisella puolella sekä säästötarpeet että työvoimatarpeet ovat suuria. Alan veto- ja pitovoima on edelleen heikentynyt, ja esimerkiksi alanvaihtajia on paljon. Eläköityminen on voimakasta, sillä pelkästään Kymenlaakson hyvinvointialueelta

eläköityy 700 henkeä seuraavan viiden vuoden aikana. Kaikkein kovinta eläköitymistähti tulee olemaan kotiaavustajilla, ylilääkäreillä, palvelusihteereillä sekä sosiaalityöntekijöillä. Hyvinvointialueen muutosneuvottelut eivät kuitenkaan tällä hetkellä tähtää henkilöstön vähentämiseen. Keskeisenä säästökeinona on mm. etävastaanottojen lisääminen. Tämä kasvattaa erityisesti digiosaamisen tarvetta.

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla työvoiman kysynnän ennakoidaan olevan heikkoa monella toimialalla. Metsäteollisuus on varautunut vaimeisiin näkyisiin laajoilla muutosneuvotteluilla, jotka painottuvat lomautuksiin. Rakentamisen työllisyystilanne on ollut huono viime kesästä lähtien rakentamisen supistumisen myötä. Erietyisesti asuntorakentamisessa lähitulevaisuuden työllisyysnäkyvät ovat edelleen vaisut, mutta mahdollisesti alkavat isot investointihankkeet voivat paikata alan työllisyystilannetta. Teknolוגiateollisuuden yrityksissä pyritään pitämään kiinni osavasta työvoimasta, mutta työttömien ja muutosneuvottelujen määrien kasvut kertovat, että alkuvuoden näkyvät ovat alavireiset. Isossa osassa ravitsemusalan yrityksistä taloustilanne on ollut jo pitkään kireä kannattavuuden heikentymisen vuoksi. Pelkona on, että tämä heijastuu henkilökunnan määrään ja jopa konkursseihin. Piristyviä talousnäkyviä ennakoidaan vasta ensi vuoden alkupuolelle.

Osaamisen joustavaa päivittämistä tarvitaan monella eri alalla. Vihreä siirtymä kasvattaa erityisesti ympäristö- ja energia-alan asiantuntijoiden ja asentajien kysyntää. Alueen yritysten muutostilanteet ja niistä johtuvat irtisanomiset lisäävät tarvetta työnhakijoiden osaamistarpeiden kartoitukseen ja oikea-aikaisten koulutuspalveluiden tarjoamiseen.

Pohjois-Kymenlaaksossa satsataan vahvasti elintarvikealaan. Kouvolassa alkoi syksyllä 2023 uusi elintarviketekniikan insinöörikoulutus. Opinnoissa perehdytään etenkin kasviperäisten raaka-aineiden prosessointiin ja tuotekehitykseen, turvalliseen käsittelyyn ja pakkaamiseen sekä tuotteistamiseen. Vastaavaa ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta ei ole tarjolla muualla Suomessa. Niin ikään Kouvolassa alkaa tänä vuonna Suomen ensimmäinen ruokatuotannon tekniikkaan keskittyvä maisteriohjelma, jonka järjestämisestä vastaa LUT-yliopisto. Maisteriohjelmasta valmistuu diplomi-insinöörejä, jotka pystyvät kehittämään uusia elintarviketehdäksien prosesseja. Osa ÄRM-rahoituksesta käytetään elintarvikealan innovaatio- ja tutkimustoiminnan vahvistamiseen.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (XAMK) on solminut yhteistyösopimuksen irlantilaisen huippuyliopisto Munster Technological University (MTU) kanssa. Sopimus avaa mahdollisuuden yhteisiin tohtoriopintoihin. Suurista opiskelijamassoista ei tule olemaan kysymys, mutta Kaakkois-Suomen korkeakoulutetut voivat suorittaa tohtorin tutkinnon esimerkiksi tekniikan tai liiketalouden alalta.

XAMKin uusia koulutuksia ovat kriisinkestävä sosiaali- ja terveyshuolto sekä prosessiautomaation projektitoiminta (ylempi AMK-tutkinto). Logistiikkaan liittyvää osaamista halutaan edelleen kasvattaa. XAMK ja Kymenlaakson liitto käynnistivät viime syksynä hankkeen, jolla valmistellaan logistiikan osaamiskeskuksen toiminnan käynnistämistä Kymenlaaksoon vuonna 2025. Logistiikan merkitys on entistä tärkeämpää yhteiskunnan kokonaisvarautumisessa, osana kriittistä infrastruktuuria ja huoltovarmuutta. Osaamiskeskus rakennetaan toiminnoiltaan ja tehtäviltään Nato-yhteensopivaksi.

Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä Ekamissa varaudutaan akkuteollisuuden investointien työvoimatarpeisiin kouluttamalla prosessiteollisuuden, kunnossapidon ja sähkö- ja automaatioalan osaajia. Lisäksi kehitetään akkuteollisuuden oppimisympäristöjä sekä erityisiä alueellisia tutkinnon osia toimialan yritysten tarpeisiin. Teollisuuden äkillistä rakennemuutosta tuetaan työvoimakoulutuksen ja valmennusten avulla. Koulutustarjonnan suuntaamisessa huomioidaan huoltovarmuuden kannalta kriittiset alat, vientiteollisuus sekä sosiaali- ja terveysalan työvoimatarpeet. Uusia järjestämislupia haetaan mm. kasvatus- ja ohjaukselle sekä useisiin tekniikan alan englanninkielisiin tutkintoihin. Työllisyyden edistämiseksi lisätään kielituettuja tutkinnon osista koostuvia koulutuksia hyvinvointi- ja palvelualoille (mm. hoiva-avustajakoulutus). Työvoimakoulutusta, kotoutumiskoulutusta ja työllisyyttä edistäviä valmennuksia uudistetaan vastaamaan Kotkan-Haminan seudun työllisyysalueen muuttuvia tarpeita.

Kouvolan ammattiopisto Eduko on saanut lääkealan perustutkinnon järjestämisluvan. Tutkinnon suorittaneen ammattinimike on lääketeknikko. Koulutus toteutetaan yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston kanssa. Koulutuksen aikana opiskelijat suorittavat farmasian alempaan korkeakoulututkintoon sisältyviä opintoja, jotka mahdollistavat opintojen jatkamisen erillisvalinnan kautta farmaseuttitutkintoon.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Kymenlaakso

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Kouvolan seutukunta

Kouvola

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Kotkan-Haminan seutukunta

Hamina, Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

10 Etelä-Karjala

Taulukko 9. Avainluvut Etelä-Karjalassa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	125 353	126 107	129 865	-0,6 %	-3,5 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	7 028	6 325	6 360	11,1 %	10,5 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	773	666	904	16,1 %	-14,5 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	1 682	1 424	1 239	18,1 %	35,8 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	12,7	11,4	10,9	1,3 %-yks.	1,8 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	894	1 201	1 150	-25,6 %	-22,3 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Etelä-Karjalassa sijaitsee yksi Euroopan merkittävimmistä metsäteollisuuden keskittymistä. Metsäteollisuuden uusiutuminen on ollut ja on yhä Etelä-Karjalan alue-talouden kannalta keskeinen kysymys. Toimialan osuudet maakunnan tuotoksesta, arvonlisästä, työllisistä ja investoinneista ovat moninkertaisia maakuntien keski-arvoon verrattuna. Myös monet muut alueen vahvat toimialat, kuten koneiden ja laitteiden korjaus sekä varastointi ja liikennettä palvelevat alat, kytkeytyvät tiiviisti metsäteollisuuteen. Muita vahvoja toimialoja ovat mm. matkailu, kauppa, ICT-ala sekä ympäristö- ja energia-ala. Lappeenrannan seudun elinkeinorakenne on lmat-ran seutua monipuolisempi.

Tulevaisuuden haasteet liittyvät elinvoimaisuuteen, osaamisen nostamiseen, työvoiman kohtaantoon sekä osaamispohjaisten kasvuyritysten globaalin talous-kasvun mahdollisuuksiin. Etelä-Karjalassa yrityskenttä koostuu vahvasti mikro- ja

pienyrittäjistä sekä teollisuuden suuryrittäjistä. Haasteena on houkutella yrityksiä sijoittumaan maakuntaan. Tähän tarvitaan eri elinkeinotoimijoiden yhteistä koordinointia. Viime vuoden aikana maakunnan väestö vähentyi kaikkiaan noin 160 henkilöllä. Runsaan nettomaahanmuuton ansiosta vähennys on pientä verrattuna edellisvuosiin. Väestökehitys oli kuitenkin negatiivista lähes kaikissa Etelä-Karjalan kunnissa (pl. Lappeenranta ja Taipalsaari). Yhteiskuntatieteellisen koulutuksen saaminen Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston (LUT) yhteyteen parantaa alueen vetovoimaa.

Yleinen taloudellinen tilanne luo edelleen epävarmuutta niin yritystoimintaan kuin kuluttajien käyttäytymiseenkin. Inflaatio on ollut laskusuunnassa ja myös korkojen ennakoidaan lähtevän selvempään laskuun loppuvuonna. Kevään työtaistelutoimet heikentävät monien teollisuus- ja logistiikkayritysten taloudellista tilannetta. Vaikka raaka-aineiden kustannukset ovat jo osin tasaantuneet, ovat ne edelleen melko korkealla tasolla. Talouden epävarmuus näkyy myös elinkeinoelämässä monin tavoin ja useilla toimialoilla.

Rajatilanteen monet seurausvaikutukset ovat heikentäneet alueen taloutta, ja elinvoiman varmistamiseksi panostukset itäiseen Suomeen on syytä huomioida kansallisella ja EU-tasolla. Venäjän hyökkäyssodan suorat vaikutukset ovat edelleen merkittäviä metsäteollisuuden lisäksi esimerkiksi matkailussa, palveluissa ja logistikkassa. Vaikutukset näkyvät Imatran seudulla Lappeenranta voimakkaammin. Loppuvuonna 2023 valtioneuvostolta saatiinkin 100 000 euroa tukea Imatran seudulle liittyen paikalliseen äkilliseen rakennemuutokseen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Etelä-Karjalan yrittäjien suhdannenäkymät olivat lähes koko maan heikoimmat maakuntien välisessä vertailussa – vain Pohjois-Karjalassa näkymät olivat huomattavasti paremmat. Saldoluku oli maakunnassa -23 (koko maa -14). Niin työllisyyden kuin liikevaihdon kehityksenkin näkymät ovat negatiivisempia kuin koko maassa. Investointiodotukset olivat miinuksella. Lappeenrannan seutukunnassa (saldoluku -14) näkymät ovat Imatraa (saldoluku -37) paremmat.

Viime vuonna maakunnassa laitettiin vireille 56 konkurssia. Määrä on 12 % edellisvuotta suurempi. Seutukuntien välillä oli selkeä ero: Lappeenrannan seudulla konkurssit vähenivät hieman (-9 %), kun taas Imatran seudulla suhteellinen kasvu oli voimakasta (+60 %). Eniten konkurssseja laitettiin vireille muiden palvelujen sekä rakentamisen toimialoilla. Konkurssien myötä noin 220 henkilöä menetti työpaikkansa. Muutosneuvottelujen määrä on edellisvuotta korkeampi.

Metsäteollisuuden vaisut näkymät jatkuvat. Heikentynyt tilanne on monen tekijän summa. Puupula ja puun korkea hinta ovat syöneet tehtaiden kilpailukykyä. Samoilla puumarkkinoilla on myös entistä enemmän energiayhtiöitä, koska niiltä katosi venäläinen hake. Kysyntää heikentävät yleisen taloudellisen tilanteen lisäksi asiakkaiden kertyneiden varastojen purkamiset. Metsäyhtiöiden alamäki taittuu, kun vienti (erityisesti Eurooppaan) piristyy.

Markkinatilanne on heikentynyt paperin lisäksi myös sellussa, kartongissa ja puutuotteissa. Rakentamisen vähentyminen on laskenut sahatavaran kysyntää. Toimintaympäristön epävarmuus on johtanut uusiin muutosneuvotteluihin. Niitä ovat käyneet kaikki Etelä-Karjalan isot metsäyhtiöt, ja pääosin on päädytty enintään 90 päivää kestäneisiin lomautuksiin. Lomautukset toteutuvat vaiheittain tämän vuoden aikana. Stora Enson kannattavuusohjelma näkyy myös Imatralla. Alkavien muutosneuvottelujen tuloksena vähennyksiä voidaan tehdä enintään 120 henkilön verran.

Metsäteollisuudessa nähdään myös investointeja. Metsä Board käynnistää Simpeleen kartonkitehtaan modernisoimiseksi investointiohjelman. Suunnitelmissa on myös uusi voimalaitos. Investoinnit toteutetaan vaiheittain ja ne aloitetaan kuluvan vuoden aikana. Tarkoitus on parantaa taivekartongin laatua, suoritus- ja kustannuskilpailukykyä sekä parantaa tehtaan tuotantokapasiteettia. Simpeleen ja Kyrön kartonkitehtaiden investointien arvioitu kokonaiskustannus on 250 miljoonaa euroa seuraavien 10 vuoden aikana. Suurempi osa investoinneista kohdistuu Simpeleelle.

Konepajateollisuuden kokonaisnäkymät ovat vaisut, mutta yrityskohtaista vaihtelua on paljon. Alalla on suuret energia- ja logistiikkakustannukset. Projektiluonteisia tilauksia on ollut paljon tarjouslaskennassa, mutta tilaajien lopullisia investointipäätöksiä odotetaan nyt normaalia kauemmin. Raaka-aineiden tarjonta on edelleen suppeaa ja monen tuoteryhmän osalta saatavuus on huonoa. Ympäristöteknologiaan liittyvät ratkaisut tuovat tulevaisuudessa töitä myös konepajateollisuudelle ja yritysten erikoistuminen tiettyyn segmenttiin voi olla kilpailuetu. Myös konepajateollisuus edistää vihreää siirtymää: imatralainen terästehdas Ovako on saanut 1,8 miljoonaa euroa RRF-energiainvestointitukea. Sen avulla sähköistetään terästehtaan uunit.

Rakennusalalla haastavat ajat jatkuvat erityisesti asuntorakentamiseen keskittyvissä yrityksissä. Asuntojen myynti takkuaa etenkin uudiskohteissa. Taloyhtiöissä tingitään esimerkiksi korjaushankkeista, jotka siirtyvät odottamaan parempia aikoja. Positiivista on, että Lappeenrannan ns. Rakuunanmäen kasarmille valmistuu uusia asuntoja vielä tänä vuonna. Julkisen rakentamisen osalta alueella on useita suunnitelmia. Saimaan ammattiopiston Imatran kampuksella toteutetaan mittava

peruskorjaus- ja rakentamishanke. Hankesuunnitelmassa peruskorjaukset on ajoitettu vuodelle 2024 ja uudisrakennus vuodelle 2025. Lappeenrannassa on alka-massa mittava investointiohjelma. Menossa on Sammontalon rakentaminen, joka on noin 44 miljoonan euron investointi. Tänä vuonna alkavat Lappeenrannan sisä-liikuntahallin rakentaminen ja pääkirjaston peruskorjaus. Lappeenrantaan suun-nitellaan [monitoimiareenaa](#), jossa järjestettäisiin urheilu- ja kulttuuritapahtumia. Monitoimiareenan osalta Lappeenranta jatkaa neljän sijaintipaikan tarkempaa sel-vittämistä. Myös hyvinvointialueella on investointitarpeita, mutta niitä on jouduttu siirtämään vuodelle 2025.

Suomen ja Venäjän väliselle rajalle rakennetaan yhteensä 200 kilometriä pitkä esteaita. Rajavartiolaitos sai ensimmäisen, noin kolmen kilometrin mittaisen testi-aidan operatiiviseen käyttöönsä viime syksynä. Raja-aidan rakentaminen jatkuu. Pääosa esteestä tulee sijoittumaan kaakkoisrajalle, joka on rajojen valvonnan paino-pistealuetta. Kokonaisuudessaan raja-aidan pitäisi olla valmis vuonna 2026.

Yliopistokampuksen rooli alueen innovaatioverkostoissa on keskeinen ja TKI-toi-minnan vihreään siirtymään painottunut suhdanne on LUT-yliopistolle otollinen. Vihreään sähköistämiseen liittyen keskeisiä toimia ovat mm. Lappeenranta-Imat-ran kaupunkiseutujen ekosysteemisopimuksen toteuttaminen sekä Vetylaakso-yh-distyksen perustaminen edistämään Suomen asemaa kansainvälisessä puhtaan energia- ja jatkojalosteiden kehittämisessä. Etelä-Karjalassa erityisen potentiaal-in muodostavat bioperäiset hiilidioksidipäästöt. Vaadittavan sähkön tuottaminen on tulevan teollisuuspotentiaal-in kannalta kriittistä.

Maakunnassa on käynnissä laajasti uusia hankkeita tai kohteita, joissa siirrytään vih-reämpiin energiamuotoihin. Aurinkovoimainvestoinnit ovat nopeasti kasvamassa. Kemiran Joutsenon tehtaiden ja Ovakon Imatran terästehtaan välille suunniteltu Gasgrid Finlandin vetyputki odottaa investointipäätöstä. Hankkeen myötä Ovakon terästehtaassa maakaasua korvattaisiin vedyllä. Kyseessä on Suomen ensimmäinen teollisuusalueen ulkopuolinen vedyn siirtoverkkohanke. Sen sijaan energiayhtiö St1:n uusiutuvan metanolin tuotantolaitoksen toteutuminen näyttää epätoden-näköiseltä. Hankkeen kannattavuuteen liittyy vielä liikaa epävarmuuksia. Ilman jakeluvetoitetta sähköpolttoaineet eivät pärjää kilpailussa edistyneiden biopoltto-aineiden kanssa. Lisäksi lykkäykseen vaikuttaa myös investointikustannusten nousu.

Matkailualaa heikentää venäläisten asiakkaiden puuttuminen, sesonkivaihte-lut toimialalla sekä epävarma taloustilanne. Matkailutilastojen mukaan yöpymi-set majoitusliikkeissä vähenivät viime vuonna -0,6 % (koko maa +4 %). Kotimaisten matkailijoiden yöpymisten määrä kasvoi 2 % ja ulkomaalaisten pieneni 28 % edellis-vuoteen verrattuna. Erityisesti Puolasta, Liettuasta ja Slovakiasta tulevien yöpyjien

määrä on laskenut. Edellisvuotta enemmän yöpyjiä oli mm. Skandinaviasta, Saksasta ja Yhdysvalloista. Kilpailu keskieurooppalaisista matkailijoista on kovaa ja monille kansainvälisille asiakkaille pääsy Venäjälle on ollut aikaisemmin huomattava houkutin. Valtakunnan vertailussa Etelä-Karjalan majoituskapasiteettia myydään suhteellisen edullisesti. Tämä voi olla kotimaan matkailua ajatellen vetovoimatekijä moneen matkailualueeseen verrattuna. Paikallisesti Imatran seutu on ollut vielä riippuvaisempi matkailusta kuin Lappeenrannan seutu.

Matkailussa on edelleen kehittämispotentiaalia ja siinä panostetaan yhteistyöverkostoihin ja Saimaan alueen tuotteistamiseen. National Geographic on nostanut Saimaan alueen maailman 30 kiinnostavimman matkailukohteen joukkoon. Julkaisu nosti esille erityisesti alueen ruokakulttuurin. Vuosi 2024 on sekä Euroopan ruokapääkaupunkivuosi (Saimaa European Region of Gastronomy) sekä Lappeenrannan kulttuurin unelmavuosi. Lappeenrannassa tavoitteena on tänä vuonna saada 420 000 matkailijoiden yöpymistä. Vuonna 2023 yöpymisiä oli noin 382 000. Tähän pyritään esimerkiksi erilaisilla tapahtumaviikonlopuilla, joita järjestetään yli 40 kappaletta. Isoja matkailuinvestointeja ei aivan lähiaikoina ole tiedossa. Hotelli Lappeen suunnitelmat laajennuksesta muuttavat rakennuksen yhdeksänkerroksiseksi tornihotelliksi. Sen rakentaminen voisi alkaa vuonna 2026, ja uusi hotelli avautuisi vuonna 2027. Kyseessä on arviolta 20–30 miljoonan euron hanke.

Imatran kylpylä on paininut taloushaasteiden kanssa, vaikka puuttuvaa venäläisturistien määrää onkin pystytty osin korvaamaan kotimaan kylpyläturisteilla. Henkilöstö on lomautettu ja osin irtisanottukin. Myös Holiday Club Saimaa Resorts on lomauttanut vajaan sadan hengen henkilöstönsä osa-aikaisesti. Näillä näkymin lomautukset loppuvat alkukesään mennessä. Myös Imatran seudulla halutaan satsata tapahtumatuotantoon. Viimeksi vuonna 2014 järjestetty Imatra Big Band -festivaali palaa tänä kesänä ohjelmistoon nelipäiväisenä tapahtumana. Tänä vuonna myös Imatranajot järjestetään kolmipäiväisenä tapahtumana. Kävijätavoite on 25 000–30 000 kävijää (viime vuonna 21 000 kävijää). Myös yksittäisiä urheilumatkailijoita vierailee alueella paljon. Urheilumatkailu toi Imatralle viime vuonna tuloja arviolta 11 miljoonaa euroa. Ukonniemen alueen kehittäminen on osa Imatran kaupunkistrategiaa. Alueen urheilumatkailuverkoston kehittäminen on lisäksi yksi elinvoimaohjelman kärkitekemisistä.

Imatran kaupunki aloittaa yt-neuvottelut, jotka voivat johtaa enintään 20 henkilön irtisanomiseen. Imatran erä- ja luontokulttuurimuseon mahdollinen avautuminen on siirtynyt vuodelle 2028. Imatralle kaupungintaloon suunniteltava valtakunnallinen erä- ja luontokulttuurimuseo on kymmenien miljoonien eurojen arvoinen projekti. Mittavien kulujen takia valtion erillisrahoitus on äärimmäisen tärkeää museon toteuttamiselle. Museon valmistelu jatkuu huolimatta siitä, että se ei ole mukana

valtiovarainministeriön vuoden 2024 budjettiesityksessä. Kyseessä on Suomen ensimmäinen museo, joka keskittyy luonnon virkistyskäyttöön, kuten metsästyksen, kalastukseen ja retkeilyyn.

Ryanair jatkaa Bergamon lentoja kaksi kertaa viikossa. Lentoasemaan liittyvä kaupungin rahoitus on vahvistettu Lappeenrannan kaupungin budjetissa. Uusia reittejä Bergamon rinnalle ei ole tänä vuonna tulossa, mutta lentoasemayhtiö kartoittaa jo kesän 2025 reittejä. Myös Finnairin uusien lentäjien koulutuslentojen määrä Lappeenrannan asemalla kasvaa. Rajan sulkeminen näkyy lentoreitin matkustajamäärissä.

Tulli suunnittelee siirtävänsä jopa 150 työpaikkaa pois kaakkoisrajalta. Myös Parikkalan Syväoron tilapäistä rajanylityspaikkaa uhkaa lakkauttaminen. Aloite tilapäisten rajanylityspaikkojen sulkemiseen tuli Venäjältä. Rajanylityspaikkaa on pidetty avoinna lähes yksinomaan puutavaran tuontia varten. Se on ollut suljettuna liikenteeltä EU-pakotteiden vuoksi kevästä 2022 alkaen. Ennen Venäjän hyökkäyssodan alkamista Parikkalaankin oli tarkoitus rakentaa kansainvälinen rajanylityspaikka. Alueella oli jo parannettu liikenneturvallisuutta ja rakennettu infrastruktuuria.

Maakuntaan on saatu myös uutta teollisuutta. Biotekniikkayritys Clingate Oy rakentaa Lappeenrantaan kapasiteetiltaan maailman suurimman täsmäfermentointilaitoksen. Tavoitteena on, että se toimii kuluvan vuoden jälkipuoliskolla. Loppuvuodesta valmistui Fiber-x yrityksen Lappeenrannassa sijaitseva pilottilaitos. Kaupallinen tuotanto käynnistyy tänä vuonna. Laitoksessa valmistetaan mikrokiesteistä selluloosaa, jota voidaan hyödyntää monipuolisesti esimerkiksi kosmetiikka-, elintarvike-, lääke- ja rehuteollisuudessa. Puupohjainen tuote valmistetaan paikallisilta tehtailta tulevasta jätesellusta. Tulevina vuosina toiminta voi laajentua tekstiilikuitujen valmistukseen. Akkuvarastot tasapainottavat sähkön tuotantoa ja kulutusta Suomen kantaverkossa. Lappeenrantaan tulee uusi teollisen kokoluokan akkuvarasto. Sen toteuttaa Lappeenrannan Energian ja sijoitusyhtiö Ardianin yhteisyrittäjä. Rakentaminen alkaa keväällä 2024 ja tavoitteena on ottaa akkuvarasto käyttöön keväällä 2025. Lappeenrannassa on ennestään jo toiminnassa Neoen-yhtiön akkuvarasto. Myös saman yhtiön toinen, mittava akkuvarasto on parhaillaan rakenteilla ja aloittaa toimintansa alkuvuodesta 2025.

Tanskalainen Danfoss-konserni laajentaa toimintaansa Lappeenrannassa. Yritys on etsinyt lisää henkilöstöä vetytalouteen ja työkoneiden sähköistämiseen liittyvään tuotekehittämiseen. Danfoss sai viime vuonna 10 miljoonan euron rahoituksen Business Finlandilta fossiilivapaan teknologian kehittämiseen. Nyt se on alkanut tehdä tutkimus- ja kehitysyhteistyötä yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa, jotka toimivat vihreän siirtymän teknologian parissa. Uusi tuotekehittely ja -tutkimus

keskittyy Lappeenrannan ja Vaasan yksiköihin. Fazerin tehdas Lappeenrannassa tekee miljoonien eurojen investointeja. Tärkeimmät investoinnit liittyvät ympäristöasioihin. Yhtiö aikoo remontoida tehdasrakennusta, uusia pakkaamolaitteita ja parantaa tuotantolinjoja.

Geopoliittisen tilanteen muutos ja talouspakotteet ovat vaikuttaneet merkittävästi liikenteeseen ja logistiikkaan. Rajalle johtavien väylien kehittämisen sijaan edunvalvonnan painopiste on maan sisäisen raideliikenteen kehittämisessä ja yhteysvarmistamisessa läntiseen Eurooppaan. Luumäki–Imatra-ratahanke on jo loppusuoralla, ja se valmistuu tänä vuonna. Välille Joutseno–Imatra rakentuu uusi kaksoisraide ja välillä Luumäki–Joutseno tehdään nykyisen raiteen perusrakennusta. Karjalan radan parantamista halutaan edistää kiireesti. Hallitus on nostanut radan kiireellisesti edistettävien suunnittelukohteiden listalle vuodelle 2024. Myös hallitusohjelmaan on kirjattu 215 miljoonan euron rahoitus Karjalanradan kehittämiseen. Se tarkoittanee käytännössä sitä, että Luumäen ja Joutsenon välinen kaksoisraide toteutuu. Karjalan radalla Luumäki–Lappeenranta rataosan liikennemäärän kasvu on ollut suurempaa kuin missään muualla Suomen rataverkolla. Traficom on ennustanut kuljetusmäärien kasvavan kyseisellä rataosalla vuoteen 2030 mennessä kolmanneksella vuoden 2022 määristä. Myös on Kouvola–Luumäki pohjoisen raiteen päällysrakenteen uusiminen (20 M€) käynnistynyt.

Kutilan kanavan suunnittelutyöt ovat menossa. Kanava yhdistää Suur- ja Pien-Saimaan, joten Saimaan eri osien välillä liikkuminen olisi merkittävästi nopeampaa. Lisäksi kanavan rakentamisella voidaan vaikuttaa veden laatuun. Suur-Saimaan vettä tullaan pumppaamaan Pien-Saimaalle parantaen veden laatua Pien-Saimaalla. Investoinnin budjetiksi on arvioitu 15,5 miljoonaa euroa, josta 12,5 miljoonaa kateaan valtion rahoituksella. Budjetti tarkentuu tämän vuoden aikana, kun kanavan suunnittelutyössä päästään yksityiskohtiin saakka. Arvioitu valmistumisaika on vuonna 2027.

Kuljetusyritysten kannattavuusodotukset ovat edelleen pääosin alhaisia. Venäjän hyökkäyssota vaikuttaa logistiikkaklusteriin monin tavoin. Raskaan liikenteen määrät ovat selvästi pienentyneet huippuvuosista. Viime vuoden aikana raskaan liikenteen määrät tippuivat maakunnan päätteillä noin 9 %. Saimaan kanavan tavaravirrat ovat siirtyneet Itä- ja Kaakkois-Suomen rautateille ja Saimaan sisävesistöön. Lappeenrannan Mustolan sataman rooli tulee korostumaan logistiikan solmukohdaksi. Mustolassa on erityisesti metsäteollisuuden välivarastointia. Toiveena on saada alueelle jo olemassa olevan rahtisataman lisäksi lisää logistiikka- ja varastointialueita sekä erilaista tuotantotoimintaa. Mustolan satama (kuten myös rata-yhteys Lappeenrantaan asti) nostettiin osaksi Euroopan laajuisen TEN-T (Trans European Transport Network) -liikenneverkkoa. Tämä mahdollistaa sekä raide- että

vesistöliikenneverkoston kehittämisen EU:n CEF-rahoitusinstrumentteja hyödyntämällä. Samalla se turvaa rahtisataman saavutettavuutta ja luo pitkällä aikavälillä uskoa Saimaan vesiliikenteen jatkuvuuteen.

Kaupan alalla näkymät ovat olleet varovaiset ja on eletty sopeutumisen aikaa etenkin erikoiskauppojen osalta. Myös päivittäistavarakaupassa elinkustannusten nousu on ainakin väliaikaisesti muuttanut ihmisten kulutusvalintoja. Kuluttajien ostovoiman ennakoidaan kuitenkin tänä vuonna jonkun verran kasvavan. Lappeenrantaan tulee toinen Prisma, kun Etelä-Karjalan Osuuskauppa avaa uuden Prismän nykyisen Myllykeskuksen tiloihin. Ensimmäinen rakennusvaihe valmistui maaliskuussa.

Alkutuotannolla on olennainen rooli maan huoltovarmuudessa. Peräkkäiset kriisit ovat koetelleet maatiloja ja heikentäneet niiden jatkuvuusnäkyviä. Erityisesti tuotantokustannusten (esimerkiksi polttoaineet, sähkö, lannoitteet, rehut) nousu on vaikuttanut tilojen kannattavuuteen. Vuonna 2024 lannoitteiden, rehujen ja polttoaineiden hintojen on ennakoitu laskevan yhä maltillisesti, vaikka jäävätkin pitkän aikavälin tasoa korkeammalle. Samaan aikaan tuottajahinnat, erityisesti viljojen hinnat, ovat kääntyneet selvään laskuun. Maatalous- ja puutarhayritysten määrä maakunnassa laski viime vuonna 20:llä.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Maakunnan työttömyysaste on jo pitkään pysytellyt koko maan keskiarvon yläpuolella. Alueen kuntien välillä on suuria eroja: pienin työttömyysaste oli Taipalsaarella (10 %) ja suurin Imatralla (17 %). Helmikuun 2024 tilastojen mukaan Etelä-Karjalassa oli noin 7 000 työtöntä. Luku on 11 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa suurempi (koko maa +12 %). Lomautettuja oli maakunnassa noin 1 000, joka on 52 % viimevuotista enemmän. Työttömiä (ilman lomautettuja) oli 6 % vuoden takaista enemmän. Seutukuntia verrattaessa pelkkien työttömien määrä on kasvanut enemmän Lappeenrannassa, kun taas Imatran seudulla korostuu lomautusten kasvu. Etenkin lomautettujen määrät vaihtelevat paljon kuukausittain. Työttömien määrä oli kasvanut eniten rakennusalan ammattiteissa.

Koko väestön työttömyysasteen lisäksi myös nuorten työttömyysaste (16 %) oli koko maata (13 %) korkeampi. Pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut nopeasti. Pitkäaikaistyöttömiä on noin 1 700 eli 18 % edellisvuotta enemmän (koko maa +8 %). Heidän osuutensa kaikista työttömistä on kuitenkin koko maan keskiarvoa alhaisempi. Rakennetyöttömiä oli yli puolet kaikista työttömistä.

Viime vuoden työllisyysaste oli 73,6 %, mikä oli sama kuin valtakunnallinen keskiarvo. Edellisvuoteen verrattuna työllisyysaste on lähes kolme prosenttiyksikköä korkeampi. Naisten (75,5 %) ja miesten (71,6 %) työllisyysasteessa oli selkeä ero. Verrattaessa vuoteen 2022 on miestenkin työllisyysaste selvästi noussut.

Työvoiman kysyntä on vähentynyt. Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viime vuonna 22 % vähemmän uusia avoimia työpaikkoja kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa -30 %). Lappeenrannan seudulla ilmoitettiin 24 % ja Imatran seudulla 14 % vähemmän uusia avoimia työpaikkoja kuin vuonna 2022. Avoimia työpaikkoja oli eniten myyjille, toimisto- ja laitossiivoojille, lähihoitajille sekä kiinteistöhuollon työntekijöille. Avoimien työpaikkojen määrä laski lähes kaikissa ammateissa, selvimmin myyntiedustajien, hitsaajien ja kassanhoitajien osalta.

Vaikka rekrytointiongelmien ovat Tilastokeskuksen työnantajahaastattelujen perusteella hieman helpottuneet viime vuodesta, ovat ne silti edelleen korkealla tasolla. Viime vuoden aikana 41 % työvoimaa hakeneista toimipaikoista Kaakkois-Suomessa oli kokenut vaikeuksia työpaikkojen täyttämässä (koko maa 49 %). Taloustilanteen epävarmuudesta huolimatta osaavan työvoiman saatavuus on pysyvä haaste. Rekrytointi- ja kohtaantohaasteet ovat jatkuvia esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla, teknologiateollisuudessa sekä majoitus- ja ravitsemusalalla. Erityisosaamista vaativien asiantuntijatehtävien täyttäminen teollisuudessa ja rakennusalailla on ollut jo pitkään hankalaa. Ylitarjontaa on erityisesti myyjistä, talonrakentajista ja yleissihteereistä. ICT-alan työvoimapula on hellittänyt. Toimialalla on nähtävissä, että IT-alan konsultointi on vähentynyt. Asiakkaat perustavat nämä toiminnot omaan organisaatioonsa eikä palvelua enää niinkään osteta IT-konsulttiyrityksiltä.

Tulevaisuudessakin sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tilanne jatkuu haastavana. Alueen ikärakenne kasvattaa palvelutarvetta. Kysyntää on laajasti eri ammattiryhmistä. Eläköityminen on voimakasta, sillä pelkästään Etelä-Karjalan hyvinvointialueelta eläköityy 600 työntekijää seuraavien viiden vuoden aikana. Julkisella puolella sekä säästötarpeet että työvoimatarpeet ovat suuria. Hyvinvointialueen jopa vuoteen 2026 jatkuvat muutosneuvottelut eivät kuitenkaan tähtää henkilöstön vähentämiseen. Keskeisenä säästökeinona on mm. etävastaanottojen lisääminen. Tämä kasvattaa erityisesti digiosaamisen tarvetta.

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla työvoiman kysynnän ennakoitavan olevan heikkoa monella toimialalla. Metsäteollisuus on varautunut vaimaisiin näkymiin laajoilla muutosneuvotteluilla lomautuksin ja irtisanomisin. Rakentamisen työllisyystilanne on ollut huono viime kesästä lähtien rakentamisen supistumisen myötä. Erityisesti asuntorakentamisessa lähitulevaisuuden työllisyysnäkymät ovat edelleen vaisut. Työvoiman kysynnässä voidaan nähdä hienoista piristymistä julkisten

rakennushankkeiden alkamisen myötä. Teknolomiteollisuuden yrityksissä yrittään pitää kiinni osaavasta työvoimasta, mutta työttömien määrä etenkin metalliteollisuudessa on edellisvuotta korkeampi. Isossa osassa ravitsemusalan yrityksissä taloustilanne on ollut jo pitkään kireä kannattavuuden heikentymisen vuoksi. Pelkona on, että tämä heijastuu henkilökunnan määrään ja jopa konkurssiin. Sekä ravitsemus- että matkailualan tilannetta auttaisi vilkas matkailukesä.

Korkeakoulukampus toimii osaajien ja oppijoiden houkuttelijana, mutta opiskelijoiden paikkakunnalle jäämiseen vaikuttaa rajallinen työpaikkojen tarjonta. Toisaalta tarjonta luo jossain määrin kysyntää. Erityisesti yliopisto ja kansainväliset teknologia- ja teollisuusyritykset houkuttelevat alueelle kansainvälisiä osaajia. Korkeakoulujen vieraskieliset linjat ovat erittäin suosittuja. Jatkossa kansainvälisten työntekijöiden houkuttelemiseksi on panostettava mm. tulijoiden kielikoulutukseen sekä englanninkielisten palveluiden saatavuuteen maakunnassa (mm. opetus ja koulutus, asumiseen liittyvät palvelut).

Koulutusratkaisuissa tulisi pyrkiä joustaviin ratkaisuihin (myös työn ohessa). Elinkeinoelämän nopeat syklit tarvitsevat ketterää koulutusjärjestelmää, joka pystyy tarjoamaan etenkin aikuisille täsmä- ja täydennyskoulutusta. Koulutusta uudistetaan elinkeinoelämää tukevilla koulutusavauksilla. LAB-ammattikoulu aloittaa Lappeenrannan kampuksella syksyllä 2024 sähkö- ja automaatiotekniikan koulutuksen. Saimaan ammattiopistossa pyritään kehittämään tiiviimpää työelämäyhteistyötä, oppisopimusmalleja ja uudenlaisia keinoja oppimiseen sekä vastaamaan täydennyskoulutustarpeisiin. Parhaillaan maakunnassa on meneillään useampi oppimisympäristökokeilu, jossa ammatillista koulutusta pyritään tuomaan lähemmäksi opiskelijoita ja elinkeinoelämää maakunnan pienissä kunnissa. Koulutuksen järjestäjä on toteuttanut tutkintovientikoulutusta sosiaali- ja terveys-, ravintola- ja catering sekä puhdistuspalveluilla.

LUT-yliopistossa yhteiskuntatieteiden koulutus (yhteiskuntatieteet ja viestintätieteet) valmistaa yhteiskuntatieteilijöitä yksityissektorille liikkeenjohtoon sekä sen tutkimukseen. Koulutus on osoittautunut erittäin suosituksi. Yliopiston tavoitteena on, että uusi tiedekunta voisi tuoda yliopistolle vuoteen 2030 mennessä noin tuhat uutta opiskelijaa ja sata uutta henkilökunnan jäsentä. Kevään ensimmäisessä yhteishaussa oli mukana kaksi uutta englanninkielistä kandidaattiohjelmaa (Computational Engineering sekä Sustainable International Business). LUT-yliopisto on perustanut Lappeenrantaan uusiutuvan sähköntuotannon systeemitekniikan ja sovellusten professuurin. Se keskittyy energiamurrokseen liittyvään järjestelmäteknikkaan ensimmäisenä Suomessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) on myöntänyt lisärahoituksen tohtorikoulutuspilottiin, jossa yliopistoihin palkataan tuhat uutta väitöskirjatutkijaa kolmeksi vuodeksi suorittamaan tohtorin tutkintoa. LUT-yliopistoon rekrytoidaan pilotin myötä 44 uutta väitöskirjatutkijaa.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Etelä-Karjala

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Lappeenrannan seutukunta

Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Imatran seutukunta

Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	--	0	+
Työttömyyden määrä	-	-	0
Työvoiman saatavuus	+	+	0

11 Etelä-Savo

Taulukko 10. Avainluvut Etelä-Savossa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	130 451	131 688	138 822	-0,9 %	-6,0 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	6 537	6 064	6 514	7,8 %	0,4 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	749	644	845	16,3 %	-11,4 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	1 798	1 633	1 417	10,1 %	26,9 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	11,8	10,9	10,9	0,9 %-yks.	0,9 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	1 297	1 981	2 720	-34,5 %	-52,3 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Etelä-Savon maakuntastrategian kärjet ovat metsä, ruoka ja vesi – luonnonvarat ja luontoarvot, niihin liittyvä osaaminen ja niiden kestävä hyödyntäminen. Alueen elinkeinorakenne on monipuolinen, yritykset ovat pääasiassa mikro- ja pienyrityksiä. Suurten veturiyritysten vähäinen määrä aiheuttaa osaltaan sen, että alueen TKI-toiminta on keskimääräistä vähäisempää.

Etelä-Savon metsät ovat hyväkasvuisia, runsaspuustoisia ja täällä myös hakataan vuosittain määrällisesti eniten puuta Suomessa. Puuta jalostetaan maakunnassa erityisesti mekaanisesti, päätuotteina vaneri ja muut kerrostetut tuotteet. Puun jatkojalostamisessa olisi maakunnassa tarvetta ja potentiaalia. Puunjalostuksen prosesseihin liittyvää, kansainvälisesti kilpailukykyistä laitevalmistusta on sekä kemiallisen että mekaanisen jalostuksen tarpeisiin.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kuitulaboratorio Savonlinnassa edistää metsä- ja teknologiateollisuuden kestävästä kehityksestä ja resurssien järkevää käyttöä. Tammikuussa 2024 avattiin teollisen puurakentamisen ja teknisen testauksen laboratorio. Se mahdollistaa suurtenkin rakenteiden kehittämisen ja testaamisen todellisessa mittakaavassa. Etelä-Savon maakuntaliitto on rahoittanut yhteensä 37 hanketta Savonlinnan kuitu- ja puuteknologian osaamiskeskityksessä. Näiden hankkeiden kokonaiskustannukset ovat olleet yli 30 miljoonaa euroa, johon on myönnetty EU-tukea yli 21 miljoonaa euroa.

Teknologiateollisuus on mekaanisen puunjalostuksen ohella merkittävä työllistäjä Etelä-Savossa. Perusteellisuudessa on useita vahvoja yritysyryppäitä, esim. konepajoja ja muovituotteiden valmistajia. Vuoden 2024 alussa on Etelä-Savossa aloitettu puolustustarvikealan yritysten verkoston rakentaminen viennin edistämiseksi.

Vihreä siirtymä, satsaukset uusiutuvaan energiaan ja resurssitehokkuuteen mm. digiosaamiseen näkyvät Etelä-Savossa käynnistyneissä tai valmistelussa olevissa yrityshankkeissa laajasti. Suunniteltuja investointeja olisi enemmän kuin on myönnettävissä olevaa tukea. Energiataloudellisuus kiinnostaa yrityksiä, mutta tukien ehdot ovat kiristyneet ja rahoitus pienentynyt. Tuulivoiman rakentamisessa on ollut rajoituksia Itä-Suomessa, mutta kuitenkin Niinimäen tuulivoimahanke Pieksämäellä on siirtynyt rakennusvaiheeseen ja sen arvioidaan valmistuvan vuoden 2024 loppuun mennessä.

Ruokaan liittyvät vahvuudet perustuvat vahvaan raaka-ainepohjaan, erikoistuneeseen tuotantoon ja luomuun. Saimaan alueesta on kehittymässä Euroopan ruoka- ja kulttuurimatkailun keskus, D.O. Saimaa -alkuperämerkki (Designation of Origin) kertoo, että tuote valmistettu Saimaan seudulla korkeita laatukriteerejä noudattaen. Alue sai European Region of Gastronomy -tittelin vuodelle 2024. Työtä tehdään Etelä-Savon, Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan maakuntien laajalla ylimaakunnallisella yhteistyöllä. Valinta tuo Itä-Suomeen kansainvälisiä ja kotimaisia vierailijoita, uudenlaisia ruuan ja kulttuurin yhdistäviä tapahtumia sekä ruoka-alan kilpailuja.

Vesiteeman vahvuuksina ovat imagomielessäkin merkittävät ja puhtaat vesistöt sekä jätevesien käsittelyyn kytkeytyvä osaaminen. EcoSairilan yritysalue tarjoaa kiertotaloutta hyödyntäville yrityksille monipuolisen toimintaympäristön.

Maakunnan väestö vähenee ja vanhenee. Sekä työikäisten että työllisten määrä laskee. Ilmiöllä on vakavia seurauksia. Väestökehitys vaikuttaa myös julkisiin palveluihin. Paikallismarkkinat heikkenevät, vaikka matkailijat ja vapaa-ajan asukkaat erityisesti kesäkautena kysyntätilannetta parantavatkin. Edessä on palvelujen (koulutus, sote ym.) sopeuttaminen, mikä vaikuttaa myös yksityisten palvelujen

kysyntään. Nyt taantumassa työvoiman saantivaikeudet Etelä-Savossa ovat vähentyneet ja niitä on lähinnä sosiaali- ja terveystaloudessa. Infrastruktuurin säilyttäminen nykytasollakin on haasteellista Etelä-Savossa. Harvaan asuttu alue tarvitsisi uusia ratkaisuja logistisen kilpailukykyä parantamiseen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viime syksyn Pk-yritysbarometrissa odotukset Etelä-Savossa ovat hieman heikentyneet, mutta siitä huolimatta kokonaisuus on positiivisen puolella verrattuna vuoden takaisen Pk-yritysbarometrin tuloksiin.

Etelä-Savon Yrittäjät näkevät barometrin tuloksissa valoa tunnelin päässä. ”Vaikka yleiset suhdannenäkymät ovat edelleen haasteelliset, alueemme yritykset osoittavat varovaista optimistisuutta ja uskoa tulevaisuuteen. Erityisesti suoran vientitoiminnan vahvuus ja yritysten valmius investoida henkilöstönsä osaamiseen ovat merkkejä alueen yritysten kyvystä sopeutua ja kasvaa myös vaikeina aikoina.”

Pk-yritysbarometri kertoo, että markkinakasvua voimakkaampaa kasvua tavoittelevien yritysten osuus on melko matala, vain 40 % eteläsavolaisista yrityksistä tavoittelee aktiivisesti kasvua. Rahoitusta hakeneiden ja sitä saaneiden yritysten osuus on kasvanut, mutta samanaikaisesti rahoituksen kustannukset ovat nousseet merkittäväksi esteeksi. Myös Finnveran mukaan rahoituksen kysyntä on ollut kohtalaisen laimeaa. Etelä-Savon alueella ei Finnveran luottosalkun asiakkailta ole erityisemmin maksuvaikeuksia luottojen hoidossa.

Aktiivisten maatalojen taloutta rasittavat kohonneet kustannukset ja vuoden 2023 loppupuolella laskuun kääntyneet maidon ja lihan tuottajahinnat. Erityisesti maidontuotannossa ja kasvihuonetuotannossa energian korkea hinta syö kannattavuutta, vaikkakin mm. energian pahimmat hintapiikit koettiin jo vuodenvaihteessa 2022/2023. Merkittävimpien tuotantosuuntien (maito, naudanliha) uudisinvestoinnit olivat alkuvuonna 2023 pysähdyksissä. Investoijat odottelivat rahoitustukihakujen avautumista. Maatalouden investointitukien haku avautui keväällä 2023 ja ensimmäisiä rahoituspäätöksiä päästiin tekemään kesäkuun 2023 lopulla.

Etelä-Savon alueella on ollut mahdollista parin vuoden tauon jälkeen laajentaa myös maidon tuotannon volyyymiä ja melko suuriakin hankkeita on vireillä. Suurien investointihankkeiden käynnistymistä hidastaa pankkien aiempaa varovaisempi suhtautuminen rahoituksen myöntöön. Maidontuotannon uusinvestoinnit ovat mahdollisia, koska alueelta poistuu pienempiä tiloja tuotannossa melko ripeään tahtiin.

Metsäkatoasetuksen toimeenpanossa on edelleen kysymysmerkkejä, miten se vaikuttaa lypsykarjan ja muun nautakarjan investointeihin. Valtion on pikimmiten saatava ohjeistus valmiiksi, miten metsäkatoasetus tulkitaan Suomessa ja päätettävä vastuukysymyksistä vahinkotilanteissa.

Naudanlihan tuotanto on alueella edelleen vankkaa, mutta lihamarkkinat ovat ruuhkautuneet ja teurastamojen varastot ovat ilmeisen täynnä. Varastojen täytyessä teuraskypsät eläimet voivat jäädä melko pitkäksi aikaa tiloille odottamaan noutoa, mikä merkittävästi heikentää tuotannon kannattavuutta.

Kasvukausi 2023 oli Etelä-Savossa melko hyvä ja satotasot kohtuullisia. Kotieläintilojen rehuomavaraisuus on siis melko hyvä ja uuteen kasvukauteen päästään normaalin omavaraisuuden turvin. Alueellamme merkittävän marja- ja vihannestuotannon kausityövoiman rekrytoinnit ovat jälleen käynnistyneet. Noin 1 700 kausityöntekijän lisäksi puutarhayrityksissämme työskentelee useita satoja ulkomaalaisia, jotka ovat viime vuosina tulleet pääasiassa Ukrainasta. Viljelijöiden jaksamista on koetellut lomituspalvelujen saanti. Vuosilomia ei aina ole voitu pitää ja sijaisavun saamisessa on ollut vaikeuksia, koska maatalouslomittajista on pulaa.

Maatilat ovat investoineet melko aktiivisesti uusiutuvan energian tuotantoon. Erityisesti aurinkoenergian hyödyntäminen on kiinnostanut ja kiinnostaa edelleen. Intensiivisesti toimivan maatilán energian kulutus on melko suurta ja energian hinnalla on suuri vaikutus tuotannon kannattavuuteen. Kannattavuus ja mm. ympäristö- ja ilmastovaatimusten täyttäminen mietityttävät maatalousyrittäjiksi aikovia uusia yrittäjiä. Nuorten viljelijöiden aloitustukia ei vuoden 2023 aikana haettu yhtään kappaletta.

Kahden huippuvuoden jälkeen metsäteollisuuden tuotteiden kysyntä heikentyi vuonna 2023 selvästi keskeisillä markkina-alueilla. Taustana toimivat inflaatio, korkojen nousu sekä yleinen epävarmuus. Rakentamisen hiljentyminen tuntuu erityisesti puutuoteteollisuuteen nojaavassa Etelä-Savossa. Luonnonvarakeskuksen suhdannekatsaus (10/2023) ennakoii kuitenkin vuoden 2024 loppupuoliskolle jo piristymistä, mikäli inflaatiokehitys sekä korkokehitys ovat ennakoidun suotuisat.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan pysäytti puuraaka-aineen tuonnin Venäjältä. Tuonnin pieneneminen on nostanut kotimaisen puuraaka-aineen kysyntää ja saatavuus eri puutavaralajeilla aiheuttaa huolta tulevaisuudessa.

Vuonna 2023 metsänkäyttöilmoituksiin perustuvia metsänomistajien tekemiä hakkuuaikomuksia kuutiometreissä mitattuna kertyi Etelä-Savossa 7 % vuotta aiempaa vähemmän. Suhteellinen osuus harvennushakkuiden metsänkäyttöilmoituksissa

nousi hieman verrattuna uudistushakkuisiin. Puuntuotannon Kemera-tukien maksumäärät yksityisille metsänomistajille olivat n. 20 % vuotta aiempaa suuremmat. Maksetun tuen kokonaismäärä oli noin 2,8 miljoonaa euroa. Euromääräisesti mitattuna kasvua oli eniten pienpuunkorjuun tukemisessa.

Sahatavaramarkkinoilla kysynnän epävarmuus jatkunee myös kuluvana vuonna. Tärkeimmät vientimarkkinat Euroopassa elpyvät Luonnonvarakeskuksen mukaan vasta 2024 loppupuolella. Ajankohtaisesti myös MENA-alueen (Middle East and North Africa) epävarma tilanne sekä Punaisenmeren alueen konfliktit hankaloittavat toimintaa lopputuotteiden kysynnän haasteiden ja nousseiden rahtikustannusten myötä. Eteläsavolaisen sahurin näkemyksen mukaan lopputuote on toistaiseksi liikunut ja odotetaan liikkuvan jatkossakin, vaikka osin tuotannon rajoituksiin on jouduttu turvautumaan menneinä kuukausina. Kotimaisen puuraaka-aineen saatavuus aiheuttaa huolta sahausessa.

Havuvanerin kysyntä on rakentamisen hyytymisen myötä hiipunut. Etelä-Savon laitoksillakin tuotantoa on jouduttu sopeuttamaan ja lomautuksiin on turvaututtu. Korkokantojen laskeminen ja rakentamisen elpyminen on havuvanerituottajan toiveissa, mutta vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla ei piristysruisketta vielä ole näköpiirissä.

Koivuvanerin tuotanto ei ole yhtä riippuvainen rakentamisen suhdanteista. Mm. kuljetuskaluston ja LNG-laivojen (Liquefied natural gas) rakentamisen tarpeet ovat pitäneet tuotantoa yllä. Venäjän rajan sulkeutumisen takia on laadukkaan koivutukin saatavuus osin rajoittanut tuotantoa.

Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama polttohakkeen tuonnin loppuminen sekä metsäteollisuuden sivuvirtojen heikentyminen lisäävät kotimaisen kestävästi tuotetun energiapuun tarvetta. Fossiilisesta polttoaineesta irtaantumisen tavoite korostaa energiapuun ylimalakunnallista kysyntää. Pula kestävyyskriteerit täyttävän energiapuun saatavuudesta ohjaa energia-alan toimijoita tutkimaan vaihtoehtoisia lämmöntuotannon malleja.

Vaikka talven kovat pakkaset ovat osin haastaneet koneyrittäjän arkea, suhteellisen aikaisin alkanut talvi on pitänyt metsäkoneyrittäjät hyvin työllistettyinä. Urakoinnin kysynnän uskotaan pysyvän korkealla myös kevään alettua. Polttoaineen ja koneyrittämisen muiden kulujen hinnan nousu on pysähtynyt, mikä luo uskoa tulevaisuuteen. Vaikka koneyrittäjän näkemyksen mukaan puunkorjuun painottuminen harvennushakkuupainotteisemmaksi laskee liikevaihtoa, on kannattavuus säilynyt entisellään.

Euroopan oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) sekä Euroopan aluekehitys rahaston (EAKR) mukaisissa hankehauissa metsä on Etelä-Savossa ollut voimakkaasti kiinnostuksen kohteena. JTF:stä rahoitetuista hankkeista noin 17 % on ollut metsäteemaisia ja EAKR:n rahoituksesta jopa 53 % on ohjautunut metsäteemaisiin hankkeisiin, joissa kehitetään mm. puutuotteita, metsänjalostusta sekä metsäenergian aihealueita.

Rakentaminen supistui Etelä-Savossa muuta maata vähemmän vuonna 2023. Maakunnassa rakentamisen kokonaisvolyymi kääntyi laskuun loppuvuonna 2023. Asuntorakentaminen jatkoi tasaista vähenemistään vuonna 2023. Kunnilta ja hyvinvointialueelta puuttuu rahoitusta, joka uhkaa myös julkisia palvelurakentamishankkeita. Etelä-Savossa ei luvitettu yhtään julkista palvelurakennusta loppuvuonna 2023. Maakunnan liike- ja toimistorakentaminen piristyi hieman loppuvuonna 2023. Maakunnan rakentamisen valopilkku on teollisuus- ja varastorakentaminen, jonka luvat ja aloitukset ovat muuta rakentamista vilkkaampia.

Rakennusten korjausvelka on kasvanut matalan investointitason aikana. Rahoituksen kallistuminen ja rahoitusehtojen kiristyminen kääntää myös korjausrakentamista laskuun vuonna 2024. Kiinteistöjen arvonalasku kasvukeskusten ulkopuolella on historiallisen nopeaa ja pankit ovat kiristäneet lainoitustaan. Rakennusalaan vaijaa koko maakunnassa osaavien toimihenkilöiden pula ja tulevaisuuden rakentajien houkutteleminen alalle tarvitaan kehitystyötä sekä jatkuvaa vetovoimatyötä ja työnantajamarkkinointia, jotta seuraavan kasvun tekijät saadaan alalle. Rakentamisen työllisyys kääntyi maakunnassa laskuun 2023 loppupuolella, eikä nousua ole luvassa vuonna 2024.

Teknolohiateollisuuden kysynnän heikentyminen on jatkunut. Tilauskantapuskuri syötiin valtaosin pois viime syksyn aikana. Koko maassa liikevaihto laski vuoden toisella vuosineljänneksellä edelliseen vuosineljännekseen verrattuna 1,1 %, Etelä-Savossa liikevaihto supistui 7 %. Alkuvuoden aikana kerätty tieto uusista tilauksista viesti siitä, että kysyntätilanne markkinoilla olisi hieman piristynyt ja pudotus ei ole enää niin voimakasta, vaan heikentyminen jatkuu, joskin nyt maltillisemmin.

Näkymät yritysten välillä vaihtelevat todella paljon. Siirtyminen kohti energia- ja resurssitehokkuutta sekä kiertotaloutta tukee lähtökohtaisesti erityisesti elektroniikka- ja sähköteollisuuden kysyntää, mutta aiheuttaa suurta hajontaa yritysten välille. Tämä on nähtävissä myös Etelä-Savossa. Samalla toimialalla toimiva esim. rakentamista palveleva yritys joutuu sopeuttamaan toimintaansa, kun taas sellainen yritys, jonka asiakkaat toimivat vihreän siirtymän parissa jatkaa toimintaansa suhteellisen normaalisti.

Suurimmalla osalla yrityksiä on parhaillaan sopeuttamistoimia meneillään tai niitä on suunnitteilla. Pääsääntöisesti kyse on lomautuksista eikä isoja irtisanomisaaltoja ole nähty eikä sellaisia tämän hetken käsityksen mukaan ole tulossakaan. Työllisyydessä tapahtunut käänne heikompaan ei ainakaan alkuvuoden aikana oikene. Heikko suhdannetilanne nostaa vielä työttömyysastetta, mutta näillä näkymin tilapäisesti, ellei työmarkkinoiden kiristynyt tilanne lakkoineen paina kehitystä ei toivottuun suuntaan. Kevään ja tulevan kesän aikana selviää, miten syvä ja pitkä taantumasta tulee ja miltä osin lomautukset muuttuvat irtisanomisiksi.

Etelä-Savon elintarviketeollisuuden toiminta varsin vakaata eikä suuria muutoksia ole näköpiirissä. Elintarvikkeiden ja juomien valmistuksessa työskentelee yli 500 henkilöä (2022). Etelä-Savon elintarviketeollisuus on erikoistunutta ja nojaa vahvasti yrittäjävetoisiin pk- ja mikroyrityksiin, joukossa on myös isoja toimijoita kuten HKScan Finland Mikkeli, Moilas Oy ja Kruunu Herkku Oy. Uutena merkittävänä avauksena alueen elintarvikesektorille on Famifarmin täysin uudenlaisen tuotantomenetelmän, suljetun kerrosviljelmän, rakentaminen vihannesten viljelyyn Juvalla. Viljelmä tuo säästä riippumattoman tuotantomenetelmän maakuntaan.

Etelä-Savon ruoka-alan kehittämisen visioina on vastuullinen, menestyvä ja muutostoukka ruoka-ala. Kehittämistyön ajurina on äskettäin perustettu Etelä-Savon ruokaklusteri, jonka toiminnan myötä alueelle on jo saatu ruoka-alan maakunnallista, valtakunnallista ja kansainvälistäkin kehittämissyhteistyötä.

Tänä vuonna Etelä-Savon ruoka-ala ja ruokamatkailu kytkeytyy tiiviisti osaksi Saimaan seudun European Region of Gastronomy juhluvuotta yhdessä Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan kanssa. Ruoan, matkailun ja kulttuurin yhdistävä toiminta näkyy erittäin positiivisesti Etelä-Savon ruoka-alalla. Ruokamatkailun markkinointi on tuonut jo hienoja tuloksia, kuten Tertin Kartanon menestyminen National Geographic -sivuston ravintolalistauksessa ja maakunnan ravintoloiden näkyminen kansainvälisten lehtien sivuilla. Ravintola-alalla on nostettu esille luksusmatkailun kehittämisen myötä korkeatasoiset uudet ravintolapalvelut esim. Ravintola Solitaressa Rantasalmella. Luksuksen keskiössä lautasella ovat paikalliset maut ja luonnon antimet.

Nostetta alalla on näkyvissä. MaRa-alan (matkailu- ja ravintolapalvelut) koulutukseen on hakeutunut aiempia vuosia enemmän opiskelijoita. Tuleva kesä näyttää vielä varsin haasteelliselta monissa ruoka-alan yrityksissä, joissa kausityövoimaa tarvitaan paljon.

Vuonna 2023 Etelä-Savossa kirjattiin ennakkotietojen mukaan 611 793 rekisteröityä majoitusvuorokautta (+1,9 %). Etelä-Savossa on yli 200 maatilamatkailutoimijaa, joiden majoitusvuorokaudet eivät näy tilastoissa. Kansainvälinen matkailu ei ole palautunut pandemiaa edeltävälle tasolle.

Alkuvuosi 2024 on käynnistynyt verkkaisesti. Talouden epävarmuus ja kustannusten nousu ovat johtaneet tilanteeseen, jossa yritykset ja yksittäiset kotimaiset kuluttajat ovat varovaisia ja säästävät mm. lomamatkoissa ja hotelli- ja ravintolapalvelujen kuluttamisessa. Yritykset kärsivät yhä koronarajoitusten ja Venäjän hyökkäyssodan seurauksista ja matkailuyrityksiä on mennyt konkurssiin Etelä-Savossa.

Keski-Euroopan kasvava kysyntä ei vielä ole pystynyt paikkaamaan Venäjän matkailun ja koronan aiheuttamaa menetystä. Työtä uusien markkinoiden ja uusien kohderyhmien löytämiseksi tehdään koko Saimaan alueen yhteistyönä lukuisilla eri markkinoilla.

Kesän 2024 odotukset ovat positiivisemmat, koska ennakkovaraustilanteen pohjalta näyttäisi kesäsesonki toteutuvan edellisen kesän tasoisena. Pelkkä kesäsesongin onnistuminen ei kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan ympärivuotisen matkailun kestäväää kasvua. Merkittävä matkailutulon kasvu on saatavissa vain kansainvälisiltä markkinoilta. Syksyllä Etelä-Savossa ja Etelä-Karjalassa käynnistyneet kansainvälisen matkailun kasvuun tähtäävät matkailuhankkeet tukevat näitä ponnisteluja.

Panostukset luontomatkailemisen ja kokonaisvaltaisen palvelutarjonnan kehittämiseen samoin kuin uudet matkailuinvestoinnit maakunnan alueella luovat uskoa Saimaan matkailun kasvuun tulevaisuudessa. Panostuksia kestävään matkailuun, yhteiseen markkinointiin ja myynnin edistämiseen tulee jatkaa, jotta kansainvälinen matkailu palautuu pandemiaa edeltävälle tasolle ja jatkaa kasvuaan myös sen jälkeen.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Työttömien kokonaismäärä on joului- ja tammikuun ”piikkiä” lukuun ottamatta kulu-
neen vuoden aikana noussut ja laskenut lomautettujen määrän vaihtelusta johtuen. Lomautettujen määrä on viimeksi ollut yhtä korkea vuoden 2021 maaliskuussa. Helmikuussa 2024 oli rakennusalalla enemmän työttömiä kuin puunjalostusteollisuudessa, joka tätä ennen kärsi lomautusten muodossa eniten rakennusalan taantumasta. Myös rakennusalan työnjohtotehtävistä on lomautettu useita kymmeniä.

Pitkäaikaistyöttömien määrä Etelä-Savossa on toukokuusta 2023 lähtien pysytellyt 1750 henkilön tasolla, vaihtelu on ollut varsin pientä. Etelä-Savon työttömistä 27 % oli tammikuun lopussa pitkäaikaistyöttömiä. Rakenteellisen työttömyyden sisällä muut ryhmät ovat supistuneet.

Rakenteellinen työttömyys on Etelä-Savossa 56 % kokonaistyöttömyydestä. TE-toimiston asiakkaista rakennetyöttömiä on 39 % ja kuntakokeilujen yli 60 %. Tämä selittyy asiakkuuskriteereillä ja sillä, että 77 prosenttia lomautetuista asioi TE-toimistossa.

Vuoden 2020 marraskuusta alkaen alle 25-vuotiaiden työttömien määrä laski trendinä aina toukokuuhun 2023, jolloin myös nuorten työttömien määrän lasku taittui.

Työttömien aktivointiasteessa on vuoden 2023 toukokuun jälkeen ollut laskusuuntaus, joka valtaosin johtuu palkkatuella työllistettyjen määrän pienenemisestä. Aktivointiaste oli Etelä-Savossa tammikuun lopussa 30 %.

Rekrytointiongelmia oli Etelä-Savossa vuonna 2023 TEM:n ja Tilastokeskuksen toteuttaman otantatutkimuksen mukaan 45 %:ssa täytettävistä työpaikoista eli vähiten Kaakkois-Suomen (41 %) jälkeen.

Kun tarkastellaan em. kyselyssä ilmenneitä rekrytointivaikeuksien syitä, niin ainoastaan työmatkoihin liittyviä vaikeuksia raportoitiin Etelä-Savosta enemmän kuin koko maassa. Koulutukseen ja työkokemukseen liittyviä syitä oli Etelä-Savossa selvästi koko maan osuutta vähemmän.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Etelä-Savo

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	0	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	+

Pieksämäen seutukunta

Pieksämäki ja Juva

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	0	+	+

Savonlinnan seutukunta

Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	-	+
Työttömyyden määrä	-	+	+
Työvoiman saatavuus	+	-	+

Mikkelin seutukunta

Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa ja Puumala

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä	0	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	+

12 Pohjois-Savo

Taulukko 11. Taulukko 11. Avainluvut Pohjois-Savossa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	247 689	248 363	251 570	-0,3 %	-1,5 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	13 042	11 769	11 728	10,8 %	11,2 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	1 518	1 372	1 604	10,6 %	-5,4 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	3 906	3 909	3 430	-0,1 %	13,9 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	11,6	10,5	10,3	1,1 %-yks.	1,3 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	2 829	4 357	3 810	-35,1 %	-25,7 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pohjois-Savon elinkeinoelämän vahvuutena on eri seutukuntien kansainväliset vientiyritykset. Pohjois-Savon maakuntaohjelma 2022–2025 ja sitä täsmentävä toimenpanosuunnitelma 2023–2024 linjaavat maakunnan vahvoiksi uudistuviksi elinkeinoaloiksi kone- ja energiateknologian, metsäteollisuuden ja elintarvikkeet sekä vahvistuviksi aloiksi hyvinvointiteknologian, matkailun, älykkään vesijärjestelmän ja biojalostuksen.

Kuopion seudun menestyksen yhtenä osatekijänä on monipuolinen ja useampaan vahvaan toimialaan pohjautuva elinkeinorakenne. Ylä-Savon vahvuutena on seudun metalli- ja teknologia-alan veturiyritykset, joiden rinnalle on syntynyt mittava alihankintaverkosto. Alueen vahvuuksiin kuuluvat myös elintarviketeollisuus, panimoteollisuus ja maidontuotanto sekä maakunnan runsaita metsävaroja käyttävä

puunjalostusteollisuus. Varkauden seudun vahvuudet ovat energiaosaamisessa, erityisesti energiateknologian tuotannossa ja tulevaisuuden vaatimusten mukaisessa uusiutuvan energiatuotannon kehittämisessä.

Sisä-Savon seudun vahvuuksina puolestaan ovat kasvuhakuiset puunjalostus- ja metallialan perheyrietykset sekä kasvava elintarviketeollisuus. Koillis-Savossa on muutamia, alueen työllisyyden kannalta merkittäviä, metalli-, kivi- ja rakennusalan pk-yrityksiä.

Uhkakuvana niin Ylä-Savossa, Koillis-Savossa kuin Varkauden seudulla voidaan nähdä elinkeinorakenteen yksipuolisuus, sillä seudut ovat kohtalaisen paljon muuttamien veturiyritysten varassa. Yhtenä maakunnan yhteisenä heikkoutena, Kuopion seutua lukuun ottamatta, on maakunnan väestökehitys ja seutujen ikärakenne. Elinkeinoelämän kilpailukyvyyn ja erityisesti vientiyritysten näkökulmasta myös alueen saavutettavuus huolestuttaa. Pohjois-Savo on tärkeä solmukohta, jolla on suuri merkitys kriisiaikoina ja kriittisten raaka-aineiden kuljetusten kannalta. Maakunnan infran korjausvelan vähentäminen ja infrarakentaminen teiden ja raideliikenteen osalta nähdään tärkeäksi tulevina vuosina. Valtion väyläverkon investointiohjelma vuosille 2023–2030 sisältää myös maakuntakeskusten välisten junayhteyksien matka-aikojen lyhentämiseen tähtääviä hankkeita. Väyläviraston tuoreet selvitykset osoittavat, että Savon radan välityskyvyn parantamiseksi tarvitaan pikaisesti mittavampia toimenpiteitä.

Vuotta 2024 on leimannut taantuma ja uutiset konkurseista ja lomautuksista. Avoimet työpaikat ovat vähentyneet ja työttömät työnhakijat lisääntyneet. Yritykset näkevät liiketoiminnan kehittämistä haittaavina tekijöinä yleisen suhdannetilanteen, työvoiman saatavuuden ja kustannustason kehityksen.

Heikko suhdannekuva sekä yritysten ymmärrettävä varovaisuus investoinneissa tekevät rahoituksen kysynnän näköaloista kaksijakoisia. Pitkittynyt epävarma tilanne, nopeasti kohonneet korot ja voimakas inflaatio ovat vaikuttaneet maakunnan yrityksiin eri tavalla. Osa yrityksistä odottelee yhä omien investointi- ja rekrytointipäätösten tekemistä, osa on kuitenkin ryhtynyt purkamaan kertynyttä investointivelkaa. Rahoitusta on saatavilla sekä julkisista lähteistä että pankeilta, mutta varsinkin pk-yritysten kannalta ongelmallisia ovat sääntely ja vaatimuksiin nähden riittämättömät vakuudet. Rahoituksen kysyntä on pysynyt melko vakaana, vaikka korot, inflaatio ja yleinen epävarmuus aiheuttavat haasteita. Todennäköisesti heikommin luokiteltujen yritysten rahoituksen saatavuus vaikeutuu entisestään, ja rahoituksen hintaerot yritysten välillä tulevat kasvamaan. Rahoituksen saatavuus vaikeutuu myös, jos investointi ei ole vihreän siirtymän mukainen tai yritys ei huomioi vastuullisuutta. Käyttöpääoman tarpeet tulevat kuitenkin jatkossa kasvamaan,

kun investoinnit yleistyvät. Talouden odotetaan kääntyvään nousuun vuonna 2025. Investointien kannalta myönteistä näkymää luovat uusiutuvan energian ja vihreän siirtymän investoinnit, joita Pohjois-Savossa on suunnitteilla noin 4 mrd. euron mittakaavassa.

Alueen vahva teollisuus ja elintarviketuotanto ovat keskeisessä asemassa kansallisen huoltovarmuuden näkökulmasta. Maakunnassa käynnistyi syksyllä 2023 kokonaisturvallisuuden klusterin rakentaminen, mikä sitoo yhteen useiden alojen toimijoita. Pohjois-Savossa on kokonaisturvallisuuden kannalta keskeistä elinkeinotoimintaa, koulutusta, osaamista ja viranomaistoimintaa, joten alueella on hyvät valmiudet toimia kokonaisturvallisuutta parantavan aluekehitystyön veturina. Matkailun kehittämisen puitteet ovat parantuneet Pohjois-Savon saatua oma maakunnallisen matkailunedistämisen organisaation. Vihreän siirtymän potentiaali aluetalouden uudistumiselle on ratkaiseva ja sen kautta voi avautua merkittävää uutta liiketoimintaa.

Pohjois-Savon asukasluku on noin 248 100 ja se on asukasluvultaan Suomen kuudenneksi suurin maakunta. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan vuonna 2023 Pohjois-Savon väkiluku kasvoi 490 asukkaalla. Kasvun taustalla on maahanmuuton voimakas lisääntyminen kaikissa seutukunnissa. Pohjois-Savon netto-maahanmuutto vuonna 2023 oli 2020 henkeä (vuosi sitten 890). Kuntien välinen muuttotappio oli 40 henkeä ja luonnollinen väestönlisäys -1 500 henkeä. Kunnista väkiluku kasvoi Kuopiossa, Siilinjärvellä, Keiteleellä ja Joroisissa. Kuntien välinen nettomuutto oli Kuopion ohella positiivinen Vesannolla ja Joroisissa, kaikissa muissa kunnissa se oli negatiivinen.

Kuopion seutukunnan väkiluku kasvoi 1 500 asukkaalla vuonna 2023. Kuopion kaupungin väkiluku kasvoi 1 400 asukkaalla, vuonna 2022 kasvua oli 1 100. Ylä-Savon väkiluku laski 580 hengellä vuonna 2023, mikä on 250 henkeä vähemmän kuin vuosi sitten. Ylä-Savossa suurin syy väestötappiolle on korkeasta ikärakenteesta johtuva kuolleisuus. Sisä-Savossa väestö väheni 120 asukkaalla (vuosi sitten -280). Muuttoliikkeen ohella väestökatoa kiihdytti luonnollisen väestönkasvun heikkeneminen. Koillis-Savon seutukunnan väkiluku laski 190 henkeä, mikä oli 40 henkeä enemmän kuin vuotta aiemmin. Väestötappiota nosti muuttotappion kasvu. Varkauden seudun väkiluku laski 110 hengellä (vuosi sitten -400).

Maakunnan kasvu nojaa pitkälti maahanmuuttoon sekä Kuopion kasvu runsaaseen kuntien väliseen muuttovoittoon. Ennakkotietojen mukaan tammi-helmikuussa 2024 Pohjois-Savon väkiluku laski 90 hengellä. Kuntien välinen muuttoliike oli

40 henkeä tappiollinen, mutta ulkomailta muuttovoittoa kertyi 220 henkeä. Alkuvuoden väestönmuutostietojen pohjalta ei voi vielä kuitenkaan tehdä päätelmiä kuluvan vuoden tulevasta väestönkehityksestä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kevään Pk-yritysbarometrin mukaan Pohjois-Savon alueen pk-yrittäjien yleiset suhdannenäkymät laskivat viime syksystä, mutta ovat kuitenkin linjassa koko maan kanssa. Pohjois-Savon Pk-yritysten liikevaihto-odotukset ovat koko maata korkeammalla tasolla. Liikevaihdon kannattavuus on kuitenkin edelleen haaste, johon tuen vaikeista viime vuosista. Aiemmissä barometreissä positiivisesti erottautuneen Varkauden seudun suhdannenäkymät ovat heikentyneet, ja jokaisen seutukunnan suhdannenäkymien saldoluku on miinuksella. Maakunnan yritysten investoinnit riippuvat yleisen taloustilanteen kehityksestä ja Ukrainan sodan pitkittymisestä. Suhdannetilanteesta huolimatta, Kuopion alueen kauppakamarin kevään 2023 selvityksen mukaan Pohjois-Savon veturivientiryityksillä on seuraavalle viidelle vuodelle suunnitelmassa investointeja 2,2 miljardin euron edestä, joiden arvioidut henkilöstövaikutukset ovat yli 2 000 henkeä. Veturiyritysten investointien siivittämä kasvuvauhti vaikuttaa todennäköisesti myös positiivisesti alihankintaverkoston.

Kuopio säilytti neljättä vuotta peräkkäin toisen sijan T-Median alkuvuonna 2024 tekemässä Suomen kymmenen suurimman kaupungin Vetovoima ja pitovoima -tutkimuksessa. Kuopio menetti kuitenkin vetovoimaansa edelliseen vuoteen verrattuna ja toinen sija oli jaettu Jyväskylän kanssa.

Kuopiossa kaupan, logistiikan ja teollisuuden toimitilojen ja yritystonttien kysyntä on edelleen vilkasta. Uusien rakennuslupahakemusten suhteen on hiljaista, mikä näkyy erityisesti asuntorakentamisessa. Kuopion asemakaavaohjelma on vahvasti elinkeinopainotteinen. Savilahden kampusalueen rakentaminen etenee ja esimerkiksi puolustusvoimien entiseen luolastoon rakennettava Savilahden liikunta- ja tapahtumakeskus – Luola avataan syksyllä 2024. Uusia yritystontteja kaavoitetaan mm. Pienen Neulamäen yritysalueelle. Matkailun investointihankkeita on runsaasti toteutuksessa Kuopion ja Tahkon alueella. Kiertotalouden ja vihreän siirtymän investointeja edistetään sijoittumaan Kuopion alueelle. Kasvis Galleria Oy ja F.K. Trube Oy ovat tekemässä merkittäviä investointeja toimitiloihin ja tuotantoonsa.

Sisä-Savon seudulla investointeja on keskittynyt Suonenjoelle. Valio investoi yli kymmenen miljoonaa euroa uuteen esikäsittelytilaan sekä kaupunki rakennuttaa yli 2,1 miljoonan arvoisen biotermiinalin Karhukiven teollisuusalueelle.

Ylä-Savossa viime vuosi oli kehittämis- ja investointihankkeiden osalta hiljainen. Yrityksillä on kykyä investoida, mutta epävarma tilanne pidättelee vielä niiden toteutumista. Viime vuoden lopulla teknologiateollisuuden tilanne heikentyi, lomautukset alihankkijoilla lisääntyivät, nyt myös isoimmilla toimijoilla. Positiivista on biokaasukulttuurin vahvistuminen. Vieremän biokaasuterminaalin käynnistyminen ja Kiuruveden Lantakaasu Oy:n biokaasuhanke tuovat mahdollisuuksia myös ympäristön muille toimijoille. Hankkeiden toteuttaminen on tuonut esiin biokaasuun liittyvän osaamisvajeen. Kaikkinensa vastuullisuuden merkitys yritystoiminnassa tulee kasvamaan ja vastuullisuusosaamisen edistämällä voidaan auttaa yritysten kykyyn toimia markkinoilla. Kiuruvedellä RD Technology Center Oy on tekemässä investointeja tuotantonsa. Iisalmessa Olvi Oy:llä, Iisalmen Sahat Oy:llä ja Anaika Soinlahti Timber Oy:llä on laajennushankkeet, lisäksi kaupungin Kulttuurikeskus uudistetaan.

Varkauden seudulla puunjalostus on romahtanut, mutta puuta hankitaan edelleen ja siitä on pulaa. Metalliin suhdanteet ovat vaikuttaneet viiveellä aiempien isojen tilauksien vuoksi, mutta nyt uusia tilauksia ei ole käynnistynyt. Energian varastointiin liittyviä kehittämistoimia on menossa. Joroisissa odotetaan kolmen teollisen mittaluokan aurinkovoimalan investointipäätöksiä. Investointien toteutuessa niillä on merkittäviä työllisyysvaikutuksia seuraaville kahdelle vuodelle. Leppävirralla Gebwell Oy investoi tuotantonsa kasvuun ja automaation kehittämiseen.

Pohjois-Savoon on suunnitteilla lukuisia vihreän siirtymän investointeja. Mikäli hankkeet etenevät suunnitellusti, maakuntaan odotetaan rakennettavan yli 340 tuulivoimalaa ensi vuosikymmenen loppuun mennessä. Suunniteltujen tuulivoimaloiden yhteisteho on yli 3 000 MW. Teollisen mittaluokan aurinkovoimahankkeita on suunnitteilla Joroisiin, Suonenjoelle, Leppävirralla, Rautavaaralle, Kuopioon, Sonkajärvelle, Keiteleelle ja Lapinlahdelle. Näiden voimaloiden toteutuessa niiden yhteishuipputeho olisi 1 200–1 400 MWp. Pohjois-Savoon on suunnitteilla myös useita uusia biokaasulaitoksia. Suomen Lantakaasu Oy suunnittelee Kiuruvedelle Suomen suurinta biokaasulaitosta ja kahta pienempää biokaasun tuotantolaitosta Sonkajärvelle ja Lapinlahdelle. Lisäksi Vieremälle ja Leppävirralla on suunnitteilla biokaasulaitokset. Maakunnassa on myös valmisteilla pienempiä vihreän siirtymän hankkeita, jotka liittyvät energiavarastointiin ja kiertotalouteen.

Pohjois-Savon maatilojen tuloista 44 % tulee myyntituloista, 24 % tulotuista, 13 % metsätuloista ja 19 % sivuansioista sekä liitännäiselinkeinoista. Yli 70 % myyntituloista muodostuu maidon ja naudanlihan tuotannosta. Tilojen määrä on vähentynyt lähes sadalla tilalla vuoden 2023 aikana ja tilojen määrän arvioidaan puolittuvan kymmenessä vuodessa. Viimeisen vuoden aikana moni seikka on vaikuttanut maatalouden tilaan. Maatalouden tuottajahintojen kehitys yhdistettynä kustannuskehitykseen on vienyt monet yrittäjät ahdinkoon. Korkojen nousu vaikuttaa

investoineisiin tiloihin ja maatalouden hoitamattomien lainojen määrä on suuri. Lisäksi maataloustukien maksuaikataulun myöhentyminen on aiheuttanut sen, että tilat ovat joutuneet hankkimaan välirahoitusta pankeilta. Kaikesta huolimatta halua kehittämiseen ja investoimiseen on. Alkuvuoden aikana maatalouden investointitukia on haettu poikkeuksellisen paljon. Osasyynä tähän on runsaat energiainvestoinnit pääasiallisesti aurinkopaneeleihin. Lisäksi maitotalouteen liittyvät suunnitellut maatalouden laajennus- tai kehittämisinvestoinnit ovat maan suurimmat.

Kaupanalalla digitalisaatio, verkkokauppa ja muuttuva kuluttaja aiheuttavat jatkuvasti muutospaineita alan työntekijöiden osaamistarpeisiin. Kaupanala on tiiviisti kytköksissä talouskasvuun. Inflaation kasvun seuraukset ovat vaikuttaneet vuodesta 2021 lähtien. Inflaatio on nostanut hintoja ja sen myötä myynnin euromääräistä arvoa, kuitenkin myytyjen tuotteiden volyymi on laskenut. Vallitseva tilanne saa kuluttajat varovaisiksi. Kaupanalan hintakilpailu ja kustannuspaineet ovat kovat, mikä on aiheuttanut lievää laskua työllisyyteen. Väestön vanheneminen ja keskityminen kasvukeskuksiin vie kivijalassa olevan erikoistavarakaupan pieniltä paikkakunnilta ja haastaa myös päivittäistavarakaupan. Kesko aloittaa tänä keväänä kolmannen K-Citymarketin rakentamisen Kuopion Haapaniemelle, jonka on tarkoitus valmistua vuonna 2026. Lisäksi Kuopion Hiltulanlahteen rakennetaan uusi logistiikkakeskus. Petosen K-Supermarketin ja Päivärannan K-Citymarketin remontit on saatu valmiiksi. Osuuskauppa Peeässä on avannut uudet kaupat Vesannolle, Tervoon ja Karttulaan.

Rakennusosalalla vuosi 2024 tulee olemaan haastava. Uusien rakennushankkeiden ja -lupien määrä on vähentynyt merkittävästi, eikä Kuopioon ole tehty yhtään kerrostalon rakennuslupahakemusta kesän 2023 jälkeen. Työllisyys kääntyi laskuun vuoden 2023 loppupuolella, ja tänä vuonna rakennusalan yritykset joutuvat lomauttamaan ja irtisanomaan lisää henkilöstöä. Pohjois-Savossa vain kaksi rakennusalan yritystä on hakeutunut alkuvuonna konkurssiin, mutta useita konkurseja ennakoidaan tapahtuvan vuoden aikana.

Rakennusalan työkanta nojaa kuluvana vuonna korjaus- ja julkiseen palvelurakentamiseen. Rakennusten korjausvelka on kasvanut, mutta rahoituksen kallistuminen ja rahoitusehtojen kiristyminen voimistavat korjausrakentamisen vähenemistä. Työvoiman saatavuus on hetkellisesti parantunut, mutta osaavan työvoiman saatavuus nähdään tulevaisuudessa haastavana ja alan vetovoimaisuuden eteen tarvitaan kehitystyötä. Vaikea työllisyystilanne on luonut uusia pienempiä yrityksiä ja itsensä työllistäjiä. EKP:n koronlaskua odotetaan kesällä 2024, minkä uskotaan olevan alkusysäys jäissä oleville investoinneille ja asuntokaupalle. Asuntorakentaminen alkaa elpymään aikaisintaan vuonna 2025.

Rakennusalan tilanne heijastuu myös kuljetusalalle. Pohjois-Savossa teollisuusrakentamisen puolelta ei ole tullut kuljetusalalle tarjouspyyntöjä kevättä koskien. Tilanne vaikuttaa myös maanrakennusurakoiden määrään. Elintarvikekuljetusten tarve on pysynyt ennallaan ja pientä kasvua voi olla luvassa. Kuljetusalalla yritysten määrä on vähentymässä, koska ikääntyneet yrittäjät ja osa pienyrittäjistä lopettavat toimintaansa. Yritysten keskimääräinen koko ja autojen määrä kuitenkin kasvavat. Yleisesti kuljetusalalla pohditaan käyttövoimaan liittyviä investointeja, koska polttoaineen hinta on korkea, mikä on tällä hetkellä suurin yritystoiminnan kasvun ja kehittymisen este. Käyttövoimissa edelleen diesel on investoinneissa ylivoimainen vaihtoehto, vaikka esim. kaasu on herättänyt kiinnostusta entistä enemmän. Haasteena on dieseliä korkeampi hankintahinta sekä kaasun saatavuusongelmat. Itä-Suomessa kuljetusmäärät ovat laskeneet 40 % juuri maanrakennus-, kappaleta- ja vaihtolavakuljetuksissa, jotka ovat riippuvaisia rakentamisesta. Myös näkyvät ovat heikot. Kuljettajien saatavuusongelmat ovat hieman helpottaneet, mutta kuljetusten määrän palautuessa kuljettajista on jälleen tarve.

Luonnonvarakeskuksen metsäsektorin suhdannekatsauksen mukaan metsäteollisuustuotteiden kysyntä keskeisillä markkina-alueilla on heikentynyt selkeästi. Rakennusalan vaikutukset välittyvät metsäteollisuuden kotimaan tuotantoon, vientiin, hakkuumääriin ja puukauppaan. Vuonna 2024 Suomen metsäteollisuuden tuotannon ja viennin ennustetaan hieman vahvistuvan edellisestä vuodesta. Tämä vaikuttaa erityisesti elinkeinoelämään Sisä-Savon ja Ylä-Savon seuduilla, joissa on paljon metsä- ja puutuoteteollisuutta.

Euroalueen teollisuuden tuotanto supistuu edelleen, mutta aiempaa hitaammin. Euroopassa kysyntä on vähäistä. Teknologiateollisuuden pitkät tilauskannat ovat pitäneet tuotantoa yllä, mutta nyt ne alkavat käydä vähiin. Tuotanto on pienentynyt viimeisen puolen vuoden aikana. Tilauskertymät ovat hieman toipuneet ja samoin odotukset tulevasta. Teknologiateollisuuden tammikuussa 2024 tekemän kyselyn mukaan tarjouspyyntöjen määrässä on pieni käänne ylöspäin, saldoluku on kuitenkin edelleen miinuksella. Henkilöstöstä on toistaiseksi pystytty pitämään kiinni lomautusjärjestelyillä, mutta irtisanomisia on tiedossa. Tehtaiden sulkemisia ei ole tiedossa. Usealla paikkakunnalla toimivat yritykset miettivät kuitenkin toimintojen keskittämisiä. Alkuvuosi kesään saakka näyttää hankalalta, mutta loppuvuodesta odotetaan kasvua. Kasvuodotusten toteutuminen on yhteydessä korkotason laskeamiseen, jolloin investoinnit lähtisivät liikkeelle.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Pohjois-Savossa oli vuoden 2023 aikana ulkomaalaisia saapuneita vieraita majoitusliikkeissä noin 30 000, joka on yli 6 000 enemmän kuin vuonna 2022. Covid-19-pandemiaa ja Venäjän hyökkäyssotaa edeltävistä ajoista saapuneiden ulkomaalaisten vieraiden määrä on kuitenkin kaukana,

mikä selittyy Venäjän turismin pysähtymisellä. Eurooppalaisten matkustajien määrä on puolestaan hieman kasvanut, erityisesti Saksasta ja Sveitsistä saapuneiden osalta.

Pohjois-Savossa matkailutoimialalle on investoitu runsaasti. Yksi maakunnan merkittävistä alueista matkailun kehittämisen näkökulmasta on Tahkon alue, jonne on luvassa lisä- ja täydennysrakentamista. Osuuskauppa PeeÄssä investoi 28 miljoonaa Pohjois-Savon matkailun kehitykseen. Isoimmat 17 miljoonan euron uudistustyöt tehdään Break Sokos Hotel Tahkolla. Tahkon hotellin uudistustyöt valmistuvat vuoden 2024 loppuun mennessä. Lisäksi Tahkolle on rakenteilla Tahko Sky huoneisto-hotelli, joka myös valmistuu joulukuussa 2024.

Pohjois-Savossa oli vuoden 2023 aikana konkurssreja poikkeuksellisen paljon. Vireille pantuja konkurssreja yritysten lukumäärällä mitattuna oli yli 50 % enemmän kuin vuonna 2022. Tilastokeskuksen aloittaneet ja lopettaneet yritykset tilaston mukaan Pohjois-Savossa vuoden 2023 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana aloittaneita yrityksiä oli 1 100 ja lopettaneita 690.

Kuopion uusyrityskeskuksen kautta yritysten perustamisinto on pysynyt lähes ennallaan, mutta liikevaihdon, työllistämisen ja investointien tavoitteet ovat uusilla yrityksillä usein aiempaa vaatimattomampia. Terveystieteiden ja hyvinvointiin liittyvä yrittäjyys kiinnostaa ja rakennusalan pieniä remontointiin ja pieniin uudiskohteisiin keskittyviä yrityksiä perustetaan edelleen. Kehitysyhtiö SavoGrow:n alueen kunnissa uusia yrityksiä perustettiin 25 % vähemmän kuin edellisellä vuonna. Varkauden seudulla yrityksiä perustetaan entiseen malliin ja yritysten määrä on lähtenyt kasvuun. Ylä-Savossa uusia yrityksiä perustetaan enemmän kuin niitä lopetetaan. Vuonna 2023 starttirahalla aloitti 290 yrittäjää, mikä oli selkeästi enemmän kuin vuotta aiemmin. Tammi-helmikuussa 2024 starttirahalla on aloittanut 30 uutta yrittäjää.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Pohjois-Savon työllisyysaste oli 72,2 % vuonna 2023, mikä oli sama kuin edellisellä vuonna. Työttömyysaste oli 0,9 %-yksikköä edellisvuotta korkeampi. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta Pohjois-Savossa oli helmikuussa 11,6 %, mikä on 1,1 prosenttiyksikköä viime vuotta korkeampi. Koko maan työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli helmikuussa 10,8 %

Seutukunnittain tarkasteltuna työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi helmikuussa kaikilla Pohjois-Savon seuduilla Sisä-Savo lukuun ottamatta. Työttömien miesten määrä kasvoi vuoden takaiseen verrattuna 13,7 % ja naisten työttömyys

5,6 %. Työttömien määrä maakunnassa oli vuoden 2023 aikana edellistä kahta vuotta korkeampi. Vuoden 2024 ensimmäisen kahden kuukauden aikana on työttömien määrä ollut vuotta 2023 vuotta korkeampi. Suurinta työttömyys on rakennus- ja ammattiin luokittelemattomien ryhmässä ja palvelu- ja myyntialalla. Lomautettuja oli helmikuussa 730 enemmän kuin vuosi sitten. Miehiä heistä oli 87,9 % ja naisia 12,1 %.

Pitkäaikaistyöttömiä oli Pohjois-Savossa helmikuun lopussa 3 900, mikä hieman vähemmän kuin vuosi sitten. Pitkäaikaistyöttömissä suurin ryhmä on ammatteihin luokittelemattomien ryhmä ja toiseksi suurin rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät. Helmikuussa Pohjois-Savossa oli 1 070 ulkomaalaista työtöntä työnhakijaa, mikä on 16 % enemmän kuin viime vuonna.

Pohjois-Savossa työvoimapulaa koetaan kaikilla toimialoilla, mutta etenkin sosiaali- ja terveyspalveluissa. Toimialojenkin sisällä on vaihtelua siinä, miten tehokkaasti työvoiman kysyntä ja tarjonta kohtaavat. Sote-alan osaajapulaa on niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. Erityisesti hyvinvointialueella on pulaa sairaanhoitajista, lähihoitajista, lääkäreistä, sosiaalityöntekijöistä ja psykologeista. Osa hyvinvointialueen työntekijöistä on siirtynyt töihin yksityiselle sektorille tai suuntautunut kokonaan toiselle alalle. Pulaa on myös hitsaajista, senior-tason koodaajista, kotipalvelutyöntekijöistä, lastentarhanopettajista sekä tarjoilijoista, toimisto- ja laitosiivoojista ja ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä. Majoitus, ravitsemis- ja matkailupalvelut toimialan haasteena on ammattitaitoisen työvoiman löytäminen, vaikka samaan aikaan toimialalla on paljon työttömiä työnhakijoita. Toimiala kärsii kohtaanto-ongelmasta niin Pohjois-Savossa kuin myös valtakunnallisesti. Haastetta lisää se, että varsinkin matkailukohteet sijaitsevat usein keskustojen ulkopuolella, minne ei ole julkista liikennettä, jolloin työntekijöiden kulkuongelmat korostuvat. Lisäksi epätyypilliset työsuhteet, kuten osa-aikatyö ja työsuhteiden määräaikaisuus, vähentävät kiinnostusta alan työtehtäviin. Matkailuinvestointien myötä työvoimalle on tulevaisuudessa vielä entistä enemmän kysyntää. ICT-osaajapula nousee myös esiin yhtenä keskeisenä yritysten kasvua ja kansainvälistymistä hidastava tekijänä. Kuopiossa toimintansa on aloittanut yksityinen ja yritysvetoinen koodikoulu.

Vuonna 2023 lähes kuusikymmentä pohjoissavolaista yritystä hyödynsi RekryKoulutusta työvoiman hankkimisessa, koulutuksiin osallistui 190 työnhakijaa. Eniten rekrytointikoulutuksia järjestettiin kuljetusalan ja teknologiateollisuuden eri tehtäviin sekä markkinoinnin ja ohjelmoinnin asiantuntijatehtäviin. Yhteishankintakouluksille on edelleen jatkuvasti kysyntää.

Uusia avoimia työpaikkoja maakunnassa on ollut huomattavasti vähemmän kuin viime vuosina. Syys-helmikuun välisenä aikana uusia avoimia työpaikkoja Pohjois-Savossa oli 15 800, mikä on kolmanneksen vähemmän kuin edellisen vuoden vastaavalla ajanjaksolla.

Työvoiman saatavuus ja kohtaanto-ongelma ovat muodostuneet työllisyyden kasvun ja samalla yritysten kasvun esteeksi myös Pohjois-Savossa. Työmarkkinoiden suurimmat haasteet liittyvät edelleen osaavan työvoiman saatavuuteen, vaikka työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut ja avoimien työpaikkojen määrä on vähentynyt. Työ- ja elinkeinoministeriön laatiman tilaston mukaan työvoimaa etsineistä toimipaikoista rekrytointiongelmia kokivat Pohjois-Savossa vuonna 2023 46 %. Isoimpana rekrytointiongelmana koettiin hakijan kokemuksen puute (79 %). Yritysten kokemukset pitkään jatkuneista rekrytointiongelmista näkyvät siinä, että pohjoissavolaiset yritykset pyrkivät pitämään kiinni osaavasta henkilöstöstään eri keinoin välttääkseen irtisanomisia. Tämä näkyy muun muassa lomautusten määrän kasvuna ja erilaisina työaikajärjestelyinä.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Pohjois-Savo

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Kuopion seutukunta

Kuopio, Siilinjärvi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Varkauden seutukunta

Joroinen, Leppävirta, Varkaus

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Ylä-Savon seutukunta

Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Vieremä

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Koillis-Savon seutukunta

Kaavi, Rautavaara, Tuusniemi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Sisä-Savon seutukunta

Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä	+	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

13 Pohjois-Karjala

Taulukko 12. Avainluvut Pohjois-Karjalassa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	162 540	163 281	166 441	-0,5 %	-2,3 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	10 021	9 527	9 477	5,2 %	5,7 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	1 146	1 026	1 191	11,7 %	-3,8 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	3 401	3 199	2 490	6,3 %	36,6 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	14,1	13,4	12,9	0,7 %-yks.	1,2 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	1 488	1 930	1 776	-22,9 %	-16,2 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pohjois-Karjalan tilannekuvaan ovat jo usean vuoden ajan vaikuttaneet koronapandemian ja Venäjän Ukrainaan suuntautuneen hyökkäyssodan seuraukset, kuten kiihtynyt inflaatio, korkojen ja energian hinnan nousu, sekä rajaliikenteen ja Venäjän kaupan loppuminen. Näiden muutosten vaikutukset korostuvat maantieteellisen sijainnin takia Pohjois-Karjalassa ja muualla Itä-Suomessa, jossa jo ennestään on muuta maata suurempia kehityshaasteita mm. ikääntyneen väestörakenteen takia. Tuulivoimaa ei tänne pystytä juurikaan rakentamaan tutkavalvonnan takia, mikä uhkaa jättää itärajan maakunnat energiamurroksessa selkeästi takamatkalle verrattua Etelä- ja Länsi-Suomeen. Puhdasta siirtymää tukevia energia- ja yritysinvestointeja on kuitenkin maakunnassa vireillä 1,37 mrd. arvosta. Investointien toteutumisen haasteena on Fingridin sähkönsiirron kantaverkon asettamat rajoitukset.

Elinkeinoelämässä haasteiden pitkittyminen ja tulevaisuutta koskeva epävarmuus näkyvät entistä selvemmin lomautuksina, rekrytointien vähenemisenä ja investointien viivästymisenä. Työttömien määrä kääntyi kasvuun vuoden 2023 kesällä, mutta kasvu on ollut maltillisempaa kuin koko maassa keskimäärin. Vireille laitettujen konkurssien määrä kasvoi 48 % vuoden 2023 aikana. Uusia vientimarkkinoita ja yhteistyösuuntia on etsitty ja löydetty. Suomen Nato-jäsenyys on osaltaan avannut uusia mahdollisuuksia maakunnan yrityksille.

Väestökehityksen osalta näkymä on kaksijakoinen: Maakunnan väestörakenne ikääntyy ja luonnollinen väestönmuutos heikkenee matalan syntyvyyden myötä. Tilannetta tasaa tämän vuoden puolelle jatkunut ennätyskorkea maahanmuutto, joka jatkuessaan muuttaa maakunnan kehityskuvaa väestöennusteita paremmaksi. Vuoden 2023 ennakkotietojen perusteella maakunnan väkimäärä pieneni selvästi vähemmän kuin edeltävänä kymmenvuotisjaksona keskimäärin. Ennätyskorkea yli 1700 henkilön maahanmuuttovoitto selittää osaltaan ukrainalaiset kotikuntastatuksen saaneet henkilöt. Kuitenkin esim. Joensuuhun 2023 muuttaneista ulkomaalaisista alle 20 % oli ukrainalaisia. Maakunnan oppilaitokset ovat lisänneet merkittävästi koulutusperäistä maahanmuuttoa.

Saavutettavuuden tilanne on muuttunut kahdessa vuodessa dramaattisesti, kun tavara- ja henkilöliikenne Suomen ja Venäjän välillä loppui lähes kokonaan. Ennen pandemiaa vuonna 2019 venäläisiä rajanylittäjiä oli Pohjois-Karjalassa 545 000. Viime ajat raja on ollut kokonaan suljettu. Kauppamerenkulun loputtua Saimaan kanavassa siirtyivät kuljetukset raiteille ja maanteille, mikä on osaltaan nostanut pohjoiskarjalaisten yritysten logistiikkakustannuksia ja lisännyt liikenneverkon rasitusta. Haasteita on ollut mm. rautatieliikenteessä sekä tiestön ja siltojen kunnossa. Tuleva kehitys riippuu paljon valtion infrarahoituksen riittävydestä ja kohdistumisesta itäisimpään Suomeen. Maakunnan lentoliikenne on toistaiseksi turvattu. Väliaikaisratkaisuja lentoliikenteelle on saatu liikenne- ja viestintäministeriön ostoliikenteen avulla. Viimeisin hankinta on kilpailutettu maaliskuun loppuun 2026, ja se turvaa minimipalvelutason. Hankintaan sisältyy optiokausi, joka ulottuu vuoden 2028 alkuun saakka. Vuoden 2023 aikana Joensuun lentomatkustajamäärät yli kaksinkertaistuivat (+106,4 %).

Kuntien taloustilanne jatkuu Pohjois-Karjalassa erittäin haastavana, mikä vaikuttaa myös aluetalouteen. Vuoden 2023 tulokset olivat tyydyttäviä johtuen mm. ylimääräisistä verotilityksistä, mutta tulevat vuodet ovat ongelmallisia. Sosiaali- ja terveydenhuollon siirtyminen pois kunnilta ja siitä seuranneet valtionosuuksien muutoslaskelmat merkitsevät huomattavia tulovähennyksiä Pohjois-Karjalan kunnille. Kuntien valtionosuudet vähenevät vuonna 2024 Pohjois-Karjalassa reilun kolmanneksen, koko maassa vain alle 10 %. Kunnat joutuvat sopeuttamaan

toimintaansa ja esimerkiksi Joensuun kaupunki on arvioinut sopeutustarpeen olevan vähintään 20 milj. euroa. Joensuun kaupunki onkin käynnistämässä koko henkilöstöä koskevat yhteistoimintaneuvottelut osana kaupungin talouden sopeutusta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän kehitystä ovat kahden viime vuoden aikana haastaneet Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainaan johtuneet ja erityisesti Itä-Suomen maakunnissa korostuneet muutokset (Venäjän viennin romahdus, ostosmatkailijoiden katoaminen, tuotantoketjujen häiriöt, kustannus- ja korkotason nousu ja kuljetusreittien meneminen uusiksi). Toimintaympäristön haasteet yhdessä yritysten lainan saannin vaikeutumisen ja korkokehityksen vaikean ennustettavuuden kanssa ovat lisänneet varovaisuutta, joka näkyy investointien lykkäämisinä ja myös omistusjärjestelyjen vaikeutumisena. Lainakorkojen kääntymisen laskuun voisi käynnistää patoutuneita investointitarpeita ja kevään aikana moni yritys miettii, käynnistääkö investoinnit tämän vuoden puolella vai siirtääkö ne ensi vuoteen. Yritysten varovaisuudesta kertoo myös se, että TKI-prosessien käynnistämistä mietitään aiempaa pidempään. Lähitulevaisuuden ennakoimista vaikeuttaa mahdollinen poliittisten lakkojen jatkuminen tai laajeneminen ja niiden vaikeasti arvioitavat seuraukset yritysten toimintaan.

Julkisen kehittämisrahoituksen viiveet ovat vaikeuttaneet yritysten toimintaa. Pohjois-Karjalassa on käytössä EU:n rakennerahastoista myönnettäviä avustuksia pk-yritysten kehittämistoimintaan ja investointeihin. Yritykset ovat avustushaun jälkeen käynnistäneet kehittämistoimenpiteitä omalla riskillä. Päätösten teon viivästyminen vuoden 2022 marraskuuhun hankaloitti monen yrityksen toimintaa ja haasteet ovat jatkuneet myönteisen rahoituspäätöksen jälkeenkin. Ongelmaksi on muodostunut EURA2021 -järjestelmän keskeneräisyys. Yritykset ovat voineet tehdä hankkeisiin liittyviä maksatushakemuksia alkuvuodesta 2024 lähtien, mutta viranomaiset eivät ole pystyneet tekemään maksatuspäätöksiä. Maksatusten viivästyminen on aiheuttanut monelle yritykselle taloudellisia vaikeuksia, koska investointeja ja toimenpiteitä on aloitettu jo vuoden 2022 aikana ja niistä on syntynyt merkittäviä kustannuksia. Maksatuksen viiveet voivat vähentää jatkossa yritysten halua kehittämistukien hakemiseen.

Maakunnan teollisuusyritysten kokonaisliikevaihto (2,9 mrd. euroa) ja vientiliikevaihto (1,39 mrd. euroa) olivat ennätyskorkeat vuonna 2022 Venäjän kaupan hiljenemisestä ja rajan sulkemisesta huolimatta. Liikevaihdon kasvu kuitenkin hidastui selvästi samalla kun inflaatio kiihtyi. Kustannustaso huomioiden on liikevaihto reaalisesti laskenut vuoden 2022 lopulta. Vuoden 2023 alkupuoliskolla liikevaihto kasvoi enää 0,7 %. Venäjän osuus maakunnan yritysten viennistä oli vuonna

2021 noin 10 prosenttia, jonka tilalle on löydetty korvaavia markkinoita. Teollisuuden tilauskannat ovat kuitenkin heikentyneet ja saman kehityssuunnan ennustetaan jatkuvan. Vuonna 2023 maakunnassa pantiin vireille 83 konkurssia, mikä on 48,2 % enemmän kuin edellisen vuoden vastaavana ajankohtana. Konkursseja on pantu vireille ja niitä on toteutunut erityisesti muiden palveluiden toimialalla ja rakentamisessa.

Helmikuussa julkistetussa Pk-yritysbarometrissa pohjoiskarjalaisten pk-yritysten yleisten suhdannenäkymien saldoluku -24 oli koko maan heikoin ja putosi merkittävästi viime syksystä (-5). Vaikka ajat ovat haastavat ja 30 % yrityksistä kertoi, että niillä ei ole tarvetta työllistää lisää väkeä, oli työvoiman saatavuus edelleen ongelma 20 %:lle maakunnan yrityksistä. Peräti 29 % Pohjois-Karjalan yrityksistä koki tarvetta sopeuttaa toimintaansa, näistä 69 % lomautuksiin turvautuen. Omistajanvaihdoksia lähimmän kahden vuoden sisällä suunnittelee 23 % yrityksistä ja 3–5 vuoden sisällä 24 % yrityksistä. Valtaosa Pk-barometriin vastanneista yrityksistä on pieniä palveluyrityksiä, joten omistajavaihdoksia suunnittelevien yritysten painoarvo ei ole esimerkiksi työllisyydellä mitattuna ja koko yrityskantaan suhteutettuna yhtä merkittävä. Myynnissä olevien yritysten määrä on kasvanut kahden viime vuoden aikana, mutta rahoituksen tiukkuus on muodostunut omistajavaihdosten esteeksi.

Teknologiатеollisuudessa kysyntä on hiipunut ja uusien tilausten määrä on vähentynyt. Yritysten välillä on eroja ja osaan alasta heijastuu suoraan rakennusalan hiljeneminen. Maakunnan veturiyritysten tilanne on kuitenkin edelleen hyvä, mutta osa toimijoista on joutunut ajamaan kapasiteettia alas tai/ja vähentämään henkilöstöä. Isoilta irtosanomisilta on kuitenkin toistaiseksi vältytty. Valtakunnallisesti vuoden 2023 jälkipuoliskolla kone- ja metalliteollisuuden uusien tilausten arvo laski 22 % alkuvuodesta. Alkuvuonna tuotanto ja työllisyys heikkenevät väistämättä ja heikko tilanne vaikuttaa jatkuvan jonkin aikaa. Valtakunnan tasolla on ennakoitu, että tilanne voisi parantua kesällä, mutta Pohjois-Karjalassa suhdanteet kulkevat yleensä jälkijunassa ja tilanne jatkunee heikkona ainakin syksyyn asti. Menetettyjen Venäjän markkinoiden sijalle on saatu melko hyvin korvaavia kansainvälisiä asiakkuuksia ja vientikohteita. Puolustusteollisuuden toimialan kasvu on tuonut lisätilauksia osalle teknologiayrityksistä.

Metsäteollisuuden mekaanisessa puunjalostuksessa on tilanne yllättävän hyvä rakennusalan hiljenemisestä huolimatta. Maakunnan toimijat ovat kasvattaneet tuotantoaan investoimalla tuotantotilojen laajennuksiin. Höyläämöjen tuotteilla on kysyntää jatkojalostuksessa ja Euroopan markkinoilla, jossa on vaikeuksia havupuun saatavuudessa. Energiapuun kysyntätilanne on hyvä ja energiapuusta maksetaan hyvin, joka osaltaan tuo kaukolämmön hintaan nostopaineita. Savo-Karjalan alueella tukkipuun kantohinnat ovat nousseet, kuitupuun hinta on noussut

kauttaaltaan (paitsi koivu päätehakkuussa). Tämä johtuu lisääntyneen puun kysynnän lisäksi siitä, että talvikorjuuolosuhteet ovat olleet erinomaiset tänä vuonna koneellista korjuuta ajatellen. Isoja yrityksiä hirvittävät maakunnan saavutettavuusongelmat, erityisesti tavarankuljetuksen haasteet. Alan kannattavuuteen vaikuttaa energian hinta ja suunnitteilla olevat energiainvestoinnit toteutuessaan parantavat alan kilpailutilannetta. Raaka-ainevarat ovat edelleen hyvällä ja kestäväällä tasolla.

Puuraaka-aineeseen liittyviä investointeja on maakunnassa vireillä runsaasti: Kahdeksan biohiilen tuotantolaitokseen investoidaan yhteensä 26 milj. euroa. Myös puun energiakäyttöä tehostetaan kaukolämmön tuotannossa kattilakonversiolla. Biomassan ja puuraaka-aineen hankintaan on syntynyt uutta liiketoimintaa energiapuun kysynnän kasvaessa. Energiakäytön lisäksi maakunnassa kehitetään puun uusiokäyttöä rakennusmateriaalina hiiltämällä. Puukuidusta akustiikkalevyjä valmistava tehdas on rakenteilla Kiteen Puhokseen.

Puhtaaseen siirtymään liittyen Pohjois-Karjalassa on käynnissä useita merkittäviä investointeja: Joensuuhun suunnitellaan teollisen mittakaavan vihreän vedyn ja sähköpolttoaineiden tuotantolaitosta, jonka rakentamistyöt päästäisiin aloittamaan vuosien 2024–2025 aikana ja laitoksen rakentaminen kestää 1,5–2 vuotta. Laitoksen työllistävä vaikutus Joensuun seudulle olisi noin 50 henkilötyövuotta. Laitos tuottaa valmistuttuaan vihreää vetyä ja sivuvirtana jopa noin 20 prosenttia Joensuun kaukolämmön tarpeesta. Biokaasun jalostus on laajentunut ja maakunnassa on toimijoita Kiteellä, Nurmeksessa ja Lieksassa. Kiteelle Puhoksen teollisuus- ja satama-alueelle rakennetaan suuri bio- ja puuterminaali EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) investointirahoituksella. Puhoksen kokonaisuus on kaikkien aikojen suurin yksittäinen EU-rahoitteinen kehittämis- ja investointihanke Pohjois-Karjalassa. Aurinkoenergiassa on useita hankkeita käynnissä.

Rakennusala on voimakkaimmin kriisiytynyt toimiala viime aikoina ja kerrannaisvaikutuksina myös sen arvoketjuissa toimivien yritysten vaikeudet kasvavat. Vuonna 2023 uusien rakennuslupien määrä tippui yli neljänneksellä vuodesta 2022. Rakennuskuutioina mitaten lupien määrän pudotus oli peräti 38,6 %. Asuinrakentamisessa pudotus on ollut vieläkin suurempi. Rakennusalan hiljenemisen voimakkuutta kuvaa se, että maakuntakeskus Joensuussa uutta asuntorakentamista luvitettiin viime vuonna vähiten 30 vuoteen. Maakunnassa on edelleen käynnissä isohkoja rakennushankkeita teollisuudessa ja matkailussa, mutta uusia rakennuskohteita on vain vähän suunnitteilla. Uudisrakentamisen osalta piristymistä pitänee odottaa vuoteen 2026. Rakennusosalalla korostuvat korjausrakentaminen ja saneeraukset uudisrakentamisen sijasta. Uhkana on, että osaava työvoima katoaa laskusuhdanteen aikana, eikä alalle koulutaudu uusia osaajia.

Maatalouden tilanne on edelleen haasteellinen ja kustannuskehityksen vuoksi monen tilan jatkuvuus on uhattuna. Maatiloja maakunnassa oli vuonna 2023 kaikkiaan 1 877 kpl, joista 253 luomutilaa. Aktiivitulojen määrä väheni edellisestä vuodesta 122 tilalla. Maatilayritykset panostavat edelleen luomuun ja eläinten hyvinvointiin. Alkaneella ohjelmakaudella päätavoitteena on kokonaiskestävyys niin maatilojen kannattavuuden ja kilpailukyvyn, ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden kuin maaseudun monialaisen kehittämisenkin painopisteissä. Pinnalla ovat uusien ratkaisujen kehittäminen ilmastonmuutokseen vaikuttamiseksi sekä ennen kaikkea vihreän siirtymän mahdollisuuksien hyödyntäminen uuden liiketoiminnan saamiseksi maaseudulle. Pohjois-Karjalassa maaseuturahaston toimenpiteillä jatketaan vahvaa panostamista maatilojen ja yritystoiminnan kehittämiseen. Jatkuvuutta ja innovatiivisia ratkaisuja tarvitaan, jotta pystytään haastamaan toimintojen ja tuotannon siirtymäpaineet länteen ja etelään.

Matkailun toimialalla maakunnan yritysten näkymät vaihtelevat ja monen pienen matkailuyrityksen on jo vaikea jatkaa sinnittelyä. Matkailijamäärissä kulunut talvisonki jäi odotuksista. Venäläisturismin loppuminen näkyy erityisesti rajan läheisyydessä Keski-Karjalan alueella. Kasvua onkin etsitty kotimaan matkailusta ja uusilta markkinoilta. Pielisen Karjalassa on tehty merkittäviä investointeja matkailuun: viime kesänä valmistui Kolin kylälle uusi kylpylähotelli ja kesällä 2024 valmistuu Nurmeksen Bomban kylpylän laajennus. Investointien odotetaan lisäävän matkailijamääriä. Maakunnalla on mahdollisuus profiloitua vastuullisen matkailun edelläkävijäksi. Maakunnallinen matkailumarkkinointi (VisitKarelia) järjestäytyy uudelleen Business Joensuun alle.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Työmarkkinoilla tapahtui käänne huonompaan vuoden 2023 kesällä työttömien määrän kääntyessä kasvuun. Viime kuukaudet maakunnan työttömyys on ollut yli 10 000 henkilöä. Huomattava osa kasvusta selittyy lomautusten lisäyksestä. Lomautettuja oli vuoden vaihteessa lähes 1 500 henkilöä, joka oli 70 % vuoden takaista enemmän. Vuodenvaihteen jälkeen lomautettujen määrä on kääntynyt laskuun lomautusten päättyttyä. Irtisanomiseen päätyneiden työsuhteiden määrä on kasvanut noin 30 % vuodessa. Irtisanomiset ovat viime aikoina laajentuneet suorittavan työn tekijöistä toimihenkilöihin. Uutena asiakasryhmänä TE-palveluihin on tulut työntekijöitä, joiden palkanmaksu on päättynyt toisen alan työtaistelujen takia. Myös vuokravälitysfirmoista on palattu työnhakijoiksi. Työttömyyden kasvusta huolimatta työnhakijoiden kokonaismäärä on kääntynyt laskuun, mikä osaltaan kertoo työmarkkinoilla tapahtuvan liikkuvuuden pienenemisestä työvoiman kysynnän laskiessa.

Viimeisen puolen vuoden aikana on työttömien määrä kasvanut kuukausittain 5–11 % edeltävän vuoden vastaavasta ajankohdasta, mikä on ollut maltillisempaa kuin koko maassa. Työttömien osuus työvoimasta on ollut viimeisen puolen vuoden aikana Pohjois-Karjalassa keskimäärin 13,6 %, joka on 3,3 %-yksikköä suurempi kuin koko maan keskiarvo. Alkuvuonna työttömien osuus työvoimasta on Pohjois-Karjalassa kasvanut 0,7 %-yksikköä edellisvuodesta, kun koko maassa kasvua on ollut keskimäärin 1,1 %-yksikköä. Työvoiman kysyntä on hiljentynyt ja TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen määrä kuukaudessa on vuoden takaiseen verrattuna ollut pienempi helmikuusta 2023 lähtien. Viimeisten kuukausien aikana avointen työpaikkojen määrät ovat tippuneet 20–40 % edellisestä vuodesta.

TE-toimistoon ilmoitettujen muutosneuvottelujen määrä kääntyi voimakkaaseen kasvuun vuoden 2023 aikana. Muutosneuvotteluja on käyty erityisesti teollisuudessa, jossa työllisyys on laskenut suhdanteen heiketessä. Teollisten työpaikkojen väheneminen ei näy kokonaisuudessaan työttömyyden kasvuna, koska osa työvoimajousta on tapahtunut ulkomaisen työvoiman ja keikkatyöläisten työsuhteiden päättymisinä. Teollisuudessa työllisyys reagoi nopeasti suhdanteiden vaihtumiseen ja osaavasta työvoimasta halutaan pitää kiinni. Irtisanomisten sijaan joustoja onkin haettu lomautuksista ja työaikajärjestelyistä. Uusi diplomi-insinöörikoulutus on otettu teknologiateollisuusyrityksissä kiinnostuneesti vastaan. Yhteistyötä opiskelijoiden ja yritysten välille on lähdetty rakentamaan systemaattisesti.

Kohtaanto-ongelma ja osaavan työvoiman saatavuus ovat hieman helpottanut osin työvoiman kysynnän laskun takia. Hoito- ja sosiaalialan vaikea työvoimapula sekä alan heikentynyt veto- ja pitovoima hankaloittavat alan yritysten ja työnantajien toimintaa. Lääkäreiden ja hoitajien ohella pulaa on muun muassa sosiaalialan ammattilaisista. ICT-alalla työvoiman kysyntä kohdentuu senioritason työntekijöihin ja junioritason työntekijöiden työllistyminen on haastavaa. Myös ICT-alalla on työvoiman kysyntä laskenut, mutta alalla pidetään osaajista kiinni myös hiljaisempina aikoina. Työnantajat kokevat, että kohtaanto-ongelmaa lisää nopea vaihtuvuus, koska korkean kysynnän aloilla työpaikan vaihtaminen on helppoa. Jatkuva perehdyttäminen osaltaan kuormittaa työntantajaa ja työyhteisöä, mikä edelleen lisää työvoiman liikkuvuutta.

Maakunnan pitkät välimatkat vaikuttavat työvoiman saatavuuteen ja kohtaantoon. Vaikka koko maakunnassa on jonkinasteisia kohtaantohaasteita, niin ne korostuvat Pielisen Karjalassa ja Keski-Karjalassa. Määrällisesti maakunnassa on työvoimaa saatavilla, mutta työmarkkinoille sijoittumista hidastaa osaamisen tai koulutuksen vastaamattomuus avoinna oleviin työpaikkoihin. Pohjois-Karjalan työnhakijoista noin puolet on kouluttautunut ylitarjonta-ammatteihin, joissa kilpailu työnhakijoiden

kesken on kovempaa. Työnantajien kiinnostus yhteishankintakoulutukseen on kasvanut ja tällä hetkellä on keskustelussa ollut kaivos- ja ICT-alan sekä asiointitulkkien RekryKoulutukset.

Maakunnan yritysten työvoimapulaa ja haastavaa väestörakennetta helpottaa osaltaan työ- ja koulutusperäinen maahanmuutto. Maakunnan koulutuksen järjestäjät ovat käynnistäneet koulutusvientihankkeita, joissa erityisesti Myanmarissa ja Filippiineillä on koulutettu esim. puhtaus- ja hoitoalalle tekijöitä eri pituisilla koulutusjaksoilla. Lähtömaassa annettuun koulutukseen on usein sisällytetty myös suomen kielen opintoja sekä työelämätaitoja. Hankkeissa on pyritty tekemään työnantajopimuksia ennakkoon ja huomioimaan myös maahanmuuttoon liittyvä viranomaisyhteistyö ja työntekijöiden asettautumispalvelut. Työ- ja koulutusperäisen muuttoliikkeen lisäksi uusi tärkeä ryhmä maakunnan työmarkkinoilla on Ukrainasta sotaa paenneet, joista osa jää työperäisesti Pohjois-Karjalaan. Heikentynyt työvoiman kysyntä vaikeuttaa maahanmuuttajien sijoittumista työmarkkinoille, vaikka väestörakenteen muutoksesta johtuva työvoimatarve jatkuu suhdannevaihtelujen yli.

Työllisyyskehityksessä on maakunnan sisällä isoja eroja. Paikallisesti suuria työpaikkavähennyksiä on ollut Lieksassa, jossa on käynnistetty paikallisen äkillisen rakennemuutoksen (PÄRM) toimenpiteet ja Outokummussa, joka on jättänyt PÄRM-hakemuksen. Uhkana on, että osaava työvoima lähtee maakunnasta työn perässä muualle Suomeen. Tällä hetkellä liikkumisavustusten hakemusmäärät ovat kasvussa.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Pohjois-Karjala

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Joensuun seutukunta

Heinävesi, Iломantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	-	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Keski-Karjalan seutukunta

Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	--	0	0
Työttömyyden määrä	--	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Pielisen Karjalan seutukunta

Lieksa, Nurmes

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

14 Keski-Suomi

Taulukko 13. Avainluvut Keski-Suomessa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	272 437	272 683	273 779	-0,1 %	-0,5 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	16 853	15 334	14 632	9,9 %	15,2 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	2 318	1 921	2 221	20,7 %	4,4 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	5 442	4 760	3 591	14,3 %	51,5 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	13,4	12,3	11,6	1,1 %-yks.	1,8 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	2 163	2 414	2 677	-10,4 %	-19,2 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Keski-Suomi on väestömäärältään Suomen viidenneksi suurin maakunta. Bio- ja kiertotaloudella on suuri merkitys maakunnassa. Keskeisiä toimialoja ovat teknologiateollisuus sekä metsätalous ja -teollisuus, jotka ovat osa vahvaa TKI-toimintaa tekevää kuituteollisuuden keskittymää. Keski-Suomessa on myös vahvaa ICT-alan ja kyberturvallisuuden osaamista, mikä yhdistyy moniin toimialoihin. Pk-sektorilla konepaja- ja metalliteollisuus on vahvaa ja se on hakenut viime aikoina uusia avauksia myös nousevasta puolustusteollisuudesta.

Kuntatalouden näkymät ovat useissa kunnissa ennenkuulumattoman huonot. Signaaleja rakenteellisesta murroksesta on näkyvissä. Valtionosuuksien pienentyminen haastaa – ja kiristyy tulevinakin vuosina. Hyvinvointialueen alijäämäinen talous ja soteuudistuksen tuomat muutokset sekä TE-uudistuksesta koituvat menot

lisäävät haasteita. Säästöjä haetaan mm. kuntien välisellä yhteistyöllä. Hyvinvointialueen palveluverkon ratkaisut heikentävät kuntataloutta välittömästi ja välillisesti: sote-ala on ollut merkittävä työllistäjä kunnissa ja palveluverkon heikkeneminen vähentää pito- ja vetovoimaa. Sote-palvelujen saavutettavuuteen tuo oman lisänsä julkisen liikenteen väheneminen. Esimerkiksi Jämsässä Hyvinvointialueen palveluverkon muutosten vaikutusten arvioidaan olevan mm. työllisyysvaikutuksiltaan Kaipolan tehtaan lakkautuksen suuruusluokkaa. Terveyspalveluiden lakkauttamisen koetaan vaikuttavan väestöön ja aluetalouteen sekä myös yritysten ja investointien sijoittumiseen merkittävästi. Tätä taustaa vasten myös aurinko- ja erityisesti tuulivoimainvestoinnit ovat monessa kunnassa ratkaisevassa roolissa ja muuttavat elinkeinorakennetta.

Ukrainalaisten tulon vaikutuksesta maakunnan väkiluku kääntyi kasvuun. Työikäisten (15–64 v.) määrä kasvoi poikkeuksellisesti Keski-Suomessa viime vuonna. Väestö kuitenkin vähenee nopeasti ja syntyvyys on pysynyt alhaisena. Viime vuonna syntyi 1 000 lasta vähemmän kuin 10 vuotta sitten. Monessa kunnassa ikääntyvien suhteellisen iso määrä heijastuu väestökehitykseen luonnollisen poistuman vuoksi. Pienissä kunnissa väestökehitys vaikuttaa siihen, että ikääntyneiden yrittäjien on haasteellista löytää kannattavallekin yritykselle jatkajaa. Väestö kasvoi kokonaisuudessaan vain neljässä kunnassa. Muuramessa ja Uuraisilla syntyneitä oli enemmän kuin kuolleita.

Keski-Suomen läpi kulkeva Valtatie 4 on yksi keskeisimmistä päätieyhteyksistä Suomessa ja pääyhteys Etelä- ja Pohjois-Suomen välillä. Saavutettavuuteen liittyen Finnairin Tikkakosken lentoaseman kautta kulkeva liikenne kasvoi 114 % vuonna 2023. Matkustajamäärät eivät vielä yllä koronaa ja Venäjän hyökkäyssotaa edeltävälle ajalle. Finnair jatkaa reitin operaattorina nykyisen sopimuskauden päätyttyä. Digitaaliseen saavutettavuuteen liittyen Elisan 5G-verkko ylittää nyt jokaiseen kuntaan.

Keski-Suomen tutkimuksen ja kehittämisen (T&K) menot ovat maakuntien kuudenneksi suurimmat. T&K-menot kasvoivat reippaasti vuonna 2022 ja kasvu nojasi korkeakoulusektoriin. Yritysten osuus T&K-menoista oli 51 %, kun koko maassa vastaava osuus oli 68 %. Pk-barometrin mukaan arvio innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksestä näyttää saldolukua nolla. T&K-toiminta on tällä hetkellä alueellisesti keskittynyttä: Jyväskylän seudun osuus on 85 % ja metsäbiotalouskeskittymä-Äänekosken 13 % maakunnan T&K-menoista. Keski-Suomen TKI-strategiaa ja konkreettisia tavoitteita toteutetaan mm. Keski-Suomen TKI-verkostossa, jossa on mukana mm. alueen oppi- ja tutkimuslaitokset ja julkisia toimijoita.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Globaali epävarmuus, inflaatio ja sen kanssa kulkeva korkokehitys, hintakehitys ja näiden kaikkien vaikutukset kuluttajien ostovoimaan heijastuvat yritysten menestymiseen. Nato-sopimus on vaikuttanut puolustusteollisuuden vahvaan kasvuun ja pienentänyt Suomen maariskiä. Tämä tullee avaamaan uusia vientimarkkinoita.

EK:n suhdannebarometrin mukaan keskisuomalaisten yritysten talouden näkymät ovat edelleen vaisut, mutta loppuvuotta 2023 paremmat. Sekä EK:n suhdannebarometrin että Pk-barometrin mukaan keskisuomalaisten yritysten suhdannenäkymät ovat parantuneet viime syksystä. Maakunnittain tarkasteltuna keskisuomalaisten yritysten näkymät ovat vähemmän kielteiset kuin monen muun maakunnan yrityksillä. Pk-barometrin mukaan arviot liikevaihdon, kannattavuuden ja työllisyyden kehityksestä ovat valtakunnallista keskiarvoa paremmat, mutta liikevaihdon kasvuodotuksissa on tultu kuitenkin hieman alaspäin viime syksyn tasolta. Osa yrityksistä panostaa kehittämiseen. Erityisesti yritykset, jotka pystyvät investoimaan omasta taseestaan, ovat liikkeellä. Kasvuhakuisten yritysten määrä ylittää maan keskiarvon. Yleisin kasvun este on heikko kysyntä. Talous kääntyyne kasvuun inflaation laskun tukeman yksityisen kulutuksen ja viennin piristymisen seurauksena. Yrittäjät odottavat, että korkotason lasku tuo positiivista virettä ja odotus on, että 2025 tilauskannat paranevat. Kasvavissa yrityksissä on havaittavissa paradigman muutos: pienetkin yritykset miettivät kansainvälistymistä alusta alkaen. Kasvua tulisikin hakea entistä enemmän viennistä kotimarkkinoiden ulkopuolelta.

Samankin toimialan sisällä osalla yrityksistä menee hyvin ja osalla heikommin. Samoin seutujen välillä on aiempaa isompia eroja suhdannenäkymissä. Tämän vuoden alussa konkurssreja oli rakennusalalla, muissa palveluissa ja yksittäisiä kaupan alalla. Itsensä työllistäminen on kasvanut erityisesti palvelu- ja sotealoilla, mikä näkyy start up -yrityksinä, kevytyrittäjyytenä tai sivutoimisena yrittäjyytenä.

Metsäteollisuudessa viime vuosi oli heikon kasvun vuosi, mutta pitkän aikavälin näkymät ovat edelleen hyvät. Taustalla on vientimarkkinoiden heikko kehitys, korkeat korot, viennin ja tilausmäärien väheneminen sekä talouden epävarmat näkymät. Metsä Groupin ainutlaatuisessa biotalouskeskitymässä Äänekoskella sijaitsevat Metsä Boardin kartonkitehdas, Excellence Centre -osaamiskeskus, Metsä Fibren biotuotetehdas, Metsä Woodin koivuviilutehdas, Metsä Springin tekstiilikoe-laitos sekä 3D-koelaitos. Alueella on menossa ja suunnitteilla useampia investointeja. Metsä Wood rakentaa parhaillaan kertopuutehdasta Äänekoskelle. Investoinnin arvo on noin 300 miljoonaa, mikä on yksi Suomen suurimmista käynnissä olevista teollisuustyömaista. Tuotannon arvellaan käynnistyvän 2026 jälkipuolella. Kertopuutehdas valmistaa tuotteita rakennusteollisuudelle, viilupuuta, joka soveltuu kantaviin rakenteisiin. Valmistumisen jälkeen tehdas työllistää 150 henkilöä ja

200 henkilöä arvoketjussa. Metsä Group alkaa rakentamaan kesällä 2024 biotuote-tehtaan yhteyteen koetehtaan ligniinin jalostukseen; yhteistyökumppaneina ovat Andritz ja Dow. Investoinnin arvoksi on arvioitu noin 20 miljoonaa euroa. Uusi teknologia laajentaa entisestään biopohjaisten tuotteiden tarjontaa vastaamaan rakennusteollisuuden tulevaisuuden tarpeisiin. Metsä Group käynnistää esiselvityksen ensimmäisestä tekstiilikuitua valmistavasta tehtaasta. Jämsän seudun suurimpia työllistäjiä on UPM:n paperiteollisuus. Vastuullista tekstiilikuitua valmistavan Spinovan ja brasilialaisen sellujätin Suzanon yhteisyrityksen Woodspinnin testauskäytössä olevan ensimmäisen tehtaan ylösajo etenee Jyväskylässä.

Puukauppa kääntyi viime vuonna laskuun ja jäi edellisvuotta pienemmäksi. MTK:n laskelmien mukaan Keski-Suomeen tuli viime vuonna metsärahaa 447 miljoonaa euroa, mikä on 30 miljoonaa euroa edellisvuotta enemmän. Taustalla on tuontipuun korvautuminen kotimaisella raaka-aineella ja itätuonnin loppuminen sekä EU:n uhkakuvat metsien käytön rajoituksista. Rahavirta alue- ja kuntatalouteen lisääntyi kohonneiden puun hintojen ansiosta, sillä puun myyntimäärät laskivat 6 % edellisvuodesta. Kevättä kohti tultaessa puumarkkinat näyttävät elpyvän edellisen syksyn hiljaisemmasta kaudesta. Energiapuun kasvanut kysyntä on heijastunut myös kuitupuun hintaan.

Metsäteollisuus luo yrittäjyyttä, työllisyyttä ja investointeja koko arvoketjussa. Metsäteollisuuden sivutuotteisiin erikoistunut kuljetusalan yritys Konnegroup investoi 5 miljoonalla eurolla raskaan kaluston perävaunutehtaaseen ja korjaamoon. Uudet tilat tarkoittavat 30–40 uuden henkilön työntekijän palkkaamista. Viitasaaren logistiikkakeskus Wiilo, josta muotoutuu myös teollisuus- ja liikekeskus, alkaa rakentua kevään aikana. Investoinnin suuruus 15–20 miljoonaa euroa. Myös sahapuolella on yli 10 miljoonan euron investointi.

Metalli- ja konepajateollisuudessa näkyy mm. Venäjän kaupan tyrehtyminen sekä rakennusalan hiljeneminen. Toimitusketjuja on ulkoistettu takaisin Kiinaan, kun aiemmin niitä kotiutettiin Suomeen. Pk-sektorilla yrityksistä osa pärjää, osa on vaikeuksissa. Alalla on ketteriä ja uudistushakuisia yrityksiä, jotka ovat kyenneet muuntamaan tuotantoaan. Useampien yritysten alihankkijoina toimivat pk-yritykset pärjäävät taantumassa paremmin. Pk-sektorin TKI-panostuksilla voidaan jatkossa lisätä osaamista ja kasvattaa puskuria tulevia talouden taantumia varten. Keski-Suomen suurimman teollisen työnantajan Valmet Oyj:n kannattavuus parani viime vuonna. Tämän vuoden osalta odotetaan hyvää tai tyydyttävää näkymää. Valtralla menee paremmin kuin koskaan aiemmin. Tehtaan tuotantoon palkataan vuoden 2025 alusta noin 200 uutta työntekijää. Harvian kiuas- ja saunayhtiön liikevaihto nousi vuoden viimeisellä neljänneksellä mutta laski koko vuonna. Taustalla on yhtiön poistuminen Venäjän markkinoilta vuonna 2022 ja toisaalta loppuvuoden

vahva kasvu Pohjois-Amerikassa ja Keski-Euroopan parantunut myynti. Kasvua haetaan edelleen Aasiasta ja Tyynenmeren alueelta. Toyota Gazoo Racing World Rally Team aikoo perustaa Jyväskylän ja Laukaan kupeeseen 200 henkilöä työllistävän uuden teknologiakeskuksen. Myös Jyväskylän Eteläportin teollisuusalueen rakentaminen jatkuu.

Puolustusteollisuuden tilaukset ovat vahvoja ja liikevaihdon näkymät kasvavia. Tikkakosken varuskuntaan investoidaan seuraavan kahden vuoden kuluessa useita kymmeniä miljoonia euroja. Jo päätetyt investoinnit ovat suuruudeltaan 60 miljoonaa, ja jatkoa on odotettavissa. Tämä on tuonut osaltaan työtä rakennusallalle. Jämsän Halliin rakennetaan F35-hävittäjien tehdasrakennusta, joka valmistuu ensi vuoden keväällä. Patria ja Puolustusvoimat ovat allekirjoittaneet palvelusopimuksen Suomen F-35-hävittäjähankeeseen ylläpito- ja huoltokäytön rakentamisesta. F35-hävittäjiin liittyvän sopimuksen työllisyysvaikutus Patrialle Jämsän Hallissa on noin 500 htv vuosina 2023–2031. Sopimuksen arvonlisätön kokonaishinta-arvio on noin 9 miljoonaa euroa ensimmäisessä vaiheessa vuosina 2023–2026. Yhteistyö tuo muutakin uutta työtä kuin koneiden eturunkojen valmistusta. Nammon tilaukset ovat täynnä kaikilla tehtailla. Nammo Vihtavuori Oy:lle rakennetaan ruutitehtaan vakuu-tilinjalto. Investoinnin suuruus noin 19 miljoonaa euroa. Nammo aloittaa lähiaikoina myös nallitehtaan rakentamisen, investoinnin arvo on 33 miljoonaa euroa. Uusi tehdas on tarkoitus saada kaupalliseen käyttöön loppuvuonna 2025. Nordic Drones on kasvattanut rajusti liikevaihtoaan. Samoin Finn-Savotta tuplasi liikevaihdon ja suunnittelee yli 2 miljoonan euron investointia Karstulaan. Pääosa liikevaihdosta tuli viranomaispuolelta. Sodan aiheuttama varustautuminen näkyy myös kuluttajakaupassa ja viennissä.

Rakennusteollisuus on taantumassa. Rakennusalan yritykset pyrkivät sopeuttamaan kustannuksia haastavaan markkinatilanteeseen lomautuksilla ja irtisanomisilla, ja osa on ajautunut konkurssiin. Asuntorakentaminen on hiljentynyt ja toimitilarakentamisen määrä pysynyt matalalla Jyväskylän seudulla. Myös asuntorakennuslupien määrä on laskussa. Korkea korkotaso ja rakennuskustannusten korkea hinta estävät investointeja. Samaan aikaan korkeat korot, ostovoiman heikentyminen ja kasvanut työttömyys ovat syynä asuntojen matalaan kysyntään. Kiinteistömarkkinoiden volyyymi jäi matalimmalle tasolle kymmeneen vuoteen. Viime vuosi oli asuntokaupan heikoimpia vuosi pitkään aikaan. Opiskelija-asuntojen ja kauppatilojen rakentaminen, julkiset investoinnit sekä saneeraaminen tuovat pientä helpotusta tilanteeseen. Rakennusalan taantumien vaikutukset näkyvät jo muiden alojen yrityksissä. Myös asiakkaiden konkurssit ja maksukyvyttömyys heijastuvat yritysten tulokseen. Tänä vuonna toivotaan inflaation hellittävän, korkojen laskevan ja sitä kautta reaali-palkkojen nousevan, mikä toisi myönteistä viirettä.

Karstulalainen hirsitalovalmistaja Honkarakenne Oyj laajentaa toimintaansa aiempaa vahvemmin kerrostalorakentamiseen. Viime kevään piristyminen jäi vaisuksi kuluttajaliiketoiminnassa, ja Venäjän kaupasta ei kirjautunut liikevaihtoa ensimmäistä kertaa sitten 25 vuoteen. Lomautus- ja sopeutumistoimista ja raaka-aineen hintojen laskusta huolimatta tuotantokustannukset nousivat. Yritys on kehittänyt toimintaansa ja investoinut ja viennissä on myönteisiä avauksia. Sementitöntä betonia valmistavan Betolarin kasvu jäi vaatimattomaksi ja yritys on sopeuttanut toimintojaan. Yritys panostaa vaihtoehtoisten sivuvirtojen tutkimus- ja kehityshankkeeseen ja on sopinut Outokummun kanssa sementittömän ruiskubetonin kehitystyöstä. Betolarin tavoitteena on tuottaa viimeistään vuoden 2025 loppuun mennessä vähähiilinen vaihtoehto ruiskubetonille.

Matkailun vahvistuminen näkyy monilla seuduilla elinkeinoelämän monipuolistumisessa. Jämsän Himoksessa matkailun pitkäjänteinen kehittäminen eri tahojen kanssa yhteistyössä tuottaa tulosta. Himos on kävijämäärältään Suomen neljänneksi suurin hiihtokeskus. Keskimaa rakentaa Himokseen 121 lomahuoneistoa ja ravintolan 32 miljoonan euron investoinnilla, mikä on Keski-Suomen hotelli- ja ravintolalinjan tähän asti suurin hanke ja vahvistaa ympärivuotisuutta. Investointi on merkittävä tässä rakennusalan suhdannetilanteessa koko Keski-Suomelle. Matkailualalle on löytynyt uusia asiakasryhmiä mm. Euroopasta ja Japanista. Palvelutuotannon kehittäminen, digitaalisuus ja kestävien matkailutapojen kehittäminen ovat keskiössä. Erityisesti useiden pienten yritysten tuottamien palveluiden paketoiminen kokonaisuudeksi asiakkaan näkökulmasta on matkailun kasvattamisessa tärkeä kehityskohde.

Ravintola-alalla osalla yrityksistä menee hyvin, osalla heikommin. Taustalla ovat koronan aiheuttamat vaikeudet ja mahdollinen velkaantuminen, mikä toi uusia haasteita korkojen noustessa. Energiakustannusten nousu aiemmin ja sittemmin elintarvikkeiden tukkuhinnoissa ja samaan aikaan kuluttajien heikentynyt ostovoima ovat tuoneet jo pitkään haasteita ravintola-alalle. Osa yrityksistä on lopettanut toimintansa, mutta toisaalta uusiakin on perustettu.

Myönteiset odotukset korostuvat erityisesti palvelualalla. Kaupan alalla menee hyvin lukuun ottamatta rautakauppaa. Keski-Suomen tulos oli kaikkien aikojen paras. Keski-Suomen investoi viime vuonna 24,7 miljoonalla eurolla, mikä on tehnyt hyvää matalasuhdanteesta kärsivälle rakennus- ja palvelualalle; tulevan kolmen vuoden investoinnit ovat Keski-Suomessa yli 100 miljoonaa euroa. Keski-Suomen päivittäistavarakaupassa myynti kasvoi, kuitenkin inflaatiota hitaammin. Keski-Suomessa K-ryhmän vähittäismyynti laski edellisvuodesta 10 miljoonaa euroa, sillä rakentamisen lama pudotti rautakauppojen myyntiä. Second hand -kauppa vahvistuu, samoin verkkokauppa.

Elintarviketeollisuudessa menee osalla yrityksistä hyvin. Osalla haasteena ovat tuotannolliset ja taloudelliset syyt, joiden taustalla ovat tuotannon kustannusten nousu, kuluttajatuotteiden kysynnän heikkeneminen ja teollisuustuotteiden maailmanmarkkinahintojen lasku.

Maataloudessa korostuu kansallisen varautumisen merkitys ja vaikuttavuus. Suomen maatalouden rakennemuutos, jossa tuottajamäärät ovat vähenemässä ja tuotanto keskittymässä alueellisesti, vaikuttaa ruokasektorin huoltovarmuuteen. Ruuan saatavuus ei ole Suomessa uhattuna, mutta Suomen merkitys ruuantuottajana tulee kasvamaan. Globaaleihin muutoksiin on kyettävä vastaamaan huolehtimalla mm. peltoinfrastruktuurista ja osaamisesta. Ruokasektorin huoltovarmuus on sidoksissa toimialan elinvoimaan ja kannattavuuteen. Onkin tärkeää nähdä, milloin ruokamarkkinat ja huoltovarmuustavoitteet vetävät eri suuntiin. Maataloudessa investointeja on leimannut varovaisuus. Syinä ovat mm. pitkään jatkunut maatalouden kannattavuuskriisi sekä lihakarjatalouden laajentamisinvestointien hakukielto. Myös tuotanto- ja rakentamiskustannusten nousu näkyy tässä. Viime vuonna Keski-Suomen maataloilille myönnettiin 1,4 miljoonaa euroa investointitukea 52 investointiin. Vuoden 2024 alkupuolella on tehty 14 investointitukipäätöstä, joille on myönnetty tukea vajaa 250 000 euroa. Investointihankkeet ovat olleet tyypillisesti melko pieniä energiatehokkuutta, ympäristön tilaa tai eläinten hyvinvointia edistäviä investointeja. Tuotannon kilpailukykyyn kehittämiseen tähtäviä investointeja on ollut vähäisästi. Nuoren viljelijän aloitustukien kysyntä on ollut myös melko vaisua. Toisaalta vuoden toiselle neljännekselle siirryttäessä sekä investointiaikamuksissa että tilojen omistajanvaihdosten suunnittelussa näkyy piristymisen merkkejä, mikä on hyvä alueen ruokatuotannon ja huoltovarmuuden tulevaisuuden näkökulmasta.

Energia-alalla on uusia avauksia ja energiahankkeita runsaasti käynnissä. Monessa kunnassa on vireillä aurinko- ja tuulivoimalahankkeita, joista käydään keskustelua puolesta ja vastaan. Sähkönsiirrossa Fingridin kapasiteetti on edelleen rajoitteena sähköntuotannolle. Myös energian varastoinnista kiinnostuneet yritykset ovat liikkeellä. Bioenergia-alalla Suomen Biovoima jatkaa kasvuaan ja laajentaa vientiä. Keski-Suomesta rakentuu vihreän energiantuotannon maakunta, kun Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston yhteinen konsortiohanke sai 1,8 miljoonan euron rahoituksen vaihtoehtoisten energiantuotantotapojen etsintään sekä maakunnan vetyosaamisen esille tuomiseen ja kehittämiseen. Alva investoi polttamattomaan energiantuotantoon 60 miljoonaa kesään 2026 mennessä. Rakennustyöt alkavat loppukevällä. Myös Keljonlahden rannalle on luvassa vihreän siirtymän teollisuutta.

Jämsän seudun äkillisen rakennemuutoksen (ÄRM) jälkeen paperiteollisuuden valta on murentumassa alueen elinkeinorakenteen muuttuessa monipuolisemmaksi. Alueelle on muodostunut vahvoja keskittymiä mm. puolustusteollisuuteen, matkailuun, kiertotalouteen ja energia-alan yritystoimintaan. Lisäksi alueella on metalliteollisuutta, sähkö- ja automaatioalaaan liittyvää yrittäjyyttä sekä elintarviketeollisuutta. Alueella tehdään vahvaa TKI-yhteistyötä. Kaipola Recyclingin jälkeensä jättämien tuhka- ja jätepolttoainesten siivouskustannukset ovat edelleen haasteena. Kaipola Circularin muovin tuotantolinja on testissä kokeiluluvalla. Kiertotalouden ja energian osalta Kaipolan toiminta näyttää lupaavalta.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Talouden supistuminen vaikuttaa negatiivisesti Keski-Suomen työmarkkinoiden tilanteeseen. Uusimman työnvälitystilaston mukaan Keski-Suomessa helmikuussa 2024 työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut 1 200:lla vuoden takaisesta ja lomautettujen määrä 320:llä. Työttömyyden trendi on ollut aiempina koronan jälkeisinä vuosina laskeva, mutta viime vuodesta lähtien työttömyys on kasvanut. Lomautusten määrän kasvu on kiihtynyt etenkin syksystä 2023 lähtien, saavuttaen huipun joulukuussa. Työttömyys on kasvanut lähes jokaisessa ammattiryhmässä, erityisesti rakennusalalla.

Avointen työpaikkojen määrä Keski-Suomessa on vähentynyt viime vuoden keväästä lähtien verrattuna vuoden takaiseen. Kuluvaan vuoteen alussa uusien avointen työpaikkojen määrä kasvoi tavanomaista kausivaihtelua enemmän, mitä selittää suurelta osin palvelu- ja myyntialojen työpaikkojen määrän kasvu. Erityisen paljon avoimia työpaikkoja on sosiaali- ja terveysalalla. Avoimia työpaikkoja on kuitenkin vähemmän kuin tasan vuosi sitten.

Nuorten työttömien määrä on kasvanut Keski-Suomessa noin 200:lla edellisen vuoden helmikuuhun nähden, mikä mukailee yleistä työttömien trendin kehitystä. Ulkomaalaisten työttömien määrä Keski-Suomessa on kasvanut jo vuodesta 2022 lähtien, mitä selittää ukrainalaisten määrän kasvu. Ulkomaalaisia työttömiä oli helmikuussa 2024 noin 330 enemmän kuin tasan vuosi sitten. Kielitaidon puute on edelleen haasteena työllistymisessä.

Eniten hankalasta taloustilanteesta on kärsinyt rakennusala, jolla on nähty paljon muutosneuvotteluja ja isojakin konkurssseja. Eniten työttömiä rakennusalalla on talonrakentajien sekä kirvesmiesten ja rakennuspuuseppien ammattiryhmissä. Alan tilanne ei näytä vielä hellittävän kuluvaan vuoteen aikana ja avointen työpaikkojen määrä on laskussa. Rakennusalan haasteet säteilevät myös muille aloille, kuten teollisuuteen, kasvattaen työttömyyttä.

Korona-ajan vaikutukset näkyvät työmarkkinoilla yhä, mihin talouden laskusuhdanne tuo kerrannaisvaikutuksia. Suurin vaikutus näkyy majoitus- ja ravitsemisalalla, joka kärsii yhä koronan aiheuttamista kohtaanto-ongelmista monen työntekijän vaihdettua alaa. Mara-alalla on suurta tarvetta työvoimalle, mutta samalla työvoiman saatavuudessa on haasteita. Osassa yrityksiä työvoiman kustannukset ja hankala taloustilanne kuitenkin pakottavat lykkäämään rekrytointeja, alaa vaivaa laskenut kysyntä.

Keski-Suomen TE-palveluiden yrityskartoituksesta selvisi, että työvoiman tarpeesta tällä hetkellä ja vuoden sisällä mara-alan lisäksi raportoivat myös ICT-, puhtauspalvelu-, sosiaali- ja terveysala sekä teknisen myynnin ala. Määrällisesti eniten avoimia työpaikkoja on sote-alalla, jossa kaivataan etenkin lähi- ja sairaanhoitajia. Osajien houkuttelu reuna-alueille tuo lisähaasteita. Puhtauspalvelualalla työvoiman saatavuus on esteenä kasvulle, mihin maahanmuuton kautta kasvava työvoima nähdään yhtenä ratkaisuna. Alan avoimet työpaikat keskittyvät kaupunkeihin. Teknisessä myynnissä ja ICT-alalla avoimet työpaikat eivät näy piilotyöpaikkojen vuoksi aina tilastollisesti. Jyväskylän ICT-alan kouluttaminen on vahvaa, mutta hyvän substanssiosaamisen lisäksi työnantajat painottavat monipuolisia työelämätaitoja.

Osa pienyrityksistä esimerkiksi teollisuudessa kärsii työvoimapulasta, erityisesti pienissä kunnissa. Talouden tilanne tuo myös haasteita rekrytointeihin, sillä uusien työntekijöiden kouluttamiseen työnantajien taholta on vähemmän resursseja. Suurilla yrityksillä on pienempiä paremmat mahdollisuudet työvoiman palkkaamiseen ja kouluttamiseen. Keski-Suomessa pienet ja keskisuuret yritykset pärjäävät kuitenkin pk-yritysbarometrin mukaan valtakunnallisessa vertailussa keskimääräistä paremmin. Suurin osa pienistä ja keskisuurista yrityksistä Keski-Suomessa aikoo pitää kiinni työvoimastaan.

Epävarmuutta työmarkkinoille tuo kiista hallituksen ajamista työmarkkinauudistuksista. Lakkojen arvioidaan vaikuttavan negatiivisesti yritysten liikevaihtoon, mutta nähtäväksi jää millaisia pitkäjänteisiä työllisyysvaikutuksia tilanteella on. Toistaiseksi lakot ovat lisänneet ainakin lomautuksia Keski-Suomessa.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Keski-Suomi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	+

Jyväskylän seutukunta

Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	++
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	+

Jämsän seutukunta

Jämsä

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Keuruun seutukunta

Keuruu, Multia

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	--	--	--
Työttömyyden määrä	--	--	--
Työvoiman saatavuus	+	+	+

Joutsan seutukunta

Joutsa, Luhanka

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	+	+

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta

Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä	-	-	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-

Äänekosken seutukunta

Konnevesi, Äänekoski

Arviointasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä	-	+	++
Työvoiman saatavuus	+	+	+

15 Etelä-Pohjanmaa

Taulukko 14. Avainluvut Etelä-Pohjanmaalla.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	190 774	191 762	195 583	-0,5 %	-2,5 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	7 064	6 136	6 690	15,1 %	5,6 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	939	816	1 037	15,1 %	-9,5 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	1 439	1 154	851	24,7 %	69,1 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	8,2	7,2	7,7	1 %-yks.	0,5 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	1 620	2 435	2 485	-33,5 %	-34,8 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Viime vuosien toimintaympäristön turbulenssi on vaikuttanut maakunnan näkymiin monella tavalla ja aiheuttanut suhdannenäkymiin voimakasta epävarmuutta. Kokonaisuutena tarkasteltuna maakunnan sietokyky erityyppisiä kriisejä vastaan on ollut kohtuullinen, mutta rakenteellisilta muutoksilta ei ole kuitenkaan vältytty. Elinkeinoelämän näkökulmasta selkeimmäksi huolen aiheeksi on noussut rakennusalan valtakunnallinen tilanne, joka on johtanut teollisuustuotannon lopettamisiin ja alasajoihin esimerkiksi Alavudella ja Kauhajoella. Haasteita ovat aiheuttaneet myös nopeasti tapahtuneet toimintaedellytysten muutokset sekä turvetuotannon että turkistalouden piirissä.

Etelä-Pohjanmaan erityishaasteita ovat epäsuotuisa demografinen kehitys, työvoiman saatavuus, heikko kansainvälistymisaste ja korkea-asteen koulutuspaikkojen vähäisyys. Veto- ja pitovoimatekijöiden parantaminen on tulevaisuushaaste, johon vastaaminen edellyttää uusia panostuksia myös maakunnan edunvalvontaan ja

imagon kehittämiseen. Strategista kehittämisloikkaa tarvitaan myös elinkeinorakenteen ja koulutustarjonnan uudistamisessa ja monipuolistamisessa, jotta maakunta pystyisi paremmin vastaamaan alati kasvavaan muutosvauhtiin ja kilpailemaan koulutetusta työvoimasta.

Merkittävä ilmiö on vihreän siirtymän investointien voimakas keskittyminen läntiselle vyöhykkeelle, jonka mahdollisuudet on Etelä-Pohjanmaalla kyettävä hyödyntämään mahdollisimman laaja-alaisesti. Suunnitteluvaiheessa olleita avaininvestointeja on kuitenkin myös peruuntunut. Metsä-Board Oyj:n kielteinen päätös Kaskisten taivekartonkitehtaan rakentamisen osalta heijastuu vahvasti myös Etelä-Pohjanmaalle ja erityisesti Suupohjan seutukuntaan. Toisin sanoen, uusia ajatuksia ja päänavauksia kaivataan, ja isommassa kuvassa myös eri toimijoiden kykyä kartoittaa yhä nopeammin muuttuvan maailman mahdollisuuksia. Myönteistä on, että uuden EU-ohjelmakauden tarjoamat rahoitusmahdollisuudet, sekä tutkimus- ja kehittämishankkeiden että kasvuun suuntaavan yritysrahoituksen osalta, ovat erinomaisen hyvät.

Etelä-Pohjanmaa on jo tällä hetkellä merkittävä tuulisähkön tuotantoalue, sillä maakunnan osuus koko maan tuulisähkön tuotannosta on noin 10 prosenttia. Tuulivoimayhdistyksen arvioiden mukaan Etelä-Pohjanmaalle on suunnitteilla 29 tuulivoimapuistoa. Tuulivoiman rinnalle ja sitä täydentämään ovat tulleet aurinkovoimapuistot, joita on toteutumassa esimerkiksi tuotannosta poistuville turvetuotantoalueille. Vedyn hyödyntäminen on noussut keskusteluun uutena aaltona, jonka soveltamismahdollisuuksissa riittää vielä järkeiltävää. On todettava, että uusiutuvaa energiaa koskevien hankesuunnitelmien etenemisen luotettavaan arviointiin ei ole rahkeita, mutta on selvää, että vain osa hankkeista etenee maaliin.

Saavutettavuuteen ja tieverkon kuntoon liittyvät kysymykset herättävät maakunnassa huolta. Asutus- ja elinkeinotoiminta on Etelä-Pohjanmaalla varsin hajasijoitunutta ja korkean profiilin teollisuuskeskittymiä on myös reuna-alueilla. Alemman asteisten teiden kunto on heikentynyt jo pitkään ja tienpidon painopiste on ollut vilkkaasti liikennöidyillä osuuksilla. Hallitusohjelma takaa kaivattuja lisäpanostuksia perusväylänpitoon. Vaikutukset näkyvät tulevalla kesäkaudella päällystystöiden kasvuna, mutta pidemmän aikavälin vaikutusarvioiden tekeminen on vaikeaa. Perusylläpidon lisäksi on merkittäviä tarpeita uudisinvestoinneille, joita pitäisi pystyä saamaan toteutusvaiheeseen. Digitaalisen saavutettavuuden parantamisella voidaan hakea toki osaratkaisuja, mutta iso kuva maakunnan väyläverkoston osalta on varsin haastava. Eräänä huolenaiheena on myös vihreän siirtymän investointeihin kytkeytyvät tarpeet, joihin pitäisi kyetä vastamaan myös infrastruktuurin kehittämisellä.

Väestökehityksen trendikäyrä on jo pitkään osoittanut maakunnassa huolestuttavaan suuntaan. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Etelä-Pohjanmaalla asui viime vuoden lopussa 190 543 henkilöä. Tietojen pohjalta väestömäärä väheni vuoden 2023 aikana noin 300 henkilöllä. 2010-luvun alusta lähtien tarkasteltuna Järvisseudun ja Suupohjan seutukunnat ovat menettäneet väestöään suhteellisesti eniten, mutta myös Kuusiokunnissa väestö on vähentynyt selvästi. Seinäjoen seutukunnan väkiluku on kasvanut, mitä selittää Seinäjoen kaupungin väestönkasvu. Väestökehityksen osalta juopa keskuseudun triangelin (Seinäjoki-Ilmajoki-Lapua) ja muun maakunnan välillä on kasvava. Suurimmat muuttotappiot syntyvät nuorista, jotka muuttavat opintojen perässä esimerkiksi yliopistokaupunkeihin. Etelä-Pohjanmaalla on selkeästi vähiten korkeakoulutuksen aloituspaikkoja suhteessa 15–24-vuotiaiden ikäryhmään, mikä on kärjistänyt muuttotappioita.

Ulkomaalaisten osuus väestöstä on edelleen valtakunnan alhaisin, mutta ulkomaalaisten määrä on kasvanut nopeasti. Maakuntaan on saapunut Ukrainan sodan takia runsaasti ukrainalaisia tilapäisen suojelun perusteella. Maakunnassa toimii tällä hetkellä kaksi vastaanottokeskusta. Maahantulijoiden määrä on alkanut näkymään myös virallisissa väestötilastoissa, sillä viime vuonna Etelä-Pohjanmaalla kotikuntapäätöksen sai noin 1 200 ukrainalaista. Huomionarvoista on, että maakuntaan saapuneet ukrainalaiset ovat tehneet eräänlaista pioneerityötä työllistyessään alueelle. Tämä on erittäin myönteinen ilmiö, jonka toivotaan tuottavan kauaskantoista rohkaisua pk-yritysten kansainvälisen työvoiman rekrytointeihin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Etelä-Pohjanmaa tunnetaan yrittäjyydestä, vahvasta elintarvikesektorista sekä monipuolisesta kulttuuritarjonnasta. Vahvimpia toimialoja ovat teknologiateollisuus (pääpaino kone- ja metalliteollisuudessa), elintarviketuotanto, sekä rakennustuote- ja huonekaluteollisuus. Kaupan alan keskittymiä löytyy luonnollisesti maakuntakeskus Seinäjoelta sekä seutukuntakeskuksista. Voidaan todeta, että Etelä-Pohjanmaa näyttää yleisilmeeltään maaseutumaisena, ruuan tuotantoon ja valmistavaan teollisuuteen nojaavana alueena.

Maakunnan yrityskehityksen uusiutuminen on perinteisesti ollut varsin hidasta. Eräänä kestoasteena on vaikea kasvuhaluus, joka on laskenut trendinomaisesti jo vuosia, ja jota osaltaan selittää myös yrittäjäkunnan ikääntyminen. Yritysten perustamisaktiivisuus on viimeisten neljännesvuositietojen mukaan hieman laskusuunnassa ja lopettaneiden yritysten lukumäärä on puolestaan kohonnut. Konkurssiin haettujen yritysten määrä on tuoreimpien tietojen mukaan kasvanut alkuvuonna

edelleen verrattuna vuodentakaiseen tilanteeseen. Eniten konkurssiin haettuja yrityksiä on ollut palvelualoilla. Konkurssien kehityssuunnan osalta näkymä tulevaan ei ole järin myönteinen.

Maakunnan pk-yritysten suhdanneodotukset ovat olleet jo pitkään maan keskimääräistä heikompia. Helmikuussa julkaistussa pk-barometrissa lähitulevaisuuden näkymiä arvioitiin nihkeiksi kaikilla osa-alueilla, eli yritysten varovaisuus on korkealla tasolla. Myönteinen signaali oli, että yritysten irtisanomisaikeet ovat edelleen vähäisiä, mikä viittaa siihen, että osaavasta työvoimasta halutaan pitää tiukasti kiinni. Kokonaisuutena voidaan todeta, että pk-barometrin odotusarvot ovat olleet tähänastista reaalikehitystä synkempiä ja selvästi pessimistisempiä kuin naapurimaakunnissa.

Elintarviketuotannon osalta lähivuosien kriisit ovat olleet merkittävä haaste, ja alan sisällä yritysten tilanteissa on ollut merkittäviä eroja. Myös epäonnea on ollut matkassa, sillä Alavudella sijaitseva Elonen konserniin kuuluva korppu- ja piparitehdas tuhoutui tammikuussa tulipalossa, jonka jälkeen tuotannon uudelleen käynnistämiseksi on etsitty kuumeisesti uusia vaihtoehtoja. Isossa kuvassa kulutuskysynnän kehittyminen on edelleen kysymysmerkki. Korkotason lasku lisää kotimaista kysyntää, mutta heikko suhdannetilanne ja työllisyyden heikkeneminen puolestaan vähentää kotimaista kysyntää. Myöskään elintarvikeviennin tärkeimpien kohdemaiden kysynnässä ei odoteta tapahtuvan selkeää piristymistä kuluvana vuonna. Myönteisiä signaalejakin on, vaikka kokonaistilanteessa riittää sumuisuutta. Elintarvikepuolella on syntynyt ja syntymässä uusia innovaatioita ja tuotantokapasiteettia. Esimerkiksi Atria toteuttaa parhaillaan historiansa suurinta strategista investointia: 155 miljoonaa euroa siipikarjatuotannon laajennukseen Nurmon tuotantolaitoksen yhteyteen. Investoinnin myötä Atria Suomen siipikarjan tuotantokapasiteetti lisääntyy noin 40 %. Uuden tehtaan arvioidaan olevan kokonaisuudessaan valmis kuluvan vuoden loppupuolella. Yhtiö on myös sitoutunut päästövähennystavoitteisiin. Hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä tärkeintä on fossiilisten polttoaineiden korvaaminen uusiutuvalla energialla. Esimerkkeinä tästä ovat Atria Suomen tuotantolaitoksilla tuulivoiman käyttöönotto ja aurinkoenergian käytön lisääminen.

Ruokamarkkinoiden tasapainoilu markkinashokkien jälkeisessä tilanteessa heijastuu vahvasti myös alkutuotantoon. Kannattavuushaasteet näkyvät varovaisuutena investointihalukkuudessa, vaikkakaan ei voida sanoa, että investoinnit olisivat kokonaan tyrehtyneet. Yrittäjätulon kasvunäkymä kuluvalle vuodelle on vaatimaton, joten tilojen lopettamiset ja konkurssit ovat todennäköisiä myös lähitulevaisuudessa. Oma erityishaasteensa on turkisalan tilanne, joka koskettaa myös muita pohjalaismaakuntia. On selvää, että monipuolisia tukitoimia tarvitaan, jos tarhauksen tulevaisuuden toimintaedellytykset kaikkoavat.

Teknologiateollisuudessa, josta kone- ja metallituoteteollisuus muodostaa leijonanosan, tilanne on monisyinen ja erot yritysten välillä ovat huomattavia. Keskimääräisesti tarkasteltuna yritysten tilaukset ovat jokseenkin tyydyttävällä tasolla, mutta piristymistä kaivataan. Uusien tilausten saaminen on kuitenkin haasteellista, mikä saattaa johtaa yt-neuvottelujen lisääntymiseen myös metalliteollisuudessa. Erityisnostona on todettava, että suhdanneherkän veneteollisuuden tilanne on jonkin verran parantunut ja lomautukset ovat pääosin loppuneet, mutta tilanne elää ja epävarmuustekijöitä on runsaasti. Myönteistä on, että teknologiateollisuusyritykset haluavat pitää osaajistaan kiinni. Panoksia on laitettu myös tuotannon automaatioon, millä turvataan tulevaa pidemmällä aikajänteellä. Investoinnit eivät siis ole täysin seisahtuneet ja uusista investoinneista käydään vuoropuhelua rahoittajien kanssa, mikä on positiivista. Suunnittelupöydällä olevien hankkeiden aikataulutusta tarkastellaan kuitenkin kriittisesti, mihin vaikuttaa oleellisesti myös rahoitusmahdollisuuksien ehtojen kiristyminen.

Puu- ja rakennustuoteteollisuuden tilanteessa on merkittäviä haasteita, vaikkakin toimijoiden väliset erot ovat huomattavia. Alalla on toteutunut suurehkoja muutoksia, joilla on merkittäviä työllisyysvaikutuksia. Älvsbytalet Oy ilmoitti viime syksynä tuotannon keskeyttämisestä Kauhajoella toistaiseksi, mikä on johtanut irtisanomisiin. Samassa kunnassa sijaitseva CLT Plant Oy ajautui puolestaan konkurssiin, mikä heikensi Kauhajoen tilannetta entisestään. Alavudella rakenteellisia muutoksia on aiheuttanut Matti-Ovi Oy:n tuotannon siirtäminen Kuopioon, sekä Alavuden Betoni Oy:n tuotannon keskeyttäminen toistaiseksi. On mahdollista, että rakentamiseen kytkeytyvän teollisuuden alueellinen tilannekuva synkkenee entisestään vuoden kuluessa. Kokonaisuutena voidaan todeta, että rakennusalan kokonaistilanne vaatisi kansallisia linjauksia, joilla uusia investointeja saadaan liikkeelle.

Kaupan ja palveluiden näkymissä on epävarmuutta ja rekrytoinneissa on varovaisuutta. Kuluttajien häilyvä luottamus ja varovainen ostoskäyttäytyminen vaikuttavat tilanteeseen olennaisesti, mikä vaatii huomiota myös kansallisessa talouskeskustelussa. On kuitenkin huomionarvoista, että isot toimijat ovat tehneet rohkeita linjauksia ja pyrkineet ylläpitämään kehittämisaktiivisuutta. Kansainvälinen kilpailu ohjaa tehostamaan toimintoja digitalisaation ja automatisaation avulla ja parantamaan tuottavuutta kaikilla kaupan aloilla. Pienten palveluyritysten taloudellinen kestävyys tilanteessa, jossa yleistä hintatasoa nostavat kriisit seuraavat toisiaan ja kuluttajakäyttäytymisen ennakointi on vaikeaa, on edelleen merkittävä huolenaihe.

Matkailun osalta aluetason ikkuna tulevaan on sumuinen ja varovaisuutta on ilmassa. Suurimpana kysymysmerkkinä on Ähtärin eläinpuiston tilanne ja panda-kaksikon kohtalo. Viime vuosien kriisitilanteet ja kohonnut kustannustaso ovat tekijöitä, jotka aiheuttavat epävarmuutta. Kotimaan matkailun suosion lisääntyminen

on ollut tekijä, jonka uskotaan tuovan mahdollisuuksia myös jatkossa. Myönteistä on, että tuleva tapahtumakesä tulee olemaan perinteisen vilkas, vaikkakin kohonnut kustannustaso hankaloittaa myös erilaisten tapahtumien järjestämistä ja rajoittaa ulkomaisten artistien saatavuutta festivaaleille. Tapahtumiin liittyvän matkailun ohella huvipuisto-, virkistys- ja luontomatkailu ovat teemoja, joiden mahdollisuuksiin on luottamusta jatkossakin ja ne tarjoavat konkreettisia kehittämismahdollisuuksia erityisesti maakunnan reuna-alueilla. Esimerkiksi Lappajärven (Kraatterijärvi Geopark) status maakunnan toisena Geopark-kehittämiskokonaisuutena varmistui maaliskuussa. Tilannetta tosin varjostaa hotelli Kivitipun ajautuminen konkurssiin, mikä hankaloittaa jatkokehittämissuunnitelmien toteuttamista.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Maakunnan työllisyysaste on työvoimatutkimuksen perusteella hienoisessa laskusuunnassa, mutta muutos on kohtuullisen maltillinen. Viime vuoden syyskaudella työllisyyskehityksen kuva synkeni kuitenkin selvästi, sillä työvoiman kysyntä väheni ja muutosneuvottelujen määrä kasvoi nopeasti. Kysyntä ei ole kuitenkaan pysähtynyt ja osaajista on edelleen jatkuvaa kysyntää eri toimialoilla. Koko vuotta koskevat odotusarvot ovat kuitenkin varovaiset, sillä signaalit suhdannetilanteen kohenemisesta ovat varsin ohuita. Myös meneillään olevat rakennemuutostilanteet tuovat yhtälöön uusia muuttujia, sillä irtisanotun työvoiman uudelleentyöllistymisnäkökymät ovat haasteelliset.

Suhdanteiden viileneminen on parantunut työvoiman saatavuutta jonkin verran, mutta muutos arvioidaan lähinnä tilapäiseksi. Demografisesta vääristymästä juontuva osaavan työvoiman saatavuus on pysyväishaaste, joka ei ole riippuvainen suhdanteista. Ennakoitu väestökehitys ja nuorisoikäluokkiin kohdistuva poismuutto on alueelle vakava ongelma. Työvoiman saatavuushaasteiden kirjo on edelleen huomattava. Haasteena on myös, miten alue pystyy menestyksellisesti kilpailemaan työvoimasta Suomessa ja Euroopan talousalueella (EU- ja ETA-maat). Rekrytointihaasteet ovat kroonistuneet esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla, teknologiateollisuudessa, ICT-alalla, sekä majoitus- ja ravitsemusalalla. Sosiaali- ja terveysalan osalta taloushaasteet ja toimintojen uudelleen järjestelyt vaikuttavat rekrytointeihin, mutta erityisosaajien osalta rekrytointeja koskevat haasteet ovat kuitenkin edelleen selkeät. Eläkepoistumat ovat suuria monella toimialalla, joista erityisesti voidaan korostaa teknologiateollisuutta sekä sosiaali- ja terveysalaa. Toiveena on, että työnantajat löytävät keinoja kehittää toimintamallejaan ja osaamispääomaansa myös haasteiden keskellä.

Työttömyys on selvässä kasvusuunnassa, mutta maakunnan tilanne on edelleen monia muita alueita parempi. Työttömien työnhakijoiden osuus EteläPohjanmaan työvoimasta oli 8,2 prosenttia, joka oli MannerSuomen toiseksi alhaisin. Koko maassa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,8 prosenttia. Helmikuun lopussa hakijarekistereissä oli noin 7 060 työtöntä työnhakijaa. Vuoden takaisesta vertailuajankohdasta määrä nousi 930 henkilöllä, eli noin 15 prosentilla. Kesää kohden tilanne kohenee jonkin verran, mutta työttömyyden arvioidaan pysyvän kasvusuunnassa verrattuna vuoden takaisiin lukemiin.

Työnhakijapoolin rakenne on haastava, sillä yli 55-vuotiaiden osuus hakijoista on suuri. Myös pitkäaikaistyöttömyys on kääntynyt voimakkaaseen kasvuun, mikä heijastelee suhdannetilanteen pitkään jatkunutta epävarmuutta. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden määrä (noin 580 hlöä) on viimeisen vuoden aikana kasvanut selvästi, mihin on vaikuttanut luonnollisesti Ukrainan sota. Ukrainalaisten työllistymispotentiaali nähdään kohtuullisen hyvänä, erityisesti, mikäli työnantajat joustavat suomen kielen osaamisvaatimuksista ja antavat maahantulijoille mahdollisuuden näyttää osaamistaan. Heikentynyt suhdannetilanne tosin heikentää työllistymismahdollisuuksia kautta linjan.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Etelä-Pohjanmaa

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Seinäjoen seutukunta

Ilmajoki, Isokyrö, Kauhava, Kurikka, Lapua, Seinäjoki

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Suupohjan seutukunta

Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Kuusiokuntien seutukunta

Alavus, Kuortane, Ähtäri

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	--	0	+
Työttömyyden määrä	--	-	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Järvisseudun seutukunta

Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

16 Pohjanmaa

Taulukko 15. Avainluvut Pohjanmaalla.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	176 323	176 041	176 272	0,2 %	0,0 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	5 361	4 747	5 023	12,9 %	6,7 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	589	518	638	13,7 %	-7,7 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	1 238	1 144	1 144	8,2 %	8,2 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	6,4	5,7	6,1	0,7 %-yks.	0,3 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	1 630	2 360	1 994	-30,9 %	-18,3 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pohjanmaa on energinen maakunta, jonka elinkeinoelämä on monipuolista ja työllisyystilanne maan huippua. Maakunnan vahvuus on monipuolinen toimialarakenne, joka käsittää vientipainotteisen teollisuuden, alkutuotannon, kaupan ja matkailun sekä rakennusalan. Pohjalaisia teollisuusyrityksiä toimii monilla eri alatoimialoilla ja viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta on suuri. Alueen maataloustuotanto on merkittävää koko Suomelle. Myös tukku- ja vähittäiskaupan ala sekä rakennusala työllistävät maakunnassa merkittävän määrän ihmisiä.

Viime vuosien aikana panostukset vihreän siirtymän edistämiseksi ovat lisääntyneet voimakkaasti EU:ssa. Pohjanmaan kauppakamarin laskelmien mukaan investoinnit ovat jopa 22,5 miljardia euroa vuosikymmenen loppuun mennessä Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella. Vihreän siirtymän investointialto koostuu muun muassa akkuteollisuus-, vetyteollisuus- ja maa- sekä merituulivoimainvestoinneista

ja muusta uusiutuvasta energiasta. Investointeja toteuttavat alueella jo toimivat yritykset sekä alueelle etabloituvat toimijat. Valtava kasvu heijastuu teollisuudesta tietenkin myös muille toimialoille.

Elinkeinoelämän tilanne on tällä hetkellä haastava. Epävarma maailmantalouden tilanne ja kevättalven lakot vaikuttavat monilla teollisuustoimialoilla ja rakennusallalla tilanne on ollut muun muassa korkotason vuoksi vaikea jo pidempään. Suurten vientiyritysten kautta vaikutukset heijastuvat maailmantaloudesta myös pienempiin alihankkijoihin. Positiivista käännettä kuitenkin odotetaan.

Maakunnan työllisyystilanne on Manner-Suomen parhaimmistoa, vaikka heikot suhdanteet ovat viime aikoina heijastuneet työmarkkinoille työttömien määrän kasvuna. Pohjalaisyrietykset ovat perinteisesti kärsineet työvoimapulasta, eikä tilanne ole merkittävästi helpottunut työttömyyden lisääntymisen myötä. Lähivuosina työvoiman kysynnän odotetaan kasvavan entisestään suurinvestointien realisoituessa ja maakuntaan tullaan tarvitsemaan tuhansia uusia työntekijöitä.

Pohjanmaan maakunnassa oli 176 000 asukasta vuonna 2022. Väkiluku on ollut hienoisessa kasvussa viimeisimmät vuodet. Väestöennusteiden mukaan työikäisten määrä pienenee ja väestö ikääntyy, mikä huolestuttaa erityisesti alueelle suunniteltujen investointien ja niiden työvoimatarpeiden täyttämisen puolesta. Maakunnan veto- ja pitovoimaa tulee kehittää ja työvoimareservi saada täysipainoisesti käyttöön. Kansainvälisten osaajien merkitys on suuri, sillä Pohjanmaalla muuttovoittoa on viime vuosina syntynyt vain maahanmuutosta. Pelkästään Vaasassa on edustettuna 120 kansalaisuutta ja Suupohjan rannikkoseudulla on ollut jo vuosikymmenien ajan runsaasti kansainvälistä työvoimaa. Kaksikieliseltä alueelta osaajia kuitenkin muuttaa myös muihin Pohjoismaihin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pohjanmaa tunnetaan vientipainotteisesta teollisuudestaan ja erityisesti Pohjoismaiden suurimmasta energiateollisuuden klusterista. Maakunnassa on myös vahvaa alkutuotantoa, närpiöläisiä tomaatteja ja kurkkuja syödään koko Suomessa ja alueella sijaitsee suuri osa maan turkistarhoista. Kaupan ja palveluiden ala kehittyy ja alueen matkailupotentiaalin kasvattamiseksi tehdään jatkuvasti töitä. Pohjanmaalla on myös rakennusalan yrityksiä.

Pohjalaisessa elinkeinoelämässä on historiallisen kova kasvuvauhti. Jättimäinen vihreän siirtymän investointien aalto koostuu useista pääasiassa eri teollisuudenaloilla toimivien yritysten hankkeista. Pohjanmaan maakuntaan on sijoittumassa muun muassa maa- ja merituulivoimaa, akkuteollisuutta ja vety- ja metanolitehtaita. Myös

alueella jo toimivat yritykset investoivat aktiivisesti, pelkästään energiateollisuuden klusteri EnergyVaasan alueelle on suunnitteilla noin 1,9 miljardin euron arvosta uusia energiateknologiainfrastruktuurin investointeja. Investointien myötä alueelle syntyy tuhansia uusia suoria työpaikkoja. Työvoimaa tarvitaan myös teollisuuslaitosten rakennusvaiheessa ja tuotannon käynnistyttyä alueelle asettunut uusi työvoima lisää kysyntää myös esimerkiksi kaupan, palveluiden, asumisen, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä matkustamisen saralla.

Vaikea taloustilanne, kohoavat kustannukset sekä epävakaata työmarkkinatilanne kuitenkin jarruttavat investointien toteutumista ja muuta kasvua. Investointien pulonkaloina ovat myös infrastruktuuriin ja saavutettavuuteen liittyvät ongelmat, luvitusasiat ja kilpailuasetelmat. Monissa kilpailijamaissa, kuten Yhdysvalloissa ja Saksassa on otettu käyttöön massiivisia valtiontukia vihreän siirtymän teollisten investointien tukemiseksi. Tässä valtiontukikilpailussa Suomen tukisummat jäävät valitettavasti jalkoihin. Tulevaisuudessa haasteena voivat olla myös rakennusalan resurssien riittävyys siinä tapauksessa, että useampi rakennushanke käynnistyy samanaikaisesti.

Huolta aiheuttaa myös se, miten poliittiset lakot vaikuttavat pidemmällä aikavälillä alueella toimivien yritysten toimintavarmuuteen sekä tuotannon jatkuvuuteen ja sitä kautta yritysten houkuttelevuuteen kauppakumppanina. Myös Suomen houkuttelevuus investointiympäristönä huolestuttaa. Keväällä 2024 Kemianteollisuus ry:n ja Teknolomiteollisuus ry:n jäsenyrityksilleen toteuttamien valtakunnallisten yrityskyselyjen mukaan tuotantoa on jouduttu tai joudutaan pysäyttämään, mikä aiheuttaa painetta lomautuksille ja irtisanomisille. Lakot ovat tulpanneet vientiä ja saattavat vähentää investointeja Suomeen, pidemmällä aikavälillä uusia työpaikkoja voi jäädä syntymättä.

Suhdanneltilanteen heikentyminen näkyy myös yrityksille tehtävissä kyselyissä. Elinkeinoelämän keskusliiton tammikuun 2024 Suhdannebarometrissa pohjalaismaakuntien (Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa) tilanne oli hieman valoisampi kuin koko maassa keskimäärin. Suhdanneltilanne alueella oli hieman normaalia heikompi ja heikentynyt lokakuussa tehdystä kyselystä. Kysyntä oli vaimentunut ja kannattavuus heikentynyt, mutta henkilökuntakehityksen ja tuotannon arvioitiin pysyvän ennallaan. Yleisin kasvun este oli heikko kysyntä, kun ammattityövoiman puutteen merkitys kasvun esteenä oli hieman pienentynyt. Pienten ja keski suurten yritysten tunnelmia mittaavassa kevään 2024 Pk-yritysbarometrissa Pohjanmaan maakunnan yrittäjien suhdannenäkymät olivat heikommat kuin koko maassa keskimäärin. Sen sijaan arviot henkilökunnan määrän kehityksestä sekä innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksestä olivat koko maan tilannetta

paremmalla tasolla. Liikevaihdon, kannattavuuden ja investointien arvon arviot olivat synkeät, ja kasvuhakuisten pk-yritysten osuus jatkoi laskuaan. Pk-yritysbarometrin vastaajakunnassa korostuvat palvelualan yritykset.

Konkurssien määrä Pohjanmaan maakunnassa pienentyi pääosan vuodesta 2023 ja alkuvuoden 2024 vuotta aiempaan verrattuna. Eniten konkurssseja oli muiden palveluiden toimialalla, seuraavaksi eniten kaupan alalla ja rakennustoiminnassa.

Vuonna 2023 Finnveran myöntämä rahoitus Pohjanmaan maakunnan yrityksille oli 37 miljoonaa euroa, yhdessä muiden rahoittajien kanssa rahoitusta oli 84 miljoonaa euroa. Finnveran rahoitusmäärä maakunnassa laski edellisvuodesta, mutta käyttöpääomarahoitusta ja investointirahoitusta myönnettiin aiempaa enemmän. Teollisuus oli jälleen suurin rahoitusta saavista toimialoista, kasvua nähtiin liike-elämän palveluiden rahoituksessa, kauppa ja kuluttajapalveluissa sekä maaseutuelinkeinon toimialoilla.

Vaasassa toimii Pohjoismaiden suurin energiateknologian keskittymä EnergyVaasa, joka käsittää lukuisia kansainvälisiä suuryrityksiä sekä laajan joukon pienempiä alihankkijoita. Yhteensä 180 yrityksen yhteenlaskettu liikevaihto on vuosittain 6 miljardia euroa ja klusteri työllistää yli 13 000 työntekijää.

Alueella on pitkään pedattu laajassa yhteistyössä akkuteollisuuden asettumista GigaVaasa-alueelle, ja tällä hetkellä aiesopimuksia ja aluevarauksia on tehty useille toimijoille. Norjalainen FREYR Battery aikoo rakentaa alueelle katodimateriaalitehtaan. Yhtiö oli aikeissa rakentaa alueelle myös akkukennotehdaan, mutta teki viime syksynä päätöksen rakentaa vastaavan tehtaan ensin Yhdysvaltoihin. GigaVaasa-alueelle on suunnitteilla useita anodimateriaalitehtaita: Epsilon Advanced Materialsin ja Suomen Malmijalostus Oy:n tehdas sekä Grafintecin ja Hensenin tehdas ja tuoreimpana suunnitteluvarauksen anodimateriaalitehtaalle on tehnyt Shanghai Shanshan Lithium Battery Materials Technology Co., Ltd. Akkuteollisuuden voimakkaaseen kehitykseen ja muihin uusiutuvaan energiaan liittyviin tulevaisuuden osaamistarpeisiin on alueella jo ryhdytty vastaamaan mm. ammattikorkeakoulun ja yliopiston opintotarjonnalla ja tutkimushankkeilla.

GigaVaasa-alueelle suunniteltujen akkuklusterin investointien aluetaloudelliset vaikutukset ovat huomattavia. Vaikutusten mallinnuksen mukaan työpaikkoja muodostuu tarkasteltavasta skenaariosta riippuen investointivaiheessa yhteensä noin 4 000–8 200 ja tuotantovaiheessa 5 200–10 600. Tuotantovaiheessa arvonlisäyksen ennakoitaan olevan skenaariosta riippuen 1,3–2,7 miljardia euroa, tuotos 3,7–7,8 miljardia ja palkkatuloista kulutukseen ennakoitaan suuntautuvan 111–223 miljoonaa euroa. Laskelmissa on käytetty kahta skenaariota: ensimmäisessä skenaariossa

toteutuu kaikkien investointien ensimmäinen vaihe, toinen skenaario pitää sisällään ensimmäisen skenaarion lisäksi kaikkien investointien toisen vaiheen. Toisessa skenaariossa kaikki alueen tontit eivät ole maksimikäytössä.

Vihreä vety ja siitä tuotettava e-metaani ovat avainasemassa päästöjen vähentämisessä muun muassa eri teollisuudenaloilla, lannoitteiden valmistuksessa, liikenteessä, huoltovarmuuden parantamisessa sekä energijärjestelmän tasapainottajana. Vedyn tuotannon edellytyksenä taas on puhtaan energian saanti. Koppö Energia Oy suunnittelee uusiutuvan metaanin tuotantolaitosta Kristiinankaupunkiin. Laitos tuottaisi Westenergyn voimalaitoksen savukaasuista erotetusta hiilidioksidista ja vedystä tuotettua uusiutuvaa metaania liikennepolttoaineeksi. Suuria vetyinvestointeja Suomeen suunnittelee myös yhdysvaltalainen Plug Power. Yhtiö aikoo rakentaa vetylaitokset Kokkolaan, Kristiinankaupunkiin ja Porvooseen. Kristiinankaupungissa vetyä tuotettaisiin vihreän teräksen valmistukseen, sillä vetytehtaan yhteyteen vihreän teräksen tuotantolaitosta suunnittelee GravitHy-niminen yritys.

Jäte-energialaitos Westenergy on päättänyt luopua synteettisen metaanin (LSNG) tuotantolaitoksen suunnitelmistaan ja rakentaa sen sijaan hiilidioksidin talteenottolaitoksen. Hanke on kymmenen kertaa aikaisempaa suurempi ja talteenotetusta hiilidioksidista valtaosa on tarkoitus hyödyntää Kristiinankaupungissa, aiemmin mainitussa Koppö Energian laitoksessa. Vaasaan on suunnitteilla EPV Energian, Vaasan Sähkön ja Wärtsilän yhteistyönä uusiutuvan vedyn tuotantoon perustuva Power-to-X-to-Power -järjestelmä (uusiutuvan energian varastointi- ja tuotantoratkaisu).

Maaliskuussa 2024 Metsä Board ilmoitti, että Kaskisiin suunniteltu taivekartonkitehdas ei toteudu. Yhtiön mukaan hankkeen kokonaiskustannukset nousivat merkittävästi alkuperäistä arviota korkeammaksi, minkä vuoksi tuottotavoitteet eivät olisi täyttyneet.

Tuulivoimarakentaminen on lisääntynyt merkittävästi ja erityisesti merituulivoiman odotetaan pitkällä tähtäimellä kasvavan tärkeäksi energiantuotantomuodoksi Suomessa. Merituulivoimapuistoja on suunnitteilla Korsnäsiin, Närpiöön, Kristiinankaupunkiin sekä Kokkolan ja Pietarsaaren edustalle. Metsähallituksen kilpailutus merituulivoimahankkeille Närpiön ja Kristiinankaupungin edustalla on käynnissä.

Rakennusallalla korkotason nousu ja hintojenkorotukset ovat haastaneet erityisesti talotehtaita ja muita pienrakentamiseen liittyviä yrityksiä. Nopeaa helpotusta rakennusalan vaikeaan tilanteeseen ei ole odotettavissa, vaikka alalla yleisesti odotetaan toiveikkaina tulevia teollisuusinvestointeja ja niiden tuomaa kysynnän piristymistä. Tulevaisuudessa voi kuitenkin olla, että kysyntä kasvaa investointien

konkretisoituessa räjähdysmäisesti. Monilla alueilla täytyisi varautua kasvavaan asutuskäyttöön jo ennen investointihankkeiden rakentamisvaihetta. Syksyllä 2023 toteutetussa Vaasan seudun asutusearviointissa todetaan, että pelkästään akku-tehdasinvestoinnit tuovat toteutuessaan alueelle erityisesti työikäistä, kansainvälistä työvoimaa, jonka asumismahdollisuuksien turvaamiseen tarvitaan erityisiä panostuksia.

Pohjanmaalla on monipuolista maataloustuotantoa. Alkutuotannon tärkeys korostuu entisestään huoltovarmuuskysymysten myötä, mutta maatalouden kannattavuus on edelleen heikko. Myönteistä on kuitenkin se, että tuottajat investoivat aktiivisesti uusiutuvaan energiaan, eläinten hyvinvointiin ja tekevät salaojituksia, jotka edistävät ympäristön ja ilmaston hyvää tilaa. Epävarman taloudellisen tilanteen vuoksi esimerkiksi suuria rakennusinvestointeja tehdään tällä hetkellä vähemmän.

Suurin osa Suomessa tuotetuista tomaateista ja kurkuista tuotetaan Suupohjan rannikkoseudulla: Närpiössä ja sen lähikunnissa. Kasvihuoneet ovat parantaneet varautumistaan muun muassa sähkön hinnan heilahteluiden varalta, mutta muut tuotantokustannukset ovat edelleen kasvussa. Kasvihuoneviljelijöille huolta on aiheuttanut myös kasvuturpeen saatavuus tulevaisuudessa, jos turpeen energiankäyttö päättyy.

Suomi on suurin sertifioitujen ketunnahkojen tuottaja maailmassa ja valtaosa Suomen turkistarhoista sijaitsee pohjalaismaakunnissa. Turkisala on kärsinyt lintuinfluenssasta, sillä eläimiä on jouduttu lopettamaan ja henkilökuntaa lomauttamaan, mutta moni tarha aikoo jatkaa toimintaansa. Viimeisten turkishuutokauppojen hintatasot tukevat toiminnan jatkamissuunnitelmia. Jatkamispäätökset riippuvat osittain lopetetuista eläimistä saatavista korvauksista, toimialalle määrättyjen uusien suojaustoimenpiteiden lisäkustannuksista sekä suojaustoimenpiteisiin saatavista julkisista tuista ja tukiehdosta.

Maaseudun kehittämisen hankehakemuksia on runsaasti ja ne ovat korkealaatuisia. Esimerkiksi laajakaistainvestoinnit ja Leader-ryhmien uudet tukimuodot kiinnostavat. Yritystukihakemusten määrä on normaalia pienempi, mikä johtuu osittain korkeista koroista ja maailman epävarmuudesta, mutta myös siitä, että rahoitusta on nyt saatu muista rahastoista, kuten JTF:stä ja EAKR:stä.

Kaupan alan investoinneista mainittakoon esimerkiksi tavarataloketju Sokoksen paluu Vaasaan 25 vuoden tauon jälkeen, tavaratalo avataan keväällä 2024. Vaikka keskusta-alueiden vetovoimaisuuden ylläpitäminen nähdään tärkeänä, kaupunkien ydinkeskustat ja toisaalta pienemmät paikkakunnat ovat aiempaa haastavampia ympäristöjä kaupan ja palveluiden toimialalle.

Kotimaan matkailun suosio kasvoi korona-aikana ja vaikka tilanne on osittain palautunut ennalleen, maailmanpolitiikan epävakaisuus on osaltaan hillinnyt matkustushaluja. Siitä huolimatta Wasalinen ympäristöystävällisen Aurora Botnia-matkustaja-autolautan matkustajamäärät ovat vahvassa kasvussa, vuonna 2023 matkustajia oli lähes 280 000. Yöpymiskapasiteettia parantaa Vaasan suurimman hotellin mittavan remontin valmistuminen helmikuussa, jonka jälkeen Osuuskauppa KPO siirtyy remontoimaan muita kiinteistöjään ja ensi vuonna on vuorossa osuuskaupan omistama toinen vaasalaishotelli. Pohjanmaan maakunnassa on edelleen paljon kehittymisen mahdollisuuksia matkailualalla, esimerkiksi Merenkurkun maailmanperintöalueella on potentiaalia.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tilanne jatkuu haastavana. Pidemmällä aikavälillä väestön ikääntyminen sekä maakunnan teollisuuden suurinvestointien mukanaan tuoma väestönlisäys kasvattaa palvelutarvetta. Työvoimatarpeet ovat suuria ja alalla kärsitään työvoimapulasta. Hyvinvointialueiden rahoitusvaje ja säästöpaineeet vaikeuttavat osaltaan alan vetovoiman kasvattamista. Pohjanmaan hyvinvointialuelakin tavoittelee kymmenien miljoonien säästöjä tänä ja ensi vuonna.

Pohjalaisten suurhankkeiden toteutumisen edistämiseksi ja sitä kautta koko Suomen viennin ja kilpailukyvyn parantamiseksi tulisi infrastruktuuriin panostaa voimakkaasti. Elinkeinoelämän kehittymisen edellytyksiä sekä tärkeitä huoltovarmuuden turvaamisen elementtejä ovat hyväkuntoinen tieverkko, kattavat satamat, kehittyneemmät raideyhteydet sekä vilkas lentoliikenne. Pohjanmaalla sijaitsee useita merkittäviä satamia ja tulevaisuudessa niitä voivat työllistää esimerkiksi merituulivoima-alueiden rakentaminen. Tähän mennessä esimerkiksi Vaasan sataman kautta on jo kulkenut paljon maatuulivoimaloiden osia ja satamassa meriväylän levennyshanke on rakennussuunnitteluvaiheessa. Pohjalaismaakunnissa maanteiden korjausvelkaa saadaan keväällä myönnetyn lisärahan turvin lyhennettyä, mutta toimet eivät ole vielä riittäviä. Alemman tieverkon kuntoa tulee saada parannettua, jotta syrjäisemmillä seuduilla toimivien yritysten toimintaedellytykset voidaan säilyttää. Valitettavasti Suupohjan radan perusparannus ja Seinäjoen ja Vaasan välisen ratayhteyden kunnostaminen eivät päätyneet Väyläviraston vuosien 2025–2032 investointiohjelmaan. Sen sijaan Kaskisten sataman väylän syventäminen on mukana investointiohjelmissa ja Vaasan sataman väylän syventäminen on listattuna Väyläviraston suunnitteluohjelmassa. Viime talvi osoitti, että satamien toimintakyvyn turvaamiseksi tarvitaan myös jäänmurtajakaluston päivittämistä.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Pohjanmaan maakunnassa työllisyystilanne on perinteisesti ollut Manner-Suomen parhaimmistoa. Työllisyysaste oli vuonna 2023 keskimäärin 79,6 prosenttia, kun koko maassa vastaava luku oli 73,6 prosenttia. Vuosineljänneksittäin työllisyysaste vaihteli maakunnassa 79,2–80,2 prosentissa. Monissa alueen kunnissa vallitsee käytännössä täystyöllisyys ja työttömyysaste voi olla vain parisen prosenttia. Työttömien määrä maakunnassa on kuitenkin hieman lisääntynyt elinkeinoelämän epävarmuuden kasvun myötä. Työttömyysaste on silti pysytellyt maan parhaimmistossa ja helmikuussa 2024 se oli Pohjanmaalla 6,4 prosenttia. Maakunnassa oli tuolloin 5 400 työtöntä työnhakijaa. Ammattiluokittain tarkasteltuna työttömyys lisääntyi eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmissä. Pohjanmaalla eniten työttömiä on 60–64-vuotiaiden ikäryhmässä ja ulkomaan kansalaisia työttömistä on enemmän kuin koko maassa keskimäärin, reilu viidesosa. Työttömyyden kasvun uskotaan jäävän väliaikaiseksi.

Viime vuonna ja alkuvuodesta 2024 avointen työpaikkojen määrä on pienentynyt vuotta aiempaan nähden. Avointen työpaikkojen määrä on vähentynyt loppuvuodesta 2023 ja alkuvuodesta 2024 eniten palvelu- ja myyntityöntekijöiden, rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä muiden työntekijöiden ammattiryhmissä. Avointen työpaikkojen määrä kääntyi kasvuun alkuvuonna 2024 prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden sekä maanviljelijöiden, metsätyöntekijöiden ym. ammattiryhmissä. Kevään 2024 Pk-yritysbarometrissa vastaajayritysten arviot henkilökunnan määrästä olivat varovaisen positiiviset, vaikkakin viidesosa vastanneista kokee tarvetta sopeuttaa toimintaansa, yleisimpinä sopeuttamistoimina lomautukset ja työaikajärjestelyt. Myös EK:n Suhdannebarometriin vastaajien kesken henkilöstömäärän odotetaan hieman kasvavan kevään aikana. Kuitenkin myöhemmin keväällä toteutettujen Teknologiateollisuus ry:n ja Kemianteollisuus ry:n valtakunnallisten yrityskyselyjen mukaan kevään 2024 lakot aiheuttavat lomautus- ja irtisanomispainetta yrityksissä tuotannon häiriöiden vuoksi. Muutosneuvotteluilmoituksia onkin tullut TE-toimistoon normaalia enemmän alkuvuoden aikana.

Vaikeasta suhdanteesta huolimatta aluetta riivannut työvoimapula vaivaa osittain edelleen monella toimialalla Pohjanmaalla. Pk-yritysbarometrin tulosten mukaan työvoiman saatavuus on jonkinasteisena kasvun esteenä 66 prosentilla vastaajayrityksistä, EK:n Suhdannebarometrissa ammattityövoiman puute on tuotantokapeikkona 20 prosentilla vastaajista.

Työvoiman saatavuusongelmien odotetaan pahenevan tulevaisuudessa suurinvestointien toteutuessa. Pelkästään GigaVaasa-alueen investointien vaikutusten mallinnuksen mukaan työpaikkoja muodostuu tarkasteltavasta skenaarista riippuen investointivaiheessa yhteensä noin 4 000–8 200, pääasiassa rakentamisen alalle,

mutta myös suunnitteluun ja teollisuuteen. Tuotantovaiheessa työpaikkoja ennakoidaan muodostuvan yhteensä 5 200–10 600, etenkin teollisuuden alalle, mutta myös kuljetukseen ja varastointiin, kaivostoimintaan ym. Lukuihin on laskettu suorat ja välilliset työpaikat sekä kulutuksen vaikutuksesta syntyvät työpaikat. Koko työpaikkavaikutus ei kohdistu Vaasan seudulle, vaan erityisesti välillisistä vaikutuksista suurin osa syntyy muualla Suomessa. Kun samaan aikaan työvoimaa tarvitaan laajasti ympäri Suomea ja Eurooppaa, veto- ja pitovoiman täytyy todella olla kunnossa Pohjanmaalla. Teollisuuden suuret rekrytoinnit voivat myös houkuttaa työvoimaa muun muassa matalapalkka-aloilta, joten työvoimapula saattaa siirtyä toimialalta toiselle.

Työvoimapulan taklaamiseen käytetään alueella monipuolisia keinoja. Työvoimakoulutusten ja täydennyskoulutusten kysyntä on hyvällä tasolla, muun muassa nopeat ja tiiviit RekryKoulutukset ovat suosittuja yrityksissä. Työnantajat palkkasivat mielellään ns. valmiita työntekijöitä, mutta täydellisiä osaajia harvoin löytyy ilman yrityksen omaa panostusta. Työnhakijoiden osaamisen päivittäminen on tärkeää osaamisvaatimusten kehittyessä nopealla tahdilla. Aikuiskoulutustuen lakkaaminen saattaa vaikeuttaa osaavan työvoiman saatavuutta yrityksissä. Toisaalta oppisopimuskoulutusten suosio saattaa aikuiskoulutustuen poistumisen myötä lisääntyä, mutta sen toteuttaminen vaatii panostusta yrityksiltä.

Pohjanmaalla on pitkät perinteet kansainvälisen työvoiman kanssa toimimisesta. Alueen oppilaitoksissa on runsaasti kansainvälisiä opiskelijoita, maakunnassa toimii jo tehokkaasti kansainvälistä työvoimaa hyödyntäviä yrityksiä, monessa yrityksessä työkielenä on englanti ja yritykset houkuttelevat osaajia kansainvälisiltä markkinoilta. Siitä huolimatta alueen veto- ja pitovoimaa tulee edelleen kasvattaa niin kotimaisten kuin ulkomaisten osaajien silmissä. Myös eri kokoisten organisaatioiden kansainvälistymisvalmiuksia on vielä varaa parantaa. Yrityksille tarjotaan tukea kansainvälistymiseen ja esimerkiksi työpaikkasuomi- ja työpaikkaruotsi-koulutukset ovat suosittuja. Alueen oppilaitoksissa opiskelevat tulisi saada työllistymään ja sitä kautta asettautumaan maakuntaan valmistumisen jälkeen nykyistä tehokkaammin. Kansainvälisen työvoiman jääminen alueelle tulee vaatimaan myös asumisen ja elämän laadun takaavia palveluita ja palvelusektorin monikielistymistä, esimerkiksi englanninkielisiä kouluja.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Pohjanmaa

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Pietarsaaren seutukunta

Kruunupyö, Luoto, Pedersöre, Pietarsaari, Uusikaarlepyy

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	-	0
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Suupohjan rannikkoseutu

Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	0	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Vaasan seutukunta

Korsnäs, Laihia, Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Vöyri

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

17 Keski-Pohjanmaa

Taulukko 16. Avainluvut Keski-Pohjanmaalla.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	67 805	67 915	68 780	-0,2 %	-1,4 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	2 673	2 533	2 345	5,5 %	14,0 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	407	361	358	12,7 %	13,7 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	843	797	435	5,8 %	93,8 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	8,7	8,4	7,6	0,3 %-yks.	1,1 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	698	923	597	-24,4 %	16,9 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Keski-Pohjanmaalla on monipuolinen elinkeinorakenne: alueella on vahvaa vientiteollisuutta, monipuolista alkutuotantoa ja merkittävä kaupan ja palveluiden toimiala. Maakunnan työllisyystilanne kuuluu maan parhaisiin. Keski-Pohjanmaalla viriää uusia innovaatioita erityisesti vihreää siirtymää edistävillä toimialoilla, kuten akkuteollisuudessa ja vetytaloudessa. Alueella on merkittävä rooli koko Suomen akkuarvoketjussa ja jättimäisessä vihreän siirtymän investointiaallossa.

Panostukset vihreän siirtymän edistämiseksi ovat lisääntyneet voimakkaasti EU:ssa viime vuosien aikana. Pohjanmaan kauppakamarin laskelmien mukaan investointeja on suunniteltu vuosikymmenen loppuun mennessä jopa 22,5 miljardin euron edestä Pohjanmaan ELY-keskuksen alueelle. Vihreän siirtymän investointiaalto koostuu muun muassa akkuteollisuus-, vetyteollisuus- ja tuulivoimainvestoinneista, minkä lisäksi alueella jo toimivat yritykset kehittyvät ja investoivat jatkuvasti.

Kokkolasta kaavaillaankin koko Suomen puhtaan energian ja vähähiilistämisen pääkaupunkia. Teollisuusinvestointien positiiviset vaikutukset ulottuvat tietenkin myös muille toimialoille.

Epävarma maailmantalouden tilanne, korkotason kasvu ja kustannusten nousu sekä epävakaa työmarkkinatilanne ovat kuitenkin vaikeuttaneet yritystoimintaa useilla toimialoilla. Rakennusallalla tilanne on ollut vaikea jo pidempään, mutta myös teollisuudessa on kohdattu haasteita viime aikoina.

Maakunnan työllisyystilanne on koko maan tilanteeseen nähden erinomaisella tasolla, vaikkakin talouselämässä vellova epävarmuus on viime aikoina hieman lisännyt työttömyyttä. Työllisyys voi hieman heilahdella suhdanteiden mukana, mutta työvoiman kysyntä maakunnassa tulee kasvamaan voimakkaasti hieman pidemmällä tähtäimellä. Tulevien suurhankkeiden toteutuminen luo tuhansia uusia työpaikkoja ja uudenlaisia osaamistarpeita esimerkiksi kaivosalalle ja teollisuuteen. Myös muille aloille, kuten sosiaali- ja terveystalouteen tarvitaan uutta työvoimaa.

Keski-Pohjanmaan maakunnassa oli 68 000 asukasta vuonna 2022. Väkimäärä on pienentynyt viime vuosina ja väestöennusteiden mukaan tulevaisuudessakin väestö ikääntyy ja työikäisten määrä pienentyy. Elinkeinoelämän kasvavien työvoimatarpeiden näkökulmasta kehitys on huolestuttava. Työvoimareservin täysimääräinen hyödyntäminen sekä maakunnan veto- ja pitovoiman kehittäminen on tärkeässä roolissa työvoiman saatavuusongelman ratkaisussa ja alueelle suunniteltujen investointien toteutumisen mahdollistamisessa. Myös kansainvälisen työvoiman veto- ja pitovoiman kehittämiseen täytyy panostaa merkittävästi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Keski-Pohjanmaa on vientipainotteisesta teollisuudestaan tunnettu maakunta. Kokkolan suurteollisuusalueella tuotettavia kemianteollisuuden klusterin tuotteita toimitetaan Kokkolan sataman kautta kaikkialle maailmaan. Alkutuotantosektori on maakunnassa vahva ja Kokkola on myös perinteinen kaupan alan keskus. Tällä hetkellä vaikeassa tilanteessa olevan rakennusalan vahvuudet maakunnassa liittyvät erityisesti talotehtaisiin. Kulttuurimatkailun osalta tunnetaan erityisesti Kaustisen kansanmusiikkijuhlat.

Pohjalaisessa elinkeinoelämässä on historiallisen kova kasvuvauhti. Jättimäiset vihreän siirtymän investoinnit jakautuvat Keski-Pohjanmaalla muun muassa akkuteollisuuteen, maa- ja merituulivoimarakentamiseen, muihin uusiutuviin energiantuotantomuotoihin kuten aurinkovoimaan ja biokaasutuotantoon sekä vihreän vedyn ja metanolin tuotantoon. Myös alueella jo toimivat yritykset innovoivat ja

investoivat aktiivisesti. Nyt suunnitellut investoinnit hajaantuvat pidemmälle aikavälille, mutta monessa hankkeessa konkreettisia toimia on jo tehty. Investointien myötä alueelle syntyy tuhansia uusia suoria työpaikkoja. Työvoimaa tarvitaan myös teollisuuslaitosten rakennusvaiheessa ja tuotannon käynnistyttyä alueelle asettunut uusi työvoima luonnollisesti lisää kysyntää myös mm. asumisessa, palveluissa ja sotealalla.

Vaikea taloustilanne, kohoavat kustannukset sekä epävakaata työmarkkinatilannetta kuitenkin jarruttavat investointien toteutumista ja muuta kasvua. Investointien pullonkauloina ovat myös infrastruktuuriin ja saavutettavuuteen liittyvät ongelmat, luvitusasiat ja kilpailuasetelmat. Monissa kilpailijamaissa, kuten Yhdysvalloissa ja Saksassa on otettu käyttöön massiivisia valtiontukia vihreän siirtymän teollisten investointien tukemiseksi. Tässä valtiontukikilpailussa Suomen tukisummat jäävät valitettavasti jalkoihin. Investointien toteutumista vauhdittaisi muun muassa korkotason lasku. Tulevaisuudessa haasteena voivat olla myös rakennusalan resurssien riittävyys siinä tapauksessa, että useampi rakennushanke käynnistyy samanaikaisesti.

Huolta aiheuttaa myös se, miten poliittiset lakot vaikuttavat pidemmällä aikavälillä alueella toimivien yritysten toimintavarmuuteen sekä tuotannon jatkuvuuteen ja sitä kautta yritysten houkuttelevuuteen kauppakumppanina. Myös Suomen houkuttelevuus investointiympäristönä huolestuttaa. Keväällä 2024 Kemianteollisuus ry:n ja Teknologiateollisuus ry:n jäsenyrityksilleen toteuttamien valtakunnallisten yrityskyselyjen mukaan tuotantoa on jouduttu tai joudutaan pysäyttämään, mikä aiheuttaa painetta lomautuksille ja irtisanomisille. Lakot ovat tulpanneet vientiä ja saattavat vähentää investointeja Suomeen, pidemmällä aikavälillä uusia työpaikkoja voi jäädä syntymättä.

Tämänhetkinen elinkeinoelämän vaikea tilanne on nähtävillä myös yrityksille tehtävistä kyselytutkimuksista. Elinkeinoelämän keskusliiton tammikuun 2024 Suhdannebarometrissa pohjalaismaakuntien (Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa) tilanne alueella oli hieman normaalia heikompi ja heikentynyt lokakuussa tehdystä kyselystä, mutta silti hieman valoisampi, kuin koko maassa keskimäärin. Kysyntä oli vaimentunut ja kannattavuus heikentynyt, mutta henkilöstökehityksen ja tuotannon arvioitiin pysyvän ennallaan. Yleisin kasvun este oli heikko kysyntä, kun ammattityövoiman puutteen merkitys kasvun esteenä oli hieman pienentynyt. Pienten ja keski suurten yritysten tunnelmia mittaavassa kevään 2024 Pk-yritysbarometrissa keskipohjalaisten yrittäjien suhdannenäkymät olivat heikot, mutta kuitenkin valtakunnallista keskiarvoa paremmat. Henkilökunnan määrän

sekä investointien arvon osalta yritysten arviot olivat synkentyneet, mutta liikevaihto-odotukset olivat jopa varovaisen positiiviset. Kasvuhakuisuus oli heikentynyt yrityksissä. Omistajanvaihdoksia on kuitenkin tulossa runsaasti.

Konkurssien ja yrityssaneerauksien määrä pienentyi vuonna 2023 ja alkuvuodesta 2024 vuotta aikaisempaan verrattuna. Eniten konkurssseja oli muiden palveluiden toimialalla, seuraavaksi eniten maa-, metsä- ja kalataloudessa.

Vuonna 2023 Finnveran myöntämä rahoitus keskipohjalaisyrityksille kasvoi 25 miljoonaan euroon, yhdessä muiden rahoittajien kanssa rahoitusta oli 49 miljoonaa euroa. Merkittävä osa rahoituksesta kohdistui teollisuuteen, mutta kasvussa oli myös liike-elämän palveluiden sekä matkailu- ja ravintolatoiminnan rahoitus. Investointien rahoitus pienentyi edellisvuoteen nähden.

Kokkolassa sijaitsee Pohjoismaiden suurin epäorgaanisen kemianteollisuuden keskittymä, Kokkola Industrial Park (KIP), ja jota pidetään kiertotalouden edelläkävijänä Suomessa ja koko Euroopassa. KIP-alueella toimii noin 80 vientipainotteista kemian- ja metallialan huippuyritystä, jotka työllistävät suoraan 2 400 ihmistä. Alue kehittyi jatkuvasti, kun uutta teknologiaa otetaan käyttöön, vanhoja tehtaita laajennetaan ja päivitetään ja uusia tehtaita rakennetaan. Lähialueelle on kaavoitettu Kruunuportti-teollisuusalue ja suunnitelmissa on Kruunuportti II -alue. Kemianteollisuuden lisäksi maakunnassa on voimakas bioklusteri ja koko maan mittakaavassa merkittävää veneteollisuutta. Suurimmat elintarviketeollisuuden yritykset ovat lihanjalostuksessa, meijeritoimialalla sekä virvoitusjuomien valmistuksessa.

Akkumateriaaleja tuottavan Keliberin litiumhanke käsittää viisi kaivosaluetta, Kausisille sijoittuvan rikastamon sekä Kokkolan suurteollisuusalueella sijoittuvan litiumjalostamon. Litiumjalostamo on pian valmis ja se alkaa valmistaa akkulaatuista litiumhydroksidia vuonna 2025 – aluksi tuontirikasteella ja omalla rikasteella vuonna 2026. Keski-Pohjanmaalla on useita muitakin merkittäviä akkuarvoketjuun liittyviä toimijoita. Kobolttivalmistaja Umicore aikoo rakentaa Kokkolaan nikkelijalostamon ja pCAM-akkumateriaalitehtaan.

Keski-Pohjanmaalla on eri vaiheissa useita eri vetylaitoshankkeita. Vihreä vety ja siitä tuotettava e-metaani ovat avainasemassa päästöjen vähentämisessä muun muassa eri teollisuudenaloilla, lannoitteiden valmistuksessa, liikenteessä, huoltovarmuuden parantamisessa sekä energijärjestelmän tasapainottajana. Vedyn tuotannon edellytyksenä taas on puhtaan energian saanti, jonka tuotanto Keski-Pohjanmaalla lisääntyy tulevaisuudessa entisestään. Vetytalouden kehittymistä pohjoismaissa tukee GasGrid Finlandin ja Nordion Energin yhteinen hanke Nordic Hydrogen Route. Perämeren rannikkoa pitkin kulkeva ja Ruotsin Kiirunan teollisuusalueelle

haaroittuva tuhannen kilometrin pituinen uusi vetyputkisto palvelisi potentiaalista 65 TWh:n vedyn kysyntää Perämeren alueella vuoteen 2050 mennessä, kattaen ole-massa olevat ja kehittyvät teollisuuden alat.

Yhdysvaltalainen Plug Power suunnittelee Suomeen miljardiluokan vetyinvestoin-tia. Yhtiö aikoo rakentaa vetylaitokset Kokkolaan, Kristiinankaupunkiin ja Porvoo-seen. Kokkolan uudelle Kruunuportin teollisuusalueelle sijoittuvan laitoksen olisi tarkoitus tuottaa nestemäistä vetyä ja vihreää ammoniakkia. Lopullinen investoin-tipäätös tehtänee vuosina 2025–2026. Kokkolan KIP-alueelle rakennettavan Hycamiten vihreän vedyn tuotantolaitoksen rakennustyöt ovat alkaneet vuoden 2024 alussa. Flexens taas suunnittelee Kokkolaan vetytehdasta, jonka on tarkoitus val-mistua vuoden 2027 aikana. Vanadis Fuels -hankkeessa suunnitellaan Kokkolaan 1,5 miljardin euron sähköpolttoainelaitosta, joka tulisi olemaan yksi Euroopan suu-rimmista sähköpolttoaineiden tuotantolaitoksista. Laitoksen tuottamalla e-me-tanolilla voitaisiin korvata rahtilaivojen käyttämää dieseliä ja raskasta polttoöljyä. Tuotanto olisi tarkoitus aloittaa vuosikymmenen loppupuolella.

Tuulivoimarakentaminen on lisääntynyt maakunnassa merkittävästi ja erityisesti merituulivoiman odotetaan pitkällä tähtäimellä kasvavan erittäin tärkeäksi energi-antuotantomuodoksi Suomessa. Sähkönsiirtolinjojen rakentuminen suunnitellussa aikataulussa siirtokapasiteetin lisäämiseksi on tärkeää. Kokkolan ja Pietarsaaren edustalle aiotaan rakentaa merituulivoimapuisto ja Suomen suurin maatuulivoima-puisto rakentuu Lestijärvelle. Joissain hankkeissa tuulivoimaan yhdistellään myös muita uusiutuvan energiantuotantotapoja tasaisemman sähköntuoton aikaan-saamiseksi. Toholammilla entiselle turvesuolle on suunnitteilla hybridilaitos, jossa tuuli- ja aurinkovoimalla tuotettua sähköä käytetään vedyn valmistuksessa, ja vety puolestaan parantaa maanviljelytuotteista valmistettavan biokaasun laatua. Halsuan ja Kokkolan alueella sijaitseville entisille turvetuotantoalueille taas sunni-tellaan tuulipuistoa, johon liittyy myös aurinkovoiman tuotantoa.

Kaustiselle on sijoittumassa Suomen suurin biokaasulaitos. Investoinnin suuruus on noin 50 miljoonaa euroa ja rakennustyöt on tarkoitus aloittaa vuoden 2024 aikana. Kannukseen suunnitellaan lähialueen lantaa, säilörehua ja nurmea hyödyntävää korkean jalostusarvon biotuotetehdasta, Kokkolassa taas panostetaan biopolttoai-neiden käsittelyyn rakentamalla uusi metsätalouden sivuvirtoja hyödyntävä polt-toaineasema. Lisäksi maatiloilla on toteutettu viime vuosina useita pienemmän mittakaavan biokaasulaitosinvestointeja.

Keskipohjalaisella rakennusalalla toimii muun muassa merkittäviä talotehtaita. Kus-tannusten kasvun ja korkojen nousun myötä asuntomarkkinat ja omakotitaloraken-taminen on käytännössä pysähtynyt, minkä vuoksi rakennusalan tilanne on vaikea

koko maassa. Myös Keski-Pohjanmaalla rakennusalan alamäki on jatkunut jo pidemmän aikaa, eikä tilanne näytä vielääkään kääntyvän kasvu-uralle, joskin tilanteet vaihtelevat yrityskohtaisesti ja joillain talotehtailla näkymät ovat alan yleiseen tilanteeseen verraten jopa suhteellisen valoisat.. Pidemmällä aikavälillä alalle odotetaan paljon töitä alueelle sijoittuvien tehtaiden ja tuotantolaitosten rakentamisen myötä, minkä ansiosta näkymät ovat hieman valoisammat kuin muualla Suomessa. Sen lisäksi maakunnassa täytyisi etupainotteisesti panostaa myös asuntorakentamiseen, jotta pystyttäisiin vastaamaan tulevaisuuden kasvaviin asuntotarpeisiin.

Keski-Pohjanmaalla on monipuolista maataloustuotantoa. Tuotantosuunnista korostuvat erityisesti maidontuotanto, naudanlihan tuotanto, perunanviljely ja turkistarhaus. Alhaisten tuottajahintojen ja kasvaneiden kustannusten yhteisvaikutuksena syntynyt kannattavuuskriisi on koetellut tuottajia jo pidemmän aikaa. Keskipohjalaiset maatilat investoivat aktiivisemmin kuin maassa keskimäärin. Kustannus- ja korkotason ollessa korkealla suositaan pienempiä investointeja, kuten energiainvestointeja, salaojituksia, eläinten hyvinvoinnin kehittämistä, peruskorjauksia ja pienempiä laajennuksia.

Suomi on suurin sertifioitujen ketunnahkojen tuottaja maailmassa ja valtaosa Suomen turkistarhoista sijaitsee pohjalaismaakunnissa. Turkisala on kärsinyt erityisesti Kaustisella, Halsualla ja Vetelissä mittavasti lintuinfluenssasta. Turkistarhoilta on jo jouduttu lopettamaan eläimiä ja lomauttamaan henkilökuntaa. Vaikeasta tilanteesta huolimatta eläinten lopettamispäätöksen saaneista turkistarhoista noin kolmasosa suunnittelee aloittavansa tarhauksen uudelleen. Viimeisten turkishuutokauppojen hintatasot tukevat toiminnan jatkamissuunnitelmia. Jatkamispäätökset riippuvat osittain lopetetuista eläimistä saatavista korvauksista, toimialalle määrättyjen uusien suojaustoimenpiteiden lisäkustannuksista sekä suojaustoimenpiteisiin saatavista julkisista tuista ja tukiehdosta. Osa lintuinfluenssan seurauksena tarhaus-toiminnan lopettaneista tarhaajista on vaikeasta tilanteesta huolimatta löytänyt vaihtoehtoisia töitä.

Maakunnassa on haettu vilkkaasti rahoitusta maaseudun kehittämistä koskeviin hankkeisiin, myös maaseudun laajakaistahankkeita aiotaan toteuttaa koko maakunnan alueella. Investointeja on rahoitettu erityisesti runsaista EAKR- ja JTF-varoista, minkä vuoksi maaseuturahaston puolelle on tullut normaalia vähemmän investointirahoitushakemuksia. Leader-ohjelman uudet tuet yritystoiminnan käynnistämiseen, kehittämiseen ja osa-aikaisen yritystoiminnan kehittämiseen ovat herättäneet runsaasti kiinnostusta.

Kokkola on perinteinen kaupan alan keskus, tukku- ja vähittäiskaupan toimipaikkojen osuus maakunnan kaikista yritystoimipaikoista on varsin suuri. Kevättalven lakot ovat saattaneet hetkellisesti vaikeuttaa joidenkin yksittäisten tuotteiden

saatavuutta. Suurinvestointien toteutuessa myös kaupan ja palveluiden kysyntä sekä matkailu-, ravitsemis- ja majoitusala tulevat kasvamaan kuluttajien lisääntyessä alueella. Osuuskauppa KPO investoi kaupan alalla ja rakentaa Kaustiselle uuden S-Marketin, minkä lisäksi se vastaa kasvavaan hotellikysyntään ja suunnittelee rakentavansa Kokkolaan uuden hotellin. Hotellin rakentaminen on tarkoitus aloittaa vuonna 2025 ja valmista tulisi olla pari vuotta myöhemmin. Myös päiväkotien, koulujen ym. tarve lisääntyy tulevaisuudessa. Liikuntapalveluiden tarjontaa parantaa Kokkolaan parhaillaan rakentuva urheilun hybridiareena.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoala on haastavassa tilanteessa. Keski-Pohjanmaalla väestö vanhenee, minkä vuoksi ikääntyneiden palvelutarve kasvaa niin yksityisellä kuin julkisella puolella ja työvoimatarpeet alalla ovat suuria. Vaikea taloustilanne on ajanut monen muun hyvinvointialueen lisäksi myös Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soiten yt-neuvotteluihin, joilla tavoitellaan miljoonasäästöjä. Viime vuoden lopulla Soite jätti rakennuslupahakemuksen uudelle, Kokkolaan rakennettavalle sotekeskukselle, jonka kokonaiskustannusarvio on 58 miljoonaa euroa. Rakentaminen on tarkoitus aloittaa vuoden 2024 aikana ja uuden sotekeskuksen tulisi olla valmiina vuonna 2026.

Pohjalaisten suurhankkeiden toteutumisen edistämiseksi ja sitä kautta koko Suomen viennin ja kilpailukyvyn parantamiseksi tulisi infrastruktuuriin panostaa voimakkaasti. Elinkeinoelämän kehittymisen edellytyksiä ja tärkeitä huoltovarmuuden turvaamisen elementtejä ovat hyväkuntoinen tieverkko, kattavat satamat, kehittyneemmät raideyhteydet sekä vilkas lentoliikenne. Pohjalaismaakunnissa maanteiden korjausvelkaa saadaan keväällä myönnetyn lisärahan turvin lyhennettyä, mutta panostukset eivät ole vielä riittäviä. Kokkolan satamassa Venäjän transitiokuljetuksia korvaavaa liikennettä on syntynyt muun muassa tuulivoimakomponenttikuljetusten lisääntymisestä. Viime talvi osoitti, että satamien toimintakyvyn turvaamiseksi tarvitaan myös jäänmurtajakaluston päivittämistä.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Keski-Pohjanmaalla on perinteisesti ollut hyvä työmarkkinatilanne. Vuonna 2023 työllisyysaste oli keskimäärin 73,7 prosenttia eli koko maan keskiarvon tasolla. Työllisyysaste vaihteli vuosineljänneksittäin 68,6–77,3 prosentissa. Työttömyysaste on pysytellyt vankasti koko maan keskiarvon alapuolella, tammikuussa 2024 se oli 9,0 prosenttia ja työttömiä oli 2 800. Työttömyys on lisääntynyt viime aikoina erityisesti rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Työttömiä työnhakijoita on eniten 60–64-vuotiaiden ikäryhmässä ja ulkomaalaisten osuus työttömistä on noin 8 prosenttia, matalampi kuin koko maassa keskimäärin.

Vuoden 2023 alusta lähtien vuoden 2024 alkupuolelle saakka avointen työpaikkojen määrä pienentyi vuotta aiempaan verrattuna, kun avointen työpaikkojen määrät palasivat lähemmäs normaalia tasoa vuoden 2022 ennätyslukemista. Loppuvuodesta 2023 ja alkuvuonna 2024 avointen työpaikkojen määrä kasvoi prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden sekä toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöiden ammattiryhmissä. Samaan aikaan avoimet työpaikat vähentyivät eniten palvelu- ja myyntityöntekijöiden sekä muiden työntekijöiden ammattiryhmissä. Kevään 2024 Pk-yritysbarometrissa arviot henkilökunnan määrästä olivat varsin synkät, viidennes vastaajista kokee tarvetta sopeuttaa toimintaansa, ja sopeutustoimista yleisimpiä ovat lomautukset sekä työaikajärjestelyt. EK:n Suhdannebarometriin vastaajien kesken henkilöstömäärän odotetaan hieman kasvavan kevään aikana. Teknologiateollisuus ry:n ja Kemianteollisuus ry:n valtakunnallisten yritys-kyselyjen mukaan kevään 2024 poliittiset lakot aiheuttavat kuitenkin lomautus- ja irtisanomispainetta yrityksissä, kun tuotanto häiriintyy. Muutosneuvotteluilmoituksia on tullut TE-toimistoon normaalia enemmän alkuvuoden aikana.

Vaikka työttömyys on kasvanut ja avointen työpaikkojen määrä vähentynyt epävarman taloustilanteen vuoksi, kehityssuunnan uskotaan kääntyvän – pidemmällä aikavälillä teollisuusinvestointien realisoituessa työttömyys pienentyy, toisaalta työvoiman saatavuuden haasteet pahenevat entisestään. Monissa selvityksissä ja barometreissa osaavan työvoiman saatavuus on jo vuosia korostunut merkittävänä pullonkaulana. Kevään 2024 Pk-yritysbarometrissa työvoiman saatavuus on edelleen jonkinasteinen kasvun este yli 50 prosentilla vastaajista, EK:n Suhdannebarometrissa ammattityövoiman puute on tuotantokapeikkona 20 prosentilla vastaajista.

Työvoiman saatavuuden ongelmat todennäköisesti vaikeutuvat tulevaisuudessa teollisuuden suurinvestointien työvoimatarpeiden realisoituessa. Vuosikymmenen loppuun mennessä maakunnan työvoimatarpeen arvioidaan kasvavan jopa 3 000–5 000 henkilöllä. Suuri osa tulevista suurinvestointien työvoimatarpeista kohdistuu prosessiteollisuuteen. Pelkästään KIP-alueen yritykset tulevat omien arvioidensa mukaan tarvitsemaan noin 1 600 uutta työntekijää vuoteen 2027 mennessä. Ammatillisen koulutuksen merkitys työelämälle on Keski-Pohjanmaalla suurempi kuin Suomessa keskimäärin ja myös suuri osa suurinvestointien myötä kasvavasta työvoimatarpeesta kohdistuu ammatillisen koulutuksen saaneisiin. Koulutustarpeisiin ja -kysyntään vastaaminen on kuitenkin haastavaa nykyresursseilla ja alueella ollaan huolissaan, että resurssit pienenevät entisestään suunnitteilla olevien leikkausten myötä.

Työvoiman saatavuuden kannalta maakunnan pienenevä väkimäärä ja ikääntyvä väestö huolestuttavat. Alueelle tullaan tarvitsemaan työvoimaa muualta Suomesta, mutta myös valmiutta kansainvälisen työvoiman houkutteluun, vastaanottoon ja asettautumiseen alueelle täytyisi merkittävästi lisätä. Maakunnan veto- ja pito-voimaa kotimaisen ja kansainvälisen työvoiman silmissä tulisi kokonaisvaltaisesti kehittää. Keskipohjalaisissa oppilaitoksissa on jo runsaasti opiskelijoita, joiden on kuitenkin vaikea työllistyä alueelle. Heidän asettautumistaan alueelle valmistumisen jälkeen täytyy vahvasti edistää. Esimerkiksi ammattikorkeakoulu Centrian opiskelijamäärä on kasvanut yli 500 opiskelijalla kahdessa vuodessa ja Centria onkin Suomen kärkeä kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden osuudella mitattuna.

Kansainvälisen työvoiman lisäämisen haasteena yrityksissä ovat muun muassa kielikysymykset. Suomen kielen taitoa vaaditaan edelleen monissa yrityksissä ja kielikysymys nousee monesti esiin esimerkiksi työturvallisuuden näkökulmasta. Kansainvälisen työvoiman asettautuminen alueelle tulee vaatimaan myös asumisen ja elämän laadun takaavia palveluita ja palvelusektorin monikielistymistä, esimerkiksi englanninkielisiä kouluja.

Työvoimapulan taklaamiseen käytetään alueella monipuolisia keinoja. Työvoimakoulutusten ja täydennyskoulutusten kysyntä on hyvällä tasolla, muun muassa nopeat ja tiiviit RekryKoulutukset ovat suosittuja yrityksissä. Työnantajat palkkaisivat mielellään ns. valmiita työntekijöitä, mutta täydellisiä osaajia harvoin löytyy ilman yrityksen omaa panostusta. Työnhakijoiden osaamisen päivittäminen on tärkeää osaamisvaatimusten kehittyessä nopealla tahdilla. Aikuiskoulutustuen lakkaaminen saattaa vaikeuttaa osaavan työvoiman saatavuutta yrityksissä. Toisaalta oppisopimuskoulutusten suosio saattaa aikuiskoulutustuen poistumisen myötä lisääntyä, mutta sen toteuttaminen vaatii panostusta yrityksiltä.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Keski-Pohjanmaa

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Kaustisen seutukunta

Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Kokkolan seutukunta

Kokkola, Kannus

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

18 Pohjois-Pohjanmaa

Taulukko 17. Avainluvut Pohjois-Pohjanmaalla.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	416 543	415 603	411 856	0,2 %	1,1 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	23 325	20 746	19 165	12,4 %	21,7 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	3 467	3 093	3 031	12,1 %	14,4 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	7 728	6 082	4 833	27,1 %	59,9 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	12,1	10,9	10,3	1,2 %-yks.	1,8 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	5 228	6 629	4 560	-21,1 %	14,6 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pohjois-Pohjanmaan näkymissä on paljon samoja piirteitä kuin viime syksynä. Jo pidempään heikko kysyntä, korkeat korot, kasvaneet tuotantokustannukset sekä kuluttajien korostunut harkinta ovat pitäneet taloudellisen aktiivisuuden alhaisena. Moni työnantaja on sopeutunut muutokseen vähentämällä työntekijöitään joko väliaikaisesti tai pysyvästi. Työttömyyden lisäyksessä ei ole kuitenkaan tapahtunut dramaattisia äkillistä muutosta heikompaan viimeisen vuoden aikana. Irtisanomisten sijaan erityisesti määräaikaiset lomautukset ovat olleet laajasti käytössä. Myös lyhennettyjen työviikkojen käyttö on kasvanut maakunnassa matalasuhdanteen aikana.

Eniten heikentynyt kysyntä on näkynyt teollisuuden ja rakentamisen aloilla. Erityisesti asuntorakentamisessa pudotus on ollut huomattava. Maakunnan isoja yrityksiä on joutunut talousvaikeuksiin ja osa päätynt konkurssiin suuren mediahuomion keskellä. Teollisuus ja rakentaminen ovat miesvaltaisia aloja ja sukupuolten välillä

erityisesti miesten työttömyys on kasvanut naisiin verrattuna. Palvelualoilla tilanne on vakaampi, mutta palvelujen pääaloista ainoastaan matkailussa on ollut selvää kasvua. Eniten palvelualoilla ovat kärsineet teollisuuteen ja rakentamiseen asian-tuntijapalveluja tarjoavat yritykset.

Globaalilla tasolla on ilmassa lukuisia uhkia ja riskejä, joilla saattaa olla huomattavia vaikutuksia kansainvälisiin suhteisiin ja talouteen. Venäjän sisäisen kehitys umpioituu yhä vahvemmin ja maan toimet saattavat aiheuttaa huomattavia häiriöitä myös Suomeen (mm. raja- ja kyberturvallisuus). Ukrainan sodan rauhanomainen ratkaisu ei ole välittömässä näköpiirissä. Länsimaiden tuelle on yhä suurempi tarve ja sodan eskalaatio on mahdollinen. USA:n tuleva presidentinvaali linjaa millainen rooli USA:lla on jatkossa Natossa ja millaista puolustusyhteistyötä Euroopassa tulevaisuudessa tarvitaan. Gazan sodan seurauksena häiriöt kansainvälisessä meriliikenteessä ovat kasvaneet Punaisellaamerellä. Merialusten häiriötön kulku pitää pystyä turvaamaan.

Nato-jäsenyys tuo Suomelle puolustuksellista tukea ja yhteistyötä sekä luo uutta liiketoimintaa puolustusvälineiteollisuuteen. Kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus edellyttävät luotettavia yhteyksiä. Pohjoinen Suomi tarjoaa maayhteyden länteen ja Norjan satamiin. Liikenneverkkoa on kehitettävä ripeästi, myös pääväylien lisäksi. Huonokuntoiseksi arvioituja seutu- ja yhdysteitä on Pohjois-Pohjanmaalla noin 1 000 kilometriä – neljäsosa kaikista seutu- ja yhdysteistä.

Talouden näkymät loppuvuodelle 2024 ja alkuvuodelle 2025 ovat edelleen vaikeat ja odottavat. Pientä orastavaa piristymistä on havaittavissa. Huhtikuun alun näkymä on, että matalasuhdanne ei enää pahene. Suhdannenoususta tai sen ajankohdasta ei ole vielä selkeää näkymää. Talouden nousu alkanee laajemmin ensi vuoden puolella. Sitä ennen lomautuksia ja työsuhteiden päättymisiä on vielä odotettavissa. Vaikeasti työllistyvillä työttömyysjaksot pitkittyvät entisestään.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viime vuosina eri yrityskyselyissä on korostunut kaksi yritystoimintaa rajoittavaa tekijää: heikko tai riittämätön kysyntä ja puute ammattitaitoisista työntekijöistä. Nämä tekijät korostuvat edelleen Pohjois-Pohjanmaalla. Viimeisimmän pk-yritysbarometrin mukaan Pohjois-Pohjanmaan yrittäjien yleiset suhdannenäkymät ovat viime syksyn tavoin vielä negatiiviset, mutta hieman paremmat kuin koko maan tasolla. Neljäsosa yrityksistä näkee tarpeen sopeuttaa toimintaansa heikon yleisen taloustilanteen vuoksi. Hyvin harva kyselyyn vastannut näkee kuitenkin irtosanomisia keskeisenä keinona – selvästi tärkeimpinä sopeutuskeinoina nähdään lomautukset ja työaikajärjestelyt. Yritysrahoituksen kysynnässä ei ole tapahtunut

merkittäviä muutoksia viime aikoina. Positiivinen signaali on, että aiempaa harvempi yritys tarvitsee ulkopuolista rahaa käyttöpääomaksi – yli puolet rahoitusta hakeneista suunnittelee kone-, laite- tai rakennusinvestointeja. Yrityskaupoissa on nähtävissä piristymistä heikon viime vuoden jälkeen.

Matalasuhdanne ei ole heikentänyt yritysten perustamisaktiivisuutta. Maakunnan kaikilla seuduilla yritysmäärä on kasvanut, kun uusia yrityksiä syntyy lopettavia enemmän. Pohjois-Pohjanmaalla on noin 27 000 yritystä, joskaan kaikki eivät ole aktiivitoiminnassa. Maakuntien välisessä vertailussa suhteellinen yritysmäärän lisäys on ollut erittäin hyvää tasoa viime vuosina. Reilu 60 prosenttia lisäyksestä sijoittuu Oulun seudulle ja varsinkin palveluja tarjoavat yritykset ovat lisääntyneet yrityskannassa. Maakuntaan tarvitaan lisää työllistäviä pk-sektorin teollisuusinvestointeja.

Lainarahan kalleus on kahlinnut osaltaan yritysten investointeja. Velkarahan kysyntä yrityksissä näyttää vähitellen kasvavan ja korkonäkymien tasaantuminen vauhdittaa investointeja, mutta vielä ei ole merkittävää nousua nähty. Vireille pantujen konkurssien määrässä näkyy pienoista kasvua Pohjois-Pohjanmaalla viimeisen vuoden aikana. Lisäys ei ole kuitenkaan merkittävä, eikä rakennusala erotu erityisesti Tilastokeskuksen luvuista. Valtaosa konkurseista toteutuu Oulun seudulla – muissa seutukunnissa kyse on yksittäistapauksista kuukausittain.

Maataloudessa tilakokojen kasvu ja tilojen määrän väheneminen on ollut pitkän ajan trendi. Maatalouden näkymät jatkuvat haasteellisina, vaikka tuotantokustannusten nousu on taittunut. Alkuvuoden aikana maatalouden investoinnit ovat kääntyneet kasvuun ja hankkeita on runsaasti vireillä eri tuotantosuunnissa. Eriyisesti energiainvestoinneissa, lypsykarjalouden investoinneissa sekä nuorten viljelijöiden aloitustukien haussa on positiivinen vire. Tulevana vuonna maataloustuotteiden hintojen odotetaan kääntyvän laskuun, mikä asettaa painetta kannattavuudelle. Turkisala on ollut vaikeuksissa viime vuodet. Pohjois-Pohjanmaalla alan toimijoita on Kalajoella. Lukuisat syyt ovat saattaneet monet turkistuottajat talousvaikeuksiin, eikä liiketoiminta ole kannattavaa. Maakunnan turkistarhaajien määrä on pudonnut lyhyessä ajassa kolmannekseen parin vuoden takaisesta määrästä.

Raahen kultakaivoksen tuotantoa ei ole saatu eri yhtiöjärjestelyin kannattavaksi ja toimintaa pitkäkestoiseksi viime vuosina. Tuotanto kaivoksella on ollut väliin pysäytettynä ja omistajalla on ollut vaikeuksia kaivoksen ylläpitoon liittyvissä velvoitteissa. Nykyinen omistaja on ilmoittanut uudesta rahoituksesta ja on suunnitellut tuotannon aloitusta. Julkisuudessa on esitetty toistuvasti velkojien vaatimuksia nykyiselle operaattorille. Toiminnan mahdollisen avaamisen ajankohdasta ei ole tarkkaa tietoa.

Pohjois-Pohjanmaan teollisuusyritysten liikevaihto ja vientiliikevaihto laskivat selvästi mitä pidemmälle viime vuosi eteni. Arvion mukaan alkuvuonna 2024 tilauksissa ja tuotannossa ei ole toteutunut merkittävää lisäystä ja näin jatkuu loppuvuoden. Teollisuusalojen välillä ja toimialojen sisällä on kuitenkin vaihtelua. Esimerkiksi metsäteollisuudessa näkymä on epäselvä, kun taas monessa elintarviketeollisuuden yrityksessä tuotantokapasiteetti on täydessä käytössä. Kevään poliittiset lakot heijastuivat hyvin negatiivisesti teollisuusaloille ja henkilöstöä jouduttiin lomauttamaan jo ennestään vaikeassa tilanteessa. Moni yritys pohtii säästötoimia kannattavuuden parantamiseksi.

Metalli- ja konepajateollisuus on Pohjois-Pohjanmaan vahvoja aloja. Klusterin yritysten kokonaisliikevaihdossa on ollut huomattavaa vaihtelua viime vuosina - myös vuoden sisällä. Vuoden 2023 alkupuoli on vielä hyvä, mutta loppupuoliskolla yritysten kokonaisliikevaihto kääntyi huomattavaan pudotukseen ja myös henkilöstömäärä laski selvästi. Muutamissa ammattiryhmissä työttömien ja erityisesti lomautettujen määrät ovat vuoden takaista korkeampia (mm. koneasentajat, tuotteiden kokoonpanijat). Monissa tuotteissa kysyntä on ollut jo pidempään aiempaa vähäisempää ja tilauserät pienempiä. Rakentamisen vähyys heijastuu edelleen metallituotteiden kysyntään. Tänä keväänä näkymä on hieman apea, joskin osassa yrityksiä tilauksia on saatu hyvin viime aikoinakin (esimerkiksi Raahen seudulla ja Kalajokilaaksossa). SSAB:n Raahen tehtaan täydellinen uudistaminen päästötömään tuotantoon on alan kärkihankkeita tällä vuosikymmenellä. Raahessa on valmistauduttu uudistukseen mm. päivittämällä alueen asemakaava, tehtaan sähkötarpeita tukevan voimayhteyden suunnittelu etenee ja tuleville toiminnoille on saatu ympäristölupa. SSAB tiedotti huhtikuussa Luulajan tehtaansa konvertoinnista ennen Raahea. Päätöksen seurauksena nykytuotoinen tuotanto jatkuu Raahen tehtaalla hieman pidempää kuin aiemmin on arvioitu.

Pohjois-Pohjanmaalla on tehty merkittäviä investointeja puuta hyödyntävissä yrityksissä ja pitkässä perspektiivissä puuala ja -teollisuus nähdään kasvualoina. Lähiajat ovat olleet vaikeita monille yrityksille ja työntekijöitä on jouduttu lomauttamaan. Puuklusterin liikevaihto taittui laskuun vuoden 2022 alkupuolella ja lasku jatkui koko vuoden 2023. Yritysten henkilöstömäärä on vähentynyt tasaisesti viimeisen puolentoista vuoden aikana. Lähitulevaisuuden näkymä on epäselvä – selviä noususignaaleja on vaikea vielä hahmottaa. Rakennusalan heikko tilanne vaikuttaa puujalosteiden kysyntään. Maakunnassa ja lähialueilla on vireillä lukuisia teollisia biotuotehankkeita, jotka työllistävät arvoketjujen alkupäätä lähivuosina. Puun keruuta, varastointia ja kuljetuksia tukevat uudet puutavaraterminaalit ratayhteyksien varsilla (mm. Oulainen ja Vaala). Stora Enso ilmoitti helmikuussa isosta konsernitason säästöohjelmasta ja aloitti huhtikuussa muutosneuvottelut myös Oulun tehtaalla. Neuvottelut voivat johtaa enintään 40 työntekijän vähennykseen.

Vihreän siirtymän, kiertotalouden ja fossiilittoman energian suunnitelmia on virinnyt viime aikoina merkittävä määrä. Isojen hankkeiden toteutettavuusselvitykset, rahoitus, YVA-prosessit, kaavoitus, luvitus ja mahdolliset hallinto-oikeuskäsittelyt vievät aikaa, joten moni hanke konkretisoituu vasta vuosien päästä. Tuulivoimatuotannossa Pohjois-Pohjanmaa on kärkimaakunta ja suunnitteilla olevan tuulivoiman määrässä maakunta on myös maan kärkeä. Maakunnan maa- ja merituulivoiman isojen yksikköjen sijoittamista koskeva vaihemaakuntakaava on valmistelun loppusuoralla. Aurinkovoimatuotanto herättää runsaasti kiinnostusta ja suunnitelmia on useiden kuntien alueilla. Esimerkki isosta hankkeesta on Utajärvelle rakennettava 20 megawatin aurinkosähköpuisto, joka koostuu 30 000 aurinkopaneelista. Kokonaisuus valmistuu vuoden 2025 loppuun mennessä. Monissa aurinkovoimahankkeissa paneelienttä suunnitellaan sijoitettavaksi turvetuotannosta poistuvalla alueella. Huomattava sähkön tuotantolisäys edellyttää riittäviä siirtoyhteyksiä ja uusia voimayhteyksiä rakennetaan lähivuosina. Toimijoiden välillä tarvitaan lisää koordinaatiota ja yhteistyötä, jottei maa-alueita pirstota kohtuuttomasti erillisiin johtokäytäviin.

Vetylaitossuunnitelmia viriää tällä hetkellä ripeästi - aktiivisuutta on erityisesti Perämeren rannikolla. Maakunnan suuri tuulivoimakapasiteetti tukee päästöttömän vetytalouden investointeja ja vuosikymmenen loppupuolella merialueillekin nousee huomattavan laajoja tuulivoima-alueita. Oulussa valmistellaan vedyn tuotantolaitosta Oulun Laanilan teollisuusalueelle. Laitoksen lopputuotteena syntyi liikennepolttoaineita ja sivutuotteina lämpöenergiaa kaukolämpöverkkoon ja happea teollisuuden käyttöön. Lopullinen investointipäätös tehtäen syksyllä 2025 ja tällöin laitos valmistuisi aikaisintaan 2028. Haapavedellä on suunnittelussa vetytuotantoon perustuva e-metanolitehdas, jonka metanolia käytettäisiin meriliikenteeseen. Tuotanto olisi sidoksissa pitkään valmisteltuun NordFuelin biotuotetehtaaseen. NordFuel-hankkeessa odotetaan lopullista investointipäätöstä. Pyhäjoella on valmistunut esiselvitys Hanhikiven alueen jatkokäytöstä. Alueella on edelleen hyvät valmiudet energiatuotantoon ja energian jatkojalostukseen (mm. ydinvoima, vety, ammoniakkin valmistus). Maakuntaan tarvitaan lisää teollisia investointeja, joissa hyödynnetään merkittävää sähkötuotannon lisäystä.

ICT-alan kokonaisliikevaihto ja yritysmäärä ovat kasvaneet maakunnassa vuosia, mutta vuonna 2023 klusterin yritysten kokonaisliikevaihto kääntyi laskuun ja varsinkin vuoden loppupuoliskolla pudotus oli huomattava. Pitkästä aikaa henkilöstöä on jouduttu vähentämään ja muutamissa ammattiryhmissä työttömien ja lomautettujen määrä on selvästi vuoden takaista korkeampi (esim. ICT-alan erityisasiantuntijat, sovellussuunnittelijat, sovellusohjelmoijat). Tämä on hieman helpottanut työvoiman saatavuutta, mutta monissa erityisosaamista vaativissa tehtävissä tilanne on pysynyt vaikeana matalasuhdanteessakin ja pula kasvaa nousun alettua.

Muutamit kansainväliset ICT- yritykset ovat lopettaneet alueella tai ne ovat merkittävästi supistaneet toimintojaan. Oulun seudun ICT-sektorilla on muutosjous-toa talouden heikentyessä, eikä teknologinen erityisosaaminen ole ”yhden kortin varassa”. Alan yrityksillä on useita teknologisia fokusalueita, osa tuotteista ja palveluista ovat kysytyjä myös matalasuhdanteessa ja asiakkuuksia on runsaasti eri maissa. Nokialla on meneillään globaali kustannussäästöohjelma, jolla on negatiiviset henkilöstövaikutukset Suomen yksiköihin. Nokian Oulun uusi kampus on harjajkorkeudessa – toiminta uusissa tiloissa alkaa vuonna 2025. Isossa kuvassa globaali digitalisaatio tukee Pohjois-Pohjanmaan ICT-klusterin menestystä. Moni yritys on kuitenkin kooltaan pieni ja alueelle tarvitaan lisää selkeän kasvuhakuisia yrityksiä. ICT-alan notkahdus nähdään hetkellisenä ja klusterin odotetaan kääntyvän kasvuun jo lähitulevaisuudessa.

Pohjois-Pohjanmaan rakennusalan yritysten liikevaihto kääntyi laskuun keväällä 2022 ja pudotus on ollut siitä lähtien voimakas ja yhtäjaksoinen. Rakennusalan työttömyys (ml. lomautukset) on selvästi vuoden takaista korkeampi tänä keväänä erityisesti asuntojen uudistuotantoon liittyvissä ammattiryhmissä – niin asiantuntijanimikkeissä kuin perusammateissa. Useissa viimeaikaisissa ennusteissa todetaan, että asuntokaupassa on vähäistä elpymistä tänä vuonna ja asuntokauppa vireytyy laajemmin ensi vuoden puolella. Korkeat lainakorot hillitsevät edelleen asuntokauppaa ja ekonomistit odottavat EKP:n laskevan ohjauskorkojaan aikaisintaan kesäkuussa.

Asuntokauppa jatkuu Pohjois-Pohjanmaalla vielä laimeana, vapaita asuntoja on paljon tarjolla ja uudiskohteita aloitetaan vähän. Vähentynyt asuntorakentaminen heijastuu toimitusketjuihin ja Pohjois-Pohjanmaan rakennuselementtivalmistajiin. Toimitilahankkeita maakunnassa on alkamassa, joskin useissa kunnissa selvästi vähemmän kuin aiempina vuosina. Vähentynyt rakentaminen heijastuu negatiivisesti useille teollisuusaloille, kuljetukseen, erikoiskauppaan ja eri palveluihin (mm. kaupalliset ja tekniset suunnittelupalvelut).

Rakentamisessa viedään isoja kohteita loppuun, mutta myös uusia avataan. Oulussa järjestetään asuntomessut vuonna 2025. Kunnallistekniikkaa ja tiestöä on valmisteltu viime vuodesta saakka ja talojen rakentaminen on alkanut. Hailuodon saaren kiinteän tieyhteyden rakentaminen alkaa pian (pengertie + sillat). Edessä on mittava maa- ja vesirakennushanke, joka kestää seuraavat kolme vuotta. Energiatuotanto ja erilaiset infraverkkohankkeet tuovat työtä laajemminkin maanrakentajille. Pyhännälle rakennetaan uusi puuelementtitehdas, joka kolminkertaistaa rakentavan yhtiön tuotantotilat. Vaalan uuden kunnantalon rakentaminen alkaa kesällä 2024. Oulussa toteutetaan lähivuosina merkittäviä kunnallisinfran investointeja. Ylivieskassa on vireillä useita kaupan alan toimitilahankkeita.

Pohjois-Pohjanmaan matkailuyritysten kokonaisliikevaihto on ollut yhtäjaksoisessa nousussa alkuvuodesta 2022 lähtien ja suunta on edelleen kasvava. Alan yritysten henkilöstömäärä on myös noussut kahden viime vuoden aikana tasaisesti. Mennyt talvi ja kevät olivat koko Pohjois-Suomessa erittäin tuloksellisia. Hyvä varausmäärä viestii, että matkailijamäärä tulee olemaan loppuvuodenkin hyvällä tasolla. Iso tavoite on lisätä kansainvälisten vierailijoiden määrää. Nykyisellään matkailijat tulevat valtaosin kotimaasta. Useilla matkailuun liittyvillä aloilla on jatkuva työvoimapula ja työvoiman vaihtuvuus on suuri.

Pohjois-Pohjanmaalla toteutetaan investointeja mm. majoituskapasiteetin lisäämiseksi (esim. Oulun torihotellin valmistuminen), reittien ja aktiviteettien kehittämiseksi (mm. Iso-Syötteen uusi tuolihiisi, uudet pyöräreitit), ympärivuotisen vetovoiman kasvattamiseksi ja yritysverkostojen parantamiseksi. Oulujärvelle halutaan uusia matkailualan toimijoita ja investointeja. Merkittävä mahdollisuus siintää näköpiirissä, kun Oulu on Euroopan kulttuuripääkaupunki vuonna 2026. Tapahtumia ja toimintaa on runsaasti vuoden ympäri ja maantieteellisesti laajalla alueella. Merkkivuosi vireyttää huomattavasti matkailuinfrastruktuurin, tapahtumatuotannon ja kulttuurialojen kehittämistä.

Kaupan sektorilla maakunnan yritysten kokonaisliikevaihdossa ei ole tapahtunut muutoksia viime aikoina, mutta yritysten henkilömäärä on hieman kasvanut. Uusia kaupan yksiköitä on avattu mm. Oulussa, Raahen Mettalanmäen kauppakeskuksen rakentaminen on alkanut, Raahen liikekeskustan päivitetylle asemakaava-alueelle haetaan uusia kaupan palveluja ja merkittäviä kaupan investointeja suunnitellaan myös Ylivieskassa (mm. keskustan, Taanilan ja Savarin alueet). Tuotteiden hinnoissa on ollut laajaa nousua viime vuodet, mutta nyt nousupaine on hyytynyt ja ostojen oletetaan kasvavan aiemmasta. Korkojen aleneminen vireyttää erityisesti kalliimpien erikoistavaroiden hankintaa.

Yksityisten palvelujen liikevaihto on ollut tasaisessa kasvussa vuodesta 2021 alkaen. Maakunnan palveluyrityksissä henkilöstötarve on kasvanut viime vuodet ja työntekijöitä on rekrytoitu lisää. Yksinyrittäminen kiinnostaa monia palkkatyön vaihtoehtona. Kuluttajat harkitsevat edelleen tarkasti hintavia palveluja. Hyvinvoinnin ja hoiva-alan sekä terveysteknologian yrityksissä kasvun odotetaan jatkuvan. Hoivatarve kasvaa väistämättä väestörakenteen vanhetessa. Iso kansallinen kysymys on julkisrahoitteisten palvelujen määrä, laatu ja sijoittuminen tulevina vuosina. Ouluun rakennetaan vaiheittain täysin uusi yliopistosairaala tällä vuosikymmenellä. Hankkeeseen liittyen toteutetaan ohjelmaa, jolla sairaalan toiminnot ja tilat muotoillaan tulevaisuuden erikoissairaanhoidon tarpeisiin.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Työttömyys kääntyi Pohjois-Pohjanmaalla kasvuun syksyllä 2022 ja työttömien määrä on lisääntynyt tasaisesti siitä lähtien. Työttömien määrä ei ole kasvanut vain yksittäisillä aloilla tai ammattiryhmissä, vaan kasvua on toteutunut laajasti eri nimikkeissä. Viimeisen vuoden aikana lomautettujen määrä on kasvanut merkittävästi. Heikot talousnäkymät ovat vähentäneet avointen työpaikkojen tarjontaa, mutta paikkoja on edelleen runsaasti. Monissa tehtävissä vaihtuvuus on suurta ja sopivaa työvoimaa on vähän tarjolla. Kilpailu kyvykkäistä tekijöistä on edelleen kovaa.

Pohjois-Pohjanmaalla on ollut viime kuukausina noin 23 000 työtöntä työnhakijaa kuukausittain (ml. lomautetut) ja työllistymistä edistävissä palveluissa on noin 7 600 henkeä. Pohjois-Pohjanmaan työttömyysaste on puolitoista prosenttiyksikköä yli kansallisen keskitason. Maakunnan sisällä työttömyysasteen vaihtelu jatkuu suurena: muutamissa kunnissa se on 7 %:n tuntumassa ja korkean työttömyyden kunnissa työttömyysaste kohoaa 15 %:n tienoille. Seutukunnittain työttömiä on vaihtelevasti 10-20 prosenttia enemmän kuin vuosi sitten.

Lisääntynyt työttömyys näkyy kaikissa keskeisissä seurantaryhmissä. Vähentynyt työvoimatarve ja käydyt muutosneuvottelut ovat kohdistuneet erityisesti miesvaltaisille aloille ja miesten osuus työttömistä on kasvanut selvästi suhteessa naisiin. Maakunnassa on huomattava rakennetyöttömien määrä ja moni työtön on vailla ammattia tai osaaminen ei vastaa nykyvaatimuksia. Pitkäaikaistyöttömien määrä taittui selvään kasvuun vuosi sitten ja heidän määrä kasvaa edelleen. Muutamissa kunnissa nuorille suunnattua työpajatoimintaa on supistettu ja tämä lisää osaltaan nuorten työttömyyttä.

Monilla työpaikoilla tekijäpula ja rekrytointivaikeudet eivät ole merkittävästi hellittäneet, vaikka maakunnassa on kolmisen tuhatta työtöntä enemmän kuin vuosi sitten ja laajan työttömyyden määritelmän mukaan noin 30 000 työttömän reservi (työttömät + työllistymispalveluissa olevat). Tilastokeskuksen julkaisemien lukujen mukaan rekrytointivaikeuksia kokevia yrityksiä oli viime vuoden lopulla hieman vähemmän kuin aiemmin, mutta selvää tasopudotusta ei ole tapahtunut, Vajaa puolet maakunnan yrityksistä kokee rekrytointiongelmia ja joka viides yritys ei löydä työntekijää tarpeisiinsa.

Tekijäpula kohdistuu valtaosin samoille aloille kuin viime vuosina. Pientä helpotusta on teollisuuden ja rakentamisen aloilla, esimerkiksi talonrakentajista ja kirvesmiehistä on jo ylitarjontaa. Suuria useita ammattiryhmiä käsittäviä haasteita koetaan erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa, varhaiskasvatuksessa sekä majoitus- ja ravitsemisaloilla. Hoiva- ja hyvinvointitehtävissä avoimet paikat eivät täyty, sijaisten saaminen työllistää runsaasti ja julkisuudessa paljon esillä olleet

menoleikkaustavoitteet saattavat johtaa palvelujen karsimiseen tai keskittämiseen. Alojen tekijäpulaa helpotetaan eri keinoin – esim. Centria AMK aloittaa syksyllä 2025 sairaanhoitajakoulutuksen Ylivieskassa.

Työvoimakoulutuksilla kehitetään nopeasti työnhakijoiden osaamista vastaamaan työnantajien vaatimuksia. Heikentyneen määrärahatilanteen vuoksi ammatillisten työvoimakoulutusten määrä jää edellisvuosia vähäisemmäksi. Tutkintotavoitteisen VOS-rahoitteisen koulutuksen tarjonta on edelleen kattava. Heikentynyt työmarkkinatilanne on jonkin verran lisännyt hakijoita koulutuksiin. 55+ muutosturvakoulutuksen hankintaprosessia on jatkokehitetty ja muutosturvakoulutuksen määrä on noussut merkittävästi viime vuodesta.

Pohjois-Pohjanmaalla on noin 1 600 ukrainalaista ja valtaosa heistä on työikäisiä. Monilla työllistyminen on edelleen haastavaa puutteellisen kielitaidon vuoksi. Maa-hantulijoille suunnattuja kotoutumiskoulutuksia on tällä hetkellä käynnissä Oulussa, Raahessa, Kuusamossa, Utajärvellä ja Pudasjärvellä. Osa palveluista jatkuu ensi vuonna ja niiden toteutuksesta neuvotellaan työllisyysalueiden kanssa.

Hyvin moni kokee, että Pohjois-Pohjanmaa tarvitsee lisää ulkomaista työvoimaa ja opiskelijoita. Useilla aloilla työntekijäpula on muodostunut pysyväksi olotilaksi. Pohjois-Pohjanmaalla ulkomaisten tai vieraskielisten osuus väestöstä on vähäinen verrattuna moniin maakuntiin. Useille työnantajille kansainvälisen työvoiman rekrytointi ei ole tuttua ja avauskynnys on korkea. Työnantajat tarvitsevat nykyistä enemmän tukea ulkomaisen työvoiman rekrytointiin. On todennäköistä, että tänä vuonna työperäisten oleskelulupien määrä ylittää viime vuoden määrän. Vuonna 2023 Pohjois-Pohjanmaalla myönnettiin 399 työlupaa. Lupia on myönnetty aloille ja tehtäviin, joissa tekijäpula on ollut viime vuosina suuri (mm. hitsarit, lähihoitajat, metsätalouden avustavat työntekijät, ravintola-alan työntekijät).

Alueen elinkeinorakenteen muutoksia ennakoiva koulutus luo pohjaa riittävälle työvoimatarjonnalle. Kaikessa koulutus suunnittelussa tulisi olla ymmärrys ajankohtaisista ja lähiajan työelämätarpeista kuin myös näkemyksellistä käsitystä kuinka ammattien sisällöt uudistuvat ja monipuolistuvat pidemmällä aikahorisontilla. Vihreä siirtymä, fossiiliton energiatuotanto, puhtaat ratkaisut ja biotuotteet ovat avainsanoja, joihin investointi- ja kehittämisrahoitusta suunnataan valtavasti lähivuosina. Tämä tulee huomioida korostuneesti lähitulevaisuuden koulutustarjonnassa.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Pohjois-Pohjanmaa

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Oulun seutukunta

Hailuoto, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Tyrnävä

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Koillismaan seutukunta

Kuusamo, Taivalkoski

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	--	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Oulunkaaren seutukunta

li, Pudasjärvi, Utajärvi, Vaala

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Raahen seutukunta

Pyhäjoki, Raahе, Siikajoki

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Haapavesi-Siikalatvan seutukunta

Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Nivala-Haapajärven seutukunta

Haapajärvi, Kärsämäki, Nivala, Pyhäjärvi, Reisjärvi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Ylivieskan seutukunta

Alavieska, Kalajoki, Merijärvi, Oulainen, Sievi, Ylivieska

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

19 Kainuu

Taulukko 18. Avainluvut Kainuussa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	70 521	71 255	73 959	-1,0 %	-4,6 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	3 166	3 022	3 601	4,8 %	-12,1 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	396	313	386	26,5 %	2,6 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	634	551	726	15,1 %	-12,7 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	10,4	9,8	11,2	0,6 %-yks.	-0,8 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	957	1 485	879	-35,6 %	8,9 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Kainuun kehitysnäkymät ovat heikentyneet merkittävästi Ukrainan sodan heijastusvaikutusten myötä. Yleinen taloustilanne on edelleen haastava, mikä näkyy myös kainuulaisissa yrityksissä ja alueen kehitysnäkymissä. Yritykset joutuvat kohtaamaan liikevaihdon laskua ja kannattavuuden heikkenemistä eikä sopeutustoimilta ole välttytty. Yritykset ovat sinnitelleet pitkään haastavassa tilanteessa, mikä näkyy Kainuussakin lisääntyneinä lomautuksina ja irtisanomisina.

Talouden haasteet heijastuvat yritysten rahoitusmahdollisuuksien heikkenemiseen. Vieraan pääoman hyödyntäminen investointi- ja kehittämishankkeissa on aiempaa haastavampaa lainaehto- ja kiristyessä. Rahoitushaasteet vaikeuttavat yritysten perustamista ja kehittymistä. Yritykset joutuvat lykkäämään investointeja ja kasvuun liittyviä kehittämishankkeita epävarmuuden aikana, mikä hidastaa alueen

talouskasvua entisestään. Matalasuhdanne näkyy myös alueen työllisyys- ja työttömyystilanteessa, joka heikkeni loppuvuodesta ja jatkuu ainakin alkuvuoden edellisvuotta huonompana. Suurta heikennystä ei kuitenkaan ole odotettavissa.

Pula osaavasta työvoimasta on merkittävä hidaste heikossa taloustilanteessakin. Nopeita ratkaisuja ei ole nähtävissä, mikä hidastaa yritysten kehittämissuunnitelmia. Talouden heikentyessä yrityksillä on haasteita houkutella osaavaa työvoimaa. Kansainvälinen rekrytointi on ollut Kainuussa kasvussa mutta edelleen tarvitaan toimia kansainvälisen rekrytoinnin vahvistamiseksi. Erityisesti pienet yritykset tarvitsevat tukea kansainvälisen työvoiman rekrytoinnin aloittamiseen ja valmiuksia työyhteisöjen monimuotoistumiseen. Kainuussa panostetaan työperäisen maahanmuuton toteutumiseen verkostoyhteistyöllä.

Vaikka useilla toimialoilla on haastavaa heikentyneen taloustilanteen vuoksi, matkailuala on saanut Kainuussa varsin myönteisiä näkymiä. Kansainvälisille markkinoille suunnattu Kainuun maakunnallisen matkailumarkkinoinnin brändi Arctic Lakeland Finland palkittiin kansainvälisillä matkailumessuilla parhaana pohjoismaisena luontomatkailukohteenä keväällä 2024. Kainuu näkyy entistä vahvemmin Keski-Euroopan markkinoilla talvikaudella 2024–2025 saksalaisen lentoyhtiön aloittaessa suorat reittilennot Kajaanin ja Düsseldorfin välille.

Saatavuus ja hyvät kulkuyhteydet ovat merkittävä tekijä Kainuulle. Erityisesti sujuva lentoliikenneyhteys mahdollistaa yritysten toimintaedellytysten vahvistamista ja lisää alueen vetovoimaa. Varmuus markkinaehtoisien lentoliikenteen jatkumisesta on alueelle erityisen tärkeää. Sujuva lentoliikenneyhteys on välttämätön edellytys työmatkaliikenteen mahdollistajana sekä kotimaisen ja kansainvälisen matkailun edistäjänä.

Kajaaniin suunnitteilla oleva uusi kulttuurikeskus nähdään kulttuurin esille nostajana sekä alueen ja matkailun veto- ja pitovoimatekijänä. Kulttuurikeskus kokoaa yhteen kainuulaisia kulttuuritoimijoita ja luo uudenlaisia mahdollisuuksia luovien alojen yritystoiminnalle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kainuussa on aloittanut paljon yrityksiä viime vuosina. Viime vuoden kolmella ensimmäisellä neljänneksellä tahti jatkui jopa lähellä ennätystä, yrityksiä perustettiin 288. Lopettaneitakin yrityksiä oli enemmän kuin viime vuosina, 202, mutta selvästi vähemmän kuin yrityksiä aloitti. Konkurssien määrä on kuitenkin kasvanut koko maan tavoin pitkään jatkuneen poikkeusajan vuoksi.

Kevään 2024 pk-yritysbarometrin mukaan pk-yritysten kasvupaluu on laskeutunut entisestään ja jos tarkastellaan pelkäämään Kehys-Kainuuta, tilanne vaikuttaa jopa huolestuttavalta. Kainuun seutukuntien eriytyminen näkyy yhä vahvemmin. Kehys-Kainuun seutukunnasta eläköityy paljon työvoimaa ja nuoret muuttavat parempien opiskelu- ja työmahdollisuuksien perässä muualle.

Rahoitusta TKI-toimintaan, kansainvälistymiseen, puhtaaseen siirtymään ja investointeihin alueella on saatavilla paljon, mutta sitä hyödyntäviä yrityksiä on vähän. Kainuulaisista yrittäjistä joka kolmas yrittäjä on yli 55-vuotias, mikä heijastuu myös yritysten kasvupaluun hidastumisena.

Yritysten omistajanvaihdokset Kainuussa alkavat näkyä lisääntyneenä palveluiden kysyntänä, kuten ELY-keskuksen ja TE-toimiston mahdollistamat omistajanvaihdospalvelut. Myyjäasiakkuuksia on tullut alkuvuoden aikana tihenevään tahtiin. Onnistuneissa omistajanvaihdostapauksissa tavoitellaan muun muassa asiakaskannan merkittävää laajenemista, mikä on Kainuun yritysmaailmalle tärkeä kehityssuunta. Kainuussa toimii Kainuun yrittäjien omistajanvaihdoshanke, jonka kanssa sidosryhmät ja yritykset tekevät tiivistä yhteistyötä. Omistajanvaihdosten myötä Kainuuseen saadaan nuoria yrittäjiä, minkä myötä yritysten kehittämistoiminnan odotetaan vilkastuvan tulevina vuosina.

Matkailun toimialaa kehitetään Kainuussa aktiivisesti. Arctic Lakeland -brändi on tehnyt vaikutuksen kansainvälisesti innostavalla ympärivuotisella matkailukonseptilla. Kainuu näyttäytyy luontomatkailun edelläkävijänä ja herättää kiinnostusta erityisesti kansainvälisissä matkanjärjestäjissä. Kainuussa on panostettu ympärivuotiseen matkailuun ja sen jatkuvaan kehittämiseen. Laajan ulkoilureitistön ja aktiviteettitarjonnan lisäksi Kainuussa panostetaan vastuullisuusosaamisen kehittämiseen matkailualalla. Vuonna 2023 Vuokatti oli Suomen viidenneksi suosituin matkakohde.

Kainuussa vienti- ja aluetalous lepää pitkälti muutaman ison yrityksen varassa. Vienti on kasvanut viime vuosina ja alueella toimivien aktiivisten kasvu- ja vientihakuisten yritysten toimet ovat Kainuulle tärkeitä. Teknologiateollisuus näyttäytyy merkittävänä tekijänä Kainuun viennissä, sillä se kattaa yli puolet alueen koko viennistä.

ICT-ala on merkittävä tekijä Kainuun kehityksessä. ICT-alalla on kasvupotentiaalia alueella ja alan henkilöstömäärän trendi jatkaa kasvuaan. Alan kärkitoimijoina Kainuussa ovat pelialan yritykset ja muutamat suuret ICT-toimijat. Kansainvälisesti tunnistettu kainuulainen pelialan osaaminen tuo alueelle opiskelijoita sekä vahvistaa tunnettuutta ja kirkastaa toimialan merkityksellisyyttä. Isojen ja asiantuntijoita

kiinnostavien ICT-alan yritysten sijainti Kainuussa on puolestaan alueellisesti tärkeä vahvuus. Kansainvälisesti merkittävillä yrityksillä on vaikutusta investointeihin ja työvoiman saatavuuteen sekä laaja-alaisen osaamisen tuottamiseen Kainuussa ja tärkeiden yhteistyömahdollisuuksien rakentumiseen. ICT-alan kasvun jatkumista tuetaan muun muassa GameCity Kajaani -hankkeella. Toimintansa vuonna 2021 Kajaanissa aloittanut Euroopan tehokkain supertietokone Lumi on saavuttanut täyden tehonsa loppuvuonna 2023. Myönteiset uutiset uuden kansainvälisen datakeskustoimijan sijoittumisesta Kajaaniin tuovat positiivisia näkymiä ICT-alalle ja koko Kainuulle. Kajaaniin on kehittymässä merkittävä datakeskusekosysteemi, joka on tunnistettu kansainvälisesti. Supertietokoneiden merkitys korostuu entisestään tekoälybuumin myötä.

Metallialalle Kainuussa koulutetaan ja rekrytoidaan aktiivisesti ulkomaista työvoimaa, jotka työllistyvät pääosin alueen suurimpiin metallialan yrityksiin kuten Škoda Transtechille Otanmäen tehtaalle. Raideliikenteen kalustoa valmistava tehdas on tehnyt pitkäkestoista oppilaitosyhteistyötä erityisesti Kainuun ammattiopiston kanssa. Škoda Transtech on metallialan merkittävä työllistäjä ja veturi alueella. Yhtiö on joutunut aloittamaan lähes kaikkia henkilöstöryhmiä ja Suomen toimipisteitä koskevat muutosneuvottelut, joiden tavoitteena kannattavuuden ja kilpailukykyyn parantaminen. Muutosneuvotteluista huolimatta yhtiön tilauskanta on hyvällä tasolla, joskin kilpailukykyyn parantaminen on välttämätöntä tulevia kilpailutuksia varten. Raideliikenteen lähitulevaisuuden näkymät ovat hyvät.

Kaivannaisalalla on iso vaikutus Kainuun työllisyydelle ja aluetaloudelle. Kaivannaisala työllistää alueella suoraan ja välillisesti noin 2 000 henkilöä. Kainuun kärkitoimialana toimivan kaivannaisalan tavoitteena on kestävästi kasvava ja kansainväliset vaatimukset täyttävä toiminta, jossa yritykset tekevät yhteistyötä kansallisen ja kansainvälisen toimijaverkoston kanssa. Alalla panostetaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan edistämiseen. Huipputeknologian hyödyntäminen edistää toimialan kehitystä ja muun muassa viennin kasvua. Monimetalliyhtiö Terrafamalla aloitetaan uraanin talteenotto vuoden 2024 aikana. Kaivostoiminnan laajentamiselle on haettu ympäristölupaa Kolmisopen alueelle. Kaivostoiminnan ulottaminen Kolmisoppi-järven alle ei ole tässä vaiheessa lupahakemuksessa mukana. Haastavasta markkinatilanteesta johtuen yhtiö on kertonut käynnistävänsä kilpailukykyyn vahvistamiseksi ja kannattavuuden parantamiseksi kannattavuusohjelman, jonka seurauksena on odotettavissa henkilöstön lomautuksia ja irtisanomisia.

Hopeakaivos Sotkamo Silverin toimintaan ja hyvää kannattavuustasoon vaikuttavat yhtiön operatiivisen tehokkuuden parantuminen, tuotannon kasvu ja hopean hinta. Kasvanut liikevaihto tarkoittaa positiivista kehitystä yhtiön toiminnan, erityisesti louhinnan ja hopeapitoisuuksien osalta. Yhtiö valmistele tulevaa toimintaa

toteuttamalla täydennys- ja tutkimuskairauksia, mikä tukee lähivuosien suunnitellua ja tuotantoa. Elementis Minerals B.V. Branch Finlandin toinen tuotantolaitos toimii Sotkamossa työllistäen suoraan ja välillisesti hieman yli sata henkilöä. Yhtiö on pitkäaikainen talkkimalmia ja –tuotteita tuottava kaivannaisalan toimija Kainuussa.

Paltamoon keskelle Kainuun raaka-ainevarastoja kaavailtua biotuotetehdasta on suunniteltu jo seitsemän vuoden ajan. KaiCell Fibers Oy:llä on nyt lainvoimainen lupa rakentaa ja operoida sellutehdasta suunnitellusti. Toteutuessaan tehtaan arvioidaan tuottavan noin 600 000 tonnia valkaistua sellua.

Kainuussa on tällä hetkellä neljä toimivaa tuulivoimapuistoa. Kainuun ELY-keskuksessa on vireillä yhdeksän tuulivoimahanketta, joissa on käynnissä eri vaiheissa ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA). Yhdelle tuulivoimahankkeelle tehtiin vuonna 2023 YVA-tarveharkinta. Kainuun tuulivoimamaakuntakaava on hyväksytty maakuntavaltuustossa joulukuussa 2023 ja tavoitteena on, että vuoteen 2035 mennessä Kainuussa rakennetaan noin 410 teollisen kokoluokan tuulivoimalaa. Kainuun alueella on noussut esille myös useita aurinkovoimahankkeita.

Rakennusala kamppailee raaka-aineiden kustannusten nousun ja kysynnän laskun tuomissa haasteissa. Rakennusalalla sesonkityön mahdollisuudet tulevat todennäköisesti alan haasteista johtuen olemaan kuluvana kesä kautena aiempaa heikot. Raakapuun kysyntä on jatkunut vilkkaana ja puun hinnat ovat pysyneet viime vuoden aikana saavutetulla tasolla. Etenkin energiapuuhun kohdistuu edelleen kova kysyntä ja sen hinta heijastuu myös kuitupuun hintaan. Kainuulaiset sahayrietykset ovat viime vuosina investoineet tai investoivat tuotantolaitoksiinsa ja siten niiden valmiudet toimittaa sahatavaraa vientimarkkinoille ovat jatkossakin hyvät. Sahatavaran kotimarkkinat ovat haastavat johtuen muun muassa heikosta rakentamisen suhdanteesta.

Kemiallisen metsäteollisuuden kannattavuus on notkahtanut, mutta kannattavuuden oletetaan vahvistuvan. Lisäksi jo toteutuneiden ja rakenteilla olevien merkittävien Pohjois-Suomen tehdasinvestointien myötä kuitupuun kysyntä kasvaa. Kuitupuun hinta onkin noussut viime vuosina etenkin Kainuussa. Käynnissä olevat lakot ja tehtaiden pysäyttämiset vaikuttavat aluetalouteen ja pitkittyessään myös puun kysyntään.

Maatilojen kannattavuuskehitys on kääntymässä laskuun, myös Kainuussa. Maidontuotannon kannattavuuden odotetaan pysyvän kuitenkin viime vuoden tasolla. Jos maidon tuottajahinta alenee, yrittäjätulo ja sitä myötä kannattavuus heikkenevät. Kannattavuuden suhteen on tapahtunut polarisoitumista. Samaan aikaan on sekä

hyvin että heikosti kannattavia maatiloja. Maidontuotannon sopimusmäärät eivät enää rajoita maitotilojen kehittämistä eikä laajentamista. Lihantuotannon kannattavuuden odotetaan hieman paranevan.

Kasvinviljelytilojen kannattavuuden odotetaan heikentyvän. Tuottajahinnat olivat viime vuoden satokaudella edellisvuotta alhaisemmat. Kannattavuuteen vaikuttavat paljon tulevan kesän kasvu- ja korjuuolosuhteet. Marjanpoiminnassa haasteita luo, että ulkomaisia marjanpoimijoita ei todennäköisesti saavu Kainuuseen tänä satokautena edellisvuosien määrää. Ulkoministeriö päätti keskeyttää Suomen Bangkokin suurlähetystön piiriin kuuluvien maiden marjanpoimijoiden viisumihakemusten vastaanoton alan väärinkäytösten vuoksi.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Talouden matalasuhdanne on heikentänyt työttömyystilannetta viime kuukausina koko maan tavoin myös Kainuussa. Kainuussa oli helmikuun 2024 lopussa 3 200 työtöntä työnhakijaa, mikä on 5 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyystilanne oli edellisvuoteen verrattuna ELY-keskusalueista kolmanneksi paras. Työttömyys supistui vain Lapissa, 4 %, koko maassa tuli lisäystä 13 %. Tulevina kuukausina Kainuun työttömyydessä ei ole odotettavissa suurta kasvua, joskaan ei myöskään merkittävää pienennystä. Vuoden päästä työttömyys todennäköisesti jo laskee yleisen taloustilanteen parannuttua.

Pitemmällä aikavälillä Kainuun työttömyys on vähentynyt selvästi. Esimerkiksi koronakriisiä edeltävästä vuoden 2020 helmikuusta työttömyys on supistunut 5 %, alueista toiseksi eniten (koko maa +17 %), ja vuoden 2015 helmikuusta peräti 47 %, alueista eniten (koko maa -18 %). Työttömyysaste oli helmikuussa 2024 10,4 %, alueista kuudenneksi paras, ja koko maassa 10,8 %. Esimerkiksi helmikuussa 2015 Kainuun työttömyysaste oli maan toiseksi heikoin, 17,8 %, kun se oli koko maassa 13,5 %.

Erinomaiseen kehitykseen on vaikuttanut etenkin väestön ikärakenne. Nuorten, työmarkkinoille tulevien ikäluokkien koko on ollut jo kauan selkeästi työmarkkinoilta eläköityviä pienempi ja työvoimasta siirtyy eläkkeelle samanaikaisesti niin työttömiä kuin työssä oleviakin, joiden työpaikat avautuvat nuoremmille ikäryhmille. Vanhempien ikäluokkien osuus työttömistä on pienentynyt hieman viime vuosina mutta edelleen helmikuun lopussa työttömistä työnhakijoista yli 60-vuotiaita oli 19 % ja yli 50-vuotiaita 44 %. Pitemmällä aikavälillä työttömien määrä supistuu siis vielä pitkään. Työttömyyden pienentyminen viime vuosina ei kuitenkaan johdu missään nimessä pelkästään eläköitymisistä vaan työllisyysaste on parantunut

merkittävästi, työpaikkoja on ollut jo vuosia paljon tarjolla ja esimerkiksi kaivannais-toiminnan henkilöstömäärä on kasvanut vuoden 2015 noin 500:sta vuoden 2022 1 400:aan.

Kainuun työkäisten määrä laski aikavälillä 2015–2022 14 %, mutta työllisten määrä väheni vain 1 %⁶. Kehitys näkyy työllisyysasteen kohoamisena, vielä vuonna 2015 15–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 58,9 % ja 2023 73,1 %⁷. Viime vuoden työllisyysaste oli 19 maakunnasta 11. paras ja koko maan keskiarvo jäi vain 0,5 prosenttiyksikön päähän. Parannus on ollut huomattavaa muuhun maahan verrattuna, sillä vuonna 2015 Kainuu oli maakunnista heikoin. Viimeksi Kainuun työllisyysaste on ollut yhtä korkealla 80-luvun alkupuolella tai 70-luvulla, jos silloinkaan – tilastot alkavat vuodesta 1987. Haastavan taloustilanteen vuoksi työllisyysaste todennäköisesti laskee hieman tänä vuonna mutta suurta pudotusta ei ole odotettavissa.

Pitkäaikaistyöttömyys oli noususuunnassa suurimman osan viime vuodesta varsin heikentyneen työmarkkinatilanteen vaikutuksesta. Nousu on jatkunut alkuvuonna ja helmikuussa pitkäaikaistyöttömiä oli 630, mikä on 15 % vuoden takaista enemmän. Maltillinen nousu luultavasti jatkuu tulevina kuukausina, mutta tällä ja seuraavallakin vuosikymmenellä pitkäaikaistyöttömien määrä laskee jo pelkästään ikärakenteen takia; helmikuun lopussa pitkäaikaistyöttömistä vähintään 60-vuotiaita oli 31 % ja vähintään 50-vuotiaita 59 %. Pitkäaikaistyöttömien lisäksi on paljon työttömiä, joiden on vaikea työllistyä avoimille työmarkkinoille kokoaikatyöhön. Työllistymishaasteiden yleisimpiä syitä ovat puutteellinen koulutus ja osaaminen, elämänhallinnan ongelmat ja terveysrajoitteet.

Terveydelliset rajoitteet ovatkin merkittävä syy työttömyyden taustalla kaikilla alueilla, ja Kainuussa tilanne on yksi haastavimmista. Viime vuonna työttömistä työnhakijoista pitkäaikaissairaita ja vammaisia oli Kainuussa keskimäärin 19 %. Osuus oli alueista toiseksi suurin, kun koko maan keskiarvo oli 12 %. Tämä antaa suuntaa myös täsmätyökykyisten määrästä, vaikka kaikki pitkäaikaissairaajat ja vammaiset työnhakijat eivät olekaan täsmätyökykyisiä ja toisaalta on paljon asiakkaita, joilla ei ole diagnoosia sairaudesta, diagnoosia ei ole merkitty asiakastietojärjestelmään tai täsmätyökykyisyyden taustalla on esimerkiksi elämäncrisi. Täsmätyökykyiset pysyvät työskentelemään työtehtäviä tai työaikaa mukauttamalla, ja heidän työssäkäyntiään lisäämällä on myös mahdollista kohottaa merkittävästi työllisyysastetta.

6 Tilastokeskus, työssäkäynti

7 Tilastokeskus, Työvoimatutkimus

Työnantajien tietoisuutta täsmätyökykyisten työllistämisen tuista sekä palveluista pitää lisätä ja työmarkkinoilla tarvitaan myös asennemuutosta, sillä vieläkään moni työnantaja ei ole valmis palkkaamaan täsmätyökykyisiä työnhakijoita.

Myös työikäisten eläkeläisten määrä on ollut Kainuussa pitkään suuri ja laskenut työllisyysastetta huomattavasti. Työikäisten eläkeläisten määrä on enää alle puolet 2000-luvun alun määrästä – iso osa heistä on siirtynyt eläkeikäisten joukkoon – mutta vuonna 2022 eläkkeellä oli edelleen 3 600 18–64-vuotiasta eli noin 800 henkeä enemmän kuin työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin. Työikäisistä 10 % oli eläkkeellä, alueista eniten, kun koko maassa osuus oli 6 %. Hyvinvointialueiden taloustilanne on haastava mutta olisi silti tärkeää panostaa sote- ja etenkin mielenterveyspalveluihin, jotta saadaan ehkäistyä työikäisten joutumista eläkkeelle ja myös eläkkeellä olevia työikäisiä takaisin työelämään. Myös eläkeikäisten työnteko on viime vuosina yleistynyt ja jatkaa edelleen nousuaan, tämä on paikannut pahinta työvoimapulaa varsinkin sosiaali- ja terveysalalla, varhaiskasvatuksessa sekä kouluissa.

Työllisyysasteen nostamiseksi erityistä huomiota kiinnitetään työllisyyden parantamiseen ryhmissä, joissa se on nyt keskimääräistä alhaisempi, mutta joissa on suurin potentiaali nousulle. Näitä ryhmiä ovat täsmätyökykyisten ja pitkäaikaissairaiden lisäksi varsinkin pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevat, ikääntyneet sekä osa maahanmuuttajataustaisista. Maahanmuuttajien työllisyysaste oli Kainuussa vuoden 2022 lopussa 58,1 % eli selkeästi koko maakunnan työllisyysastetta matalampi. Maakunnista tulos oli 12. paras, koko maan keskiarvo jäi 1,9 prosenttiyksikön päähän. Suunta on kuitenkin selvästi ylöspäin, sillä edellisen viiden vuoden aikana kasvua tuli peräti 13,2 prosenttiyksikköä. Lisäksi työllisyysaste nousee huomattavasti maassaoloajan mukaan, vähintään kymmenen vuotta maassa olleiden maahanmuuttajien työllisyysaste oli 66,2 %, prosenttiyksikön enemmän kuin koko maassa. Parannettavaa on silti paljon. Vieraskielisiä työnhakijoita oli Kainuussa helmikuun lopussa 940, joista työttömiä 270. Ulkomaalaisten aktivointiaste on ollut Kainuussa maan paras jo vuodesta 2015 ja useina vuosina lähes kaksi kertaa maakunnan keskimääräistä aktivointiastetta suurempi. Työvoimapalveluilla onkin keskeinen rooli kotoutumisen ja osaamisen edistämisessä.

Ukrainalaisia pakolaisia on Kainuussa noin 600, helmikuun lopussa heistä oli työnhakijana 250 ja työttömänä 80. Ennen Venäjän hyökkäyssotaa ukrainalaisia työnhakijoita oli vain noin kymmenen. Pakolaisilla on laaja-alaisesti osaamista mutta erityisesti puutteellinen kielitaito hankaloittaa työllistymistä, suurin osa heistä ei osaa englantiakaan. Ukrainalaisten kotoutumista on edistetty muun muassa kotoutumiskoulutuksilla ja aktiivisella palveluihin ohjauksella. Pitemmällä aikavälillä heidän työllistymisnäkömängänsä ovat hyvät.

Työvoiman kysyntä oli viime vuoden ensimmäisellä puoliskolla vilkasta, mutta talouden matalasuhdanne vähensi kesäkuusta lähtien merkittävästi avoimien työpaikkojen määrää. Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin viime vuonna TE-toimistoihin ja kuntakokeiluihin 12 900, mikä on 8 % vähemmän kuin vuonna 2022. Eniten paikkoja ilmoitettiin palvelu- ja myyntityöntekijöille, 3 900, rakennus- korjaus- ja valmistustyöntekijöille, 2 400, ja ryhmälle muut työntekijät eli muun muassa siivoojille ja eri alojen avustaville työntekijöille, 1 900. Tulevina kuukausina työvoiman kysyntä todennäköisesti jatkuu vuoden takaista heikompana, mutta loppuvuonna paikkamäärä voi hyvin taas kasvaa.

Väliaikaisesti hiljentynyt työvoiman kysyntä ei muuta maakunnan pitkän aikavälin suurta haastetta, tekijäpulaa. Kaikilla toimialoilla on vaikeuksia löytää tekijöitä, ja useissa ammattiryhmissä työttömiä työnhakijoita on vähemmän kuin julkiseen työväilytykseen ilmoitettuja avoimia työpaikkoja. Viime vuonna työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 2,7 per avoin työpaikka, viidenneksi vähiten koko maassa – esimerkiksi vielä vuonna 2017 lukema oli 9,2. Määrällisesti eniten kaivataan suorittavan työn tekijöitä ja suurin pula on sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä metalli-, ICT-, metsä- ja ravintola-aloilla. Näiden lisäksi ammattiryhmittäin tarkasteltuna erityisen kova pula on opettajista ja siivoojista.

Tekijäpula näkyy myös Tilastokeskuksen työnantajatiedustelussa rekrytointiongelmista. Tiedusteluun viime vuonna vastanneista kainuulaisista työvoimaa etsineistä työnantajista peräti 66 % koki rekrytointiongelmia edeltävän 12 kuukauden aikana. Koko maassa osuus oli 49 %. Kainuun tulos on vuonna 2007 alkaneen työnantajatiedustelun historian korkein lukema, aiempikin ”ennätys” 60 % oli Kainuulla vuodelta 2021 ja vuosina 2018–2021 Kainuun rekrytointiongelmien olivat koko maan vaikeimmat. Työvoiman kysyntä on siis hiipunut viime kuukausina mutta merkittävää helpotusta rekrytointiongelmiin ei tule tänäkään vuonna. Kokonaan ilman työntekijää viime vuoden tiedusteluun vastanneista jäi Kainuussa hurjat 41 %, tämäkin eniten ELY-keskusalueista, ja koko maassa 24 %. Olemme menettäneet jo pitkään kasvua, kun töitä riittää mutta tekijöitä ei.

Työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät siis kohtaa ja taustalla on laaja joukko erilaisia syitä, kuten työvoiman heikko liikkuvuus, kannustinloukut, matala palkkataso, lyhytkestoiset ja osa-aikaiset työsuhteet sekä yleistynyt ja monelle työnhakijalle vähemmän houkutteleva vuokratyö. Ehkä merkittävin syy on kuitenkin työvoiman osaamisen ja nykyajan työelämän vaatimusten kohtaanto-ongelma, johon vaikuttaa maakunnan koulutusmahdollisuuksien rajallisuus sekä yliopistotasaisen koulutuksen vähäisyys. Työnhakijoiden, työssä olevien ja yrittäjien osaamisen kehittäminen sekä koulutustarjonnan monipuolistaminen on elintärkeää osaavan työvoiman riittävyyden ja yritysten kehittymisen kannalta. Osaamistarpeiden ennakoitiin on

panostettu vahvasti, ja koulutusta kehitetään yhteistyössä yritys-elämän kanssa, jotta yritysten muuttuviin osaamistarpeisiin pystytään vastaamaan. Työpaikoilla oppiminen on ollut jo pitkään tärkeää. Lisäksi tulee tukea ammattisiirtymiä pualaaloille sekä parantaa kovimmasta työvoimapulasta kärsivien alojen vetovoimaa. Työnantajien rekrytointi- ja työnantajaosaamisen sekä työelämän monimuotoisuuden kehittäminen on tärkeää. Monien työnantajien odotusten vastavalmistuneiden osaamisesta tulisi olla realistisempia ja kv-opiskelijoiden työllistymistä alueelle pitää parantaa. Palkankin täytyy vastata työn vaativuutta – yksityisen sektorin palkkataso on Kainuussa maan matalin. On lisäksi välttämätöntä toteuttaa uudistuksia valtakunnallisella tasolla. Tämä sisältää muun muassa ulkomaisen työvoiman saatavuuden helpottamisen, työn vastaanottamiseen liittyvien kannustinloukkujen poistamisen sekä työurien pidentämisen. Selvää on kuitenkin, etteivät ratkaisut ole helppoja ja tulosten saaminen vie aikaa.

Työllisyysasteen tulee nousta tulevaisuudessakin, mutta Kainuun väestömäärä ei millään riitä vastaamaan työvoimatarpeeseen, ja tekijäpula pahenee entisestään tulevina vuosina. Viimeisen kymmenen vuoden aikana maakunnan 15–64-vuotiaiden määrä on pudonnut 17 % ja Tilastokeskuksen ennusteen mukaan se laskee edelleen noin viidesosan vuoteen 2040. Mikäli väestöennuste toteutuu, työllisyysasteen pitäisi nousta lähes 84 %:iin vuonna 2040, jotta työllisten määrää pysyisi nykytasolla. Pelkästään kotimaisella työvoimalla ei ratkaista haasteita vastaisuudessaakaan, etenkin kun suurimmassa osassa muutakin maata työikäisten määrä vähenee huomattavasti ja osaavan työvoiman pula on vaikea. Maahanmuutto on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina ja kehityksen tulee edelleen jatkua. Maahanmuuttajien täytyisi myös jäädä maakuntaan nykyistä pysyvämmiin. Kainuussa onkin kehitetty kansainvälisiä rekrytointeja tukevia palveluja sekä asettautumispalveluja, ja työtä jatketaan aktiivisesti eri toimijoiden kanssa.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Kainuu

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Kajaanin seutukunta

Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Kehys-Kainuun seutukunta

Hyrnsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

20 Lappi

Taulukko 19. Avainluvut Lapissa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	175 795	176 494	179 223	-0,4 %	-1,9 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2024	7 994	8 241	8 993	-3,0 %	-11,1 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2024	800	775	1 075	3,2 %	-25,6 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2024	2 005	2 237	1 822	-10,4 %	10,0 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2024	9,9	10,3	11,1	-0,4 %-yks.	-1,2 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2024	3 191	3 489	1 922	-8,5 %	66,0 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Lapin toimintaympäristö on ollut voimakkaassa muutoksessa viimeisen neljän vuoden aikana. Jatkuvaan muutokseen ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat useat tekijät. Matkailussa ja teollisuudessa on koettu vahvoja laskukausia jopa äkillistä rakennemuutosta ja matkailussa myös ennennäkemätön kansainvälisen matkailun nousu. Suomen liittyminen Natoon ja suuret sotaharjoitukset Enontekiöllä ovat tuoneet puolustusliiton näkyvyyttä ja mahdollisuuksia lähemmäs tavallista kansalaista ja yrittäjää. Katse pohjoiseen ja tulevaisuuteen näyttää muutokselta ja mahdollisuudelta. Tämän kehityssuunnan on huomannut myös Suomen hallitus, joka on käynnistänyt erilaisia ohjelmia, joissa Lappi ja Pohjoinen Suomi ovat vahvasti mukana.

Pohjoisen ohjelman tavoitteena on edistää pohjoisen alueen kehitystä ja hyvinvointia sekä vauhdittaa investointeja. Työryhmä on nimetty 18.3.2024. Mineraali-strategiatyö käynnistyi vuoden vaihteessa. Työskentely on ollut intensiivistä ja työ valmistuu kuluvan vuoden aikana. Strategian tavoitteena on edistää

mineraaliklusterin kasvua, tukea puhdasta siirtymää ja nostaa teollisuuden jalostusastetta. Mineraaliklusteri ja luonnonvarat ovat tärkeä osa Lapin elinkeinoelämää ja taloutta. Lapille on tärkeää osallistua aktiivisesti strategioiden valmisteluun, jotta alueen mahdollisuudet tulee huomioitua.

Matkailun toimintaedellytysten jatkuva vahvistaminen on tärkeää. Lapin kehitys osoittaa hyvin sen, että matkailuvienti vahvistaa taloutta ja työllisyyttä, ja nyt Lappi loistaa monissa elinvoima-, vetovoima- ja väestötarkasteluissa. Matkailun vahvaa imua ei kannata rikkoa. Matkailualueiden kehittämisessä korostuu saavutettavuus eli helppo pääsy matkakohteisiin sekä kilpailukykyinen ja houkutteleva toimintaympäristö. Keskusteluun nousee entistä vahvemmin matkailun kestävyys ja sosiaalinen hyväksyttävyyys. Tämä on noussut esille erityisesti Rovaniemellä matkailun vahvan kasvun myötä, kun matkailun vs. paikallisten asukkaiden näkökulmat ja tarpeet kohtaavat.

Viime vuosien kriisit, kuten koronapandemia ja Venäjän hyökkäysota Ukrainaan, ovat osoittaneet Suomen ja koko EU:n raaka-ainehuollon haavoittuvuuden. Euroopan komission tavoitteena on edistää vihreää siirtymää ja Euroopan strategisempaa autonomiaa. Lapin Kauppakamarin tekemän investointipotentiaaliselvityksen mukaan pohjoisella alueella (Suomi, Ruotsi ja Norja) vihreän siirtymän investointipotentiaali on noin 128 miljardia euroa. Niiden jakaantuminen lähes puoliksi käynnissä oleviin tai vahvistettuihin ja suunnitteilla oleviin investointeihin kertoo tartumisesta vihreän siirtymän investointien toteuttamiseen. Investointipotentiaalista Pohjoisen Suomen osuus on noin 65 miljardia euroa. Suomessa hankkeet ovat uusiutuvan energian tuottamiseen (tuuli-, pumppu-, aurinko- ja pienydinvoima, vety sekä teollisuuden sivutuotteena tuottama), kaivostoimintaan ja teollisuuden kiertotalouden vahvistamiseen liittyviä. Myös Ruotsin vahvasti etenevät investoinnit ovat mahdollisuus lappilaisille yrityksille.

Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) on myöntänyt rahoitusta kymmenelle hankekokonaisuudelle, jotka liittyvät oikeudenmukaisen vihreän murroksen tutkimukseen. Yksi rahoituksen saaneista hankkeista on Lapin yliopiston Arktisen keskuksen REBOUND-hanke. Erityisesti Lapissa vihreän siirtymän hankkeissa tulee huomioida alkuperäiskansan oikeudet harjoittaa elinkeinojaan ja kulttuuriaan.

EU-komission tavoitteena on edistää vihreää siirtymää ja Euroopan strategista autonomiaa mineraaliraaka-aineissa sekä parantaa kansalaisten hyvinvointia kaivosalueilla. Tähän liittyen OECD on saanut komissiolta toimeksiannon perehtyä kymmeneen kaivosalueeseen Suomesta, Kreikasta, Portugalista, Espanjasta ja Ruotsista sekä tukea näiden alueiden valmiuksien kehittämistä. Selvityksen tavoitteena

on tunnistaa EU:n kaivosalueiden hyvät käytänteet ja haasteet sekä laatia politiikkasuosituksia kestäväen kaivostoiminnan tukemiseksi ja vihreän siirtymän edistämiseksi Euroopassa.

Kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus ovat tuoneet uuden näkökulman geopolitiikkaan ja yhteistyöhön EU:n ja NATO:n (ml. DCA sopimus) kanssa. Uusi geopolitiikka huomioi vahvemmin Lapin ja Suomen läntiset yhteydet. Tulevien vuosien keskeinen kehittämiskysymys on Suomen, Norjan ja Ruotsin välisten kulkuyhteyksien parantaminen. Liikkumisen kehittämisessä on kyse ensisijaisesti puolustusvoimien kyvystä sotilaallisessa ja puolustuksellisessa näkökulmassa, mutta myös merkittävästä kasvusykäysvaikutuksesta talouselämälle ja arkiselle liikkumiselle pohjoisessa.

Verkkujen Eurooppa -välineen (CEF) liikenneohjelman komitea puolsi liikennehankkeiden rahoitusta tammikuussa 2024. Käynnistymässä on suunnitteluhanke Rovaniemen etelä- ja pohjoispuolelle valtatie 4 Hirvas-Vikajärvi. Hankkeessa laaditaan yleis- ja tiesuunnitelmat tiejaksoille sekä parannetaan liikenteen sujuvuutta ja turvataan kuljetusten toimivuus Rovajärven harjoitusalueelle. Myös Tornionjoen sillan peruskorjaukselle myönnettiin rahoitusta. Tavoitteena on parantaa sillan kantavuutta kasvavan rajaliikenteen ja poikkeusolojen vaatimusta vastaavaksi. Kesän 2024 aikana Lapissa päällystetään teitä noin 280 kilometriä. Väyläviraston myöntämä rahoitus mahdollistaa viime vuosia pidemmät päällystyskilometrit ja korjausvelan kasvun taittamisen.

Lapin ELY-keskus ja Lapin liitto ovat valmistelleet yhteistä maakunnallista ilmasto- ja energiahanketta. Hankkeen tavoitteena on laatia Lapin ilmasto- ja energiastrategia, joka kattaa ilmastonmuutoksen hillinnän, ilmastonmuutokseen sopeutumisen, energiastrategian sekä läpileikkaavina teemoina viestinnän, osallisuuden ja oikeudenmukaisuuden. Ilmasto- ja energiastrategian tärkein tehtävä on koota maakunnan ilmastotyö yksiin kansiin ja koordinoita alueellista ilmastotyötä.

Väestön väheneminen ja ikääntyminen ovat haasteita erityisesti heikentyvän huoltosuhteen, palvelujen turvaamisen ja työvoiman riittävyyden näkökulmista. Lapin voimakas negatiivinen väestökehitys on tasaantunut. Ennakkotietojen mukaan vuoden 2023 väestömäärä ylitti Tilastokeskuksen ennusteen yli 1 700 henkilöllä. Vuonna 2023 väestö lisääntyi vahvana jatkuneesta negatiivisesta luonnollisesta väestönliikyksestä huolimatta lähes 350 henkilöllä. Kokonaisnettomuutto yli kaksinkertaistui edellisestä vuodesta tilapäisen suojelun perusteella Suomeen tulleiden ukrainalaisten kotikuntaoikeuden myötä. Kuntiin siirtyminen on lisääntynyt viime syksystä lähtien. SPR:n Kemijärven ja Rovaniemen vastaanottokeskusten lakkauttamisen myötä suuri osa niiden kirjoilla olleista on hakenut kotikuntaa. Myös maan sisäinen kuntien

välinen nettomuutto päättyi viime vuonna lähes tasapainoon. Kuntien välisessä muutossa Lappi jakaantui voittajiin ja häviäjiin: Rovaniemen lisäksi muuttovoittoa kertyi Torniolaaksossa, Tunturi- ja Pohjois-Lapissa ja Itä-Lapissa muuttovoittoon ylsivät Kemijärvi ja Salla. Kuntien välinen muuttoliike oli miinuksella kaikissa Kemi-Tornio seutukunnan kunnissa.

Lapin toimijat tekevät yhdessä töitä alueen veto- ja pitovoimaisuuden kehittämiseksi. Asuntopula on haaste ja jopa kasvun este monessa Lapin kunnassa ja siihen haetaan uudenlaisia ratkaisuja. Lapissa monipaikkaisuus näyttäytyy enemmän ympärivuotisesti kuin muualla Suomessa. Alueen palvelutarjontaan ja -kysyntään heijastuvat matkailijoiden ja matkailutyövoiman tarpeet. Pitkäjänteisesti vuodesta 2012 lähtien kehitetyn Lappi-brändin päivityksen tavoitteena on saada hyväksi koettu brändi tukemaan vahvemmin veto- ja pitovoimaa, elinvoimaa ja hyvinvoinnin kasvua. Maahanmuuton edistämistä ja maahanmuuttajien kiinnittymistä Lappiin tukee laajalla toimijaverkostoyhteistyöllä valmisteltu Lapin maahanmuuttostrategia 2030+.

Aluehallinto on muutoksessa. Työ- ja elinkeinopalvelut siirtyvät vuoden 2025 alusta kuntiin. Lappiin on tulossa neljä useamman kunnan muodostamaa työllisyysaluetta, jotka ovat maantieteellisesti laajoja kokonaisuuksia ja joiden taloudelliset reunaehdot ovat tiukat. Työllisyysalueet tulevat olemaan uusi toimija alueellisissa yhteistyöverkostoissa. Valtion aluehallinnon uudistus on käynnistynyt loppuvuodesta 2023 ja uudet virastot aloittavat toimintansa vuonna 2026.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lapin ELY-keskus on käynnistänyt Lapin ensimmäisen yrittäjyysstrategian laadinnan yhdessä yrittäjien ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on edistää pk-yrittäjyyden kasvua ja monimuotoisuutta sekä tukea yritysten kilpailukykyä ja kestävää kehitystä. Strategian avulla lisätään yrittäjyyden vetovoimaa ja näkyvyyttä, parannetaan yrittäjien osaamista ja hyvinvointia sekä edistetään innovaatioita ja verkostoitumista. Strategian valmistelua koordinoi ELY-keskuksen Strategista kasvua muutoksessa-hanke. Hankkeessa pilotoidaan myös TKI-lähettiläs -toimintamalli, jolla edistetään lappilaisten pk-yritysten TKI-toiminnan aktivointia ja kehittymistä.

Lapin kansainvälinen matkailu on kasvanut voimakkaasti pandemian jälkeen. Kasvu on ollut vahvaa perinteisten matkailualueiden lisäksi laajemmin koko maakunnassa. Matkailun kasvu säteilee positiivisesti muille toimialoille ja myös uusia mielenkiintoisia kohteita syntyy. Matkailu työllistää erityisesti pk-yrityksiä ja positiivinen kausi heijastuu selvästi pk-yritysten näkymissä. Matkailutalvet ovat olleet viime vuosina vireässä nousussa, mikä on heijastunut myös ELY-keskuksen investointirahoituksen

kysyntään. Suunniteltuja hankkeita on erityisesti Tunturi-Lapissa, Rovaniemen seudulla ja Pohjois-Lapissa. Hyvä esimerkkejä kansainvälisen matkailun laajentumisesta on Ylitornion Aavasaksalle rakennettavat 80 mökkiä ja 200-paikkainen ravintola.

Matkailun myötä Rovaniemen lentokenttä on noussut Suomen toiseksi vilkkaimmaksi kentäksi ja ruuhkat ovat asiakasnäkökulmasta ajoittain sietämättömät. Myös junaliikenteessä matkustajamäärät ovat kasvaneet huomattavasti. Laurila–Tornio–Haaparanta-rataosan sähköistäminen etenee. Ratahanke toteutetaan Väyläviraston, Huoltovarmuuskeskuksen ja Trafikverketin yhteishankkeena. Hankkeessa rakennetaan edellytykset rajan ylittävän matkustajaliikenteen käynnistämiseksi. Budjettiriihessä on varattu rahaa Kolarin radan sähköistysuunnitteluun. Radan sähköistämällä tuetaan kestävän matkailun mahdollisuuksia, puutavaraliikennettä ja varmistetaan myös huoltovarmuutta.

Euroopan talouskehitys on ollut vaisua, mikä on heijastunut teollisuuteen ja raaka-ainekysyntään. Arvioiden mukaan talouskehitys kääntyy positiiviseen suuntaan vuoden loppupuolella. Toisaalta tulehtunut työmarkkinatilanne ja lakot ovat riskitekijöitä, jotka vaikuttavat lähiajan kehitysnäkymiin synkentävästi. Pk -yritykset ja suurteollisuus viestivät jo, että lakoilla on vaikutusta niiden toimintaan. Epävarma taloustilanne heijastuu myös teollisuus- ja kaivoshankkeiden etenemiseen.

Kemin seudulla ollaan siirtymässä Veitsiluodon tehtaan sulkemisen jälkeisestä äkillisestä rakennemuutoksesta pysyvämpään rakennemuutokseen, johon laaditaan konkreettista toimintasuunnitelmaa. Teollisuushankkeiden ELY-yritysrahoituksen kysyntä on hiljentynyt, mutta aiemmin rahoitettuja hankkeita on paljon käynnissä. Vihreään siirtymään liittyviä energiainvestointeja on selvittelyvaiheessa. Isoja kiertotalouteen liittyviä investointihankkeita on suunnitteilla Kemi-Tornio alueelle ja rahoituspäätöksiä on alkuvuonna tehty pienempiin pk-yritysten hankkeisiin. JTF-rahosta rahoitettujen hankkeiden (24 milj. €) rakentamisvaihe kohdistuu vuosille 2024–2025. Rahoitus kohdistuu tasaisesti kaikkiin seutukuntiin.

Lapin kaivosteollisuus on suurien mahdollisuuksien ja haasteiden edessä, mikä edellyttää alueen toimijoiden tiivistä yhteistyötä kehittää vastuullista kaivosalan alueellista arvoketjua. Lapin liiton hallinnoima Mining hub -projekti tukee Lapin kaivannaisalan kilpailukykyä vahvistamalla alaan liittyvien tahojen verkostoyhteistyötä. Isona tavoitteena on myös lisätä toimialan näkyvyyttä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Lapin toimivien yhteiskunnan kannalta tärkeitä raaka-aineita tuottavien metallikaivoksien lähiajan näkymät ovat vahvat. Lapissa toimivia kaivoksia ovat Kittilän kulta-kaivos, Sodankylän Kevitsan monimetallikaivos ja Kemin kromikaivos, joilla on tehty

toiminnan laajentamiseen liittyviä toimia. Useita vuosia kestäneet Kemin ja Kittilän kaivosten henkilöiden ja raaka-aineiden siirtymiä tehostavat kuiluinvestoinnit valmistuivat. Malminetsintä on edistynyt ja kehittynyt viime vuosina huomattavasti. Uudet teknologiat ja ratkaisut ovat parantaneet kilpailukykyä ja tuottavuutta. Laadukas malminetsintä on ehdoton edellytys uusien kaivoksien löytymiselle. Malminetsinnän investoinnit Lapin alueelle ovat noin 70-75 miljoonaa euroa vuodessa.

Lapissa on useita merkittäviä kaivoshankkeita, joista osa voi hakeutua EU:n kriittisten ja strategisten raaka-aineiden statukselle. Sodankylässä on Sakatin monimetalliesiintymä. Soklin Savukosken kaivoshankeen mineraalivarannot ovat maailmanlaajuisesti merkittävät. Ranualla Suhangon kaivoshankkeen suunnittelu ja valmistelu on edennyt ympäristölupavaiheeseen. Rakentamisen arvioidaan lähtevän liikkeelle vuonna 2025. Kolarin Hannukaisen kaivoshanke on ympäristö- ja vesitalouslupavaiheessa ja Sodankylän Ikkarin kaivoshanke on YVA-ohjelmavaiheessa. Rajapalojen kaivoshankkeen (Ylitornio-Rovaniemi) YVA-prosessin käynnistämistä valmistellaan. Rakentuvilla kaivoksilla on merkittävä vaikutus alueen infra- ja teollisuusrakentamiseen.

Tornioon on syntymässä vihreän teollisuuden ja teknologian ekosysteemi, jonka tukijalkana on tuulivoima. Outokumpu Oy on hankkinut noin 100 hehtaarin maa-alueen, johon voi rakentaa esimerkiksi vedyn, kemikaalien, polttoaineiden ja sähkön tuotantoa, joita tarvitaan eri teollisuudenaloilla. Suunnitelmissa on myös pieny-dinvoimala. Toisena hankkeena Torniossa on norjalaisyhtiön vedyn tuotantolaitos-suunnitelma. Tuotanto voisi käynnistyä parin vuoden päästä. Hankkeita on vireillä myös esim. Kemissä ja Ranualla ja taustalla valmistellaan uusia hankkeita. Kemijärvellä on kolmella yhtiöllä suunnitelmat rakentaa pumppuvoimaloita. Puhtaan energian tuottaminen nähdään tärkeänä vetovoimatekijänä teollisten yritysten etsiessä uusia sijoittautumispaikkojaan ja mahdollisuutena jatkojalostuksen kehittämiseksi.

Metsä Fibren uusi tehdas ja Pohjois-Suomen sahat tuovat imua metsäpuolelle. Myös Venäjän puukaupan tyrehtyminen on heilauttanut Suomen puumarkkinoita myyjän kannalta edulliseen asentoon. Kilpailu Lapin ja Pohjois-Suomen puusta on lisääntymässä. Metsänomistajien kannalta on hyvä tilanne, kun kaikille puutavaralajeille (ml. energiapuu) on kysyntää ja keskihintataso on parantunut myös syrjäisemmillä alueilla.

Rakennusteollisuudessa on ollut valtakunnallisesti haasteita. Lapin tilanne on barometrien mukaan valoisampi julkisen sektorin rakennushankkeiden ja matkailurakentamisen vaikutuksesta. Kemissä vanha Metsä Fibren tehdasrakennus puretaan ja työmaa työllistää vielä tämän vuoden aikana. Kattoristikkovalmistaja Keminmaan Puurakenne Oy:llä on käynnissä historiansa suurin tuotannon kehittämisinvestointi,

jolla valmistaudutaan rakentamisen uuteen nousuun. Erilaisia tuulivoimaan, matkailuun ja asumiseen liittyviä rakennushankkeita on vireillä. Rahan hinta ja hankkeiden kannattavuus tulevat ratkaisemaan niiden käynnistysajankohdan. Asuntorakentamisessa tarvitaan Ara-tuotannon kasvattamista ja korjausrakentamisen tukemista.

Maatalous- ja luonnontuotealalla tietotekniikan ja automaation rooli kasvaa. Elin-tarvikealalla on yhteyksiä muihin toimialoihin etenkin matkailuun. Rakennekehitys jatkuu ja tila- ja maitomäärä pienenevät, vaikka tilojen koko kasvaa. Aktiivisilla tiloilla on kiinnostusta biokaasun tuotantoon ja Etelä-Lapissa on viritelty viljan viljelyä huoltovarmuuden vahvistamiseksi. Sukupolvenvaihdoksia tehdään maataloudessa liian vähän nykyisen tuotantotason säilyttämiseksi. Porotiloilla tilanne on valoisampi, sillä ala kiinnostaa nuoria. Tilojen selviytymiskeinoina ovat suoramyynti, oma jalostustoiminta ja porotilamatkailun tarjoamat lisätulot. Kotimaisen marjan saatavuuden haasteeksi on muodostumassa ulkoministeriön päätös, jonka mukaan thaimaalaisille luonnonmarjapaimijoille ei myönnetä viisumeja tämän vuoden satokaudeksi.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Lapin työllisyys on kehittynyt koko maata myönteisemmin ja työttömyys vähenee lomautusten lisääntymisestä huolimatta. Lapin työllisyys on kasvussa ja viime vuonna työllisyysaste nousi 75,7 prosenttiin ja 2,1 %-yksikköä koko maata korkeammaksi. Koko maan kehityksestä poiketen työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys vähenee. Koronapandemiaa edeltävä työttömien määrä on Lapissa alitettu jo kahden vuoden ajan. Syyskuusta 2023 lähtien työttömien osuus työvoimasta on ollut alempi kuin koko maassa ja Lapin osuus maan alimpien joukossa.

Vuonna 2023 työttömiä oli Lapissa keskimäärin alle 8 100, mikä on 330 (-4 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin ja jota alempi edellinen löytyy vuodelta 1990. Kausivaihtelun mukaisesti työttömien määrä on alimmillaan syksyllä, jolloin viime vuonna muutamana kuukautena työttömien määrä alitti 7 400. Aleneva työttömyyskehitys on jatkunut alkuvuoden aikana ja helmikuussa työttömien määrä painui taas alle 8 000:een. Syksyn työmarkkinaennusteessaan TEM arvioi Lapin työttömyyden alenevan kehityksen jatkuvan vuonna 2024 ja voimistuvan vuonna 2025. Lomautusten väheneminen ja palautuminen tyypillisiin lukemiinsa tukee mahdollisuutta työttömyyden alenevan kehityksen jatkumiselle.

Seutukuntien ja kuntien väliset erot työttömyydessä ja sen kehityksessä ovat huomattavia. Esimerkiksi alkuvuodesta työttömien osuus työvoimasta on vaihdellut kunnittain 6-15 %:iin. Kaupungeista Tornion ja Rovaniemen osuus alittaa 10 %, mutta Kemijärven ja Kemin osuudet ovat kuntien korkeimpia.

Matkailupaikkakunnilla työttömyyden kausivaihtelut ovat matkailukausien pidentymisestä huolimatta huomattavia. Työttömyyden vähentyessä rakenteellisen työttömyyden haasteet korostuvat. Vaikka pitkäaikaistyöttömyys laskee ja erityisesti pisimpään työttömänä olleiden osalta, työttömistä joka neljäs on ollut työttömänä yhdenjaksoisesti yli vuoden.

Viime vuonna saapuneita muutosneuvotteluesityksiä oli eniten loka-marraskuussa, jonka jälkeen niiden määrä on hieman vähentynyt. Alkuvuosi 2024 näyttää samantaiselta kuin vuotta aiemmin. Suurin osa eli noin neljännes muutosneuvotteluesityksistä on teollisuudesta, seuraavaksi eniten kaupan ja rakentamisen alalta. Isompia työvoiman vähennystilanteita ei ole ollut. Lomautustilanteet ovat voineet koskettaa suurempia henkilöstömääriä ja usein ne on toteutettu osittaisena työaikaa lyhentämällä.

Työvoiman kysyntä on vähentynyt Kemin biotuotetehtaan rakennusvaiheen aikaisista huippulukemista. Viime vuonna TE-palveluihin ilmoitettiin Lapissa avoimeksi yli 43 000 työpaikkaa, mikä on vähemmän kuin edellisellä vuonna, mutta huomattavasti aiempia vuosia enemmän. Matkailualalla työvoiman kysyntä jatkuu vahvana. Rakennusalan työvoiman kysyntä ei ole vähenemisestä huolimatta pysähdyksissä ja kysynnän odotetaan vilkastuvan investointisuunnitelmien edetessä toteutukseen. Metsä Fibren suurhankkeen osalta tehtaan ylösajo ja vanhan tehtaan purkutyt työllistävät vielä puolen vuoden ajan suuren määrän kotimaista ja ulkomaista työvoimaa.

Työvoiman eläköityminen tulee olemaan merkittävä työvoiman kysynnän tekijä tulevien vuosien aikana. Lapin työvoimatarveselvityksen ennustevaihtoehdoissa työpaikkojen määrä lisääntyy vuodesta 2021 loppuvuosikymmenen aikana 1 000–4 300:lla kaivostoiminnan ja matkailun kasvun myötä. Vuosina 2024–2029 Lapin työllisistä 12 600 eli lähes joka viides eläköityy. Tänä vuonna eläköityvien määrä on lähes 2 000 ja ensi vuonna yli 2 100. Eläkepoistuman vaikutuksesta työvoiman kysyntää on myös aloilla, joilla työvoiman määrä ei lisääntynyt. Lisäksi naapurimaat houkuttelevat työvoimatarpeeseen lappilaisia osaajia. Myös moni yritys hakee jatkajaa yrittäjän siirtyessä eläkkeelle. Lapin pk-yrityksistä reilusti yli kolmannes on suunnitellut omistuksen vaihdosta seuraavan viiden vuoden aikana.

Kolme neljästä pk-yrityksistä ei odota henkilöstön määrässä tapahtuvan muutoksia lähimmän vuoden aikana. Eniten henkilöstömäärän kasvua odottavia yrityksiä on majoitus- ja ravitsemistoiminnan alalla. Heikommat näkymät ovat kaupassa ja rakentamisessa. Rakentamisen tilanne on kääntymässä positiivisemmaksi. Osaavista työntekijöistä halutaan pitää kiinni ja irtisanomisten sijaan sopeuttamistoimina käytetään lomautuksia ja työaikajärjestelyjä.

Suhdanteista huolimatta osaavan työvoiman saatavuudessa on haasteita sekä yrityksillä että julkisella sektorilla, eri toimialoilla ja ammateissa. Työnantajahaastattelun mukaan rekrytointivaikeudet lisääntyivät viime vuonna ja rekrytointivaikeuksia kokoneiden osuus (54 %) nousi korkeammaksi kuin koskaan. Loppuvuotta kohti rekrytointivaikeudet kuitenkin vähenivät. Osaavan työvoiman saatavuus on muodostunut yhdeksi keskeiseksi yritysten kasvun ja kehittymisen esteeksi. Sosiaali- ja terveydenhuollossa ja esim. varhaiskasvatuksessa työvoiman saatavuus muodostaa riskin palvelujen saatavuudelle ja laadulle.

Työikäisen väestön kehitys haastaa työvoiman saatavuuden. Tavoite saada yhä useampi työikäinen työelämään edellyttää työtehtävien räätälöintiä sekä asenne- ja toimintatapamuutoksia työelämän ja sen monimuotoisuuden kehittämiseksi. Työelämän kehittämistoimia tarvitaan myös, jotta yhä useampi jaksaa työskennellä eläkeikänsä asti tai jopa jatkaa eläkkeelle jäätyään työelämässä kullekin sopivalla työpanoksella. Lapissa tarvitaan myös kansainvälisiä osaajia. Työnantajat, niin yritykset kuin julkinen sektori, kilpailevat osaavimmasta työvoimasta, mikä korostaa työnantajakuvan ja työolosuhteiden merkitystä rekrytoinnissa ja työvoiman pysyvyydessä.

Ratkaisuja työvoiman saatavuusongelmiin haetaan laajassa kumppanuusverkostossa kohtaannon, osaamisen sekä veto- ja pitovoiman ja infran näkökulmista. Yhdessä konkretisoidaan ja viedään eteenpäin tärkeimmiksi tunnistettuja toimenpiteitä organisaatioiden omana toimintana tai kansallisia ja EU-rahoituksia hyödyntäen. Suurhankkeiden työvoimatarpeisiin varaudutaan suunnitteluvaiheesta lähtien tiiviillä yritysten, aluekehittäjien, oppilaitosten ja elinkeinoyhtiöiden suurhanketoimintamallilla.

Työvoiman saatavuudessa ja kohtaannossa ei ole kyse vain osaamisesta. Työmarkkina-alueena Lappi on laaja ja kuntien välinen päivittäinen työssäkäynti on mahdollista lähinnä Kemi-Tornion alueella. Pitkät välimatkat ja julkisten kulkuyhteyksien puutteet vaikeuttavat työssäkäyntiä jopa kunnan sisällä. Pohjois-Ruotsi ja -Norja ovat luontainen osa lappilaisten työmarkkina-aluetta mahdollistaen myös päivittäisen rajan yli työssäkäynnin. Niin alueen sisäistä liikkuvuutta kuin muualta Suomesta tai ulkomailta tulevien osaajien kiinnittymistä alueelle haastaa asuntopula. Etätö ja uudenlaiset työjärjestelyt ovat mahdollisuus kilpailussa osaavasta työvoimasta.

Erityisesti korkeakoulutuksella on omaa aluetta laajempi koulutustehtävä eli Lapin oppilaitoksiin muualta tulevien ja myös muualle töihin sijoittuvien osuus on suuri. Harjoittelumahdollisuuksien tarjoaminen on alueen työnantajille mahdollisuus tukea opintojen aikaista lappilaisille työmarkkinoille kiinnittymistä. Toisaalta Lapista puuttuu useiden työvoiman kysyntäalojen korkeakoulu- ja yliopistotason

koulutustarjontaa ja siksi on tärkeää saada muualta tulevia kiinnostumaan Lapin työmahdollisuuksista. Osaamisen kehittämisessä korostuu jatkuvan oppimisen näkökulma sekä ketterien työelämän tarpeisiin vastaavien koulutusmahdollisuuksien kehittäminen.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Lappi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio, Salla, Savukoski

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä:	+	+	0
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Keminmaa, Simo, Tervola, Tornio

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	+	+	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Pohjois-Lapin seutukunta

Inari, Sodankylä, Utsjoki

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä	0	0	0
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Rovaniemen seutukunta

Ranua, Rovaniemi

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä	+	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Torniolaakson seutukunta

Pello, Ylitornio

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	++
Työttömyyden määrä	0	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Tunturi-Lapin seutukunta

Enontekiö, Kittilä, Kolari, Muonio

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä	0	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Liitteet

Kartat: Elinkeinoelämä ja yritystoiminta⁸

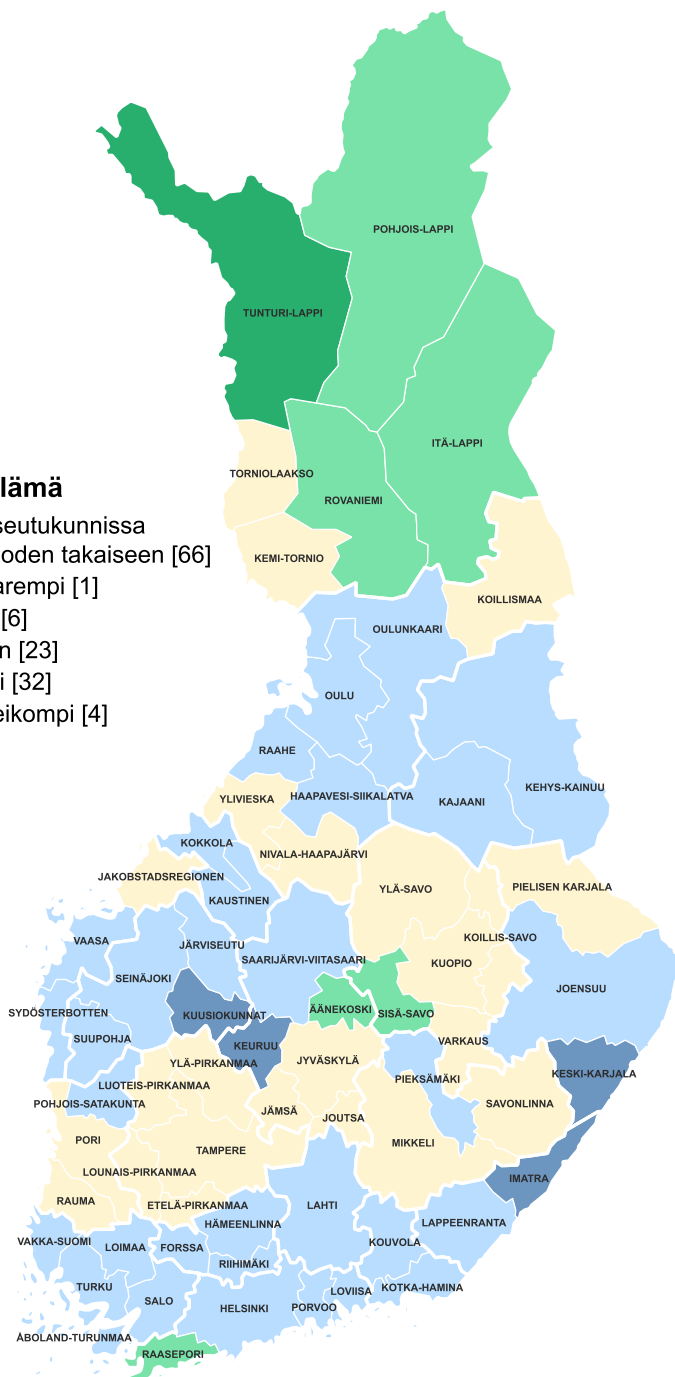

⁸ Karttapohjat: Kuntapohjaiset tilastointialueet, aineisto on ladattu Tilastokeskuksen rajapintapalvelusta 21.2.2023 lisenssillä [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Elinkeinoelämä

Nykytilanne seutukunnissa verrattuna vuoden takaiseen [66]

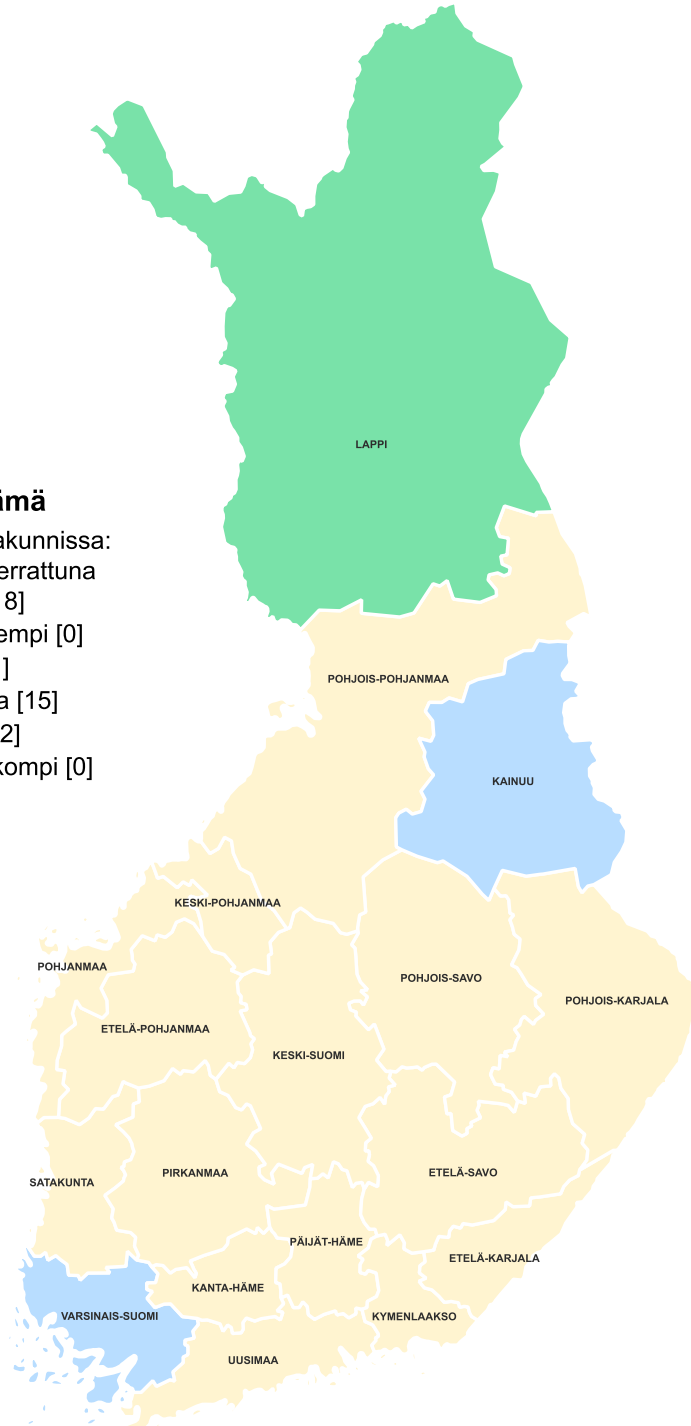
- Paljon parempi [1]
- Parempi [6]
- Ennallaan [23]
- Heikompí [32]
- Paljon heikompí [4]

Elinkeinoelämä

Odotukset maakunnissa:
6 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [18]

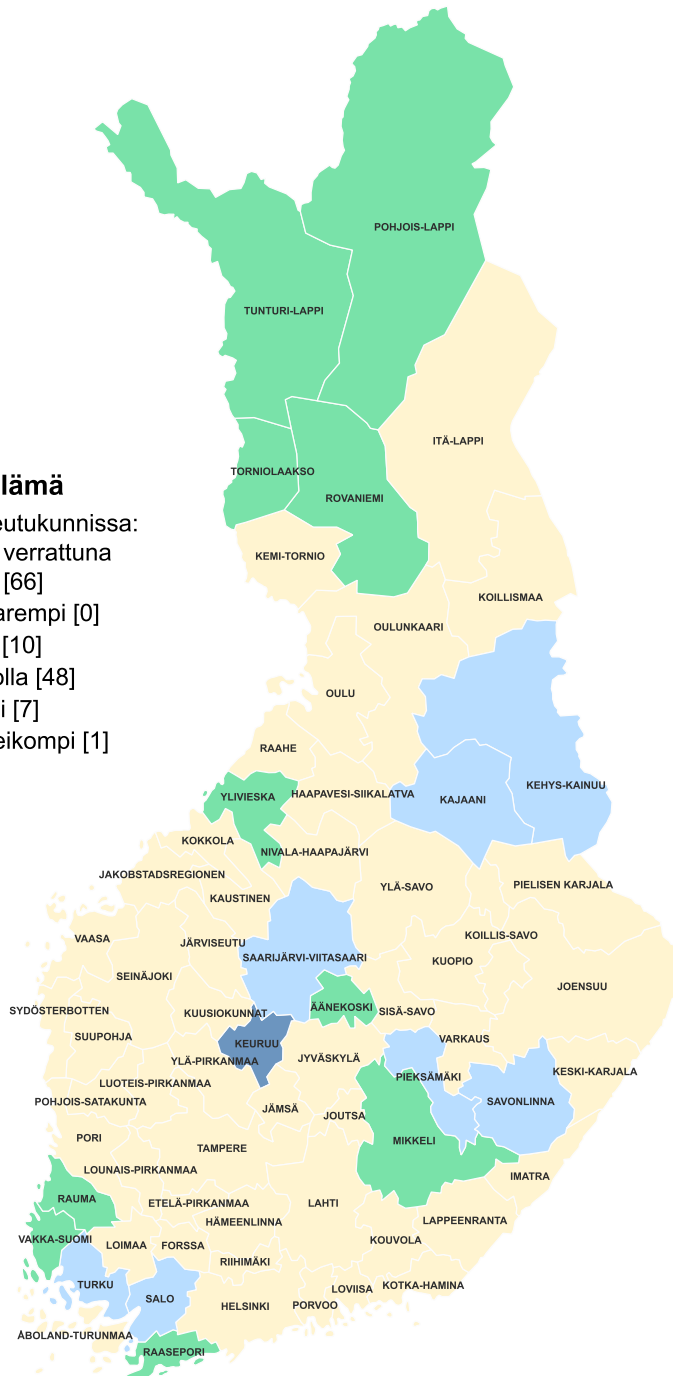
- Paljon parempi [0]
- Parempi [1]
- Nykytasolla [15]
- Heikempi [2]
- Paljon heikempi [0]

Elinkeinoelämä

Odotukset seutukunnissa:
6 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [66]

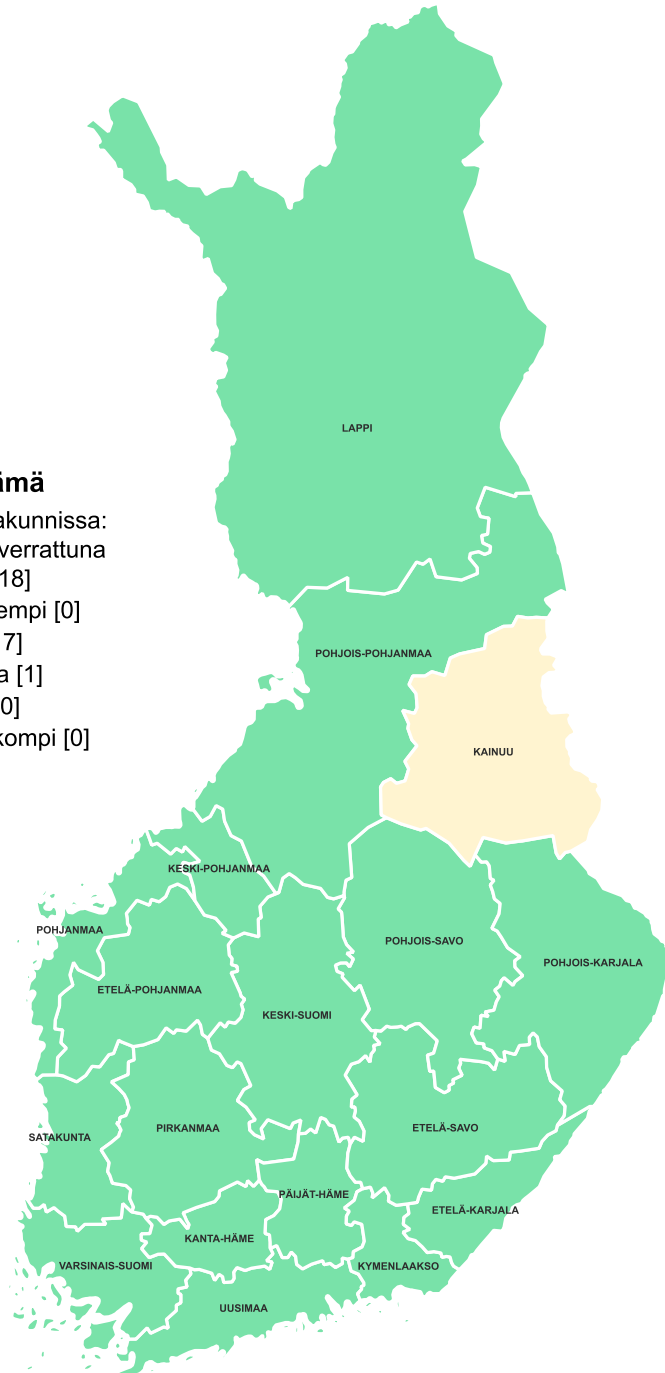
- Paljon parempi [0]
- Parempi [10]
- Nykytasolla [48]
- Heikempi [7]
- Paljon heikempi [1]

Elinkeinoelämä

Odotukset maakunnissa:
12 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [18]

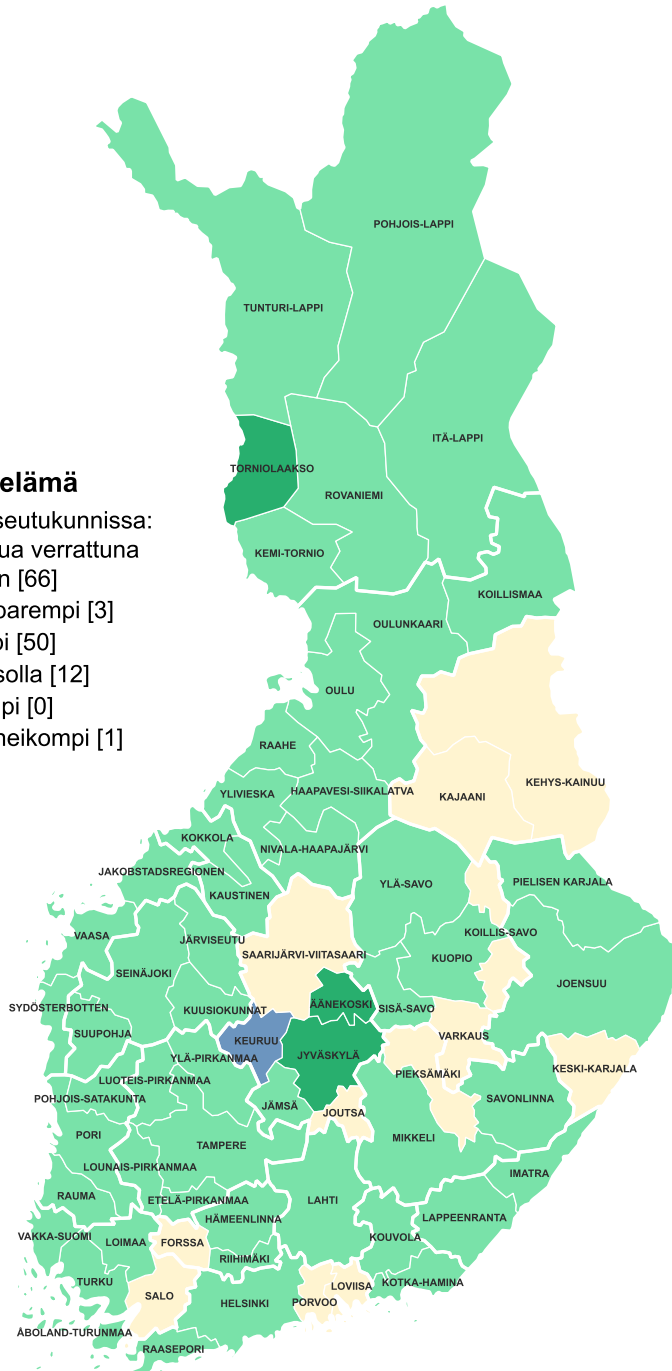
- Paljon parempi [0]
- Parempi [17]
- Nykytasolla [1]
- Heikompi [0]
- Paljon heikompi [0]

Elinkeinoelämä

Odotukset seutukunnissa:
12 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [66]

- Paljon parempi [3]
- Parempi [50]
- Nykytasolla [12]
- Heikempi [0]
- Paljon heikempi [1]

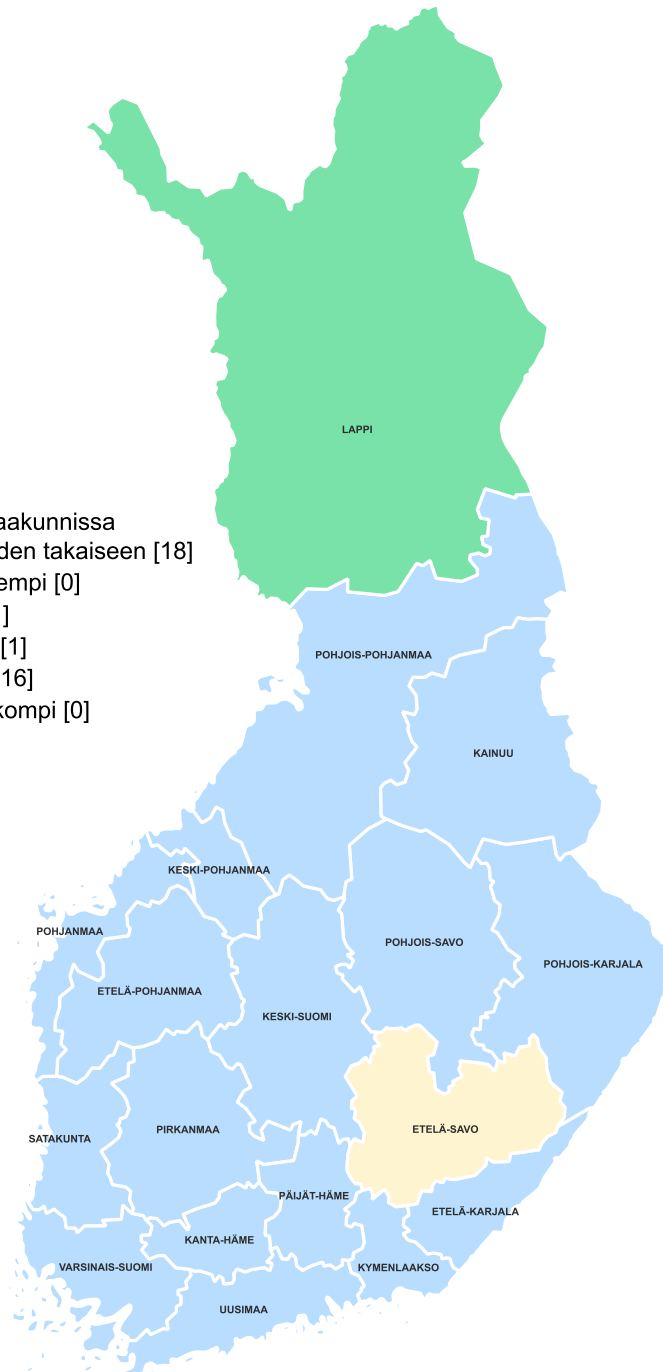

Kartat: Työttömyyden määrä⁹

Työttömyys

Nykytilanne maakunnissa
verrattuna vuoden takaiseen [18]

- Paljon parempi [0]
- Parempi [1]
- Ennallaan [1]
- Heikompi [16]
- Paljon heikompi [0]

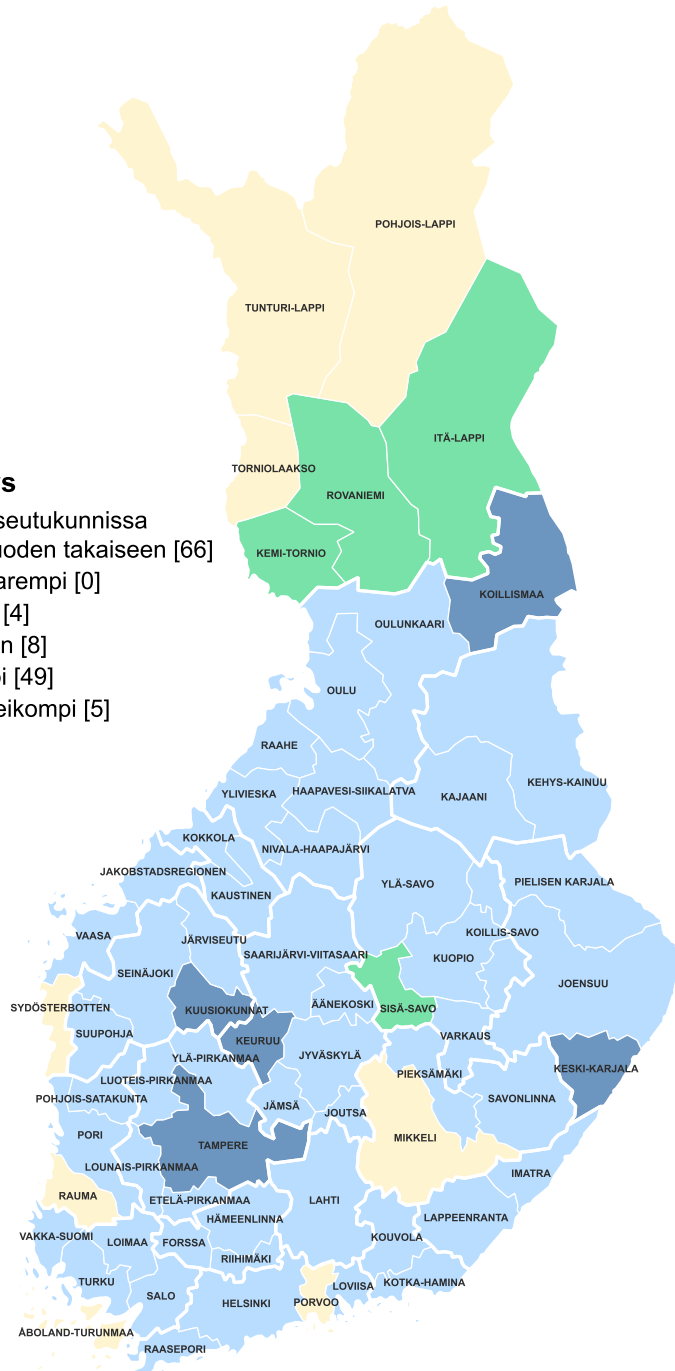

9 Karttapohja: Kuntapohjaiset tilastointialueet, aineisto on ladattu Tilastokeskuksen rajapintapalvelusta 21.2.2023 lisenssillä [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Työttömyys

Nykytilanne seutukunnissa verrattuna vuoden takaiseen [66]

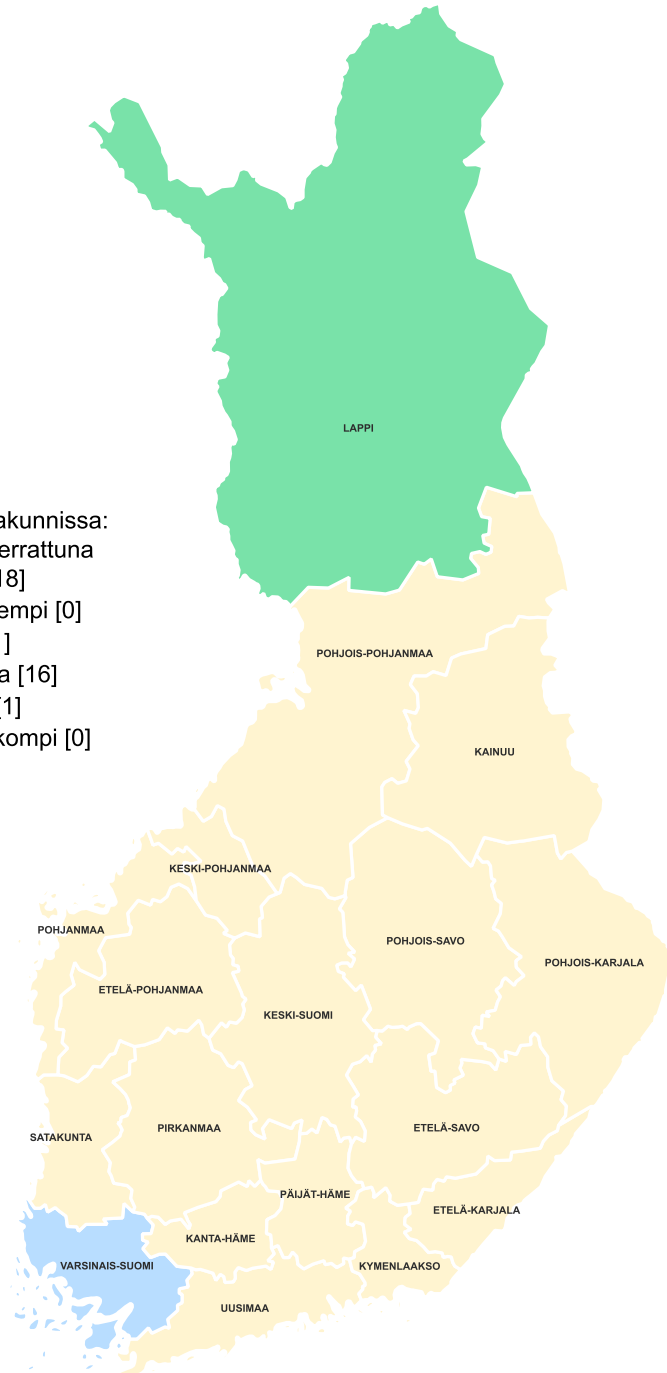
- Paljon parempi [0]
- Parempi [4]
- Ennallaan [8]
- Heikempi [49]
- Paljon heikempi [5]

Työttömyys

Odotukset maakunnissa:
6 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [18]

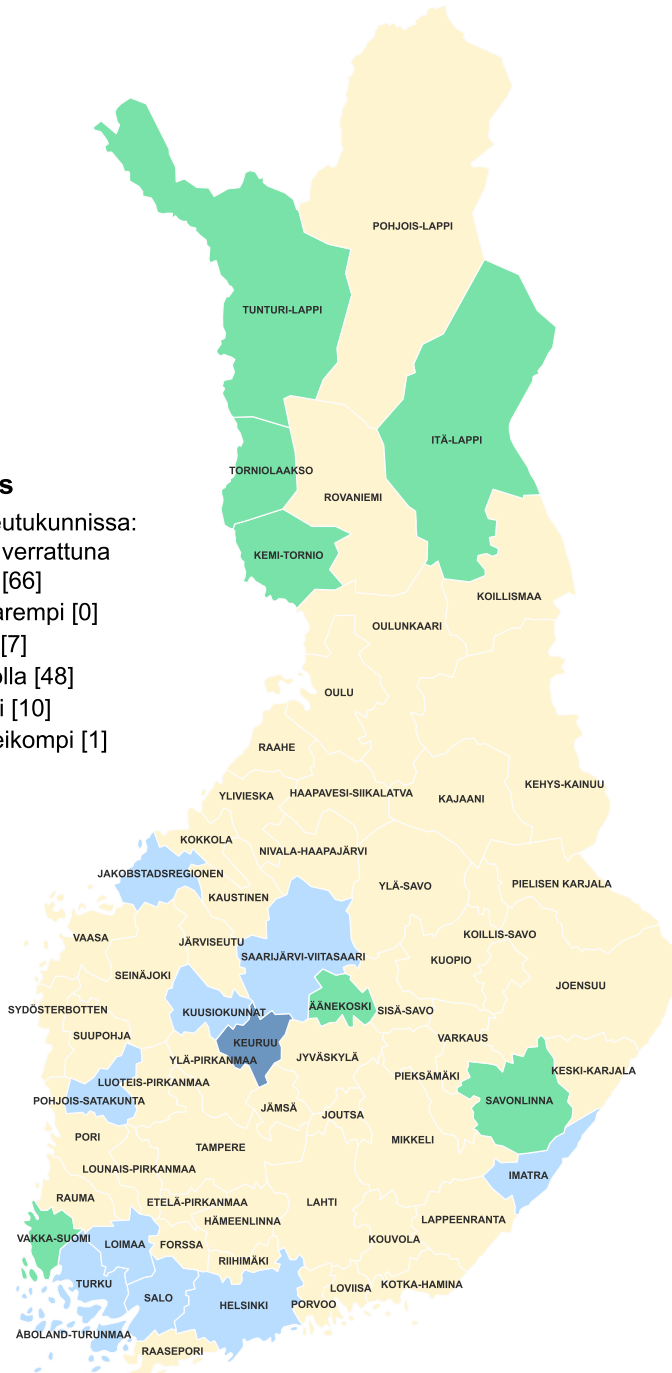
- Paljon parempi [0]
- Parempi [1]
- Nykytasolla [16]
- Heikompi [1]
- Paljon heikompi [0]

Työttömyys

Odotukset seutukunnissa:
6 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [66]

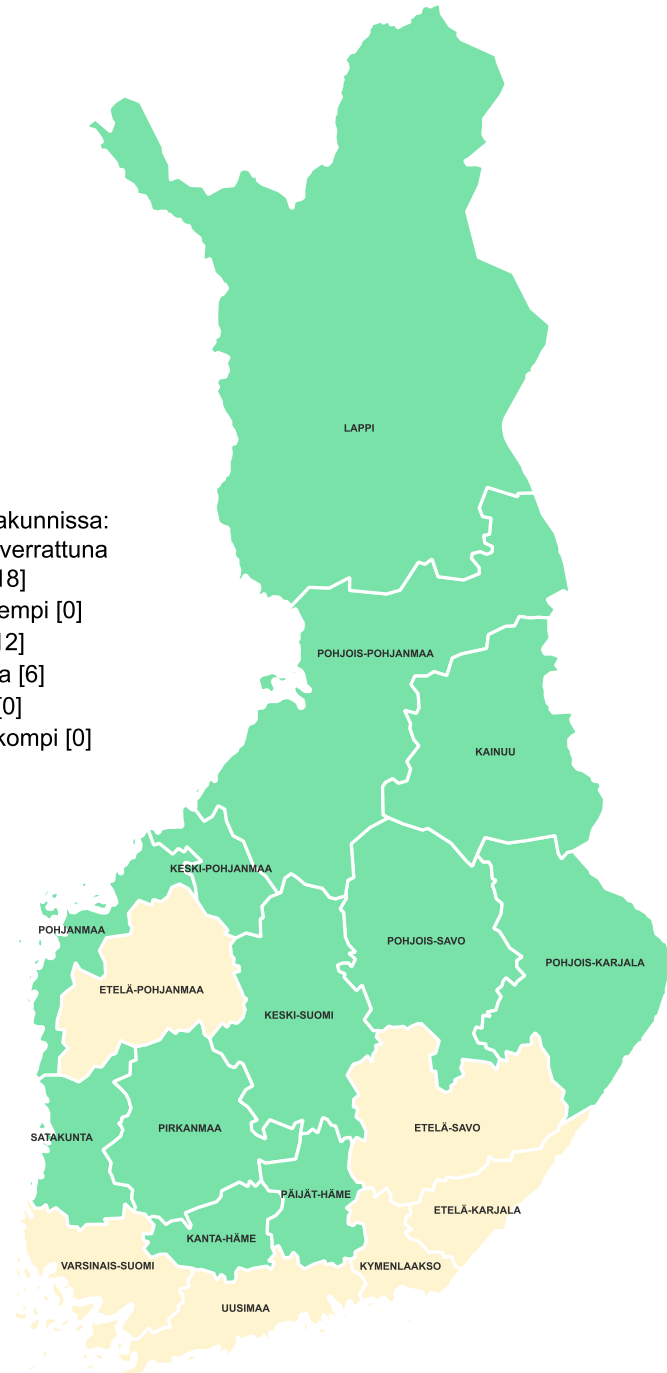
- Paljon parempi [0]
- Parempi [7]
- Nykytasolla [48]
- Heikempi [10]
- Paljon heikempi [1]

Työttömyys

Odotukset maakunnissa:
12 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [18]

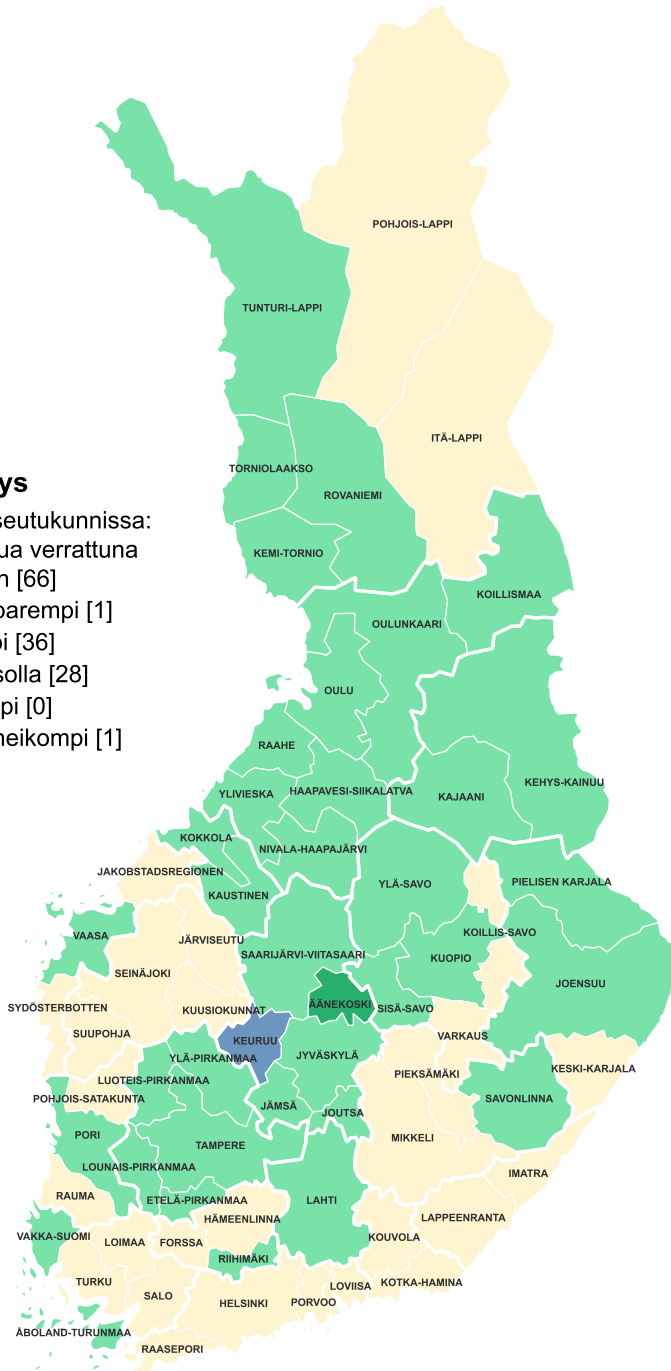
- Paljon parempi [0]
- Parempi [12]
- Nykytasolla [6]
- Heikompi [0]
- Paljon heikompi [0]

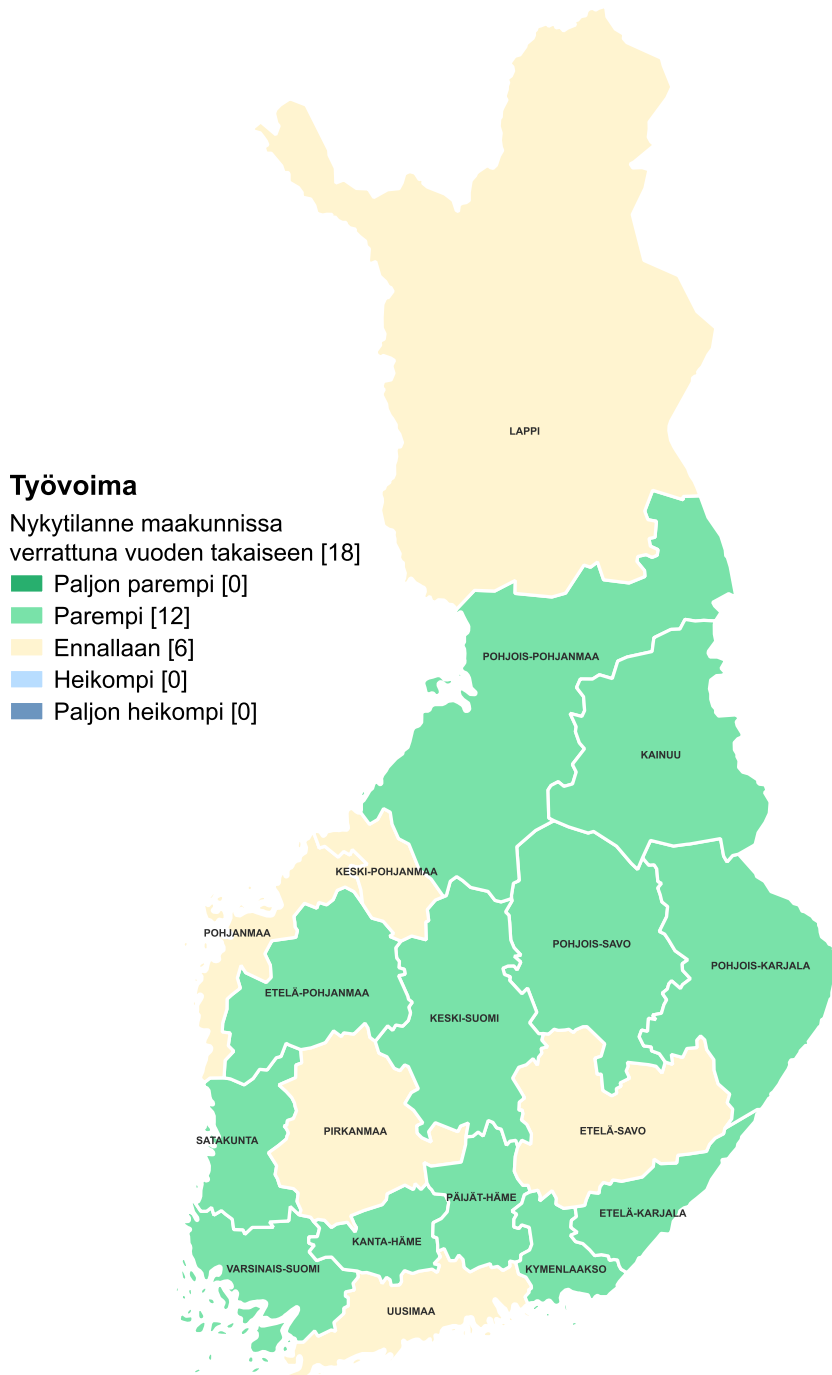
Työttömyys

Odotukset seutukunnissa:
12 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [66]

- Paljon parempi [1]
- Parempi [36]
- Nykytasolla [28]
- Heikempi [0]
- Paljon heikempi [1]

Kartat: Työvoiman saatavuus¹⁰

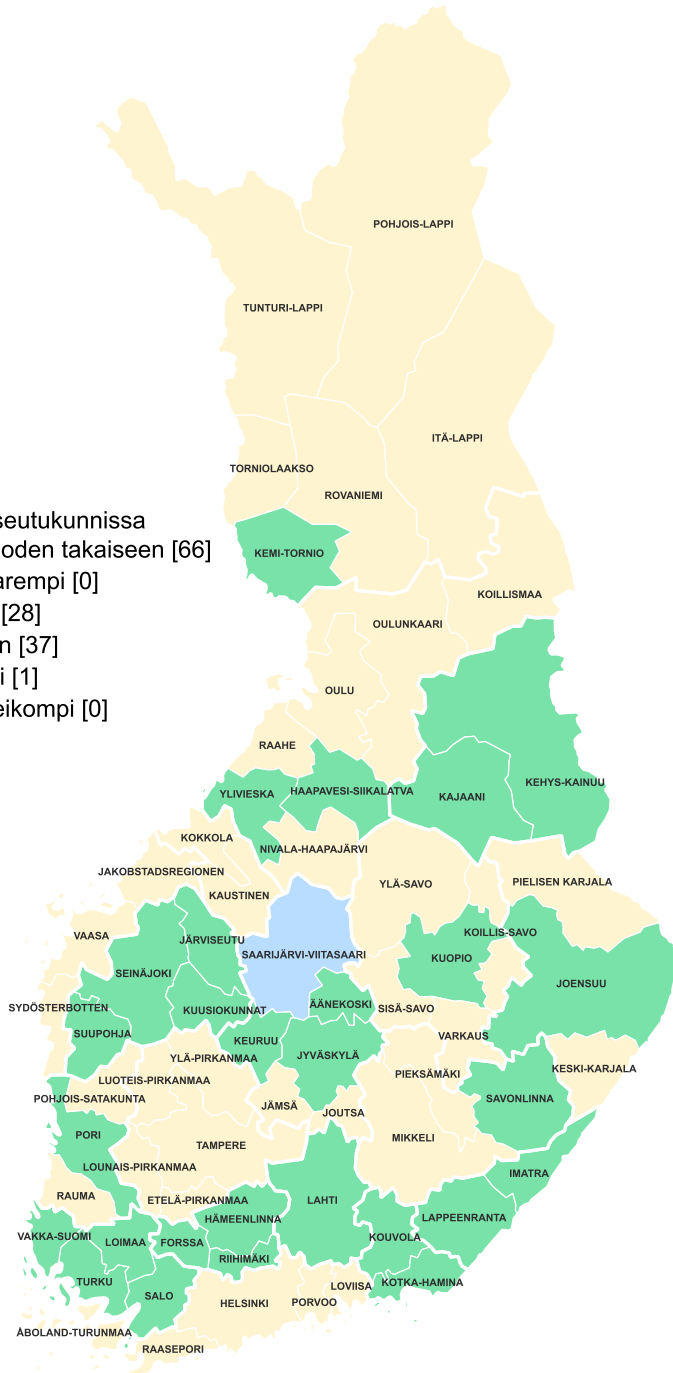

10 Karttapohja: Kuntapohjaiset tilastointialueet, aineisto on ladattu Tilastokeskuksen raja-pintapalvelusta 21.2.2023 lisenssillä [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Työvoima

Nykytilanne seutukunnissa
verrattuna vuoden takaiseen [66]

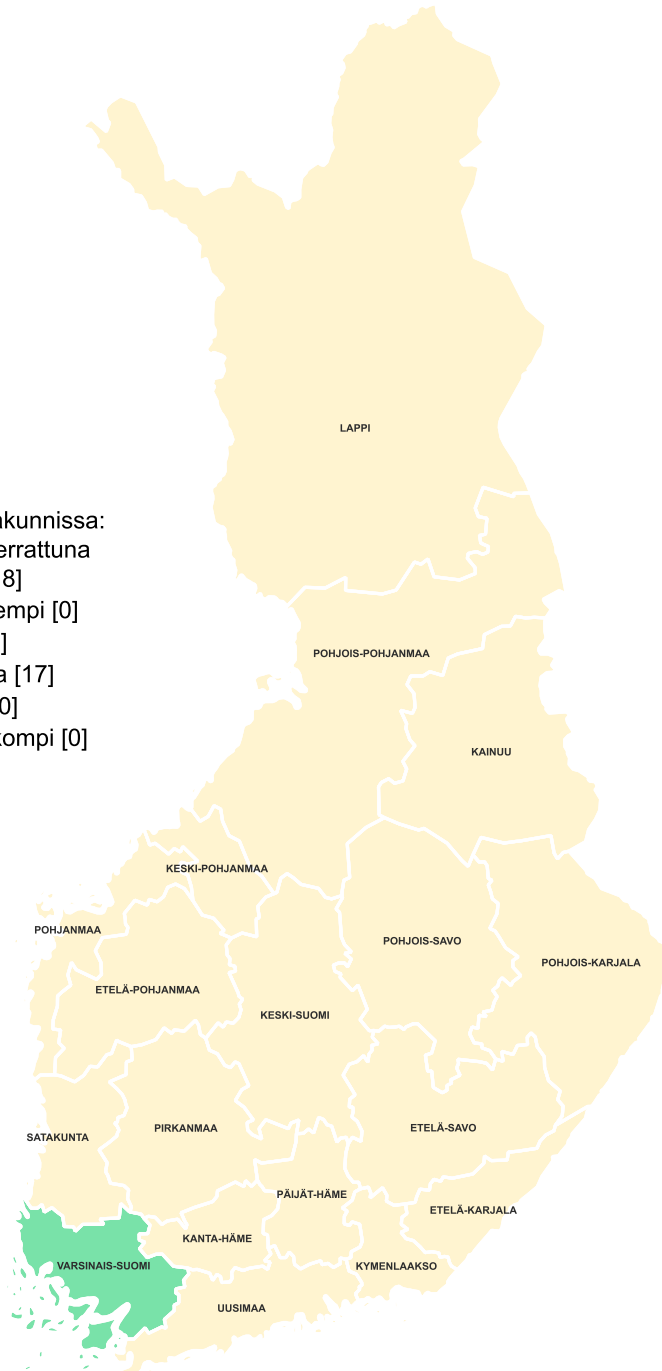
- Paljon parempi [0]
- Parempi [28]
- Ennallaan [37]
- Heikompi [1]
- Paljon heikompi [0]

Työvoima

Odotukset maakunnissa:
6 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [18]

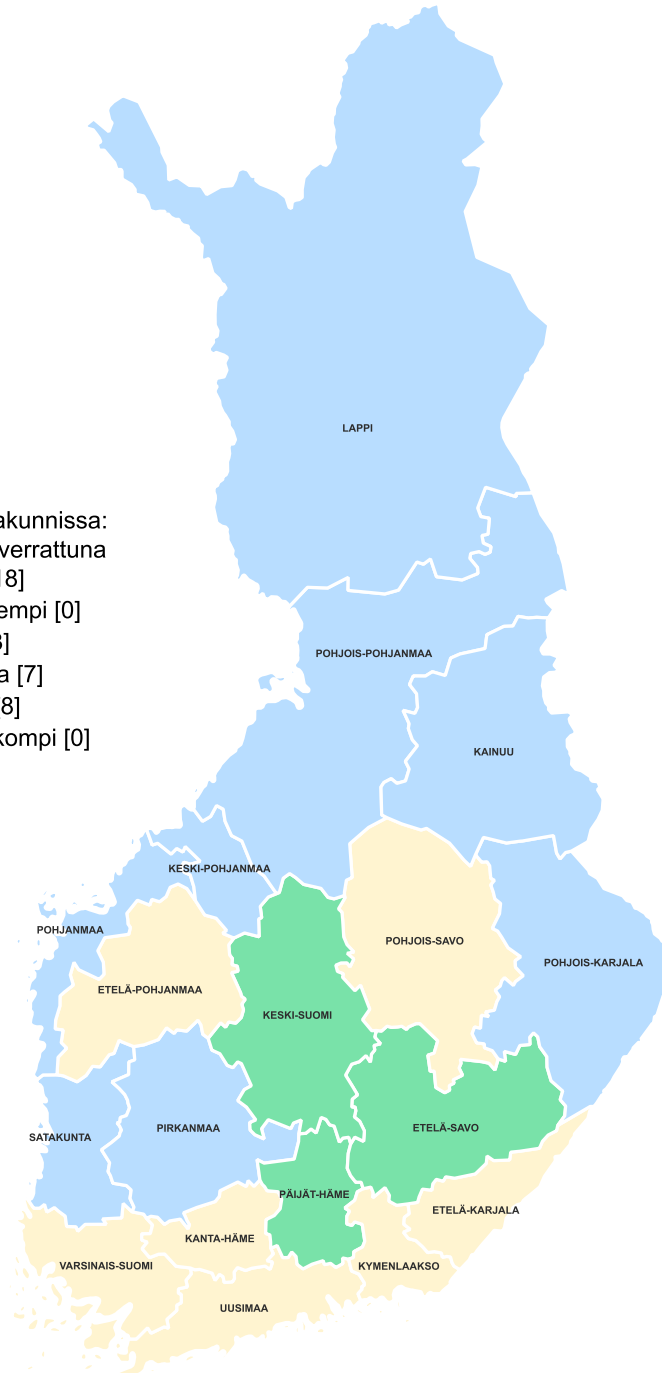
- Paljon parempi [0]
- Parempi [1]
- Nykytasolla [17]
- Heikempi [0]
- Paljon heikempi [0]

Työvoima

Odotukset maakunnissa:
12 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [18]

- Paljon parempi [0]
- Parempi [3]
- Nykytasolla [7]
- Heikempi [8]
- Paljon heikempi [0]

Verkkajulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-913-1

Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi